พี่น้อง ไทย-ลาว

สภาพความเป็นมา ของความสัมพันธ์

โดย มิตรสัมพันธ์

372.59
ม 575 พ
ฉ.1

ความรักและเคารพกัน ระหว่างพี่น้องไทย – ลาว ได้รับการปรับปรุง – ปลูกผังขึ้นอีก เริ่มมาแต่ บี พ.ศ. 2522
โดย ฯพณฯ พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมนันท์ นายกรัฐมนตรีไทย และ ฯพณฯ ไกรสร พรหมวิหาร นายกรัฐมนตรี สปป. ลาว

พี่น้อง

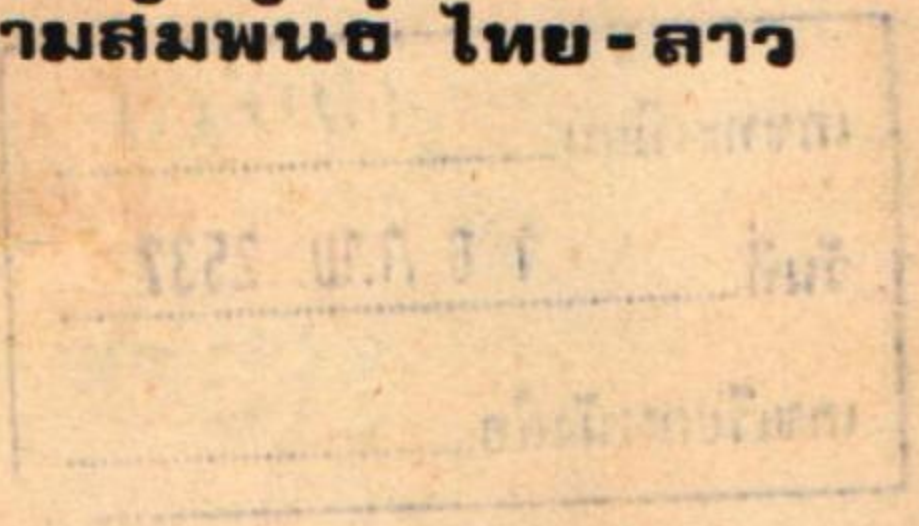
ไทย-ลาว ?

สภาพความเป็นมา

ของ

ความสัมพันธ์ ไทย-ลาว

โดย

มิตรสัมพันธ์

เลขทะเบียน 49040
วันที่ 16 ก.พ. 2537
เลขเรียกหนังสือ 372.5910593
ม34ม
ฉ.2

ชื่อหนังสือ : พี่น้อง ไทย – ลาว ?
สภาพความเป็นมาของความสัมพันธ์ ไทย–ลาว

ผู้เขียน : มิตรสัมพันธ์

พิมพ์จำนวน : 5,000 เล่ม

ราคา : 30 บาท

จัดพิมพ์และจำหน่ายโดย : สำนักพิมพ์มนตรีศาสตร์
36/11 หน้าสถานีรถไฟกันทรารมย์
จ. ศรีสะเกษ 33130

คำชี้แจงของสำนักพิมพ์

หนังสือเกี่ยวกับคำถามถึง "สภาพความเป็นมาของความสัมพันธ์ไทย-ลาว" นี้ เป็นผลงานแห่งความมานะพยายามถอดเอา "วิญญาณ" ของความเป็นสายโลหิตเดียวกันของคนสองชาติ (ทั้งความสัมพันธ์ที่เป็นด้านของประชาชน และด้านของผู้ปกครอง) ออกมา "นิทรรศการ" เป็นรูปธรรม โดยชี้เอาบางปัญหาที่เด่น เช่น ปัญหาการแยกตัวออกเป็น รัฐไทย–รัฐลาว ปัญหาการวางนโยบายต่อลาว ภายหลังการสถาปนาสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ปัญหาสามหมู่บ้าน และปัญหาบ้านร่มเกล้า กระทั่งภาวะที่ว่า "จะแปรเปลี่ยนสนามรบทางการเมือง การทหาร ให้เป็นตลาดการค้า" ของรัฐบาลใหม่ ฯลฯ

โดยเหตุที่สำนักพิมพ์ มนตรีศาสตร์ มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา ส่งเสริม และเผยแพร่วิชาการด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และศิลปวัฒนธรรม เพื่อความรู้ความเข้าใจ "ปัญหาชีวิตที่แท้จริง" ซึ่งจะส่งผลให้สังคมเกิดความเข้าใจและอยู่ร่วมกันโดยสันติ คณะผู้บริหารจึงเชื่อมั่นว่าหนังสือเกี่ยวกับ "สภาพความเป็นมาของความสัมพันธ์ ไทย–ลาว" นี้ นอกจากเป็นเอกสารทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญยิ่ง และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของสำนักพิมพ์แล้ว ยังเป็น "พลังผลักทางการเมือง" ให้ความสมพันธ์

ระหว่างสองชาติพี่น้อง พัฒนาไปสู่คุณภาพใหม่ อันจะเป็นคุณูปการให้แก่การอยู่ร่วมกันฉันประเทศที่มีเกียรติศักดิ์ศรี มีอำนาจอธิปไตย และเป็นเอกราชอย่างแท้จริง

สภาพความเป็นมาของความสัมพันธ์ที่มีบัญหา (ทั้งที่ไม่น่าจะมี) ของสองชาติพี่น้องในประวัติศาสตร์อันยาวนานนี้ ยังไม่เคยมีใครสามารถนำมาบรรยายชี้ออกได้เป็นภาษาหนังสือ อย่างถึงแก่นแท้ชัดเจน เท่ากับผู้เขียนท่านนี้เลย ผู้เขียนสามารถทำให้ผู้อ่านมองเห็นชัด รูปร่าง ลักษณะ ความคิด ค่านิยม และท่วงทำนอง ความเป็นอยู่ประจำวันที่แตกต่างกันและที่คล้ายคลึงกันของสองคนพี่น้อง ที่เรียกทุกวันนี้ว่า "ไทย-ลาว" นั้นได้ประหนึ่งว่า"จับเอาตัวคน"มาแสดงให้ดูด้วยตาเลยทีเดียว หนังสือนี้จึงเป็นสมบัติทางภูมิบัญญา และเป็นเอกสารทางประวัติศาสตร์การเมืองที่มีค่าหาได้ยากยิ่ง ในความสัมพันธ์สองชาตินี้

ฉะนั้นมันจึงคู่ควรที่จะถูกบรรจุไว้ในหอสมุดแห่งความคิดของท่านเสียแต่บัดนี้

บุญถิ่น จันทรมนตรี
ในนามสำนักพิมพ์ มนตรีศาสตร์

คำนำ

ปัญหา ความสัมพันธ์พี่น้องไทย – ลาว มีความเป็นมาที่สลับซับซ้อนยาวนาน ทั้ง ๆ ที่เป็นบ้านพี่เมืองน้องโดยสายเลือด แต่ความสัมพันธ์ก็ไม่เคยราบรื่น เพราะมันเป็นความสัมพันธ์ที่มีลักษณะระหว่างผู้กดขี่กับผู้ถูกกดขี่ตลอดมา การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นแทบทุกครั้งก็ยิ่งเป็นการขยายความขัดแย้งให้สูงขึ้น เพราะผู้กดขี่ก็คิดจะเพิ่มการกดขี่หนักขึ้น เพื่อกำราบอีกฝ่ายหนึ่งให้ยอมตาม แต่ฝ่ายที่เคยถูกกดขี่ก็ไม่อาจทนต่อการกดขี่ต่อไปอีกแล้ว จึงต้องต่อต้านกับผู้กดขี่อย่างสุดกำลัง บัดนี้เหตุการณ์ได้ดำเนินมาถึงจุดจุดหนึ่งที่มีความสัมพันธ์ในลักษณะเช่นว่านั้นกำลังจะพังทลายลง เพื่อจะให้มีการก่อรูปความสัมพันธ์แบบใหม่ที่มีความเป็นธรรมและเสมอภาคของคนกับคนอย่างแท้จริงขึ้น

เหตุการณ์ **แม่น้ำเหือง** ระหว่างไทย–ลาว ได้เป็นสัญญาณบอกเหตุแห่งการเปลี่ยนแปลงในความสัมพันธ์ที่อัปลักษณ์นั้นเป็นอย่างดี เราจึงเห็นว่าการพิจารณาศึกษาเรื่องนี้อย่างตรงไปตรงมาจะช่วยให้เราเข้าใจในธาตุแท้ของปัญหา และหาทางออกที่ถูกต้องเหมาะสมแก่ยุคสมัยได้

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	
คำชี้แจงของสำนักพิมพ์	
ความเบื้องต้น	1
อดีตรำลึก	8
ชะตากรรมของชนชาติลาวใต้แอกเมืองขึ้น	14
ภายหลังการก่อตั้งสาธารณรัฐ	21
จากสงครามเย็นสู่สงครามยิงที่ไม่ประกาศ	41
ข้อสังเกตกรณีแม่น้ำเหือง	100
บัญหาคงค้างทางด้านความเข้าใจระหว่างไทย–ลาว	201
บทส่งท้าย	220

921/VII
ฝ่ายจัดหาหนังสือ

ความเบื้องต้น

เป็นที่น่ายินดีว่าขณะที่เขียนเรื่องนี้การพิพาทสู้รบระหว่างไทย–ลาว กรณีความขัดแย้งเรื่องเขตแดนระหว่าง อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุของไทย และอำเภอบ่อแตน จังหวัดไชยบุรีของลาว ได้ยุติลงด้วยการเจรจาตกลงกันด้วยดีระหว่างคณะผู้แทนทางทหารไทย–ลาว ที่กรุงเทพมหานคร ระหว่างวันที่ 16–17 กุมภาพันธ์ 1988 นี้* โดยมี พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ ผู้บัญชาการทหารบกและรักษาการผู้บัญชาการทหารสูงสุดของไทย เป็นหัวหน้าคณะฝ่ายไทย และพลเอกสีสะหวาด แก้วบุนพัน ประธานคณะเสนาธิการสูงสุดของลาวเป็นหัวหน้าคณะฝ่ายลาว

---

*การที่ต้องใช้ศักราชเป็น ค.ศ. แทน พ.ศ. ในข้อเขียนเรื่องนี้ก็เพื่อป้องกันความสับสนทางประวัติศาสตร์อันอาจมีขึ้นในอนาคต เพราะการเริ่มต้นปีพุทธศักราชของไทย กับลาวไม่ตรงกัน กล่าวคือ ไทยเริ่มนับ พ.ศ. ใหม่ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม ของทุกปี แต่ลาวจะเริ่มนับ พ.ศ. ใหม่ หลังจากวันสงกรานต์ซึ่งได้แก่วันที่ 15–16 เมษายน ของทุกปี ในขณะที่เขียนเรื่องนี้ตามปฏิทินไทยเป็น พ.ศ 2531 แต่ตามปฏิทินลาวยังเป็น พ.ศ. 2530 แต่สำหรับ ค.ศ. นั้นใช้ตรงกันเป็นสากลคือ ค.ศ. 1988

แม้ว่าบรรยากาศในการเจรจาจะดูอึมครึมในระยะแรก ดังจะเห็นได้จากท่าทีสับสน และลังเลอย่างเห็นได้ชัดของทางฝ่ายไทย จากการให้สัมภาษณ์นักข่าวหนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์ของผู้นำระดับสูงของไทย เช่น พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ที่กล่าวระหว่างวันที่ 14–15 กุมภาพันธ์ นี้ว่า เราไม่รู้ว่าลาวจะเอาอย่างไร ต้องดูเขาก่อน และคาดว่าการพบปะหารือ ในวันที่ 16 คงจะใช้เวลาไม่เกิน 2–3 ชั่วโมง และเราไม่ได้หวังอะไรมากนัก พลอากาศเอกพะเนียง กานตรัตน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมก็ได้กล่าวว่า เราไม่รู้ว่าเขาจะมาดีหรือมาร้าย เรานั้นดีอยู่แล้ว แต่เขาจะดีต่อเราหรือไม่ไม่ทราบ....สำหรับจุด 1428 นั้น เราต้องยึดให้ได้อย่างแน่นอน แต่ต้องเปลี่ยนแผนใหม่ เพราะที่แล้วมาเราเสียหายมากเกินไป... พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ ซึ่งได้รับการแต่งตั้งให้เป็นหัวหน้าคณะฝ่ายไทยก็ได้กล่าวว่า ขณะนี้เราพูดอะไรมากไม่ได้ว่าผลจะออกมาเป็นอย่างไร แต่เอาเป็นว่าเรายินดีต้อนรับคณะของลาวก็แล้วกัน.... สำหรับทางด้านต่างประเทศนั้น วิทยุ วี.โอ.เอ. ของสหรัฐฯ และ บี.บี.ซี. ของอังกฤษก็ได้ออกข่าวการพบปะกันระหว่าง คณะผู้แทนทางการทหารไทย–ลาวอย่างเรียบๆและตรงไปตรงมา สำหรับวิทยุบีกกึงภาคภาษาไทย

นั้นได้ออกข่าวเมื่อคืนวันที่ 15 กุมภาพันธ์ ว่า มีทหารเวียดนามเป็นผู้บงการให้ลาวรบกับไทย ซึ่งการออกข่าวดังกล่าวมีลักษณะเป็นการยั่วยุ และทำลายบรรยากาศการพบปะหารือระหว่างคณะผู้แทนทั้งสองอย่างเห็นได้ชัด แต่แล้วเมื่อคณะฯทั้งสองได้พบปะหารือกันจริง ๆ ก็กลับปรากฏว่าบรรยากาศในการปรึกษาหารือกัน ได้คลี่คลายกลายเป็นความชื่นชมยินดีของทั้งสองฝ่าย ดังจะเห็นได้จากการที่ฝ่ายไทยได้แจ้งในตอนแรกว่าจะพบปะพูดจากับฝ่ายลาว ไม่เกิน 2–3 ชั่วโมง โดยไม่หวังอะไรมากนักนั้น กลายมาเป็นการปรึกษาหารือที่ยืดเยื้อถึง 2 วัน และลงท้ายด้วยมีการออกแถลงการณ์ร่วมกันที่มีเนื้อหา สาระที่เป็นรูปธรรมและมีผลในทางปฏิบัติอย่างแท้จริงในเวลาต่อมา กับทั้งมีการร่วมแถลงสัมภาษณ์แก่นักข่าว เกี่ยวแก่ความสัมพันธ์อย่างดูดดื่มแน่นแฟ้นระหว่างไทย–ลาวอย่างสดชื่นรื่นเริง ก่อนที่คณะผู้แทน ฯ ลาวจะเดินทางกลับนครเวียงจันทน์ในคืนวันที่ 17 กุมภาพันธ์ ต่อจากนั้นก็มีการเยือนของคณะทหารไทยภายใต้การนำของ พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ พร้อมด้วยนายทหารชั้นผู้ใหญ่รวม 10 นายและนักข่าวอีกประมาณ 60 คน ระหว่างวันที่ 23–24 กุมภาพันธ์ ศกเดียวกันที่นครหลวงเวียงจันทน์ ซึ่งผลปรากฏว่าการปรึกษาหารือ

ได้ดำเนินไปอย่างดียิ่ง ทั้งสองฝ่ายได้ออกแถลงการณ์ร่วมยืนยันการปฏิบัติตามข้อตกลงหยุดยิงอย่างจริงจังต่อไป ทางฝ่ายลาวได้ส่งนักบิน โอ.วี. 10 สองนายที่ถูกยิงตกในเขตอำเภอบ่อแตน คืนให้แก่ฝ่ายไทยโดยไม่มีเงื่อนไขแลกเปลี่ยนใดๆ ขณะเดียวกันการแยกกำลังรบทั้งสองฝ่ายก็กำลังดำเนินไปอย่างได้ผลดียิ่ง

ด้วยเหตุนี้จึงนับว่าการพบปะหารือของผู้แทนสองคณะดังกล่าวได้ก่อให้เกิดผลดีเกินคาด ซึ่งก็ยังผลให้เกิดความยินดีแก่ประชาชนผู้รักความเป็นธรรม และรักสันติภาพในทั้งสองประเทศและเพื่อนมิตรของตนในทั่วโลกอย่างไม่ต้องสงสัย

แต่อย่างไรก็ตาม การแก้ไขปัญหาดังกล่าวแม้จะดำเนินมาด้วยดี แต่มันก็เป็นขั้นเริ่มต้นซึ่งเราก็ได้แต่หวังว่าเรื่องจะดำเนินต่อไปด้วยดีโดยตลอดรอดฝั่ง แต่ทั้งนี้มันก็ย่อมขึ้นอยู่กับความจริงใจ และจริงจัง ของทั้งสองฝ่ายซึ่งก็จะประมาณมิได้ สำหรับฝ่ายไทยเรานั้น จากการติดตามเบื้องหลังของเหตุการณ์ก็ปรากฏว่าในบรรดาผู้มีอำนาจในรัฐบาล และวงการปกครองไทยนั้นปรากฏว่าได้มีการแตกแยกทางความคิดต่อการแก้ปัญหาดังกล่าวนี้มาแต่ต้นจนถึงเวลาก่อนและหลังการพบปะหารือของคณะผู้แทนฯ ทั้งสองคณะมาโดยตลอด แม้ว่า พลเอก ชวลิตฯ และคณะจะได้

พยามทำให้เรื่องคลี่คลายมาด้วยดีแล้วในช่วงหนึ่งก็ตาม อนาคต ของเรื่องนี้ก็ยังอยู่ในสภาพเปราะบาง และยังอาจผันแปรไปในทาง เลวร้ายได้ทุกเวลา

ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ จึงเป็นหน้าที่ของเราประชาชน ไทยผู้รักสันติภาพและความเป็นธรรม จะต้องศึกษาค้นคว้าความ เป็นจริงในเหตุการณ์ดังกล่าวนี้อย่างใกล้ชิด และถ่องแท้ให้มาก ที่สุด เพื่อนำมาถีแผ่ให้เป็นที่ทราบกันอย่างกว้างขวาง

จริงอยู่ การพูดความจริงอาจก่อให้เกิดความเจ็บปวด สำหรับคนบางคนที่มีเบื้องหลัง แต่สำหรับคนส่วนใหญ่ผู้ต้องการ ความถูกต้องและความเป็นธรรมแล้ว การได้พบความจริงย่อม เป็นทางออกที่ถูกต้องอย่างแท้จริงในการแก้ปัญหา และเป็นเครื่อง ช่วยเยียวยาความเจ็บปวดจากความผิดพลาดในอดีตนั้นได้

เรามีความเชื่อมั่นว่าปัญหาที่เกิดขึ้นนี้เป็นปัญหาที่สามารถ แก้ไขได้โดยทางการเมืองและการทูต ไม่ใช่ด้วยการทหาร แต่ การแก้ปัญหาดังกล่าวจะต้องตั้งอยู่บนความจริงใจ และการรับ นับถือความเป็นคนอีกฝ่ายหนึ่งด้วย มิใช่การเมืองและการทูตแบบ นักเลงโต ที่ใช้ท่าทีแบบ เบียบน-เบียล่าง เห็นฝ่ายอื่นโง่เง่า เต่าตุ่น และต่ำต้อยด้อยปัญญากว่าฝ่ายตนในทุกทาง แต่จะต้อง

ยอมรับความจริงว่า เขาก็คนเราก็คนซึ่งอาจมีผิดได้ถูกได้ทั้งสองฝ่าย แต่การหันหน้าเข้าพูดความจริงแบบเคารพซึ่งกันและกันอย่างเสมอภาคเท่านั้นจึงจะแก้ปัญหาเรื่องนี้ได้ แต่ก็เป็นที่น่าเสียดายว่ากระทรวงการต่างประเทศของเราในเวลานี้ กลับมองเห็นความสำคัญของหลักการแก้ปัญหาดังกล่าวน้อยเกินไป จึงมักใช้แต่วิธีการที่เรียกว่า "เกทับ-บลั๊ฟแหลก" กล่าวคือต่อประเทศและประชาชนพี่น้องเพื่อนบ้านก็ใช้ท่าทีแบบนักเลงโต แต่กับมหาอำนาจ เช่น สหรัฐอเมริกา และจีน กลับมีท่าทีพินอบพิเทา ประจบเอาใจและโอนอ่อนรับใช้อย่างออกนอกหน้า ซึ่งการทูตแบบ เบี้ยบน-เบี้ยล่าง นี้ รังแต่จะนำความวิบัติมาสู่บ้านเมืองของเราไม่เร็วก็ช้า

เป็นที่น่าสังเกตว่าสำหรับฝ่ายทหารนั้นเขามีหน้าที่ในการรบเมื่อรัฐบาลสั่งให้รบเขาก็ต้องรบ เขาไม่ใช่นักการเมืองและนักการทูต แต่เมื่อรัฐบาลสั่งให้เขาแก้ปัญหาโดยสันติวิธีด้วยการพบปะหารือกันเขาก็ทำได้ค่อนข้างเรียบร้อยเป็นที่น่าพอใจ แต่สิทธิและหน้าที่ของเขาก็มีอยู่จำกัด ดังที่ พลโทปัญญา สิงห์ศักดา ผู้ช่วยเสนาธิการทหารฝ่ายยุทธการ ได้ให้สัมภาษณ์แก่นักข่าวที่บ้านเหมืองแพร่ ซึ่งเป็นจุดหนึ่งของเขตแดนไทย–ลาว เมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ นี้ว่า คณะเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารที่ได้รับการแต่งตั้งให้

ทำการแก้ไขปัญหากรณีสู้รบไทย–ลาวนี้มุ่งแก้ปัญหาเพื่อประโยชน์ของลูกหลานในอนาคตอย่างจริงจัง โดยถือความสัมพันธ์ฉันพี่น้องเป็นสำคัญแต่เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารก็มีหน้าที่จำกัดเฉพาะการชี้แนวปะทะและแยกกำลังออกจากกันตามข้อตกลง มิได้มีหน้าที่ชี้ว่าเส้นเขตแดนระหว่างสองประเทศอยู่ตรงไหน เราชี้ได้เฉพาะแนวรบเท่านั้น การแก้ไขปัญหาเรื่องเขตแดนก็ต้องว่ากันในอีกระดับหนึ่งต่างหากไม่ใช่หน้าที่ของทหาร ทั้งนี้ก็ย่อมหมายความว่าการตกลงเรื่องเส้นกั้นอาณาเขตที่พิพาทนั้นจะต้องเป็นหน้าที่ของรัฐบาลซึ่งมีกระทรวงการต่างประเทศเจ้าของเรื่องอย่างไม่ต้องสงสัย และเราก็ไม่อาจทราบได้ว่ากระทรวงการต่างประเทศมีความพร้อมในเรื่องนี้เพียงใด เพราะที่แล้ว ๆ มาดูเหมือนจะโอ้เอ้รีรอ ปล่อยให้เกิดการสู้รบและบาดเจ็บล้มตาย เป็นจำนวนมากโดยไม่จำเป็นเอาเสียเลยทั้ง ๆ ที่รู้อยู่ว่าการทำสงครามนั้นมันควรจะเป็นวิถีทางสุดท้ายที่ไม่มีทางอื่นแล้วจริง ๆ เท่านั้น.

๑

อดีตรำลึก

ในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์นี้ ไม่มีชนชาติใดที่มีความสัมพันธ์ทางสายเลือดอย่างใกล้ชิด เท่ากับความสัมพันธ์ระหว่างชนชาติไทย–ลาว หรือลาว–ไทย ซึ่งความสัมพันธ์ของสองชนชาติดังกล่าวจะเรียกได้ว่าเป็นพี่น้องหรือคู่ฝาแฝดก็ย่อมได้ทั้งสิ้น

ไทยและลาวได้สืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษเผ่าเดียวกัน จึงมีรูปร่าง ผิวพรรณ ภาษา ขนบประเพณีและวิถีชีวิตอย่างเดียวกัน จะต่างกันก็เฉพาะระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองตามเงื่อนไขของแต่ละภูมิภาคและท้องถิ่นเท่านั้น

ไทยและลาวได้เริ่มก่อตั้งอาณาจักรของตน ในระยะไล่เลี่ยกัน กล่าวคือ เมื่อลาวได้ก่อตั้งอาณาจักรล้านช้าง (ลาวพุงขาว) และอาณาจักรล้านนา (ลาวพุงดำ หรือลาวเฉียง) ขึ้นนั้น คนไทยที่อยู่ทางฝ่ายใต้ก็ได้ก่อตั้งอาณาจักรสุโขทัย และอาณาจักรศรีอยุธยา (ซึ่งตามประวัติศาสตร์ลาวเรียกว่า "ล้านเพีย") ขึ้น ซึ่งถือเป็นต้นกำเนิดของอาณาจักรไทยสืบต่อมาจนถึงปัจจุบัน

แต่อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์ทางสายเลือดระหว่างชนชาติทั้งสองนั้นก็เป็นเรื่องที่มีการรับรู้ตลอดมา อย่างไม่มีใครจะ

ปฏิเสธลบล้างได้ดังที่ คุณไพบูลย์ นพคุณ นักค้นคว้าเรื่องความสัมพันธ์ไทย–ลาว ที่สำคัญคนหนึ่งได้กล่าวไว้ในข้อเขียน เรื่อง "ประวัติไทยพวน" ตอนหนึ่งว่า "ชนชาติอ้ายลาวเป็นต้นกำเนิดแก่ทั้ง เผ่าไทอาหม ไทลื้อ ไทดำ ไทล้านนา ไทล้านช้าง ไทสยาม (อยุธยา) ดังปรากฏในพระราชวิจารณ์ของสมเด็จพระบิยะมหาราช รัชกาลที่ 5 เรื่องพระราชพงศาวดาร ซึ่งในหลวงรัชกาลที่ 7 ทรงโปรดให้จัดพิมพ์ ซึ่งหน้า 22 (มีข้อความ) ระบุว่า "ตระกูลของสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 (พระเจ้าอู่ทอง) นั้น เป็นเชื้อลาวมาตั้งราชธานีในประเทศสยาม ธรรมเนียมต่างๆ คงเจือลาวอยู่มาก...."

สำหรับความเป็นมาของอาณาจักรฝ่ายใต้ของไทยเป็นอย่างไรนั้น พวกเราคนไทยก็ได้ทราบกันอยู่แล้วโดยทั่วไปจึงไม่จำเป็นต้องกล่าวในรายละเอียด ณ ที่นี้ หากเพียงแต่จะกล่าวถึงในส่วนเฉพาะที่สัมพันธ์กับอาณาจักรลาวพอสังเขปเท่านั้น

ชนชาติลาวเริ่มต้นประวัติศาสตร์ของตนจากอาณาจักรน่านเจ้า โดยถือเจ้าขุนบรมเป็นปฐมกษัตริย์ซึ่งได้ส่งโอรสลงมาสร้างเมืองใหม่ทางตอนใต้หลายเมือง ที่สำคัญคือ ขุนลอ มาสร้างเมือง ซวา (ซึ่งต่อมาเรียกว่า เชียงทอง หรือหลวงพระบาง) และเป็นเมืองหลวงแห่งแรกของอาณาจักรลาวล้านช้าง นอกจากนั้น

พวกลูกหลานของกษัตริย์ลาวยังได้สร้างเมือง เชียงแสน เชียงราย เชียงใหม่และเมืองอื่นๆ ซึ่งประกอบเป็นอาณาจักรล้านนา อีกด้วย

อาณาจักรของชนชาติลาวได้ถูกรวบรวมให้เป็นปึกแผ่นเป็นครั้งแรกในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 14 ภายใต้การปกครองของเจ้าฟ้างุ่มมหาราช ซึ่งมีอาณาจักรตั้งแต่ชายแดนสิบสองปันนาครอบคลุมสองฝั่งแม่น้ำโขงลงไปจดหลี่ผี เขตแดนกัมพูชา ดังที่ศาสตราจารย์ ดี.จี.อี. ฮอลล์ นักประวัติศาสตร์ชาวอังกฤษได้กล่าวไว้ในหนังสือ ประวัติศาสตร์ เอเชียอาคเนย์ (ฉบับภาษาอังกฤษ พิมพ์ที่ลอนดอน ปี ค.ศ. 1970) มีข้อความตอนหนึ่งในหน้า 206 ว่า "เป็นอาณาจักรที่กว้างใหญ่ที่สุดในคาบสมุทร-อินโดจีนเวลานั้น" เจ้าฟ้างุ่มได้นำเอาพระบางอันเป็นพุทธรูปคู่บ้านเมืองของลาวองค์หนึ่ง และศาสนาพุทธนิกายหินยานมาจากกัมพูชาแล้วสถาปนาเป็นศาสนาประจำชาติลาวสืบมา

กษัตริย์ลาวอีกองค์หนึ่งที่คนลาวยกย่องนับถือมาก คือ พระเจ้าไชยเชฏฐามหาราช(พ.ศ. 2082-2114 หรือ ค.ศ.1539-1571) ซึ่งในปี พ.ศ. 2094 (ค.ศ. 1551) ได้เป็นผู้ครองนครเชียงใหม่ เมืองหลวงของอาณาจักรล้านนา ต่อมาได้กลายเป็นกษัตริย์

ปกครองอาณาจักรล้านช้างและรวมเอาอาณาจักรล้านนาและอาณาจักรล้านช้างเข้าด้วยกัน พระเจ้าไชยเชฏฐา เป็นผู้นำเอาพระแก้วมรกตจากเชียงใหม่มาไว้ที่เมืองซวา และเปลี่ยนชื่อเมืองซวาเป็นเมืองหลวงพระบาง เกี่ยวแก่เรื่องนี้ ท้าวคำจัน ประดิดนักประวัติศาสตร์ลาวคนหนึ่งกล่าวถึงพระเจ้าไชยเชฏฐา ไว้ในข้อเขียนเรื่อง "ประวัติศาสตร์การทูตลาว" ของเขามีข้อความตอนหนึ่งว่า "ในปี ค.ศ. 1563 ไชยเชฏฐา ย้ายนครหลวงจากเมืองซวา มาไว้เวียงจันทน์ และเปลี่ยนชื่อ เมืองซวาเป็นเมืองหลวงพระบาง พระองค์ได้สร้างวัดพระแก้ว พระธาตุหลวง ธาตุสีสองฮัก ธาตุพนม วัดองค์ตื้อ ฯลฯ ขึ้นหลายแห่งทั้งสองฝั่งของ (โขง) "พระเจ้าไชยเชฏฐามหาราช ได้ผูกสัมพันธ์อย่างแน่นแฟ้นกับพระเจ้ามหาจักรพรรดิกษัตริย์แห่งกรุงศรีอยุธยาของไทย จนได้ร่วมกันสร้าง "พระธาตุศรีสองรัก" อันเป็นอนุสรณ์ของความเป็นพี่น้องไทย–ลาวไว้ตรงชายแดนของอาณาจักรทั้งสอง เมื่อปี พ.ศ. 2103 (ค.ศ. 1560) ที่ตั้งของพระธาตุนี้ปัจจุบันอยู่ในท้องที่อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ประเทศไทย แต่เป็นที่น่าแปลกใจว่า หนังสือพิมพ์ เดลินิวส์ ฉบับ 22 กุมภาพันธ์ 2531 (น. 20) ได้อธิบายถึงพระธาตุนี้ว่า "พระธาตุศรีสองรัก เป็นอนุสรณ์ที่นายทหารไทย

และนายทหารลาวร่วมกันสร้างขึ้น เพื่อแสดงความรักของ-ประชาชนไทย และประชาชนลาว" แต่ เดลินิวส์ ก็ไม่ได้แจ้งว่าสร้างไว้เมื่อใดและเป็นองค์เดียวกับที่เรากล่าวถึงนี้หรือไม่

อาณาจักรลาวภายใต้การปกครองของเจ้าศักดินาลาวอันยาวนานนั้นมีทั้งระยะที่เจริญรุ่งเรือง ระยะที่มีความขัดแย้งแตกแยกภายในสลับสับเปลี่ยนกันเช่นเดียวกับอาณาจักรอื่นๆ โดยรอบ แต่ที่สำคัญก็คือ อาณาจักรลาวซึ่งอยู่ตรงกลางของอาณาจักรทั้งหลายในเอเชียอาคเนย์ ได้ตกเป็นเป้ารุกรานอย่างต่อเนื่องของพวกเจ้าศักดินาที่อยู่รอบ ๆ คือ ศักดินาพม่า ศักดินาจีน ศักดินาเวียดนาม และศักดินาไทย และในบรรดาการรุกรานของเจ้าศักดินาต่างเหล่านี้ตามความรู้สึกของคนลาว แล้วถือว่าการรุกรานของศักดินาไทย ซึ่งถือว่าเป็นสายเลือดพี่น้องกันมานั้น เป็นการรุกรานที่ขมขื่นร้ายแรง และปวดร้าวที่สุด

กล่าวคือกองทัพของเจ้าศักดินาไทยเคยรุกรานเผาเมืองหลวงและกวาดต้อนราษฎรและทรัพย์สินอันมีค่าของลาวมาหลายครั้งหลายหนที่ร้ายแรงที่สุดคือการที่พระเจ้าตากสินและเจ้าพระยามหา-กษัตริย์ศึกดีและเผาเวียงจันทน์เมื่อปี พ.ศ. 2321 (ค.ศ. 1778)แล้วนำเอาพระแก้วมรกตจากเวียงจันทน์มาไว้ที่กรุงธนบุรีนครหลวงของไทย พร้อมทั้งกวาดต้อนราษฎรลาวลงมาไว้ในประเทศไทย

49040

เป็นจำนวนมาก นับแต่บัดนั้นมาอาณาจักรของลาวก็ได้ตกเป็นเมืองขึ้นของไทยเรื่อยมา และตลอดเวลาดังกล่าวพวกลูกหลานของเจ้าศักดินาลาว และคนลาวผู้รักชาติทั้งหลายก็ได้พยายามลุกขึ้นสู้เพื่อกอบกู้เอกราชของเขาครั้งแล้วครั้งเล่า แต่ก็ถูกกองทัพของเจ้าศักดินาไทยปราบปรามลงได้ทุกครั้งไป แม้ว่าฝ่ายไทยจะประณามการลุกขึ้นสู้ครั้งต่างๆของชาวลาวนั้นว่าเป็นการกบฏทรยศและถูกปราบอย่างโหดเหี้ยมก็ตาม แต่คนลาวเขาย่อมถือว่าการต่อสู้เหล่านั้นเป็นวีรกรรมและบุคคลอื่นที่ถูกปราบปรามเหล่านั้น ก็คือวีรชนที่แท้จริงของเขา และย่อมเป็นที่แน่นอนว่า วีระชนผู้ยิ่งใหญ่ผู้หนึ่งในการพยายามกอบกู้เอกราชลาวก็คือเจ้าอนุวงศ์ กษัตริย์องค์ที่ 60 หรือองค์สุดท้ายของราชวงศ์ล้านช้าง ซึ่งถูกเจ้าศักดินาไทยนำมาทรมาน ประจานและประหารอย่างทารุณในกรุงเทพฯ เมื่อราวปี พ.ศ. 2371 (ค.ศ. 1828) ดังนั้นการที่ทางการไทย กล่าวประณามหยามเหยียดเจ้าอนุวงศ์มากเพียงใด ก็ยิ่งทำให้ชาวลาวยกย่องนับถือความเป็นวีรบุรุษผู้ยิ่งใหญ่แห่งชนชาติลาวมากขึ้นเพียงนั้น นี่คือความจริงอันขมขื่นประการหนึ่ง ในความสัมพันธ์ของพี่น้องร่วมสายเลือดไทย–ลาว หรือลาว–ไทย ที่เราน่าจะได้พิจารณาทบทวนอย่างจริงจัง.

๒

ชะตากรรมของชนชาติลาวใต้แอกเมืองขึ้น

ชนชาติลาวนับว่าเป็นชนชาติที่มีประสบการณ์อันขมขื่นที่สุดชาติหนึ่งในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ จากการศึกษาความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ และความรู้สึกนึกคิดของชาวลาวตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันทำให้เราได้ทราบว่าประชาชนชาวลาวถือว่าชนชาติของตนได้ถูกกดขี่ข่มเหง จากพวกนักล่าเมืองขึ้นสำคัญ ๆ 4 ระลอกคือ ระลอกแรก การรุกรานกดขี่ของพวกนักล่าเมืองขึ้นในภูมิภาคโดยเฉพาะอย่างยิ่งพวกศักดินาสยาม ระลอกที่สองคือพวกนักล่าเมืองขึ้นตะวันตก ซึ่งได้แก่ ฝรั่งเศส ระลอกที่สามคือ พวกนักล่าเมืองขึ้นญี่ปุ่นที่รุกรานและยึดครองลาวในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 และ ระลอกที่สี่ คือนักล่าเมืองขึ้นแบบใหม่ซึ่งได้แก่ จักรวรรดินิยมอเมริกา ซึ่งเข้ามาแทนที่นักล่าเมืองขึ้นแบบเก่าคือฝรั่งเศส

แต่ข้อที่น่าสนใจที่สุดก็คือว่า ในบรรดาการรุกรานของพวกนักล่าเมืองขึ้นทั้งหมดนี้ จะมีพวกนักล่าเมืองขึ้นจากสยามหรือไทยทั้งรุ่นเก่าและรุ่นใหม่เข้ามีส่วนร่วมสมคบและแบ่งบันผลประโยชน์กันกับพวกนักล่าเมืองขึ้นต่าง ๆ นั้นในทุกกรณี

สำหรับความรู้สึกของคนลาวต่อการรุกรานกดขี่ของศักดินาสยามนั้น ขมขื่นปวดร้าวเพียงใดนั้นเป็นที่ทราบกันอยู่ทั่วไปแล้วจึงขอผ่านไป

เมื่อพวกนักล่าเมืองขึ้นตะวันตกเข้ามาสู่คาบสมุทร-อินโดจีน และหลังจากการต่อสู้เพื่อแบ่งปันผลประโยชน์ระหว่างกันชั่วระยะหนึ่ง อังกฤษและฝรั่งเศสก็ตกลงให้ดินแดนสยามเป็นประเทศกันกระทบ (Buffer State) เพราะเกรงใจสหรัฐฯ ซึ่งมีผลประโยชน์มากมายในสยามและจักรวรรดิรัสเซียเป็นมิตรของสยามอีกส่วนหนึ่งด้วย จึงทำให้สยามรอดพ้นจากการตกเป็นเมืองขึ้นโดยตรงของทั้งอังกฤษและฝรั่งเศส แต่ภายใต้ข้อตกลงนั้น สยามก็ได้สมคบและแบ่งปันดินแดนของอาณาจักรลาวกับฝรั่งเศส โดยให้ฝรั่งเศสได้ดินแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงทั้งหมด รวมทั้งแขวงจำปาศักดิ์และไชยบุรี ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของแขวงหลวงพระบางฝั่งขวาแม่น้ำโขงด้วย ส่วนสยามก็ได้หัวเมืองลาวพวน (จากหนองคายอุดรฯ จนถึง บุรีรัมย์) หัวเมืองลาวกาว (นครพนม อุบลฯ ร้อยเอ็ดยโสธร ศรีสะเกษ สุรินทร์ ฯลฯ) และหัวเมืองลาวกลาง (นครราชสีมา จตุรัส ชัยภูมิ ภูเขียว ฯลฯ) เมื่อรวมกับหัวเมืองลาวพุงดำ ซึ่งเป็นอาณาจักรล้านนาที่ไทยเราเรียกว่า มณฑลพายัพนั้นก็นับว่าเป็นดินแดนที่มีเนื้อที่ประมาณ 340,000 ตารางกิโลเมตร ประชากรอีกหลายสิบล้านคน

ในกรณีนี้คนไทยเรารู้สึกเจ็บปวดว่า เราถูกบังคับให้เราจงใจยกเอาดินแดนส่วนหนึ่งให้แก่ฝรั่งเศสไป แต่ความจริงไทยก็ยังได้ดินแดนส่วนใหญ่ของลาวไว้ ทั้งยังได้รับประกันจากประเทศมหาอำนาจต่าง ๆ ในเวลานั้นว่าจะไม่ถูกฝ่ายใดยึดเอาเป็นเมืองขึ้นโดยตรงด้วย แต่สำหรับคนลาวนั้นเขาเจ็บปวดกว่าเราเป็นสองเท่า เพราะความเจ็บปวดอันที่หนึ่งก็คือ การที่ทำให้พี่น้องร่วมสายโลหิตของเขา ต้องแยกออกจากกันเป็นสองส่วนไปตลอดกาล และความเจ็บปวดอันที่สองคือการที่เขาต้องถูกกดขี่ข่มเหงอย่างทารุณโหดร้าย จากพวกนักล่าเมืองขึ้นตะวันตกอีกหลายทอดหลายต่อเป็นเวลายายนาน

ในสมัยสงครามโลกครั้งที่สอง เมื่อจักรวรรดินิยมญี่ปุ่นซึ่งมีแผนรุกรานและยึดครองเอเชียเพื่อตั้ง "วงศ์ไพบูลย์แห่งมหาเอเชียบูรพา" หรือ "The Greater East Asia Co-Posperity Sphere" ตามแผนล่าเมืองขึ้นของเขานั้น รัฐบาลไทยภายใต้การนำของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ก็เป็นรัฐบาลเดียวในภูมิภาคนี้ที่ร่วมมือกับญี่ปุ่นในการรุกราน และยึดครองอินโดจีนอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งยังผลให้ไทยได้รับการตอบแทนจากญี่ปุ่น โดยสัญญากรุงโตเกียว ซึ่งลงนามกันเมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ. 2488 (ค.ศ. 1941) โดยญี่ปุ่นบังคับให้ฝรั่งเศสยกดินแดนฝั่งขวาแม่น้ำ

โขง ซึ่งได้แก่แขวงจำปาศักดิ์และไชยบุรีของลาวให้แก่ไทย แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อญี่ปุ่นแพ้สงครามแก่ฝ่ายสัมพันธมิตร ไทยก็ต้องคืนดินแดนดังกล่าวให้ฝรั่งเศสอีก ตามสัญญากรุงวอชิงตัน ดี.ซี เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2489 (ค.ศ. 1946(ซึ่งปัจจุบันก็คือดินแดนส่วนหนึ่งซึ่งกำลังตกเป็นเขตพิพาทไทย–ลาวนั่นเอง

เมื่อจักรวรรดินิยมญี่ปุ่นถูกขับไล่ออกไปจาก คาบสมุทรอินโดจีนแล้ว พวกนักล่าเมืองขึ้นฝรั่งเศสภายใต้การช่วยเหลือของจักรวรรดินิยมอเมริกา ได้กลับเข้ามามีอำนาจในสมาพันธรัฐอินโดจีน อันประกอบด้วย ลาว เวียดนาม และกัมพูชา อีกครั้งหนึ่ง แต่ก็ได้ถูกต่อต้านอย่างเด็ดเดี่ยวจากขบวนการกู้ชาติของชาวเวียดนาม ลาว และกัมพูชา ภายใต้การนำของพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน ซึ่งได้รับการก่อตั้งขึ้นมาแล้วตั้งแต่ปี พ.ศ. 2473 (ค.ศ 1930) สำหรับประชาชนลาวนั้นก็ได้มีขบวนการลาวอิสระ ภายใต้การนำของเจ้าเพชรราช ซึ่งถูกฝรั่งเศสปราบปรามและได้ข้ามมาอาศัยอยู่ในประเทศไทย โดยการช่วยเหลือของท่านปรีดี พนมยงค์ ซึ่งมีอำนาจอยู่ในเวลานั้น และการช่วยเหลือดังกล่าวนี้แม้จะเป็นช่วงระยะเวลาอันสั้นในช่วงที่ท่านปรีดีฯ ยังมีอำนาจก็ตามก็ทำให้ประชาชาลาวยังจดจำบุญคุณของประชาชนไทยอย่าง

ลึกซึ้งเสมอมา โดยเฉพาะต่อคณะเสรีไทยของท่านปรีดี พนมยงค์ แต่อย่างไรก็ตามหลังจากที่คณะของจอมพลป. พิบูลสงคราม ภายใต้การช่วยเหลือจากจักรวรรดินิยมอเมริกา ได้ทำรัฐประหารโค่นล้มรัฐบาลพลเรือตรีถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์และคณะของท่านปรีดีฯ เมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2490 (ค.ศ.1947) แล้ว คณะกู้ชาติในเมืองไทยก็ถูกรัฐบาลจอมพล ป. ผลักดันให้ออกจากดินแดนไทยเพื่อให้ฝรั่งเศสและอเมริกาพอใจ ซึ่งยังผลให้บรรดาผู้นำสำคัญๆ เช่น ท่านสุภานุวงศ์ ท่านศรีทน กมมะดำ และคนอื่นต้องหนีออกจากดินแดนไทยไปเคลื่อนไหวต่อสู้อยู่ในเขตป่าเขา ของลาว สำหรับเจ้าเพชรราชที่ชราภาพยังคงอยู่ในไทย แต่ทางการไทยก็มิให้เคลื่อนไหวทางการเมืองใดๆอีก (เวลานั้นเจ้าเพชรราชได้ชายาชาวไทยชื่อ หม่อมอภิญพร หรือ หม่อมเชื้อ ยงใจยุทธ น้องสาวของ รอ.ชั้น ยงใจยุทธบิดาของพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ)

เมื่อพวกนักล่าเมืองขึ้นฝรั่งเศส เสื่อมอำนาจลงในอินโดจีนจักรวรรดินิยมอเมริกาได้เข้ามาแทนที่ โดยนำนโยบายล่าเมืองขึ้นแบบใหม่มาครอบงำสามประเทอินโดจีน และก่อสงครามล้างผลาญครั้งใหม่ต่อประชาชนอินโดจีนอีกเป็นเวลากว่าสองทศวรรษ ดังที่ทราบกันอยู่แล้ว และที่น่าขมขื่นที่สุดก็คือ ชนชั้นปกครองไทยในสมัยของ จอมพลสฤษดิ์ฯ และจอมพลถนอม-

ประสาส ก็ได้แปรเปลี่ยนดินแดนไทยเป็นฐานทัพเพื่อต่อต้านปราบปรามขบวนการกู้ชาติของสามชาติอินโดจีน จากแอกเมืองขึ้นแบบใหม่ของจักรวรรดินิยมอเมริกาอย่างเต็มที่ ทั้งนี้โดยการส่งทหารรับจ้างไปรบในสามประเทศอินโดจีนโดยตรง และการใช้แผ่นดินไทยเป็นฐานส่งกำลังบำรุง ผึกฝน และพักฟื้นแก่ฝ่ายสหรัฐฯ รวมทั้งการใช้แผ่นดินไทยเป็นฐานทัพอากาศเพื่อไปทิ้งระเบิดและยิงทำลายประเทศทั้งสามอย่างโหดเหี้ยม

การกระทำดังกล่าว กลุ่มปกครองไทยก็ได้รับประโยชน์ตอบแทนมากมาย และยังภาคภูมิใจว่าการกระทำดังกล่าวเป็นผลงานอันเป็นวีรกรรมอันยอดเยี่ยมของพวกตนด้วย แต่สำหรับประชาชนลาวแล้ว เขาย่อมถือว่าพฤติกรรมดังกล่าวนั้นเป็นการเหยียบย่ำ ซ้ำเติมอย่างโหดเหี้ยมและขมขื่นของคนที่เรียกตนเองว่า เป็นพี่น้องร่วมสายโลหิตกันมาแต่โบราณกาล

ต่อปัญหาต่างๆที่กล่าวมาแล้วโดยย่อนี้ ฝ่ายเราจะคิดหรือพูดหรือมีข้ออ้างอย่างใดก็ตามที แต่ชาวลาวนั้นเขาก็ย่อมมีการรับรู้และความคิดเห็น ต่อพฤติกรรมต่างๆเหล่านี้จากประสบการณ์ของเขาเอง ซึ่งแตกต่างจากกลุ่มปกครองไทยอย่างแน่นอน และถ้าชาวไทยเราต้องประสบชะตากรรมอันขมขื่นยาวนานอย่างเขาแล้ว เราก็คงไม่สามารถมานั่งหัวเราะเยาะเย้ย และดูถูกเขาอยู่

ได้ ดังที่คนบางพวกในไทยกำลังกระทำอยู่ในปัจจุบัน อย่างแน่นอน

ต่อปัญหาดังกล่าวนี้ คนไทยผู้รักความถูกต้องและความเป็นธรรม และยังคำนึงว่าชนชาติลาวเป็นพี่น้องร่วมสายเลือดเดียวกันนั้น น่าจะได้คิดทบทวนเบบเอาใจเขามาใส่ใจเราดูอีกด้วย

แต่สำหรับพวกเศษเดนของระบบเก่า ที่ยังยึดถืออยู่กับแนวความคิดในทางกดขี่ ปล้นชิง รุกรานเขาอยู่นั้น กับพวกคนต่างชาติเพียงที่แต่เข้ามาอาศัยแผ่นดินไทย เป็นแหล่งขูดรีดหากินโดยอ้างเอาความเป็นคนไทยจอมปลอมบังหน้านั้นย่อมจะไม่สามารถเข้าใจในความรู้สึกอันขมขื่นเช่นว่านั้นได้ หากแต่เขาจะพอใจและสาแก่ใจอย่างยิ่ง ถ้าหากไทยและลาวจะเข่นฆ่ากันจนวายวอด มอดม้วยลงด้วยกันทั้งสองฝ่าย เพราะมันจะเป็นโอกาสให้พวก "ไทยปลอม" เหล่านั้นสามารถกลืนกินชาติไทยและครอบครองความเป็นใหญ่เหนือแผ่นดินไทย ได้สดวกยิ่งขึ้นในที่สุด ดังนั้นมันจึงเป็นเรื่องที่พี่น้องไทยเราต้องคำนึงให้จงหนักด้วย

ภายหลังการก่อตั้งสาธารณรัฐ

การต่อสู้ปลดปล่อยชาติของประชาชนลาวจากแอกเมืองขึ้นทั้งแบบเก่าและใหม่ โดยการปลดปล่อยลาวส่วนที่เคยอยู่ภายใต้แอกเมืองขึ้นของฝรั่งเศสทั้งหมดซึ่งต่อมาได้ถูกควบคุมโดยกลุ่มผู้นิยมลัทธิล่าเมืองขึ้นแบบใหม่ของสหรัฐอเมริกานั้นได้สำเร็จลงที่สุดในวันที่ 23 สิงหาคม 2518 (ค.ศ.1975) และก้าวสู่การสถาปนาสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวซึ่งดำเนินการพัฒนาประเทศตามแนวทางสังคมนิยม เมื่อวันที่ 2 ธันวาคม2518 (ค.ศ. 1975)

ย่อมเป็นที่ทราบกันอยู่โดยทั่วไปแล้วว่าการต่อสู้กู้เอกราชของลาว ไม่อาจแยกออกได้จากการต่อสู้ของประชาชนเวียดนาม และกัมพูชาเพื่อต่อต้านการกดขี่รุกรานของพวกนักล่าเมืองขึ้นฝรั่งเศส ญี่ปุ่น และอเมริกา ซึ่งชนชั้นปกครองไทยหลายยุคหลายสมัยก็ได้ร่วมสมคบ และแบ่งปันเอาผลประโยชน์ตลอดมาดังกล่าวแล้วในตอนก่อนนั้น

การต่อสู้ของประชาชนลาว เวียดนามและกัมพูชานั้นเริ่มจากการรวมตัวกันภายใต้การนำของ พรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน ทั้งนี้ก็โดยอาศัยเงื่อนไขความเป็นจริงทางประวัติศาสตร์ที่ว่าเวลานั้นทั้งสามประเทศรวมอยู่ในสมาพันธรัฐอินโดจีน ซึ่งเรียก

อีกอย่างหนึ่งว่า ประเทศอินโดจีนฝรั่งเศส แต่ต่อมาภายหลังเมื่อการต่สู้พัฒนาสู่ขั้นตอนใหม่ โดยอาศัยเงื่อนไขที่เปลี่ยนแปลงไป นักต่อสู้สามชาติได้ร่วมกันประกาศยุบเลิกพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน และก่อตั้งพรรคปฏิวัติของตนเองแต่ละชาติขึ้นเพื่อนำการต่อสู้ปลดปล่อยเอกราชของตน ซึ่งบรรดานักกู้เอกราชลาวก็ก่อตั้งพรรคประชาชนปฏิวัติลาวขึ้นเมื่อวันที่ 22 มีนาคม คศ. 1955 (พ.ศ. 2498) แต่พรรคต่างๆก็ยังคงช่วยเหลือร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดต่อสู้กับศัตรูร่วมตัวเดียวกันตลอดมา และจากการร่วมเป็นร่วมตายกันมาเป็นระยะยาวนาน ทำให้มิตรภาพทางชนชั้น ระหว่างประชาชนสามประเทศอินโดจีนได้พัฒนาก้าวหน้ามาอย่างมั่นคง แม้จะมิได้เป็นพี่น้องโดยสายเลือดกันมาก็ตาม และภายหลังการปลดปล่อยแล้วทั้งสามประเทศ ก็ได้สถาปนาความสัมพันธ์ในลักษณะพิเศษแบบทวิภาคีต่อกันคือ ลาว-เวียดนาม ลาว-กัมพูชา และเวียดนาม–กัมพูชาขึ้น ซึ่งภายใต้ความสัมพันธ์พิเศษดังกล่าวทำให้การช่วยเหลือร่วมมืออย่างใกล้ชิด และรอบด้าน ระหว่างกันเพื่อความอยู่รอดร่วมกันดำเนินมาจนถึงปัจจุบัน นอกจากนั้น ประเทศทั้งสามยังได้สถาปนาความสัมพันธ์รอบด้านแบบทวิภาคี และพหุภาคีกับประเทศสังคมนิยม เช่น สหภาพโซเวียต และประเทศสังคมนิยมอื่นๆอย่างได้ผล ทำให้สามประ

เทศคินโดจีนสามารถยืนหยัดต่อสู้กับการคุกคาม และบีคล้อมของพวกนิยมลัทธิกดขี่ทุกรูปแบบได้อย่างเด็ดเดี่ยวตลอดมา

กล่าวสำหรับประชาชนผู้รักความเป็นธรรมในทั่วโลก รวมทั้งในประเทศไทยแล้ว การปลดปล่อยสามประเทศอินโดจีนย่อมเป็นที่ชื่นชมยินดีโดยทั่วไป นอกจากพวกที่นิยมลัทธิกดขี่ขูดรีดและปล้นชิงเขากินทั้งรุ่นเก่าและใหม่ในประเทศต่างๆ รวมทั้งประเทศไทย ซึ่งย่อมมีความเคียดแค้นชิงชังต่อชัยชนะของประ–ชาชนทั้งสามชาติดังกล่าวนี้ อย่างแน่นอน และสำหรับกรณีของประเทศไทย ในเมื่อพวกนิยมระบอบกดขีเก่าและทรราชยุคใหม่ยังมีโอกาสปกครองประเทศไทยคยู่เป็นส่วนใหญ่ ท่าทีของประ–เทศไทยต่อลาวก็ได้ถูกกำหนด โดยบุคคลจำพวกนี้อยู่ตลอดเวลาด้วยเช่นกัน แม้ในบางคราวจะมีกลุ่มบุคคลผู้มีความโน้มเอียงรักความเป็นธรรม และมองการณ์ไกลจะได้มีโอกาสปกครองประเทศ และพยายามปรับเปลี่ยนท่าทีของไทยต่อประเทศเพื่อนบ้านดังกล่าวอยู่บ้างก็ตาม การกระทำที่ก้าวหน้าดังกล่าวก็มักถูกขัดขวาง บ่อนทำลายจากพวกนิยมระบอบกดขี ทั้งที่ฝังตัวอยู่ในกลไกของรัฐ และในวงการเมืองโดยทั่วไปอีกด้วย จึงทำให้ความพยายามเช่นว่านั้นไม่บรรลุผลเท่าที่ควรเพราะกลไกที่กุมการปฏิ–บัติจริงๆ คือสภาความมั่นคงแห่งชาติและ กอ.รมน. ซึ่งถูกชี้นำ

โดยอำนาจมืดที่อยู่ นอกและเหนือรัฐบาลเสียเป็นส่วนใหญ่

ดังนั้นในการพิจารณาความเป็นจริง เกี่ยวแก่ความสัมพันธ์ไทย–ลาวในระยะเวลาดังกล่าวนี้ จึงอาจแยกกล่าวได้ 2 กรณีคือ กรณีความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนต่อประชาชน และกรณีระหว่างรัฐบาลต่อรัฐบาล

กล่าวสำหรับทางด้านประชาชนนั้นในระยะหลังการปลดปล่อยใหม่ๆ ได้เกิดสภาพความสับสนอันเนื่องจากคนอพยพและการโฆษณาชวนเชื่อของพวกนิยมระบอบเก่าที่สูญเสียอำนาจของลาวกับการโฆษณาบิดเบือนต่อต้าน และใส่ร้ายระบอบใหม่ของลาวโดยชนชั้นปกครองไทย ทำให้ประชาชนไทย จำนวนไม่น้อยเกิดความสับสนเข้าใจผิดและหวาดกลัวลาวอยู่ไม่น้อย แต่เมื่อเวลาล่วงเลยมา มีการไปมาหาสู่มากขึ้นทำให้ประชาชนไทยรู้ความจริงได้ถูกต้องขึ้น ความหวาดกลัวค่อยๆ หายไปทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนพี่น้องกลับสภาพดีขึ้นเรื่อยๆ

แต่อย่างไรก็ตามแม้ว่าทางด้านความรู้สึกในความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนจะอยู่ในระดับดีเพียงใด แต่การแสดงออกในการแสดงความคิดเห็น และการไปมาหาสู่กันฉันพี่น้องก็ยังถูกจำกัดโดยฝ่ายรัฐบาลอยู่เสมอ เช่น การปิดด่าน การห้ามค้าขาย และการควบคุมการเคลื่อนไหวของประชาชนตามชายแดน

ดังเช่นระหว่างปี 2518–2521 รัฐบาลไทยสั่งกวดขันไม่ให้ประชาชนไทยลงหาปลาในลำน้ำโขง โดยสั่งให้ประชาชนนำเรือขึ้นบนบก และล่ามโซ่ไว้ดังนี้เป็นต้น แต่ถ้าเวลาใดทางรัฐบาลมีนโยบายผ่อนคลาย ประชาชนก็จะแสดงความยินดีออกมาอย่างเห็นได้ชัด

สำหรับความสัมพันธ์ทางด้านรัฐบาลนั้น นับตั้งแต่ลาวได้เปลี่ยนแปลงการปกครองโดยก่อตั้งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเป็นต้นมาทางฝ่ายไทยได้กำหนดนโยบาย และท่าทีในทางปฏิบัติ มาเป็นแบบปฏิปักษ์ แต่ยังมีการเปิดสัมพันธ์ทางการทูตอยู่ตามปกติ นโยบายของรัฐบาลไทยส่วนใหญ่กำหนดจากหลักการที่ว่า ลาวเป็นประเทศที่ปกครองโดยลัทธิที่แตกต่างกับไทย และเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของไทยตลอดเวลา ดังจะเห็นได้จากการเตรียมสงคราม เช่น การซ้อมรบระหว่างไทยสหรัฐฯ และไทยกับประเทศกลุ่มอาเซียนบางประเทศจะถือเอาชายแดนด้านลาว และกัมพูชาเป็นเป้าหมายเสมอ เมื่อสี่ห้าปีก่อนการซ้อมรบมักกระทำกันในทะเล แต่ในระยะหลังๆ กระทำกันบนบกบริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย โดยมีการนำเครื่องบินรบทันสมัยของสหรัฐฯ มาร่วมปฏิบัติการอย่างเอิกเกริกมากขึ้น ขณะเดียวกันก็มีการซ้อมป้องกันภัยทางอากาศ และ

อพยพประชาชน โดยสมมติเอาเองว่ามีการโจมตีจากฝั่งลาวต่อภาคอิสาณ และภาคเหนือของไทยอยู่เป็นประจำ

การกระทำดังกล่าว ในแง่หนึ่ง มันก็ย่อมเป็นสิทธิของรัฐบาลไทยที่จะเตรียมการป้องกันประเทศ และประชาชนของตน แต่อีกด้านหนึ่งมันเป็นการโฆษณาเพื่อชักจูงให้ประชาชนไทยเกิดมีทัศนคติที่เป็นลบต่อประเทศเพื่อนบ้านพี่น้องโดยไม่รู้ตัว โดยเห็นไปว่าฝ่ายนั้นเป็นศัตรูที่ตั้งหน้าแต่จะรุกรานไทยอยู่ตลอดเวลา ไว้ใจไม่ได้ แต่ขณะเดียวกันทั้งๆ ที่ไทยเราก็ประกาศอยู่เสมอว่าลาวถูกครอบงำโดยเวียดนาม โซเวียต และมีแผนรุกรานไทย แต่ก็ยังไม่เคยปรากฏเลยว่า เขาได้มีการรบและซ้อมป้องกันภัยหรือซ้อมอพยพประชาชน โดยถือเอาชายแดนไทยเป็นเป้าหมาย หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ เขาไม่เคยชักจูงประชาชนให้เข้ามาเป็นปฏิ–ปักษ์ ต่อประชาชนไทยพี่น้องอย่างที่รัฐบาลไทยทำอยู่เป็นประจำ

นโยบายและปฏิบัติการแบบปฏิปักษ์ดังกล่าว ด้านหนึ่งย่อมมาจาก กลุ่มอิทธิพลในชนชั้นปกครองไทยที่กุมอำนาจอย่างต่อเนื่องทั้งที่อยู่ในรัฐบาล นอกและเหนือรัฐบาล ที่ต้องการรักษาผลประโยชน์ของตนอย่างเหนียวแน่น โดยอ้างว่าผลประโยชน์อันนั้นคือผลประโยชน์ของชาติ และอีกด้านหนึ่งคืออิทธิพลที่ผลักกัน และเกื้อหนุนต่อนโยบายและปฏิบัติการดังกล่าวมาจากภาย

นอก และที่เห็นได้ชัดที่สุดคือสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีอิทธิพลเหนือกลุ่มต่างๆ ในชนชั้นปกครองไทยมาเป็นเวลานาน และอีกด้านหนึ่งก็มาจากทางปักกิ่ง ทั้งนี้เราจะสังเกตเห็นได้ว่านับตั้งแต่ทางปักกิ่งได้ตีจากค่ายสังคมนิยมมาสมคบและแบ่งปันผลประโยชน์กับฝ่ายตะวันตกแล้ว สหรัฐฯ ก็ได้มีการใช้จีนเป็นเครื่องมือต่อต้านสังคมนิยมอย่างได้ผล และจีนเองก็พอใจที่สหรัฐฯ ไม่ขัดขวางโดยตรงต่อการขยายอิทธิพลของตนลงสู่ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ดังแต่ก่อน ขณะจีนมีตัวแทนของตนอย่างหนาแน่นอยู่ในสิงคโปร์ มาเลย์เซีย อินโดนีเซีย และไทย จีนจึงถือว่าตนได้รับประโยชน์มากกว่าแต่ก่อน

แต่ขณะเดียวกันจีนก็พบว่าอุปสรรคที่ขัดขวางการขยายตัวลงใต้ของตนนั้นกลับเป็นสามประเทศอินโดจีน ซึ่งเคยหวังว่าจะแผ่อิทธิพลครอบงำติดต่อลงมาจนตลอดเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทั้งหมด แต่แล้วก็ต้องผิดหวัง จีนจึงประณามว่าสามประเทศอินโดจีนเป็นสมุนโซเวียต และโกรธแค้นโซเวียตหาว่าขัดขวางอิทธิพลของตนดังที่เป็นอยู่ ด้วยเหตุดังกล่าวนี้จึงทำให้จีนร่วมมือกับสหรัฐฯ และกลุ่มปกครองไทยในการบีบล้อมสามประเทศอินโดจีนซึ่งต่างก็มีทั้งผลประโยชน์เฉพาะตนและผลประโยชน์ร่วมกัน

แต่อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่าเมื่อเวลาล่วงเลย

มาจนถึงปัจจุบันก็ปรากฏว่า จีนสามารถขยายอิทธิพลในประเทศไทยได้รวดเร็วและกว้างไกลกว่าที่สหรัฐฯ เคยคาดคิด ทั้งนี้เพราะจีนมีตัวแทนโพ้นทะเลที่เอาการเอางานของตนอยู่ในประเทศไทยอย่างหนาแน่น ขณะที่สหรัฐฯ ไม่มีพื้นฐานดังกล่าว หากแต่อาศัยอิทธิพลของตนที่มีอยู่ในโครงสร้างเบื้องบนของสังคมไทยและบางส่วนของกองทัพและระบบราชการไทยเป็นสำคัญ แต่ฝ่ายจีนนั้นสามารถแผ่อิทธิพลของเขา โดยผ่านตัวแทนในหมู่นักวิชาการและโดยผ่านตัวแทนของเขาที่ควบคุมสื่อมวลชน เช่นหนังสือพิมพ์ยักษ์ใหญ่บางฉบับ กับวิทยุ โทรทัศน์ องค์กรเคลื่อนไหวมวลชน ข้าราชการ ตำรวจ ทหารบางส่วน สมาชิกรัฐสภา รัฐมนตรีในคณะรัฐบาล นายทุนใหญ่ และพ่อค้าระดับต่างๆ ทั่วประเทศ จึงทำให้สหรัฐฯ เริ่มวิตกกังวลอิทธิพลของจีนอย่างเห็นได้ชัดในระยะหลังๆ

แต่อย่างไรก็ตามต่อมาในระยะหลังสหรัฐฯ เริ่มมีท่าทีแตกต่างจากจีน ในปัญหาอินโดจีนอย่างเห็นได้ชัดยิ่งขึ้นโดยที่สหรัฐฯ ต้องการเพียงเพื่อการปิดล้อมและตรึงกำลังไว้ แล้วหาทางต่อรองกับสามประเทศอินโดจีน ในขณะที่จีนต้องการกดดันเกิดการสู้รบ เพื่อให้เกิดความขัดแย้งรุนแรงที่ตนจะหาประโยชน์ได้มากขึ้น ดังนั้นไม่ว่าในปัญหากัมพูชา หรือการพิพาทไทย-ลาว

กรณีสามหมู่บ้าน หรือกรณีแม่น้ำเหือง จึงทำให้ทางการไทยรู้สึกผิดหวังที่สหรัฐฯ ไม่กระตือรือล้นช่วยเหลือไทยในเรื่องนี้ ซึ่งแตกต่างจากจีนที่มีการเคลื่อนไหวอย่างคึกคักทั้งเรื่องการออกข่าวปลุกระดมทางสื่อมวลชน เรื่องอาวุธ (ในปีปัจจุบันไทยซื้ออาวุธราคามิตรภาพจากจีน ซึ่งถูกกว่าของสหรัฐฯ ประมาณ 3 เท่า เป็นมูลค่าประมาณ 1,060 ล้านบาท) และโดยผ่านกลุ่มเคลื่อนไหวภายในประเทศไทยในการปลุกระดม และให้การสนับสนุนทางวัตถุแก่การรบในนามของผู้รักชาติไทยอย่างเหลือล้น เกินกว่าที่คนไทยจนๆ ทั้งหลายจะสามารถกระทำได้เสียอีก

เราอาจกล่าวได้ว่าต่อปัญหานโยบายของกลุ่มปกครองไทยต่อสามประเทศอินโดจีน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพิพาทไทย–ลาว แล้วอิทธิพลของจีนที่มีต่อปฏิบัติการของกลุ่มปกครองไทยมีมากกว่าสหรัฐอเมริกาอย่างแน่นอน และอเมริกาก็เริ่มตระหนักว่าถ้าเรื่องนี้ลุกลามต่อไป ผู้ที่จะได้รับประโยชน์แต่ผู้เดียวก็คือจีนเท่านั้น แต่กลุ่มปกครองไทยที่กุมอำนาจในปัจจุบันจะมองเห็นนี้หรือไม่มิอาจทราบได้

นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2518 (ค.ศ.1975) ซึ่งเป็นปีที่มีการเปลี่ยนแปลงใหญ่ในสามประเทศอินโดจีน และการเปลี่ยนแปลงนโยบายของจีน ไปสมคบร่วมมือกับมหาอำนาจตะวันตกต่อมา

นั้น ได้มีผลสำคัญต่อการกำหนดนโยบายของรัฐบาลไทยต่อสาม ประเทศอินโดจีน โดยเฉพาะความสัมพันธ์ไทย–ลาว ในลักษณะที่เป็นปฏิปักษ์มากขึ้น ถึงแม้ว่าจะมีความสัมพันธ์ทางการทูตต่อกัน ส่วนความสัมพันธ์ที่มีอยู่ในด้านดีต่อกันเป็นผลมาจากความพยายามค้านประชาชนเป็นแรงผลักดันเป็นส่วนใหญ่ และเพื่อที่จะช่วยให้เรามองเห็นความจริงในเรื่องนี้เด่นชัดยิ่งขึ้นขอให้เราลำดับเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในความสัมพันธ์ภาครัฐบาลนับตั้งแต่ปี 2518 (1975) มาจนถึงปัจจุบันซึ่งกรณีพิพาทเรื่องแม่น้ำเหืองยังคำเนินอยู่ โดยลำดับดังต่อไปนี้

ภายใต้รัฐบาลของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช

(17 มี.ค. 18–22 ม.ค. 19) มีการสั่งปิดพรมแดนไทย–ลาวอย่างเคร่งครัด มีการสั่งนำเรือของประชาชนในลำน้ำโขงขึ้นมาล่ามโซ่ไว้บนผึ่ง

17 พฤศจิกายน 2518 เกิดกรณีพิพาทในแม่น้ำโขง เรือ นปข.ล. 123 ของไทยถูกยิงและเกยตื้นบริเวณดอนแตง ทหารประจำเรือ 3 คนบาดเจ็บสาหัส เรือตรีโชติ แทนศรี รน. สั่งสละเรือ เรือจมอยู่ในเขตลาว ทำให้ความสัมพันธ์ไทย–ลาวตึงเครียดยิ่งขึ้น

ภายใต้รัฐบาล ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช (21 เม.ย. 19–6 ต.ค. 19) รัฐบาลนี้มีแนวโน้มประชาธิปไตยสูงขึ้น รัฐบาลได้พยายามผ่อนคลายความตึงเครียดในความสัมพันธ์ไทย-ลาวโดยการส่งนายพิชัย รัตตกุล รมต. ต่างประเทศของไทยไปปรับสัมพันธ์ไมตรีกับ สปปล. เมื่อวันที่ 31 กรกฎาคม 2519 ได้มีการณ์ออกแถลงการณ์ร่วมไทย–ลาว ลงวันที่ 3 สิงหาคม 2519 ทำให้ความสัมพันธ์ดีขึ้นอีกวาระหนึ่ง แต่เป็นเพียงระยะเวลาอันสั้น เพราะรัฐบาล ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมทย์ ได้ถูกพวกขวาจัดในไทยก่อการล้มล้างลงไปเมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2519 นั้นเอง

รัฐบาลนายธานินทร์ ไกรวิเชียร (22 ต.ค. 19–20 ต.ค. 20) ภายใต้รัฐบาลนี้ ความสัมพันธ์ระหว่างไทย–ลาว มีความตึงเครียดสูงขึ้นแต่ด้วยการผลักดันของคณะปฏิรูปฯ ซึ่งนำโดย พลเรือเอกสงัด ชลออยู่ และพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันท์ ทำให้รัฐบาลส่ง ดร.อุปดิศร์ ปาจรียางกูล รมต.ต่างประเทศของไทยไปพบปะกับ นายพูน สีปะเสิด รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของ สปปล. ที่องค์การสหประชาชาติ สหรัฐอเมริกา เพื่อหารือแก้ไขความตึงเครียดระหว่างสองประเทศเมื่อวันที่ 4 ตุลาคม 2520 แต่ก็ไม่มีผลมากนัก รัฐบาลธานินทร์ได้ถูกโค่นลงโดยคณะปฏิรูปฯ เมื่อวันที่20ตุลาคม 2520

รัฐบาลพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันท์ (12พ.ย.20-23 พ.ค. 23) เป็นรัฐบาลหนึ่งที่มองการณ์ไกลในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทย กับประเทศสังคมนิยมทั้งหลาย โดยมีนโยบายเป็นกลางมากขึ้น ต่อ สปปล. พลเอกเกรียงศักดิ์ฯ ได้พยายามปรับปรุงความสัมพันธ์ให้ดีมากขึ้น โดยส่ง นายวงศ์ พลนิกร รมช. ต่างประเทศของไทยและคณะไปเยือน สปปล. เมื่อปลายเดือนมกราคม 2521 โดยนำเกลือและข้าวสาร 150 ตัน ไปช่วย สปปล. และลาวก็ได้ปล่อยนักโทษไทย 15 คนซึ่งถูกจับในลาวเมื่อ 2 ปีก่อน ต่อจากนั้นก็ได้มีการเชิญ นายพูน สีปะเสิด รมต. ต่างประเทศของลาวและคณะมาเยือนไทยเมื่อวันที่22–24มีนาคม 2521 และต่อมาเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2521 ประเทศไทยและ สปปล. ก็ได้มีการลงนามในข้อตกลงทางการค้าต่อกันอีกครั้งหนึ่ง ต่อมาพลเอกเกรียงศักดิ์ฯ เองก็ไปเยือน สปปล. เมื่อวันที่ 4–6 มกราคม 2522

แต่อย่างไรก็ตามความพยายามของพลเอกเกรียงศักดิ์ ก็ได้ถูกขัดขวางโดยกลไกอำนาจรัฐบางส่วนที่ถูกควบคุม โดยอิทธิพลฝ่ายขวาจัดที่ไม่ต้องการเห็นความสัมพันธ์ระหว่างไทย-ลาวได้รับการแก้ไขให้ดีขึ้น ดังนั้นก่อนที่พลเอกเกรียงศักดิ์ฯ จะเดินทางไปลาวตามกำหนด ก็ได้เกิดกรณีพิพาทแม่น้ำโขงขึ้น กล่าวคือเมื่อ

วันที่ 13 ธันวาคม 2521 มีการปะทะระหว่างเรือ นปข.ล.124 ของไทยกับทหารลาว เรือ นปข.ล. 124 ถูกยิงจมในเขตลาว ห่างจากอำเภอบึงกาฬ 6 กม. และเมื่อวันที่ 14 ธันวาคม 2521 เรือ นปข.ล. 399 ของไทยก็ปะทะกับทหารลาว และถูกยิงเกยตื้นที่ฝั่งลาวในบริเวณใกล้เคียงกันอีกลำหนึ่ง แต่พลเอกเกรียงศักดิ์ฯ ก็มิได้ย่อท้อ โดยท่านคงเดินทางไปเยือนลาวตามกำหนดเดิม โดยได้มีการเจรจาปรับความสัมพันธ์ไทย–ลาวอย่างได้ผล และมีแถลงการณ์ร่วมไทย–ลาวลงวันที่ 6 มกราคม 2522 ซึ่งทางฝ่ายลาวได้ถือเป็นหลักในการพิจารณาปัญหาต่างๆ มาจนถึงปัจจุบัน ต่อจากนั้นทางฝ่ายไทยก็ได้เชิญนายไกรสร พรหมวิหาร มาเยือนประเทศไทยอย่างเป็นทางการระหว่างวันที่ 1–4 เมษายน 2522 ซึ่งนับว่าเป็นช่วงที่ความสัมพันธ์ไทย–ลาวดีที่สุด

เมื่อกลางเดือนสิงหาคม 2522 พลเอกเล็ก แนวมาลี นำคณะผู้ว่าราชการจังหวัดชายแดนของไทย 8 นายเยือน สปปล. เพื่อปรึกษาหารือปัญหาชายแดนและปัญหาคนลาวอพยพในไทย

ขณะที่ความสัมพันธ์ไทย–ลาวกำลังได้รับการฟื้นฟูให้ดีขึ้นเรื่อยๆอยู่นี้ เสียงเยาะเย้ยของฝ่ายที่ไม่พอใจต่อรัฐบาลพลเอกเกรียงศักดิ์ ในประเทศไทยก็ดังขึ้นเรื่อยๆ ในที่สุดรัฐบาลนั้นต้องถูกกดดันให้ประกาศลาออกกลางสภาเมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม2523

ต่อจากนั้นได้มีการแต่งตั้ง พลเอกเปลม ติณสูลานนท์ เป็นนายก-รัฐมนตรี ติดต่อกันมา 5 ครั้งจนถึงปัจจุบัน

ในสมัยรัฐบาลเปรมฯ 1 (12 มีนาคม 23–22 ม.ค. 24) ความสัมพันธ์ไทย–ลาวกลับตึงเครียดขึ้น เมื่อวันที่ 14–15 มิถุนายน 2523 เกิดการปะทะกันระหว่างเรือ นปข.ล. 136 ของไทยกับทหารลาวที่ใกล้ผึ่งบ้านสีถาน เมืองหาดทรายฟอง แขวงเวียงจันทน์ ตรงข้ามบ้านปะโค ต.เวียงคุก อ.เมืองหนองคาย ทำให้ ร.ท. วิเชียร เกิดภู่ รน. และพ.จ.อ.ฉลวย เพ็มพิพัฒน์ รน. ถูกกระสุนตายคาเรือ ฝ่ายไทยออกข่าวว่าทหารลาวเป็นฝ่ายยิงก่อน แต่ฝ่ายลาวแจ้งว่าเรือไทยล่วงล้ำน่านน้ำ เพื่อเข้าไปกู้ศพคนร้ายที่ข้ามไปปล้นที่ผึ่งลาวจึงเกิดยิงต่อสู้กันใกล้ผึ่งลาวด้วยสาเหตุดังกล่าว ไทยได้ประกาศปิดพรมแดนเมื่อวันที่ 15 มิถุนายน 2523

ต่อมาเมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม 2523 พลเอกสีสะหวาด แก้วบุญพันและคณะรวม 13 คนเดินทางมาเพื่อเจรจาแก้ไขปัญหากรณี เรือ นปข. และปัญหาชายแดน การเจรจาไม่เป็นผลเท่าที่ควร ไทยได้สั่งปิดพรมแดนอีกเมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2523

ตลอดปี 2523 มีการกระทบกระทั่งตามชายแดนไทย–ลาว รวม 37 ครั้ง

ในสมัยรัฐบาลเปรมฯ 2 (22ม.ค.–19 ธ.ค.24)

ในช่วงนี้นับว่าความสัมพันธ์ไทย–ลาวตึงเครียดอย่างยิ่ง การกระทบกระทั่งกันตามชายแดนยังดำเนินต่อมา การปะทะครั้งสำคัญที่สุดคือ เหตุการณ์ดอนสังคี เมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2524 ซึ่งเป็นเหตุให้ไทยสั่งปิดพรมแดนตลอดแนวอีกเมื่อวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2524 ต่อมาเมื่อวันที่ 14–15 พฤศจิกายน 2524 นายพูน สีปะเสิด รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการต่างประเทศของลาว ได้เดินทางมาไทยเพื่อแก้ไขปัญหา แต่ก็ไม่เป็นผล

ตลอดปี 2524 มีการกระทบกระทั่งตามชายแดนไทย–ลาว 34 ครั้ง

ในสมัยรัฐบาลเปรมฯ 3 (19 ธ.ค. 24–30 เม.ย.25)

ความสัมพันธ์ไทย–ลาวยังเครียดหนัก เมื่อวันที่ 24 ธันวาคม2524 กระทรวงพานิชย์ของไทยได้ออกประกาศฉบับที่ 16 เพื่อควบคุมสินค้าจำนวน 273 รายการที่ส่งไปขายแก่ลาว โดยอ้างว่าเป็นสินค้ายุทธปัจจัย ในเดือนเมษายน 2525 ไทยได้เสริมกำลังนาวิกโยธินที่ปฏิบัติการในลำน้ำโขงให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น ต่อมาเมื่อวันที่ 26เมษายน 2525 เรือ นปข.ล. 332 ได้ปะทะกับทหารลาวตรงข้ามกับบ้านนาโป อ.มุกดาหาร ทหารเรือไทยตาย 2 นาย และถูกจับไป 1 นาย ทางกองทัพภาค 2 ของไทย ได้ใช้เครื่องบินยิงถล่มแขวง

แขวงสุวรรณเขตของลาวประมาณ 30 นาที ต่างฝ่ายต่างแจ้งว่าอีกฝ่ายหนึ่งเป็นฝ่ายก่อเรื่องก่อน เหตุการณ์ผ่านไปโดยไม่มีข้อสรุป เหตุการณ์ยังคงตึงเครียดต่อมา

วันที่ 5–6 มีนาคม 2525 พลเอกสิทธิ จิรโรจน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยของไทยในฐานะประธานกรรมการความร่วมมือไทย–ลาวของฝ่ายไทยได้ประชุมคณะกรรมการชายแดนที่เวียงจันทน์ ซึ่งทำให้สถานการณ์ผ่อนคลายลงระดับหนึ่ง

วันที่ 8–11 มีนาคม 2525 นายพัชร อิศรเสนา อธิบดีกรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพานิชย์ไทยได้นำคณะไปเจรจาการค้าและลงนามในสัญญาการค้าไทย–ลาวอีกฉบับหนึ่ง

วันที่ 11–13 สิงหาคม 2525 นายปุณมี ปุณศรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพานิชย์ของไทยและคณะไปเยือนลาว

ตลอดปี 2525 มีการกระทบกระทั่งตามชายแดนไทย–ลาว รวม 42 ครั้ง

ต่อมาเมื่อเดือนมีนาคม 2525 ไทยได้ประกาศเปิดจุดผ่านแดนที่ได้ปิดไปเมื่อปี 2524 นั้นคืนใหม่อีก 3 จุด

ในสมัยรัฐบาลเปรมฯ 4 (30 เม.ย. 26–1 พ.ค.29 และรักษาการต่อมาจนถึง ส.ค. 29) ในช่วงนี้ความสัมพันธ์ไทย–ลาวยังอยู่ในสภาพเฉื่อยเนือย แม้จะมีการไปมาค้าขายกันอยู่บ้าง

แต่การค้าขายก็ถูกจำกัดด้วยประกาศควบคุมสินค้ายุทธปัจจัย 273 รายการของรัฐบาลไทยและตามประกาศนี้แม้แต่สินค้าผ่านแดนและความช่วยเหลือจากต่างประเทศผ่านไทยสู่ลาวก็ถูกรัฐบาลไทยสั่งกักไว้ที่ท่าเรือคลองเตยเป็นจำนวนมาก

เมื่อต้นเดือนสิงหาคม 2526 พล.อ.เกรียงศักดิ์ ชมะนันท์ ในฐานะประธานกรรมาธิการต่างประเทศรัฐสภาไทย ได้นำคณะไปเยือนลาว เพื่อศึกษาสถานการณ์ความสัมพันธ์ไทย–ลาวอีกครั้งหนึ่ง

ระหว่างเดือนมีนาคม–มิถุนายน 2527 ได้เกิดมีการพิพาทเรื่องสามหมู่บ้าน คือ บ้านใหม่ บ้านกลาง และบ้านสว่าง ซึ่งทั้งไทยและลาวต่างก็ถือว่าเป็นของตน เหตุการณ์นี้รุนแรงขึ้นถึงมีการสู้รบอย่างหนักเป็นครั้งแรกเป็นเวลาหลายวัน ทหารไทยเสียชีวิต 30 นาย และบาดเจ็บอีกจำนานหนึ่ง ความเสียหายทางฝ่ายลาวมากน้อยเท่าไรเราไม่อาจหาข้อมูลได้

จากการพิพาทดังกล่าวทำให้สองฝ่ายต้องเปิดการเจรจาเพื่อแก้ไขปัญหากัน 2 ครั้ง คือ เมื่อวันที่ 7–15 และ 21–13 กรกฎาคม 2527 แต่การเจรจาไม่บรรลุผล ซึ่งเรื่องนี้เราจะได้พิจารณาในรายละเอียดในตอนต่อไป

ในสมัยรัฐบาลเปรมฯ 5 (5 ส.ค.29–ปัจจุบัน)

ตลอดเวลาในรัฐบาลเปรมฯ 4 สภาพความสัมพันธ์ไทย–ลาวยังคงลุ่มๆ ดอนๆ ตลอดมาภายหลังการจัดตั้งรัฐบาลเปรมฯ5 ได้มีความกดดันเรื่องปัญหาเศรษฐกิจของไทย โดยเฉพาะพ่อค้าในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทำให้คณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชน ก.ร.อ. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือทำการเรียกร้องให้รัฐบาลผ่อนคลายความตึงเครียดตามชายแดน และปรับปรุงการค้าขายกับลาวมากขึ้น แรงผลักดันดังกล่าวทำให้รัฐบาลเปรมฯ 5 ต้องทบทวนแก้ไขท่าทีต่อปัญหานี้อีกครั้งหนึ่ง

ระหว่างวันที่ 27–29 พฤศจิกายน 2529 รัฐบาลไทยได้ส่ง ดร. อรุณ ภาณุพงศ์ ที่ปรึกษาการต่างประเทศของนายก–รัฐมนตรีเป็นหัวหน้าคณะไปเจรจาแก้ไขปัญหาความสัมพันธ์ไทย–ลาว ผลการเจรจาได้สร้างความเข้าใจอันดีต่อกันได้ระดับหนึ่ง และมีปัญหาคงค้างที่ ดร.อรุณฯ ไม่อาจตัดสินใจได้ ต้องนำมารายงานต่อรัฐบาลเพื่อตัดสินอีกส่วนหนึ่ง ฝ่ายไทยได้แจ้งให้ฝ่ายลาวทราบว่า รัฐบาลไทยตัดสินใจลดการควบคุมสินค้ายุทธปัจจัยจาก 273 รายการลงเหลือ 61 รายการ

ขณะที่ความสัมพันธ์ระหว่างไทย–ลาวกำลังกระเตื้องขึ้นได้มีประชาชน ภิษุสงฆ์ นักข่าว นักเขียน อาจารย์มหาวิทยาลัย นักกฎหมายและศิลปินจากไทยไปเยี่ยมเยือนลาว และจากลาวมา

เยือนไทยหลายคณะในระหว่างปี 2529–2530

แต่แล้วก็ได้เกิดการพิพาทชายแดนกรณีที่ไทยเราเรียกว่า "กรณีศึกบ้านร่มเกล้า" และลาวเรียกว่า "กรณีศึกเมืองบ่อแทน" ซึ่งเราขอเรียกกรณีนี้ว่า "กรณีแม่น้ำเหือง" ขึ้นระหว่างเดือนสิงหาคม 2530 จนถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2531 ซึ่งนับว่าเป็นการรบที่รุนแรงและเสียหายมากที่สุดแก่ทั้งสองฝ่าย นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2518 เป็นต้นมา ซึ่งกรณีดังกล่าวเราจะได้กล่าวถึงรายละเอียดในตอนต่อไป

ข้อที่น่าสังเกตจากสภาพความสัมพันธ์ไทย–ลาว นับตั้งแต่ลาวมีการปกครองภายใต้ระบอบใหม่ก็คือว่า รัฐบาลไทยชุดต่างๆส่วนใหญ่ได้ กำหนดนโยบายต่อลาวบนพื้นฐานของความเป็นปฏิปักษ์(hostility) ดังนั้นภายใต้นโยบายดังกล่าวฝ่ายไทยจึงได้กำหนดมาตรการทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และการทหารเพื่อบีบบังคับ บีดล้อมและกดดันลาวอย่างต่อเนื่อง และทางฝ่ายลาวเองก็คงตระหนักในเรื่องนี้เป็นอย่างดีเช่นเดียวกัน

จากนโยบายและท่าทีดังกล่าวจึงทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศมีความตึงเครียดอยู่ตลอดเวลา สำหรับความพยายามในการแก้ไขปัญหา และผ่อนคลายความตึงเครียดได้มีขึ้นเป็นครั้งคราวก็ได้ผลเพียงในระยะสั้น หรือไม่ได้ผลเป็น

ส่วนใหญ่ส่วนคำว่า "บ้านพี่เมืองน้อง" ก็เป็นเพียงการกล่าวอ้างอย่างผิวเผินเท่านั้น ความขัดแย้งเล็กๆ น้อยๆ ค่อยๆ สะสมกลายเป็นความขัดแย้ง และการสู้รบที่รุนแรงยิ่งขึ้น ดังเช่น **สงครามสามหมู่บ้าน** เมื่อปี 2527 และ**สงครามแม่น้ำเหือง** เมื่อปี 2530-31 นั้นตามลำดับ ทั้งนี้เพราะว่าท่าทีในความสัมพันธ์ระหว่างผู้กดขี่กับผู้ถูกกดขี่ อันสืบทอดมาทางประวัติศาสตร์ตั้งแต่โบราณนั้นยังมิได้รับการเปลี่ยนแปลงแก้ไขเลย นี่คือความเป็นจริงที่เราไม่อยากจะยอมรับและยังไม่คิดจะแก้ไข

24/VII
ข้ามจังหวัด

๔

จากสงครามเย็นสู่สงครามยิงที่ไม่ประกาศ

ดังที่กล่าวมาแล้วในตอนก่อนว่าความพยายามที่จะแก้ปัญหาความขัดแย้งไทย–ลาว ในช่วงปัจจุบันเป็นความพยายามที่ไม่บังเกิดผลเท่าที่ควร เพราะเป็นการแก้ปัญหาบนความสัมพันธ์ระหว่างผู้กดขี่กับผู้ถูกกดขี่ที่ไม่เคยเปลี่ยนแปลงการแก้ปัญหาส่วนใหญ่จึงมิได้แก้จากพื้นฐานทางความคิดที่ถูกต้อง หากแต่เป็นการแก้หน้าเพื่อผลักปัญหาไปข้างหน้า เมื่อปัญหาหมักหมมมากขึ้นความขัดแย้งแม้ด้วยสาเหตุเพียงเล็กน้อยจึงเป็นชนวนแห่งการสู้รบที่รุนแรงขึ้นตามลำดับ โดยที่ฝ่ายลาวก็มีความรู้สึกเสมอมาว่าฝ่ายไทยพยายามที่จะกำราบตนให้อยู่มือเช่นในอดีต ขณะที่ฝ่ายไทยก็คิดเสมอว่าความพยายามของตนที่จะขี่หลังลาว ในระยะเวลา 10 กว่า ปีมานี้ล้มเหลวมาตลอด ดังนั้นถ้ามีสาเหตุใดๆ ซึ่งจะใช้เป็นข้ออ้างได้ก็จะต้องรีบสั่งสอนลาวเสียให้หายแค้น นี่คือท่าทีที่เราสามารถมองเห็นได้จากพฤติการณ์ต่างๆ ในความสัมพันธ์ไทย–ลาวในระยะปัจจุบัน

ขณะที่การกระทบกระทั่งกันเล็กๆ น้อยๆ ตามชายแดนยังคงดำเนินต่อมา ก็ได้เกิดเหตุการณ์ที่แสดงถึงความขัดแย้งที่

ขยายตัวรุนแรงขึ้นในระยะปัจจุบันที่เด่นสุด 2 กรณีคือ **กรณีสามหมู่บ้าน** เมื่อพ.ศ. 2527 และ **กรณีแม่น้ำเหือง** พ.ศ. 2530–2531 กรณีทั้งสองได้แสดงถึงความขัดแย้งที่ยกระดับสูงขึ้นกลายเป็นสงครามที่ไม่ประกาศ ซึ่งตามมาด้วยการเจรจายืดเยื้อ และมีผลสะท้อนต่อความสัมพันธ์ไทย–ลาว ที่กว้างไกลออกไปอีกระดับหนึ่ง จึงสมควรจะได้นำเรื่องนี้มาทบทวนเพื่อได้เข้าใจธาตุแท้ของปัญหาแล้ววางหลักในการแก้ไขให้ถูกจุดยิ่งขึ้น

กรณีสามหมู่บ้าน

ปัญหาที่เกิดก็คือ หมู่บ้านทั้งสามที่ไทยและลาวต่างก็ประกาศว่าเป็นของตนนั้น คือ บ้านใหม่ บ้านกลาง และบ้านสว่าง ซึ่งไทยแจ้งว่าขึ้นอยู่กับกิ่งอำเภอบ้านโคก จังหวัดอุตรดิตถ์ และลาวแจ้งว่าขึ้นอยู่กับตาแสง (ตำบล) เมืองท่ง เมือง (อำเภอ) ปากกลาย แขวง (จังหวัด) ไชยบุรี

สำหรับความเป็นมาโดยย่อซึ่งปรากฏตามข่าวของทางฝ่ายไทยนั้นมีอยู่ว่า "ปัญหาเรื่อง 3 หมู่บ้านในจังหวัดอุตรดิตถ์นี้เป็นเรื่องที่เพิ่งเกิดขึ้นเมื่อเดือนมิถุนายนนี้เอง เมื่อหน่วยสร้างทางตามแผนพัฒนาชนบทไทยได้สร้างถนนจากจังหวัดน่าน ไปยังจังหวัดอุตรดิตถ์เขตติดต่อกับลาว การก่อสร้างได้ดำเนินมาเป็นเวลาสองปีเศษ จนกระทั่งถนนตัดผ่าน 3 หมู่บ้านที่กิ่งอำเภอบ้านโคก

เมื่อตอนต้นเดือนมิถุนายนหน่วยสร้างทางดังกล่าว ได้ประสบการยิงต่อต้านจากทหารลาวที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียง ต่อมากองทัพบกจึงจัดส่งกำลังไปคุ้มกันการสร้างทางซึ่งยังผลให้มีการกระทบกระทั่งกับฝ่ายลาวตลอดมา ต่อมากระทรวงมหาดไทยได้ส่งเจ้าหน้าที่เข้าไปคุ้มกันและจัดระบบหมู่บ้านในท้องที่ 2 แห่ง ซึ่งที่แล้วมาอยู่ภายใต้อิทธิพลของผู้ก่อการตลอดมา" (สยามรัฐสัปดาวิจารณ์ 19 สิงหาคม 2527 น.6) จากรายงานข่าวหลายกระแสแจ้งว่าหมู่บ้านทั้งสามนี้เป็นแดนสนธยา ที่ทางการไทยไม่เคยทราบมาก่อนพึ่งจะทราบก็เมื่อตัดถนนเข้าไปนี้เอง

สำหรับทางฝ่ายลาวก็ได้แสดงหลักฐานว่า 3 หมู่บ้านนี้เป็นของตนมาแต่แรก โดยเสนอประวัติเดิมว่า เมื่อราว 80 ปีมาแล้ว พญาชมพูคนลาวเป็นหัวหน้าผู้ก่อตั้ง บ้านปากด่าน ต่อมาเมื่อคนลาวชื่อแสนหลวงวิเศษ ได้เปลี่ยนชื่อ บ้านปากด่าน เป็น บ้านใหม่ หลังจากนั้นชาวบ้านใหม่ จึงได้ไปตั้งหมู่บ้านโนนเบือยเปา ซึ่งต่อมาเปลี่ยนเป็น บ้านกลาง เมื่อปี พ.ศ. 2488 ประชาชนบ้านใหม่และบ้านกลางไปตั้ง หมู่บ้านสว่าง ขึ้น ต่อมาตำแสงหรือตำบลเมืองท่งได้แยกออกเป็นสามตำแสง คือตำแสงบ้านใหม่ ตำแสงบ้านแดด และตำแสงบ้านใหญ่ สำหรับตำแสงบ้านใหม่มี 5 หมู่บ้านคือ บ้านใหม่ บ้านกลาง บ้านสว่าง บ้านแด่น และบ้านนา–

ฝ่าย และว่าเมื่อวันที่ 6 มิถุนายน 2527 กองทหารไทยได้บุกยึดเอาบ้านใหม่ บ้ากลาง และบ้านสว่างดังที่เป็นข่าว

ทางฝ่ายลาวได้แจ้งว่าก่อนทหารไทยเข้ายึดเอาสามหมู่บ้านก็ได้มีการถอนหลักเขตแดน 3 หลัก ที่สันภูรังทีกีวนกแซว และที่สันภูหลักหมื่น

สำหรับทางฝ่ายทหารของไทยเองไม่ได้แสดงหลักฐานอะไรมากไปกว่าการแถลงว่าดินแดนนี้เป็นของไทย และไทยกำลังไปเข้าเร่งสำรวจสำมะโนครัว และจัดระบบการปกครองใหม่ดังที่ปรากฏตามข่าวว่า "ระหว่างที่ปัญหาเข้าถึงจุดอับตันนี้เองที่ฝ่ายไทยหันมาอาศัยกลยุทธ์ช่วงชิงประชาชน ด้วยปฏิบัติการจิตวิทยา ดังปรากฏรายงานข่าวว่า สภาความมั่นคงแห่งชาติได้ทำหนังสือถึงตำรวจสันติบาลให้ทำปฏิบัติการจิตวิทยา ช่วงชิงประชาชนทั้งในพื้นที่ 3 หมู่บ้านและประชาชนลาว พร้อมกับที่ขอความร่วมมือจากกระทรวงต่างประเทศ ให้ช่วยแจ้งข่าวชี้แจงหลักฐานเกี่ยวกับเรื่องนี้ต่อเจ้าหน้าที่การทูตทั่วไปด้วย" (สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ 5 สิงหาคม 2527, น.5)

การพิพาทดังกล่าวนี้ก่อให้เกิดการสู้รบเป็นเวลาหลายวัน และตามข่าวแจ้งว่าทหารไทยเสียชีวิตประมาณ 30 นาย และบาดเจ็บอีกจำนวนหนึ่ง ความสูญเสียของทางฝ่ายลาวเป็นเท่าไร

เราไม่อาจหาข้อมูลได้

หลังจากการสู้รบเกิดขึ้น รัฐบาลทั้งสองฝ่ายได้ทำการเจรจาเพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในครั้งนี้ถึง 2 ครั้ง คือ เมื่อวันที่ 7–15 และ 21–23 กรกฎาคม 2527 แต่ไม่บรรลุผล เพราะต่างฝ่ายต่างไม่ยอมรับข้อเสนอของกันและกันการ ประชุมครั้งสุดท้ายลงเอยด้วยความขัดแย้งโดยฝ่ายไทยต่อว่าฝ่ายลาว ที่ให้สัมภาษณ์แก่นักข่าวที่สนามบินดอนเมืองแต่ฝ่ายลาวก็แย้งว่า มันเป็นสิทธิของตนที่จะแถลงความจริงแก่สื่อสารมวลชนที่เขาต้องการทราบ และถ้าฝ่ายไทยจะแถลงอะไร อย่างไร ก็เป็นสิทธิของไทย ฝ่ายลาวไม่มีข้อขัดข้อง ต่อจากนั้นเรื่องก็ยังค้างคาอยู่ ต่อมาฝ่ายไทยเราอ้างว่า ตนกำลังจะสมัครเข้าแข่งขันเลือกตั้งเป็นสมาชิกหมุนเวียนของคณะมนตรีสภาความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ ซึ่งจะว่างลงในปีนั้น จึงไม่ต้องการมีเรื่อง เพราะกลัวเสียคะแนน และต่อมาเมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2527 นั้น พลอากาศเอกสิทธิ เศวตศิลา รัฐมนตรีต่างประเทศของไทยได้แถลงต่อสมัชชาใหญ่สหประชาชาติมีข้อความเกี่ยวแก่เรื่องนี้ว่า “เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนั้นรัฐบาลไทยพิจารณาเห็นว่ากรณีดังกล่าว เป็นปัญหาเล็กน้อยที่อาจจะเกิดขึ้นในส่วนหนึ่งส่วนใดของโลกได้ซึ่งกรณีนี้ได้เกิดขึ้นในสามหมู่บ้านที่มีพื้นที่เพียง 19 ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ 1,100 คน

ข้อขัดแย้งนี้ได้เกิดขึ้นเมื่อกำลังทหารลาว ได้เข้ารบกวนการสร้างทางของฝ่ายไทย ภายในผืนแผ่นดินของเรา แต่ข้อขัดแย้งระหว่างสองประเทศดังกล่าวนี้ได้ถูกแทรกแซงโดยประเทศที่สาม ซึ่งมุ่งหมายที่จะหันเหความสนใจของชาวโลก ต่อการเข้ายึดครองดินแดนกัมพูชาและเชื่อมโยงเข้ากับปัญหากัมพูชา รัฐบาลไทยได้รักษาความสัมพันธ์อันดีต่อกันระหว่างสองประเทศ และจะไม่ยอมให้ปัญหาดังกล่าวเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศที่ใช้ภาษาเดียวกัน รัฐบาลไทยได้ตัดสินใจจะเคลื่อนย้ายกำลังทหารออกจากสามหมู่บ้านเพื่อสถาปนาสันติภาพ และแก้ปัญหาดังกล่าวนี้..." (อาทิตย์ เคล็ดลับ. 13–19 ตุลาคม 2527 น. 21–21) และนับตั้งแต่นั้นมาก็ไม่มีการสืบต่อเจรจาเรื่องนี้อีก แม้ว่าฝ่ายลาวจะได้เสนอมาว่าให้มีการเจรจาเรื่องนี้ให้เสร็จสิ้นไปเสียที ฝ่ายไทยก็ได้ตอบเป็นทำนองว่า กรณีสามหมู่บ้านไม่เป็นเรื่องราวที่มีความหมายอะไรอีกแล้ว

แต่อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่ว่าเรื่องนี้จบลงเด็ดขาดหรือยังไม่มีใครตอบได้ เจ้าหน้าที่ของรัฐบาลไทยก็บอกแต่เพียงว่าเรื่องสามหมู่บ้านไม่เป็นเรื่องสำคัญต่อไปอีกแล้ว แต่บางครั้งก็บอกว่าบางทีไทยก็อาจยกเอาเรื่องสามหมู่บ้านขึ้นมาพูดอีก และตามความเข้าใจของประชาชนก็ยังสับสน เพราะเรื่องมันเงียบไป

เฉยๆ โดยที่ทางการไม่ได้แจ้งผลอะไรเลย เรื่องนี้ได้มีผู้ถาม ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช อดีตนายกรัฐมนตรีและนักการเมืองสำคัญ และได้รับคำตอบซึ่งปรากฏตามข่าวว่า "ผู้สื่อข่าวถามกรณีพิพาทบ้านร่มเกล้าน้ีลงท้ายจะเหมือนกรณี 3 หมู่บ้าน ซึ่งไทยต้องเสียดินแดนให้ลาวในที่สุดหรือไม่ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ตอบว่า นั่นก็เสียไปแล้ว แต่ไม่เห็นมีใครว่าอะไรมันก็คงเป็นอย่างนั้น ถ้ากระทรวงการต่างประเทศ และทหารยังไม่ทำอะไร มันก็เสียบ้านเสียเมืองไปเท่านั้น" (ไทยรัฐ 1 กุมภาพันธ์ 2531. น.6) แต่แล้วอยู่ๆ พ.อ.ถวิล ไวคุณา รอง ผอ.ปค. จังหวัดอุตรดิตถ์ฝ่ายทหาร ก็ออกมาบอกแก่ผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ เมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2531 น้ีอีกว่า "ขณะนี้ดินแดน ๓ หมู่บ้านจังหวัดอุตรดิตถ์ยังไม่สามารถตัดสินได้ว่าเป็นของฝ่ายใดแน่ แต่ในช่วงที่เกิดความรุนแรงจากการสู้รบของทั้งสองฝ่ายนั้นทางรัฐบาลไทยได้มีนโยบายผ่อนคลายความตึงเครียด ด้วยการให้ถอนทหารไทยออกจากพื้นที่ 3 หมู่บ้านเสียก่อน ซึ่งใช้วิธีการเจรจาทางการทูตแบบสันติวิธี (ไทยรัฐ 2 กุมภาพันธ์ 2531, น.20)

การลงเอยของปัญหาเรื่องนี้ยังคุมเครือ จึงทำให้คนที่ไม่เข้าใจความเป็นจริงเกิดความคิดคุมแค้นเสมอว่า "ทำไมไทยต้องยอมลาวทุกครั้งไป ไทยสู้ลาวไม่ได้หรือ?" ดังนั้นเมื่อมีเหตุการณ์

คราวต่อไปความอาฆาตแค้นนี้ก็ถูกบวกเข้าไปทุกที บัญหาเช่นนี้ทำไมทางการไทยจึงไม่คิดแก้ไขจะเป็นเพราะว่ากลัวเสียหน้าที่จะพูดความจริง หรือเพราะว่าต้องการสร้างความสับสนและเข้าใจผิดแก่ประชาชน เพื่อเอาไว้ใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างสถานการณ์ในวันข้างหน้ากันแน่ เพราะพิจารณาจากคำพูดและการกระทำมันขัดกันเองตลอด ปากเราก็ว่า เรามีหลักฐานแน่ชัดว่าดินแดนนี้เป็นของเรา และเราจะไม่ยอมเสียดินแดนของเราแม้แต่ตารางนิ้วเดียว ว่าแล้วก็รบกันเสียเลือดเนื้อไปไม่น้อย อยู่มาก็อ้างว่าไม่อยากมีเรื่อง เพราะกำลังจะสมัครเป็นสมาชิกคณะมนตรีสภาความมั่นคงของสหประชาชาติจึงไม่อยากมีเรื่อง ดูๆ ก็ราวกับว่ากลุ่มปกครองไทยเป็นผู้เสียสละเหลือเกิน แต่ไม่เคยพูดว่า ตนเป็นคนก่อเรื่องเป็นคนสร้างหลักฐานเท็จหลอกประชาชน ครั้นเมื่อเรื่องเข้าทีคับขันไปไม่รอดก็กลบเกลื่อนเอาตัวรอดแบบตัวใครตัวมัน คนใดที่เซ่อหน่อยก็ตกเป็นแพะรับบาปไป เหตุการณ์ดังกล่าวนี้ก็ได้มาเกิดซ้ำอีกในกรณีแม่น้ำเหือง

เรื่องนี้ประชาชนผู้เสียภาษีต้องการทราบว่าเรื่องนี้มันเป็นอย่างไรกันแน่ ระหว่างความสงสัยที่ว่า 1) กลุ่มปกครองไทยสร้าสถานการณ์ด้วยเหตุผลที่ไม่อาจเปิดเผยได้แล้วดำเนินการไปไม่ตลอด เลยหาทางออกแบบตัวใครตัวมัน ไม่มีใครกล้ารับผิด

ชอบ? 2) กลุ่มปกครองไทยใจบุญเห็นแก่สันติภาพ เห็นแก่ความเป็นพี่น้องระหว่างไทย–ลาว เลยยอมยกดินแดนสามหมู่บ้านให้แก่ลาวไป? 3) เรื่องนี้ยังไม่จบ วันดีคืนดีไทยจะต้องยกทหารไปยึดเอาสามหมู่บ้านอีกอย่างแน่นอน? ความจริงเป็นอย่างไร สมควรที่พระเดชพระคุณผู้รับผิดชอบในบ้านเมืองน่าจะได้แถลงออกมาให้จะแจ้ง มใช่จะเลี่ยงไปเลี่ยงมาเพื่อรักษาแต่หน้าของพวกตน ปล่อยให้ประชาชนต้องมานั่งคิดนั่งเดาเอาเองต่าง ๆ นานา ท่านอย่าคิดว่ามีหน้าแต่พวกท่านที่จะต้องรักษา ประชาชนเขาก็มีหน้าเหมือนกัน ให้เขารู้ความจริงเขาจะได้ปฏิบัติตัวได้ถูกและจะได้ไม่ต้องขายหน้าต่อชาวโลกเอาซ้ำ ๆ ซาก ๆ อย่างที่เคยเป็นมา

กรณีแม่น้ำเหือง

ถ้าจะประเมินความอัดอั้นและความแค้นของทั้งสองฝ่ายที่ระเบิดออกมาในรูปของความรุนแรงในการสู้รบ การโฆษณาและการเคลื่อนไหวมวลชนตลอดจนความสูญเสียต่าง ๆ ที่ได้รับกรณีสามหมู่บ้าน และกรณีแม่น้ำเหืองนี้พอจะกล่าวได้ว่าความรุนแรงของความขัดแย้งกรณี 3 หมู่บ้านก็จะเท่ากับกรณีปลีกย่อย

ต่าง ๆ ตามลำแม่น้ำโขงที่ผ่านมาทั้งหมดรวมกัน แต่สำหรับกรณีแม่น้ำเหืองแล้ว ความรุนแรงจะเพิ่มอย่างน้อยก็สิบเท่าของกรณีแม่น้ำโขงทั้งหลายบวกกับกรณีสามหมู่บ้านนั้นเสียอีก กรณีแม่น้ำเหืองจึงก่อให้เกิดผลกระทบทางด้านความรู้สึกที่มีต่อกันระหว่างพี่น้องไทย–ลาว โดยทั่วไป ซึ่งมีผลกว้างไกลกว่าครั้งใด ๆ ในประวัติศาสตร์ช่วงปัจจุบัน ดังที่บทความเรื่อง " บทเรียนจากบ้านร่มเกล้า" ของวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย วันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2531 มีข้อความตอนหนึ่งว่า " การรบที่บ้านร่มเกล้าเป็นสมรภูมิที่ใหญ่ที่สุดระหว่าง ไทย–ลาว...." และจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทำให้เรามองเห็นความเป็นจริงในพัฒนาการของความสัมพันธ์ระหว่างไทย–ลาวที่ผ่านมา และทิศทางแห่งแนวโน้มที่เป็นไปได้ในอนาคตได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

กรณีแม่น้ำเหืองมิใช่เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างเอกเทศโดด ๆ โดยความบังเอิญใด ๆ ทั้งสิ้น หากแต่มันเป็นผลของพัฒนาการในความสัมพันธ์อันยาวนานและต่อเนื่อง ดังนั้นถ้าจะพิจารณาถึงสาเหตุของกรณีนี้อย่างเป็นระบบแล้ว เราก็พอจะแยกประเภทของสาเหตุของมันออกเป็น สาเหตุดั้งเดิม และ สาเหตุปัจจุบัน ซึ่งมีอยู่หลายประการ คือ

ก. สาเหตุดั้งเดิม สาเหตุดั้งเดิมนั้นอาจแยกพิจารณาได้เป็นประเด็นต่าง ๆ คือ สาเหตุทางด้านแนวความคิด สาเหตุจากการเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์ และสาเหตุเกี่ยวแก่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ซึ่งเราจะได้พิจารณาศึกษาตามลำดับไปดังนี้

1. สาเหตุทางด้านแนวความคิด แนวความคิดได้แก่ จิตสำนึกรูปธรรม ซึ่งเป็นผลมาจากพฤติกรรมซึ่งดำเนินอยู่ในช่วงระยะเวลาที่แน่นอนระยะหนึ่งแห่งประวัติศาสตร์ ที่ผ่านการรับรู้และมีอิทธิพลต่อการก่อรูปทางด้านจินตภาพเกี่ยวแก่ความสัมพันธ์ระหว่างสรรพสิ่ง แนวความคิดในความสัมพันธ์ระหว่างไทย–ลาว สำหรับคนไทยนั้นเกิดจากการสั่งสอนของชนชั้นปกครองไทย ที่เขียนประวัติศาสตร์เพื่อสร้างความสำคัญให้แก่ฝ่ายตนจนเกินเหตุ ทำให้คนไทยเห็นไปว่าลาวนั้นคือขี้ข้าของไทยตลอดกาล โดยพยายามปกปิดบิดเบือนพฤติการณ์ที่ไม่เป็นธรรม ที่ฝ่ายตนเคยกระทำต่อลาวมามากมาย พฤติกรรมดังกล่าวมันได้ก่อให้เกิดแนวความคิดครอบงำในจิตใจของคนไทยจำนวนไม่น้อยที่ยังผลให้เกิดทัศนคติ หรือท่าทีต่อความสัมพันธ์ ไทย–ลาว แบบนายกับขี้ข้าตลอดกาล ซึ่งเรื่องนี้ก็เป็นที่รู้กันอยู่แล้วโดยทั่วไป ทัศนะเช่น

ว่านี้มันก็ได้รับการแสดงออกทุกครั้งที่มีกรณีความขัดแย้ง ไทย–ลาว ดังเช่นในกรณีแม่น้ำเหืองในปัจจุบันเราก็ได้เห็นการแสดงออกดังกล่าวอย่างมากมายไม่ว่าจะเป็นนักจัดรายการทางวิทยุ เช่น "รายการพูดของ "สมหญิง ยิ่งยศ" "หญิงไทย" "พุฒิธร รอดพึ่งผา" และคนอื่น ๆ ในชมรมวิทยุเสรี รวมทั้งรายการโทรทัศน์ ข่าวและบทความในหนังสือพิมพ์รายวันและรายคาบต่าง ๆ ซึ่งเราไม่อาจนำมากล่าวในที่นี้ได้ทั้งหมด หากแต่จะยกมาเพียงบางกรณีพอเป็นตัวอย่าง เช่น กรณีที่ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช นักการเมืองระดับ "รัฐบุรุษ" คนหนึ่งของไทย ให้สัมภาษณ์ที่เชียงใหม่เมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2531 ซึ่งตามข่าวมีว่า :–

ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ กล่าวต่อไปว่า สำหรับความสัมพันธ์ไทย–ลาว นั้น ในอนาคตจะต้องเกิดเรื่องขึ้นมาอีก ลาวจะต้องยิงเข้ามาฝั่งไทย หรือไม่ก็ยิงเรือ นปข. ที่วิ่งตรวจตามลำน้ำ "คบกับลาวก็เหมือนกับเลี้ยงชะนี มันกัดเอาเมื่อไหร่ก็ไม่รู้ มันกอดรัดแล้วกัดเราไม่รู้ตัว"

ผู้สื่อข่าวถามว่า ที่ลาวแข็งกร้าวเพราะมีประเทศอื่นหนุนหลังใช่หรือไม่ ม.ร.ว. คึกฤทธิกล่าวว่า ลาวมีปมด้อยมานาน ตั้งแต่ประวัติศาสตร์มาไม่เคยเป็นตัวของตัวเอง ไม่ขึ้นกับ

ไทยก็ไปขึ้นกับญวณ แต่ส่วนมากก็ขึ้นกับไทย แล้วไทยก็ยกให้ฝรั่งเศส เป็นเมืองขึ้นของฝรั่งเศส พอได้เอกราชญวณก็เข้ามา คนที่มีปมด้อยต้องอาละวาดเป็นธรรมดา

ม.ร.ว. คึกฤทธิ์กล่าวต่อไปว่า นโยบายของไทยนั้นต้องแข็งกับลาว นโยบายเกี่ยวก้อยกัน เป็นสิ่งที่ตนไม่เห็นด้วย ไทยจะต้องแข็งไว้

ผู้สื่อข่าวถามต่อไปว่า สมควรไหมที่ไทยควรเอาเมืองไชยบุรีกลับคืนมา ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ กล่าวว่าครบ 200 ปีแล้ว ควรจะข้ามไปเผาเวียงจันทน์กันอีกหนหนึ่ง ไม่ต้องประกาศสงครามข้ามไปเผามันเลย เสร็จแล้วก็กลับมา "ผมไม่เชื่อว่าสัมพันธไมตรีจะเกิดขึ้นได้ เมืองไทยกับลาวนั้น ฝ่ายไทยต้องแข็งไว้ อยากเป็นบ้านพี่เมืองน้องกัน ก็ต้องเป็นพี่ที่แข็ง ๆ ให้น้องลาวกลัว อย่าไปโอนอ่อนผ่อนตามให้มากนัก รบก็รบให้จริง ให้แตกหักไปเลย อย่ารบแบบชนะลาวอย่างนี้" (สยามรัฐ 23 ก.พ. 2531 น. 2)

นอกจากนี้ ก็ยังมีกรณีอื่น ๆ อีกเช่น ข้อเขียนของ "มังกรห้าเล็บ" ในหนังสือพิมพ์ ไทยรัฐ ฉบับวันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2531 ความว่า " ผมหาเรื่องเกี่ยวกับลาวอ่านอยู่หลายวัน ได้

หนังสือของอาจารย์ ชาญวิทย์ เกษตรศิริ มีรายละเอียดเกี่ยวกับประเทศกระจอกประเทศนี้มากมาย และดูเหมือนจะเป็นข้อมูลล่าสุด.....ภาพของลาวที่ผมมองผ่านหนังสือเล่มนี้ ลาวก็ยังเป็นบ้านเมืองที่น่าสมเพช น่าสงสาร เจ็บปวดจากสงคราม วัฒนธรรมแผนใหม่ ความสุข ความเจริญต่างๆ ยังต้องพึ่งพาประเทศไทยทั้งสิ้น คน 3 ล้านคนที่ล้าหลังทั้งประเทศ ไม่พัฒนาและด้อยคุณภาพจะยืนหยัดสู้สงครามกับไทยไปได้อีกสักกี่มื้อ เพียงจะมี "กินอิ่ม" ยังบ่ทันได้ "กินแซบ" หรือกินอร่อยเลย ลาวเอ๋ย ถนอมค่ากระสนบีนไว้ซื้อข้าวเหนียวมานึ่งกินให้ทั่วถึงเถิด" (มังกรห้าเล็บ)

ใน ไทยรัฐ ฉบับวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2531 "มังกรห้าเล็บ" ได้เขียนว่า "เรื่องของลาวเป็นเรื่องหลอนความรู้สึกของผมอยู่ตลอดเวลา เหมือนกับเคยฟังคนเล่าว่าลาวเป็นเมืองร้อนแบบเมืองไทย มีชีวิตความเป็นอยู่แบบไทยๆ แต่ล้าหลังไทยไปประมาณ 30 ปี....ภาพของชาวลาวที่ผมได้อ่านจากหนังสือสมัยโบราณ ผมเห็นแต่ภาพของเจ้าประเทศราช ที่ลนลานพินอบพิเทา ตัวสั่นเข้าเฝ้าเจ้านายฝ่ายไทย หมอบคลาน จุ้มปุ๊กอยู่ทางซ้ายมือหน้าพระที่นั่ง เจ้าลาวที่ชาวลาวถือเป็นวีรบุรุษของ

ชาติ เขาอุตส่าห์ข้ามโขงจากเวียงจันทน์ นั่งช้างเข้ากรุงเทพ-มหานคร เพื่อถวายพระเพลิงงานพระบรมศพของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย งันงกกราบถวายบังคมทูลขอครัวลาวที่มาตกค้างอยู่ในกรุงเทพฯ กับผู้หญิงชื่อ "ดวงคำ" กลับไปเวียงจันทน์เท่านั้น พระนั่งเกล้าฯยังทรงพระพิโรธหันพระขนองให้...."

สำหรับรายการวิทยุนั้น จะเห็นได้ว่า ผู้จัดรายการที่สังกัดชมรมวิทยุเสรี ซึ่งเป็นกลุ่มจัดตั้งลับภายใต้การชี้นำของ กอ.รมน. และมีบทบาทสำคัญยิ่งในการปลุกระดมมวลชนของฝ่ายขวาจัดในไทยตลอดมานั้น ก็ได้ออกข่าวและแสดงความคิดเห็นที่สะท้อนทัศนะในทางที่เพิ่มความเป็นปฏิปักษ์ระหว่างประชาชนสองชาติมากขึ้น ดังเช่น "พุฒิธร รอดพึ่งผา สุทธิวงส์" ได้นำข้อเขียนของ "ชัยยะ บั้นสุวรรณ" ที่เขียนด่า ท้าทายลาวอย่างหยาบคาย อ่านออกอากาศในรายการ "ฎีกาชาวบ้าน" เมื่อวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2531 และยังเน้นว่า น้ำหน้าลาวจะมีน้ำยาอะไร แม้ไทยจะยกบ้านร่มเกล้าให้ แถมปลาแดกอีกสองไห มันก็จะเอาไปทำอะไรได้....

เมื่อคุณหญิงพันธุ์เครือ ยงใจยุทธ จะพาคณะเดินทางไปลาว "สมหญิง ยืงยศ" (สมหญิง อุตมพงษ์) ก็ได้วิจารณ์ดักหน้า ที่สถานีวิทยุเสียงสามยอด (สสส) เมื่อวันที่ 14 มีนาคม 2531 ว่า จะไปเยี่ยมยามอะไรกัน แม่หญิงลาวจะมีอะไรนักหนาที่จะต้องไปพูดคุยกัน แต่ถ้าจะไปเยี่ยมท่านผู้หญิงแนนซี่ เรแกน ก็น่าจะสมเกียรติและสมศักดิ์ศรีอยู่....

หลังจากที่คุณหญิงพันธุ์เครือ ฯ และคณะ เดินทางกลับจากลาว ก็มีการประโคมข่าวความขัดแย้งกันอย่างขนานใหญ่อีกระลอกหนึ่ง โดยที่คุณหญิงท่านนั้นก็ถูกโจมตีอย่างหนัก และ "หญิงไทย" (สุภาวดี ชวลิตเสวี) ก็ได้พูดในรายการ "พึงเล่าข่าวรวม" วิทยุ ขส.ทบ. เมื่อวันที่ 21 มีนาคม 2531 ด่าลาวอย่างดุเดือด แล้วลำเลิกว่า คุณหญิงไม่น่าเลย ไม่น่าจะขนอาหารทะเล อาหารแห้งตั้งมากมาย ไปปรนเปรอมันเลย ปล่อยให้มันอด ๆ อยาก ๆ อยู่อย่างนั้นเสียยังจะดีกว่า....ฯลฯ

การแสดงออกดังกล่าวมันมิใช่ความคิดที่เพิ่งเกิดใหม่จากเหตุการณ์ปัจจุบัน หากแต่มันได้สะท้อนถึงทัศนะอันลึกซึ้งที่สะสมถ่ายทอดมานานของคนไทยจำนวนหนึ่ง ที่อยู่ในวงการปกครองไทยและเหล่าบริวาร มันเป็นทัศนะของผู้กดขี่ที่คิดแน่น

ในกระดูกดำอย่างไม่มีวันลบล้างได้ และมันก็ระเบิดออกมาทุกครั้งที่มีการกระทบกระทั่งระหว่างไทย – ลาว แม้ด้วยสาเหตุเพียงเล็กน้อย และมันก็ช่วยกระพือความขัดแย้งให้ลุกลามใหญ่โตได้เสมอ ๆ

สำหรับทางฝ่ายลาวนั้น ก็ได้รับทราบทัศนะดังกล่าวของกลุ่มปกครองไทยตลอดมา และก็ได้แสดงท่าทีต่อปัญหานี้อย่างชัดแจ้งว่ารับไม่ได้ ดังที่นายนิรันดร์ ภาณุพงศ์ เอกอัครราชทูตไทยประจำลาวคนปัจจุบันได้ตั้งข้อสังเกตไว้ว่า “คนลาวมีความสำนึกต้องการญาติดีกับไทยเพราะสายใยที่มีต่อกัน แต่ดูเหมือนคนไทยเองไม่ประสงค์ให้ความสัมพันธ์นั้นเกิดขึ้น และคอยดูถูกเหยียดหยามตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นเรื่องหน้าตา การแต่งตัวหรือความคิดก็ตามที่ถูกนำมาล้อเลียนในบรรดาคณะชาวตลกไทยทั้งหลาย หรือแม้แต่ในเนื้อเพลง ที่สำคัญที่สุดที่คนลาวมีความรู้สึกเช่นนั้นคือการประณามเจ้าอนุวงศ์ ซึ่งคนลาวยกย่องเป็นวีรบุรุษ ดังเช่นคนโคราชเทิดทูนย่าโมเป็นวีรสตรี เป็นการกระทำที่ย่ำยีความรู้สึกเป็นอันมาก”(มติชน วันที่ 21 ธันวาคม 2530) ท่าทีตอบโต้ของฝ่ายลาวอาจแยกได้เป็นสองด้าน คือ ด้านหนึ่งเรียกร้องความสัมพันธ์แบบเสมอภาค และเป็นธรรมกับ

ประชาชนไทย แต่อีกด้านหนึ่งก็ต่อต้านการกดขี่เหยียดหยามของชนชั้นปกครองไทยที่มีต่อลาว ซึ่งลาวเรียกว่า "ลัทธิไทยใหญ่" หรือ "Thai Hegemonism" อย่างแข็งขันไปพร้อม ๆ กัน ซึ่งเรื่องนี้กลุ่มปกครองไทยส่วนใหญ่ก็รับไม่ได้ โดยถือว่าเป็นความไม่อ่อนน้อมของลาว

ความจริงทางฝ่ายลาว เขาก็มีประวัติศาสตร์ที่แน่นอนของเขาเอง และเขาก็ได้สั่งสอนประชาชนของเขาตลอดมา ประชาชนชาวลาวยกย่องพระเจ้าฟ้างุ่มมหาราช เช่นเดียวกับที่ประชาชนไทยยกย่องพ่อขุนรามคำแหงมหาราช เขายกย่องพระเจ้าไชยเชฏฐามหาราช เช่นเดียวกับที่เรายกย่องสมเด็จพระ-นเรศวรมหาราช

แม้ว่าลาวจะตกเป็นเมืองขึ้นของประเทศอื่นรวมทั้งไทยเป็นเวลานาน แต่การเคลื่อนไหวต่อสู้เพื่อกอบกู้เอกราชของเขาก็ดำเนินมาอย่างต่อเนื่อง ชาวลาวมีความสำนึกในบุญคุณและยกย่องวีรบุรุษนักกู้ชาติของเขาที่พลีชีพไปเป็นจำนวนมาก ดังเช่น เจ้าอนุวงศ์, องค์แก้ว กมมะดำ, พ่อกะดวด, เจ้าฟ้าบัวจัย, วีรชนในขบวนการลาวอิสระ ขบวนการประเทศลาว พรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน และพรรคประชาชนปฏิวัติลาวในปัจจุบัน

ด้วยการต่อสู้ที่ทรหดอดทนเป็นเวลายาวนาน ในที่สุดลาวก็สามารถปลดปล่อยประเทศชาติของเขา จากแอกของพวกนักล่าเมืองขึ้นทั้งเก่าและใหม่ได้สำเร็จ ดำรงความเป็นลาวที่มีทั้งชาติและประเทศของตนเองในที่สุด นั่นคือ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ความจริงก็คือว่า ประชาชนลาวเขามีการรับรู้ในทางประวัติศาสตร์ของเขาเอง แตกต่างจากประวัติศาสตร์ที่ชนชั้นปกครองไทยเขียนบอกคนไทย และที่เขารู้อย่างแจ่มแจ้งก็คือ ในบรรดาคนที่อยู่ข้างเคียงแล้วชนชั้นปกครองไทยนั่นเองที่กดขี่ และดูถูกเหยียดหยามลาวมากกว่าใครๆ เมื่อเขาปลดปล่อยประเทศชาติของเขาได้สำเร็จ ชนชั้นปกครองไทยส่วนหนึ่งก็บิดเบือนความจริง ให้คนเห็นไปว่า "ลาวสิ้นชาติ" เพราะไม่อาจยอมรับความสำเร็จของลาวที่เสียดแทงใจตน จึงหาว่า ลาวกำลังถูกฝ่ายอื่นครอบงำและชักจูงให้เกลียดชังไทย เพื่อกลบเกลื่อนความจริงที่ว่าเพราะอะไรคนลาวจึงมองชนชั้นปกครองไทยในแง่ลบ ความจริงคนลาวที่สิ้นชาติและกำลังจะสิ้นชาติ ก็มีอยู่จริง ซึ่งก็ได้แก่ คนลาวที่ไม่อาจเรียก ตนเองว่าลาว คนลาวที่จำยอมรับใช้พวกอื่นทำการต่อต้านทำลายล้างลาวด้วยกัน กับคนลาวอีกพวกหนึ่งที่หอบผ้าหนีตาม พวกนักล่าเมืองขึ้นเจ้านายเก่าของตนไปนั่นเอง

2. สาเหตุจากการเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์ สาเหตุดั้งเดิมอันเป็นความขัดแย้งระหว่างไทย-ลาวอีกประการหนึ่ง ก็คือ การเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์ที่สลับซับซ้อนหลายครั้งหลายคราว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ก็คือการเปลี่ยนแปลงเรื่องดินแดนและเส้นกั้นอาณาเขตระหว่างสองประเทศ ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงหลายครั้งหลายคราว ทำให้เกิดความสับสน และเป็นเงื่อนไขให้มีการบิดเบือน และยกขึ้นมาเป็นข้อโต้แย้งกันได้เสมอ

ดังเป็นที่ทราบมาแล้วว่าหลังจากสมัยของพระไชยเชฏฐาธิราชที่ 2 เป็นต้นมา ลาวได้เสียดินแดนให้แก่ไทยเป็นจำนวนมาก แต่ไทยเราไม่ต้องการจะพูดถึง ต่อมาเมื่อพวกนักล่าเมืองขึ้นตะวันตกมาถึง ไทยต้องยอมแบ่งบั่นแผ่นดินลาวส่วนหนึ่งให้แก่ฝรั่งเศสไป เพื่อผลประโยชน์บางอย่างของไทยเอง ตามสัญญาสยาม–ฝรั่งเศส เมื่อ พ.ศ. 2447 (ค.ศ. 1904) และสัญญาสยาม–ฝรั่งเศส พ.ศ. 2450 (ค.ศ. 1907) ต่อมาได้รับดินแดนบางส่วนคืนจากฝรั่งเศสตามสัญญากรุงโตเกียว พ.ศ. 2484 (ค.ศ. 1941) แต่แล้วก็ต้องคืนดินแดนนี้ไป เพราะสัญญากรุงโตเกียวตกเป็นโมฆะเพราะถูกลบล้าง โดยสัญญากรุงวอชิงตัน ดี.ซี. พ.ศ. 2489 (ค.ศ. 1946)

ภายหลังต่อมา เมื่อเกิดความขัดแย้งระหว่างไทย–ลาว ขึ้นครั้งใด ฝ่ายไทยเราจะเป็นผู้ยกเอาเรื่องข้อเสียเปรียบตามสัญญาฉบับต่าง ๆ ขึ้นมาอ้างเพื่อเรียกร้อง ทวงถามจากฝ่ายลาวเสมอ ๆ ดังเช่น เมื่อมีการบีดพรมแดน อันเนื่องมาจากความขัดแย้งไทย–ลาว ในปี พ.ศ. 2518 (ค.ศ. 1975) นั้น ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช นายกรัฐมนตรี ก็ได้แถลงทางวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย เมื่อวันที่ 8 ธันวาคม ปีนั้นว่า ถ้าถือเอาสัญญาก่อนปี พ.ศ. 2489 เป็นหลักแล้ว ดินแดนแคว้นจำปาศักดิ์และไชยบุรี ก็เป็นของไทย และถ้าถือเอาสัญญาเมื่อก่อนหน้านั้นไปอีก ทั้งหมดประเทศลาว ก็เป็นของไทย ดังนี้เป็นต้น

แม้ในเวลาต่อมา ทุกครั้งที่มีกรณีพิพาทไม่ว่าเรื่องใดๆ ก็ตาม ฝ่ายไทยเรามักจะยกปัญหาการเสียดินแดนมากล่าวอ้างทวงถามจากฝ่ายลาวเสมอ ดังเช่น เมื่อเกิดความขัดแย้งในปี พ.ศ. 2526 (ค.ศ. 1983) น.ต. ประสงค์ สุ่นศิริ เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติเวลานั้น ก็ได้แถลงว่า ตราบใดที่ลาวยังยึดถือสัญญาเมื่อครั้งฝรั่งเศสปกครองเป็นหลักอยู่ ความสัมพันธ์ไทย–ลาวย่อมยากที่จะมีการแก้ไขปรับปรุงให้คืนสู่ปกติได้ เพราะสัญญาเช่นว่านั้นไม่เป็นธรรม (ดูรายละเอียดใน มาตุภูมิ ฉบับวันที่ 5 และวันที่ 16 สิงหาคม 2526)

เมื่อเกิดกรณีสามหมู่บ้านเมื่อ พ.ศ. 2527 วิทยุของทางการกองทัพบกไทยก็ได้พูดถึงเรื่องนี้ เมื่อวันที่ 26 มิถุนายน 2527 ว่า "อะไรจะเกิดขึ้น ถ้าประเทศไทยจะเป็นฝ่ายเรียกร้องให้ลาวคืนดินแดนจำนวน 62,500 ตารางกิโลเมตร ที่ไทยถูกบังคับให้ยอมเสียไปในอดีต อะไรจะเกิดขึ้นถ้าประเทศไทยจะไม่พูดเพียงแค่สามหมู่บ้าน แต่จะพูดถึงพื้นที่ทั้งหมดที่เลยจากสามหมู่บ้านลึกเข้าไปถึงแม่น้ำโขง ซึ่งในอดีตเป็นดินแดนของไทย....." (มติชน 26 มิถุนายน 2527)

ในความขัดแย้งที่ดำรงอยู่ในปัจจุบัน ปัญหาเรื่องดินแดนที่ไทยเคยยกให้แก่ฝรั่งเศสไป ก็ได้นำขึ้นมากล่าวอ้างอีกทั้งโดยทางการ และสื่อสารมวลชนต่าง ๆ ของไทย ดังที่ทราบกันอยู่แล้ว การกล่าวอ้างต่าง ๆ มีทั้งที่เกิดจากความคิดที่จะเอาดินแดนของลาวที่เหลืออยู่ มาเป็นของไทยให้มากที่สุด และที่เกิดจากการรับรู้ที่สับสน ดังจะเห็นได้จากข้อเขียนของนายกำแหง ภริตานนท์ ในเดลินิวส์ ฉบับวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2531 เรื่อง "ดินแดนเราถูกเขาโกง" พูดถึงการที่ไทยได้ดินแดนจากฝรั่งเศสตามสัญญากรุงโตเกียว พ.ศ. 2484 แต่ไม่พูดถึงการที่สัญญาฉบับนั้นถูกลบล้าง โดย สัญญากรุงวอชิงตัน ดี.ซี. พ.ศ. 2489

จึงทำให้เขาได้สรุปเอาว่า "ดินแดนของเราจึงกลับไปเป็นของฝรั่งเศสแต่วันนั้น โดยวิธีการบีบบังคับ แต่มีสิ่งที่น่าสงสัยการที่ฝรั่งเศสได้ดินแดนคืนไปนั้น ถูกต้องสมบูรณ์หรือไม่ แค่ประกาศความตกลงเฉยๆ ไม่มีผลสมบูรณ์แน่นอน เพราะจะได้มีผลจริงๆ ต้องมีการลงนามในอนุสัญญา เหมือนครั้งที่ไทยได้ดินแดนคืนโดยอนุสัญญาโตเกียว ก็เพราะเหตุนี้จึงถือว่าดินแดนฝั่งขวาแม่น้ำโขง ที่เป็นเมืองไชยบุรีและเมืองจำปาศักดิ์ของลาวปัจจุบัน ยังเป็นดินแดนของไทยอยู่ อย่างที่เคยบอกไว้แล้ว...." และคุณกำแหงฯ ก็คงคิดว่ากระทรวงการต่างประเทศของไทยคงเลินเล่อเต็มประดา ที่ปล่อยให้เรื่องนี้ผ่านสายตาไป จึงได้ท้วงติงไว้ด้วยว่า "เรื่องนี้กระทรวงการต่างประเทศของท่าน "สิทธิ ลมเย็น" เห็นจะต้องออกแรงค้นหาหลักฐานกันหน่อย...." ดังนี้เป็นต้น

แต่อย่างไรก็ตาม แม้จะมีความสับสนในลักษณะนี้อยู่ทั่วไป กระทรวงการต่างประเทศ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ของทางราชการไทยเราก็มักบีดปากเงียบ ปล่อยให้ความสับสนยังคงดำเนินต่อไป และดูเหมือนจะใช้ความสับสนนี้เพื่อให้คนช่วยกันออกมาทวงดินแดน ให้หลากหลายสมจริงสมจังเพื่อเป้าหมายในการโฆษณาปลุกระดมของทางการเท่านั้น แต่เรา

ก็คงไม่ลืมว่าการโฆษณาปลุกระดมที่ขาดพื้นฐานของความเป็นจริงนั้น แม้จะได้ผลอย่างน่าตื่นเต้นในระยะสั้นเฉพาะหน้า แต่แล้วมักกลายเป็นเรื่องผิดหวังและขายหน้าในภายหลังเสมอ ๆ

พวกเราคงจำได้ดีถึงกรณีเขาพระวิหาร เมื่อศาลโลกได้ตัดสินด้วยคะแนนเสียงอย่างท่วมท้น ให้กัมพูชาของท่านนโรดมสีหนุ เป็นฝ่ายชนะเมื่อ พ.ศ. 2505 นั้นไทยต้องขายหน้าเพียงใด เพราะในที่สุดมันทำให้ไทยเราต้องรักษาหน้าโดยเกณฑ์นักเรียนออกมาเดินขบวนด่าศาลโลกซ้ำเข้าไปอีก แต่แล้วท่าน ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช ทนายความของไทยในคดีนั้นต้องออกมากล่าวยอมรับในภายหลังว่า "คดีนี้ แม้ให้พระอินทร์เขียว ๆ มาว่าความให้ ก็ไม่ชนะ...."

เรื่องทำนองนี้ยังคงเกิด และจะยังเกิดอยู่อย่างซ้ำ ๆ ซาก ๆ เมื่อใดที่มีกรณีความขัดแย้ง ตามพรมแดนด้านตะวันออกของไทย ตราบใดที่ทางการไทยยังคงใช้วิธีการปลุกระดม โดยใช้ความสับสนเป็นเครื่องมือ โดยหวังผลเฉพาะหน้าดังกล่าวมาแล้ว

นอกจากการเปลี่ยนแปลงเส้นกั้นอาณาเขต ตามกรณีต่าง ๆ ดังกล่าวมาแล้ว ยังมีกรณีการแก้ไขตำแหน่งเส้นกั้นอาณาเขตในแผนที่ โดยไม่ทราบสาเหตุ เท่าที่มีการตรวจพบในภายหลังก็คือ กรณีสามหมู่บ้าน และกรณีแม่น้ำเหืองในปัจจุบัน

จากการติดตามศึกษาปัญหาดังกล่าว เราได้ทราบมาว่า ในขณะที่มีการปักปันเขตแดนตามสัญญาปี พ.ศ. 2447 และ 2450 (ค.ศ. 1904 และ 1907) แผนที่บริเวณนี้ยังไม่มี คณะปักปันได้ใช้ข้อมูลจากการสำรวจสภาพพื้นที่ตัวจริง เป็นหลักในการตกลงกันแต่ละระยะ จึงเป็นที่รับรู้กันว่า สัญญาและอนุสัญญาดังกล่าวนั้น เวลาลงนามกันยังไม่มีแผนที่แนบท้าย และทางการทั้งสองฝ่ายก็ได้ตั้งคณะสำรวจเพื่อเขียนแผนที่ประกอบ โดยแบ่งกันเป็นสามคณะ คือคณะหนึ่งสำรวจและเขียนแผนที่จากแก่งผาได ลงมาจดเขตปากลาย คณะที่สองสำรวจและเขียนแผนที่ในเขตปากลายลงมาถึงยอดน้ำเหือง และคณะที่สามสำรวจและเขียนแผนที่บริเวณแม่น้ำเหืองจนจดแม่น้ำโขง แต่การสำรวจและเขียนแผนที่ดังกล่าว มีความยุ่งยากล่าช้ากว่าที่คาด (เวลานั้นยังไม่มีการทำแผนที่แบบถ่ายทำทางอากาศ) แผนที่ดังกล่าว จะทำเสร็จเมื่อใด และพิมพ์เมื่อใดไม่แจ้งชัด จึงเป็นอันว่าสัญญาและอนุสัญญานั้นจึงขาดแผนที่แนบท้าย ดังนั้นการพิจารณาปัญหาเส้นเขตแดนจึงยึดข้อความตามสัญญา และอนุสัญญานั้นเป็นหลัก ส่วนแผนที่ที่นำมาใช้ประกอบนั้น จึงเรียกแต่เพียงว่า เป็นแผนที่

ที่เกี่ยวข้อง ไม่เรียกว่า แผนที่แนบท้าย อันเป็นส่วนหนึ่งของสัญญาโดยตรง

ปัญหาที่ว่า แผนที่ที่วาดโดยคณะสำรวจดังกล่าวนั้น จะถือว่าเป็นแผนที่แนบท้ายสัญญาหรือไม่ ก็มีความสับสนอยู่ไม่น้อย เพราะว่า (1) ในสัญญาและอนุสัญญานั้นไม่ได้ระบุไว้เป็นที่แน่นอน (2) แผนที่ดังกล่าวไม่อาจทำให้เสร็จและพิมพ์ได้ตามกำหนดที่ต้องการในเวลานั้น (3) คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายมิได้ลงนามรับรองร่วมกัน ปัญหานี้เคยเกิดขึ้นเมื่อเกิดข้อพิพาทเรื่องสามหมู่บ้าน ที่ลาวพบว่าหลักเขตแดน 3 หลัก ที่สันภูรังที่ก็วนกแซวและที่สันภูหลักหมื่น หายไป และฝ่ายไทยได้อ้างว่าแนวเขตแดนอยู่ห่างจากแนวดังกล่าวเข้าไปในเขตลาวประมาณ 3–5 กิโลเมตร ในการเจรจาปัญหาคราวนั้น เราได้ทราบว่าฝ่ายลาวได้เสนอแผนที่ซึ่งเขียนโดยคณะสำรวจ ที่ได้รับมอบหมาย เมื่อครั้งทำสัญญาสยาม–ฝรั่งเศส บี พ.ศ. 2450 (1907) นั้น คือแผนที่ ปากลาย มาประกอบการพิจารณา (โปรดดูแผนที่หมายเลข 1 ประกอบ) แต่ฝ่ายไทยได้ปฏิเสธ โดยอ้างว่าแผนที่ฉบับนั้นฝ่ายไทยไม่ได้ลงชื่อรับรองกำกับไว้เลย

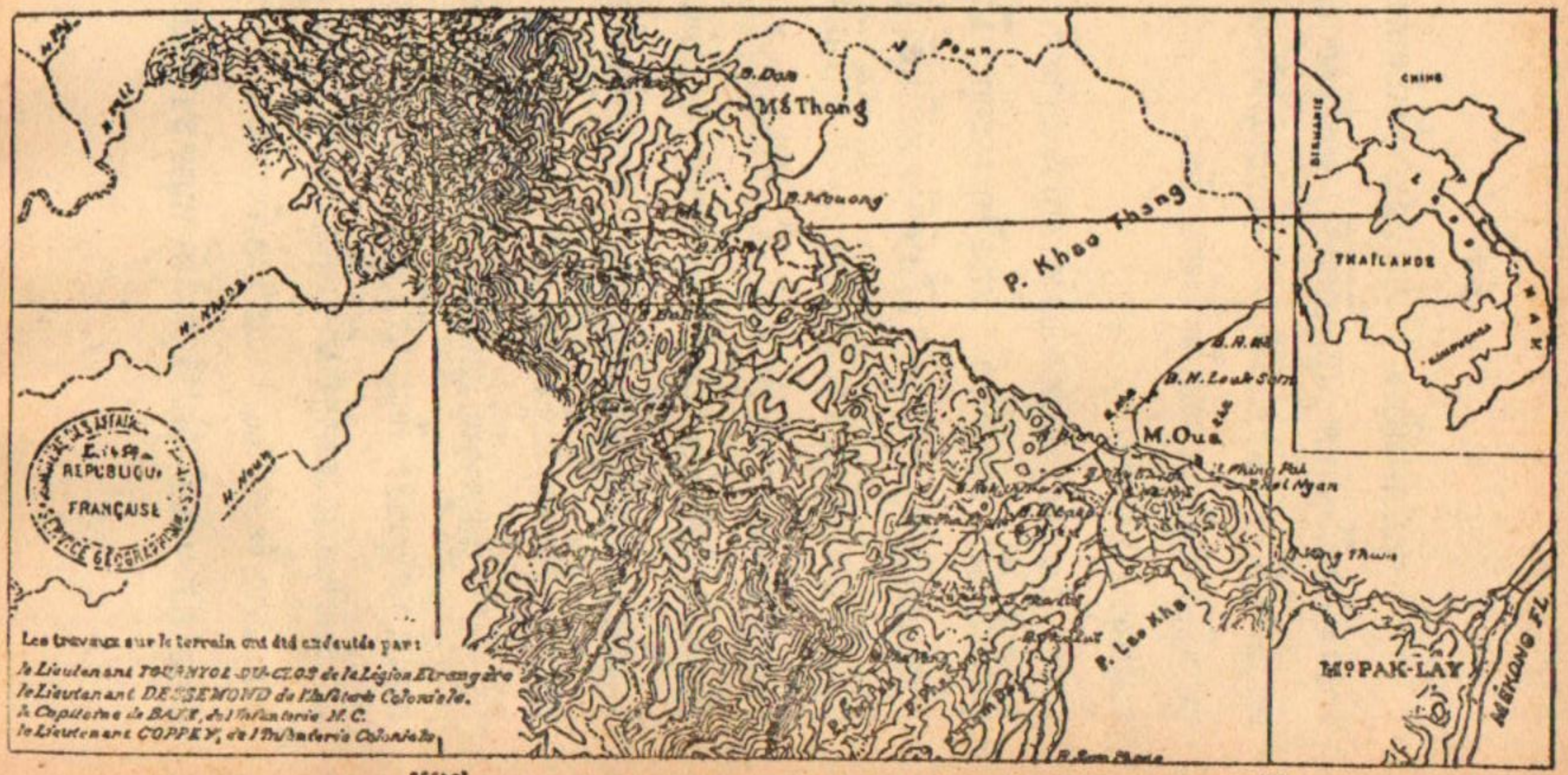
แผนที่หมายเลข 1

PAK-LAY

Echelle : 1:200.000

COMMISSION DE DÉLIMITATION ENTRE L'INDO-CHINE ET LE SIAM

N. BARRÈRE, Ed Géographe, 21, Rue du Bac PARIS.

ต่อมาทางฝ่ายลาวก็ได้พิจารณาเมื่อเกิดกรณีแม่น้ำเหือง ทางฝ่ายไทยก็ได้เสนอ แผนที่ที่แจ้งว่าจัดทำโดยคณะสำรวจและเขียนแผนที่ ดังกล่าวมาแล้ว แต่แผนที่ดังกล่าวก็มีลักษณะเลอะเลือนและไม่มีรายละเอียดเกี่ยวแก่ที่มา (โปรดดูแผนที่หมายเลข 2 ประกอบ)

ขณะเดียวกันฝ่ายลาวก็ได้ทบทวนหลักการเกี่ยวแก่แผนที่นี้อีกครั้งหนึ่ง โดยเสนอว่า แผนที่ใดๆ จะถือว่าเป็นแผนที่แนบท้ายสัญญาไม่ได้ ถ้า (1) ถ้าไม่มีข้อความในสัญญาระบุว่าเป็นแผนที่แนบท้ายสัญญาอย่างแจ้งชัด (2) ถ้าไม่มีลายเซ็นของคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายกำกับไว้ และ (3) ถ้าไม่ระบุวัน เดือน ปี ที่พิมพ์ และ ผู้พิมพ์ที่ถูกต้อง ฝ่ายลาวจึงถือว่าแผนที่ฉบับนั้นก็มิใช่แผนที่แนบท้ายสัญญาดังกล่าวแล้ว ด้วยเหตุนี้ทางฝ่ายไทยจึงได้แถลงข่าวว่าฝ่ายลาวปฏิเสธแผนที่ ที่ทำขึ้นตามสัญญาดังกล่าวแล้ว

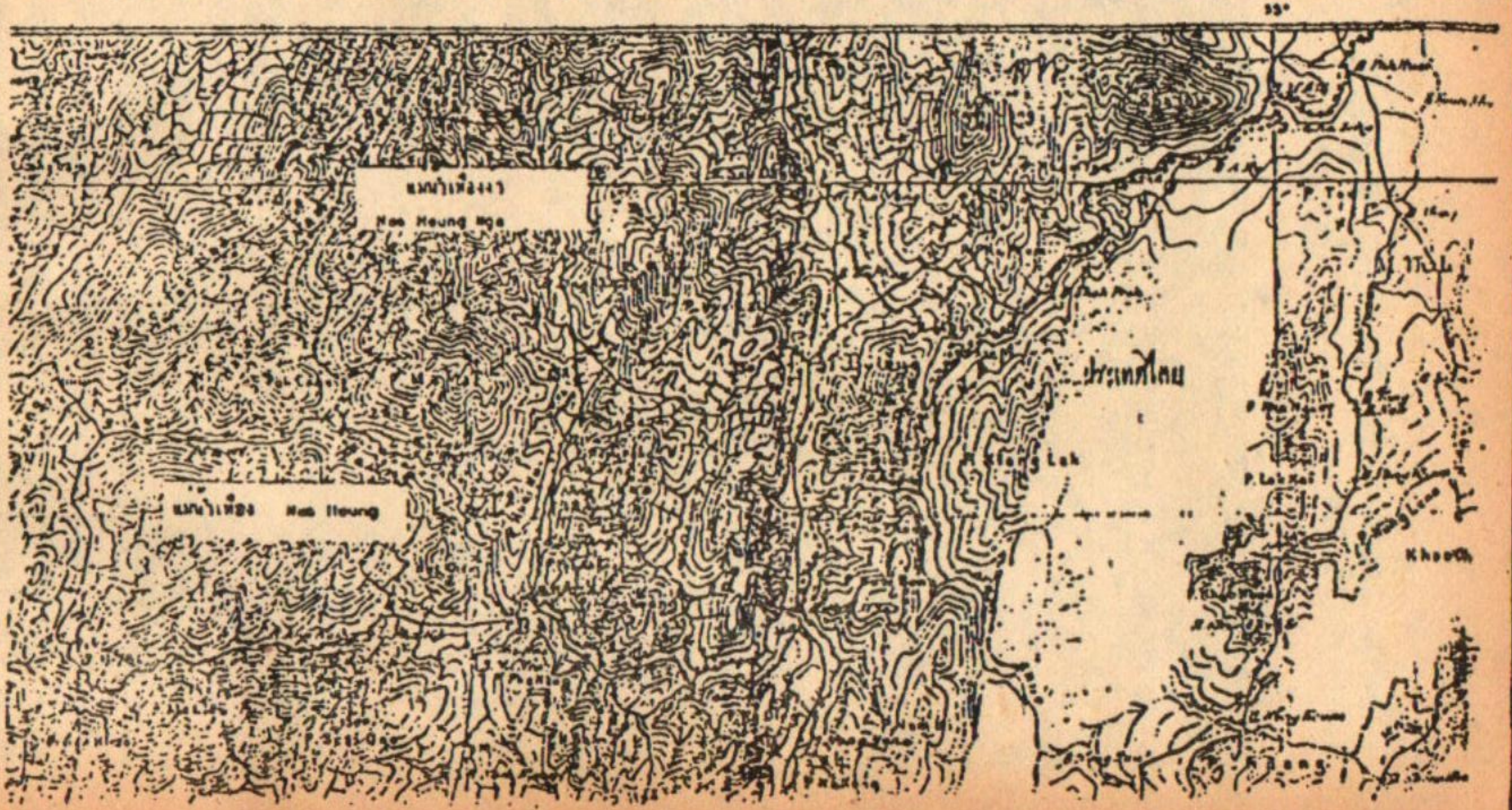
นอกจากนี้ยังมีแผนที่ฉบับอื่น ๆ ที่อาจเรียกได้ว่าเป็นแผนที่ ที่เกี่ยวข้อง คือแผนที่ที่จัดทำโดยทางการทหารไทย โดยการช่วยเหลือของสหรัฐอเมริกา คือ แผนที่ ระวาง L 708 พิมพ์ พ.ศ. 2510 (ค.ศ. 1967) และ แผนที่ระวาง L 7017 พิมพ์ พ.ศ. 2512 (ค.ศ. 1969) (โปรดดูแผนที่ หมายเลข 3 และ 4 ประกอบ)

แผนที่หมายเลข 2

NAM HEUNG

แผนที่ประกอบรายงาน - เขื่องเขต
มาตราส่วน 1:200,000
..... เส้นเขตแดน - สยาม

COMMISSION DE DELIMITATION ENTRE L'INDO-CHINE ET LE SIAM

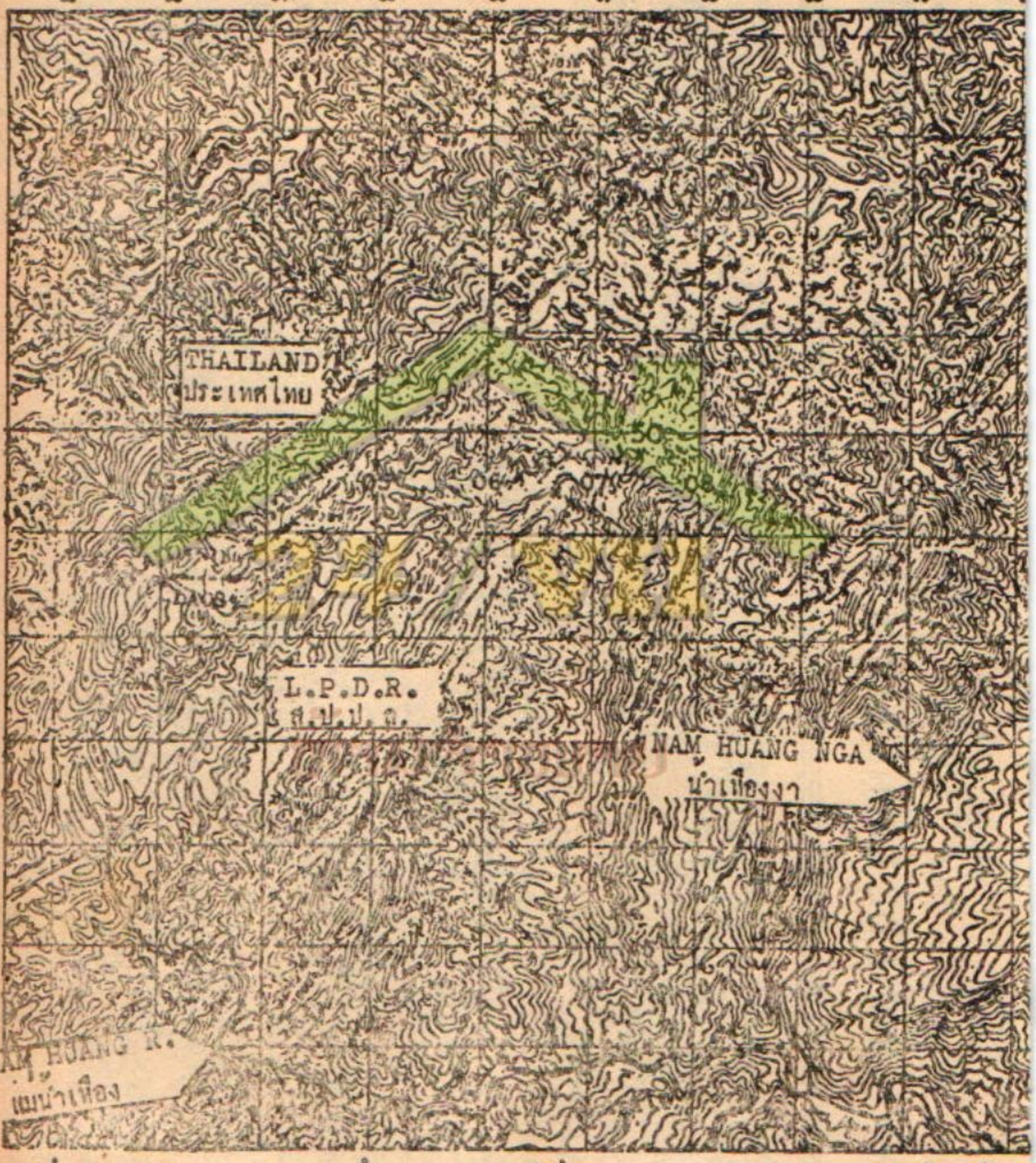

แผนที่หมายเลข 3

THAILAND 1:50,000
ประเทศไทย 1:50,000

BAN BO PHAK
บ้านบ่อภาค

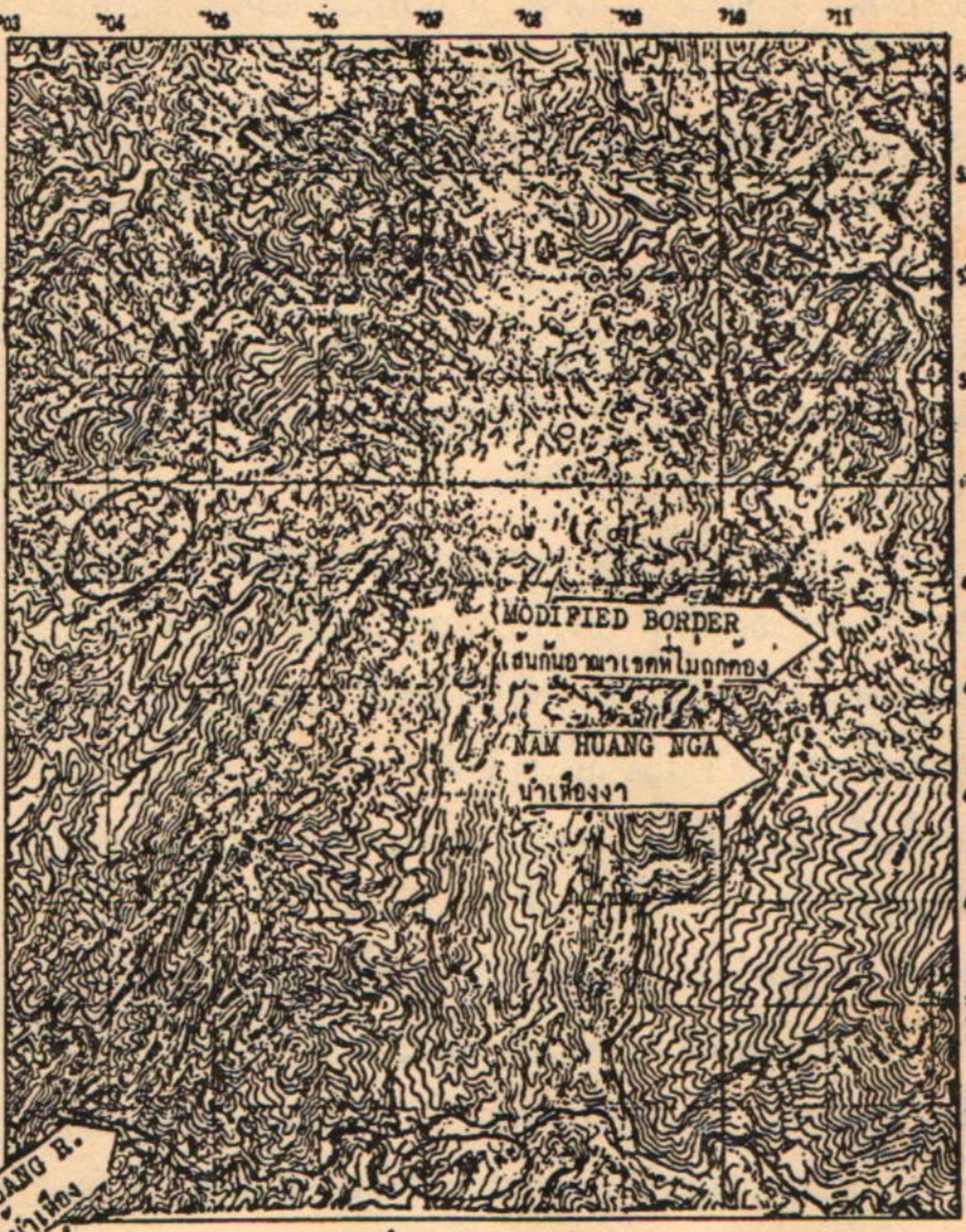
REFER TO THIS MA
SHEET 5163
SERIES L708

แผนที่ชุด L 708 ของกรมแผนที่ทหารไทย พิมพ์เมื่อปี พ.ศ. 2510 (ค.ศ.1967) ซึ่งถูกต้องต
สัญญาฝรั่งเศส – สยาม ฉบับลงวันที่ 23 มีนาคม พ.ศ. 2450 (ค.ศ.1907) โดยแสดงเส้นกันเ
เขตไปตามลำน้ำเหือง (ใหญ่) ไปจนถึงต้นน้ำที่เหือกเขาภูเมี่ยง ซึ่งทอดยาวขึ้นไปทางเหนือ.

แผนที่หมายเลข 4

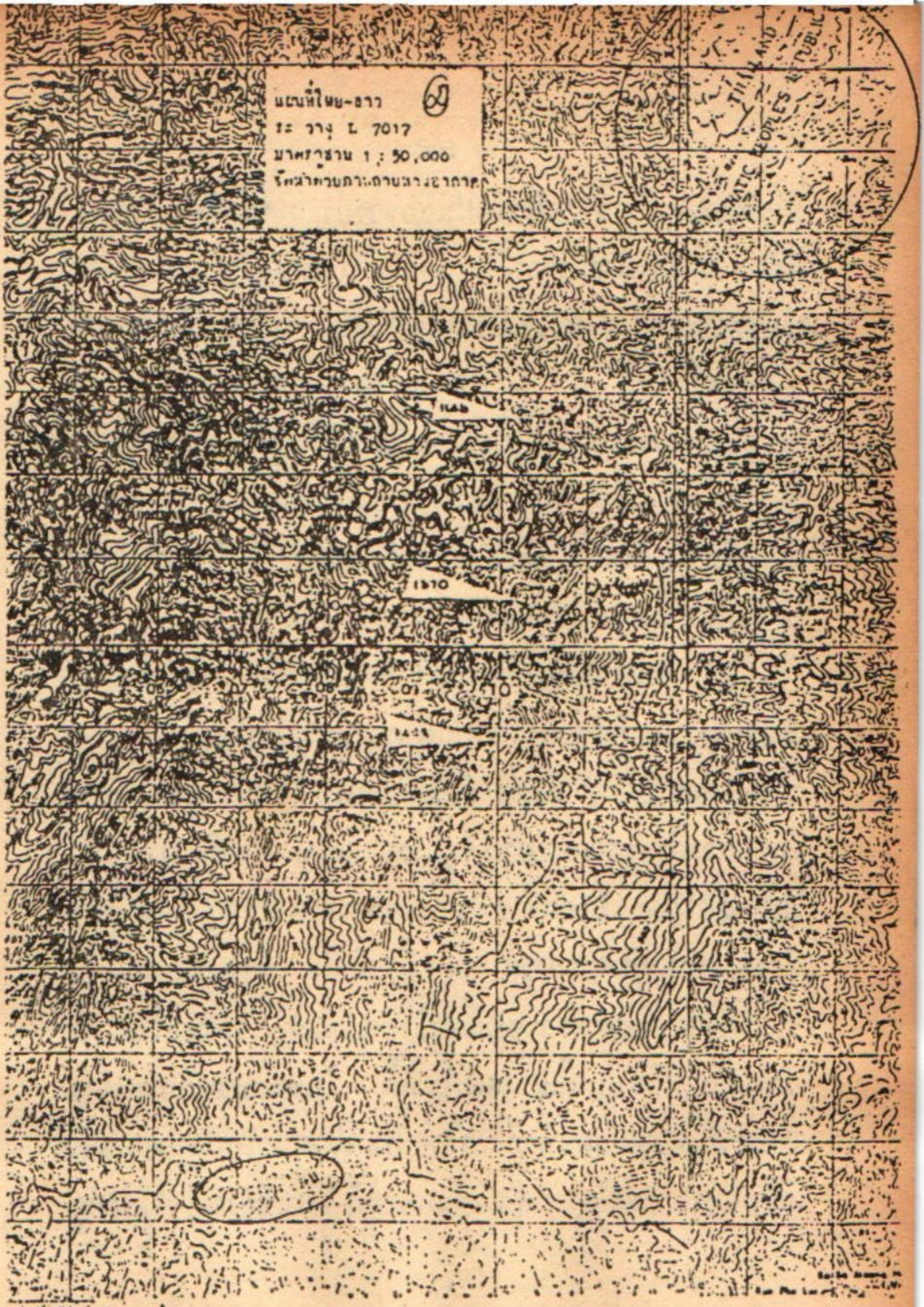
ULAND 1:50,000 BAN BO PHAK 2-DMAT L 7017 5144 II
ะเทศไทย 1:50,000 บ้านบ่อภาค

แผนที่ชุด L 7017 ของกรมแผนที่ทหารไทย พิมพ์เมื่อปี พ.ศ. 2512 (ค.ศ. 1969) ซึ่งมีส่วนที่แตกต่างจากชุด L 708 คือ ในชุด L 7017 นี้มีการเปลี่ยนแนวเส้นกันอาณาเขตจากลำน้ำเหือง (ใหญ่) ไปไว้ที่น้ำเหืองงาซึ่งเป็นสาขาหนึ่งของแม่น้ำเหือง เป็นที่น่าสังเกตว่าแผนที่ชุดนี้คงพิมพ์ครั้งแรกๆ ดังเดิม จากฉบับเดิมคือชุด L 708 แต่ก็ลบชื่อ ประเทศไทย ตามแนวเส้นกันเขตแดนในชุดเดิมนั้นออกไม่หมด จึงเหลือเป็นรอยไว้ให้สังเกตได้ โปรดสังเกตตัวหนังสือในรูปวงรี เมื่อหาบกับแผนที่ชุด L 708 แล้วจะตรงกันพอดี

ข้อที่น่าสังเกตก็คือว่า แผนที่ทั้ง 2 ฉบับนี้เป็นแผนที่ถ่ายทำทางอากาศใช้มาตราส่วน 1:50,000 ของบริเวณเดียวกัน คือบริเวณที่เรียกว่า บ้านบ่อภาค จัดพิมพ์ในเวลาที่ห่างกันเพียง 2 ปี แต่มีการแสดงเส้นเขตแดนบริเวณแม่น้ำเหืองไม่ตรงกัน ซึ่งทางฝ่ายลาวถือว่า แผนที่ ระวาง L 708 ซึ่งพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2510 นั้น มีรายละเอียดที่ถูกต้องตรงกับสัญญาสยาม–ฝรั่งเศส พ.ศ. 2450 แต่แผนที่ระวาง L 7017 ที่ถูกแก้ไข และพิมพ์ขึ้นภายหลังนั้นมีรอยแก้ไขเส้นเขตแดนอย่างเห็นได้ชัด

นอกจากนั้นกระทรวงการต่างประเทศของไทยยังได้เผยแพร่ภาพถ่ายของแผนที่ ระวาง L 7017 ว่าเป็นแผนที่ ที่ "ได้รับการปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องแล้ว" และถือว่าแผนที่ของทางการทหารไทย ระวาง L 708 ที่พิมพ์เมื่อปี พ.ศ. 2510 นั้น ไม่ถูกต้อง แต่เป็นที่น่าสังเกตอีกด้วยว่าภาพถ่ายของแผนที่ ระวาง L 7017 ที่กรมสารนิเทศ กระทรวงการต่างประเทศของไทย ตามหนังสือที่ 496/2530 เมื่อวันที่ 28 ธันวาคม 2530 นั้น ก็มีข้อที่น่าสงสัยอยู่ว่า ตรงมุมบนด้านขวามือของแผนที่นั้น มีชื่อของประเทศไทยและประเทศลาว เป็นภาษาอังกฤษ แต่ในเมื่อแผนที่นี้พิมพ์ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2512 เพราะเหตุใดชื่อของประเทศลาวจึงใช้ว่า "Democratic People's Republic ..." หรือ "สาธารณรัฐประชาธิปไตย

แผนที่หมายเลข 5

เสนอโดยกระทรวงการต่างประเทศของไทย โปรดสังเกตชื่อประเทศลาวที่เขียนไว้เป็นภาษาอังกฤษที่มุมบนขวา และชื่อประเทศไทย ตามแนวเส้นเขตแดนแม่น้ำเหือง ซึ่งลบออกไปหมดในรูปวงรีที่มุมล่างซ้า

ประชาชน . . .” ทั้ง ๆ ที่เวลานั้นชื่อของประเทศนั้นก็คือ “Laos” หรือ “ราชอาณาจักรลาว” ส่วน “สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว” เพิ่งใช้เมื่อ พ.ศ. 2518 หลังการพิมพ์แผนที่ฉบับนั้นถึง 6 ปี (โปรดดูวงกลมตรงมุมบนขวาของแผนที่หมายเลข 5 ประกอบ) ทั้งนี้มันเป็นไปไม่ได้ที่ผู้พิมพ์แผนที่นั้นจะรู้ล่วงหน้าตั้ง 6 ปีว่า ฝ่ายลาวจะตั้งชื่อประเทศของตนเช่นนั้น หรือถ้าจะอ้างว่าแผนที่นั้น มีการตีพิมพ์ซ้ำในภายหลัง ก็เป็นไปไม่ได้ที่ผู้พิมพ์ซ้ำจะมาแก้ไขต้นฉบับเดิมของมันตามชอบใจ

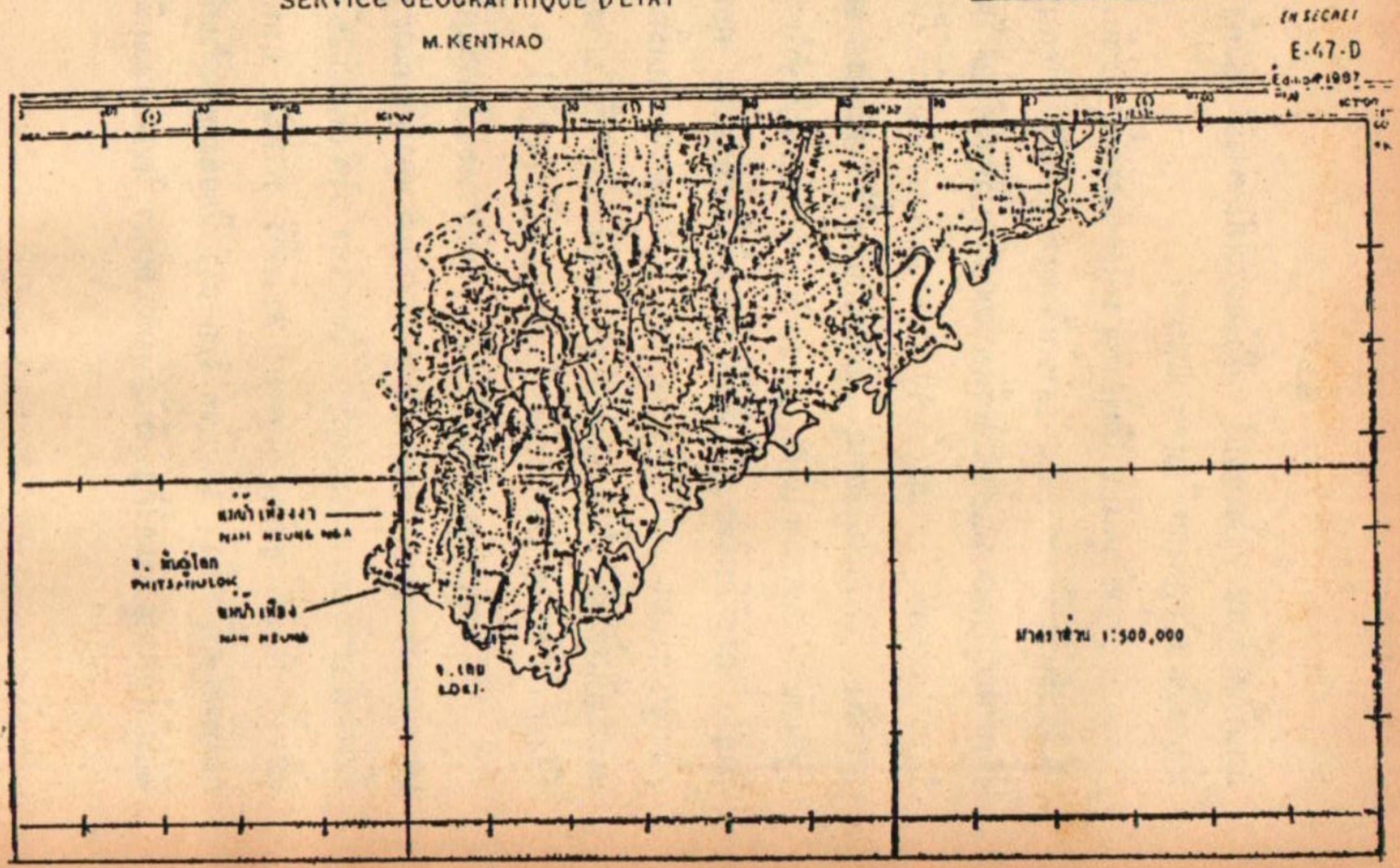
สำหรับแผนที่ที่เกี่ยวข้องอีกฉบับหนึ่ง ที่ทั้งสองฝ่ายเสนอประกอบ คือ แผนที่ซึ่งพิมพ์โดยสหภาพโซเวียตเมื่อปี ค.ศ. 1974 (พ.ศ. 2517) ซึ่งตามข้อมูลที่รวบรวมได้จากการแถลงของโฆษกกระทรวงการต่างประเทศลาวจากวิทยุแห่งชาติลาวที่รับฟังได้ในเมืองไทย เมื่อวันที่ 14 มกราคม 2531 ปรากฏว่า ฝ่ายลาวรับว่าแผนที่ฉบับดังกล่าวตามที่ตนถืออยู่นั้น มีการแสดงเส้นกั้นอาณาเขตถูกต้องตรงตามสัญญา ปี ค.ศ. 1907 แต่น่าเสียดายที่เราไม่มีแผนที่ฉบับนั้นมาแสดงในที่นี้ ในขณะเดียวกันทางฝ่ายไทยเราก็ได้เสนอแผนที่ ซึ่งแจ้งว่า พิมพ์โดยสหภาพโซเวียต ฉบับเดียวกันนั้น แต่บอกว่าเส้นเขตแดนอยู่ที่ “น้ำเหืองงา” (โปรดดู

REPUBLIQUE DEMOCRATIQUE POPULAIRE LAO

SERVICE GEOGRAPHIQUE D'ETAT

M. KENTHAO

แผนที่หมายเลข 6

แผนที่หมายเลข 6 ประกอบ) ซึ่งในกรณีดังกล่าวนี้ จะต้องมีฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดคลาดเคลื่อนอย่างแน่นอน

จากข้อมูลที่เราได้พิจารณามาโดยลำดับนั้น จะเห็นได้ว่า ในระหว่างปี พ.ศ. 2510–2512 นั้นทางฝ่ายไทยได้แก้ไขแผนที่โดยแสดงการเปลี่ยนแปลงเส้นกั้นอาณาเขตในบริเวณดังกล่าวโดยไม่ทราบเหตุผล และเข้าใจว่าฝ่ายลาวก็เพิ่งมาทราบเรื่องนี้ในภายหลัง เพราะในเวลานั้น ลาวยังอยู่ภายใต้การปกครองของรัฐบาลเก่า และฝ่ายไทยร่วมกับสหรัฐฯ ก็ได้ส่งทหารเข้าไปรบในลาว และมีอิทธิพลเหนือพื้นที่บริเวณนี้เป็นอย่างมาก ต่อมาเมื่อรัฐบาลใหม่ของลาวได้อำนาจ ก็คงไม่มีเวลาตรวจสอบเรื่องนี้ เพราะเป็นพื้นที่ห่างไกลและกันดาร ต่อเมื่อเกิดปัญหาขึ้น ณ จุดใด ก็จึงมีการตรวจพบว่ามีการแก้ไขดังกล่าวแล้วเป็นจุดๆไป

ด้วยเหตุผลดังกล่าวมาแล้ว เราเชื่อว่าจะยังมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงตามแนวเขตแดนไทย – ลาว ในทำนองนี้อีกหลายจุด ซึ่งทางฝ่ายลาวจะสำรวจพบหรือยัง ไม่อาจทราบได้ แต่ที่เราเข้าใจเช่นนั้น ก็โดยอาศัยคำบอกเล่าของ พลโทศิริ ทิวพันธ์ แม่ทัพกองทัพภาคที่ 3 ที่ว่า “แนวเขต ไทย–ลาว มีอยู่หลายจุดด้วยกันที่ยังมีปัญหาอยู่ เรียกได้ว่า มีปัญหาตลอดแนว โดยเฉพาะจุดที่มี

บัญหามากคือ เขต อ. เชียงราย อ. ทุ่งช้าง จ. น่าน อ. เชียงคำ จ. พะเยา และอีกหลายจุดที่ จ. อุตรดิตถ์ อย่างไรก็ดี ในเขตดังกล่าวนี้กำลังของฝ่ายเรา ทั้งกำลังประจำถิ่น และกำลังปฏิบัติการได้เตรียมปฏิบัติการอยู่แล้ว" (สยามรัฐ 8 มีนาคม 2531) ถ้าเรื่องเป็นอยู่เช่นนี้ มันก็ยิ่งเป็นเรื่องไม่แน่ว่า ไทย–ลาว พี่น้องจะต้องรบกันไปอีกนานเท่าใด

อนึ่งยังมีข้อเท็จจริงเกี่ยวแก่สภาพชายแดนไทย–ลาวที่เป็นมายาวนานจนถึงปัจจุบันอีกอย่างหนึ่งว่า บรรดาประชาชนไทย–ลาว ที่อาศัยอยู่บริเวณตลอดชายแดน ทั้งภาคเหนือและภาคอิสาณของไทยมีความสัมพันธ์ฉันพี่น้องต่อกันอย่างแน่นแฟ้นมาแต่โบราณ บรรพบุรุษของเขาเคยอยู่ในอาณาจักรเดียวกันมา แม้ในปัจจุบันจะถูกแบ่งแยกกันอยู่คนละประเทศเขาก็ยังไปมาหาสู่กันเป็นพี่น้องกันโดยสายเลือด และการเกี่ยวดองกันอยู่อย่างแต่ก่อน และเนื่องจากทางลาวยังไม่มีปัญหาเรื่องที่ดินทำกินมากนัก เมื่อเทียบกับทางไทยเรา เพราะลาวปัจจุบันมีอัตราหนาแน่นของประชากรประมาณ 16 คนต่อ 1 ตารางกิโลเมตร ในขณะที่ประเทศไทยปัจจุบันมีอัตราความหนาแน่นของประชากรประมาณ 103 คนต่อ 1 ตารางกิโลเมตร ด้วยความเป็นพี่น้อง ประชาชนลาว

และเจ้าหน้าที่ลาวในท้องถิ่นต่าง ๆ จึงอนุโลมให้ประชาชนไทยที่อยู่ตามชายแดนเข้าไปทำกินในเขตของลาว ไม่ว่าจะเป็นเกาะต่าง ๆ ในแม่น้ำโขง หรือพื้นที่ติดต่อกันในแขวงไชยบุรีและแขวงจำปาศักดิ์ของลาวกับไทย ทั้งนี้ก็โดยที่ประชาชนไทยที่ขาดที่ทำกินไปขออนุญาตเขา ในกรณีเช่นนี้ถ้าเราจะไปโมเมเอาว่า ที่บริเวณนั้น ๆ เป็นไร่ เป็นสวน ของราษฎรไทย ต้องเป็นของไทยด้วย ก็ต้องเกิดเรื่องอีกมากมาย ดังเช่นกรณีชาวบ้านหนองบัว ตำบลคำเขื่อนแก้ว อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบล ฯ ได้อาศัยพื้นที่ของของลาวที่อยู่ใกล้เคียงเป็นทำเลเลี้ยงสัตว์ และได้กั้นรั้วเอาไว้ โดยอ้างว่า เพื่อป้องกันสัตว์พลัดหลง โดยที่ทางฝ่ายลาวก็ไม่ได้ทักท้วงในตอนแรก ด้วยเหตุผลดังกล่าวมาแล้ว แต่ต่อมาเมื่อเกิดกรณีแม่น้ำเหืองขึ้น เจ้าหน้าที่ของลาวเกรงจะเกิดการโมเมเอาดินแดนของเขา ในบริเวณบ้านหนองบัวนั้นอีก จึงได้มาแจ้งให้ชาวบ้านหนองบัวของไทย ถอนรั้วออก ความทราบถึงนายอิสระ สมชัย ส.ส. คนหนึ่งของจังหวัดอุบล ฯ จึงได้นำเรื่องไปแจ้งแก่รัฐบาลเพื่อตรวจสอบ เรื่องนี้ในตอนแรก ๆ เจ้าหน้าที่ฝ่ายไทยก็ทำท่าฮึดฮัดจะเอาเรื่อง ดังเช่นที่ พลเอก ชวลิต ฯ ก็ได้เปรยไว้ว่าการสู้รบอาจมีที่อื่น ๆ อีก "ต่อไปก็อุบลราชธานี เป็นเรื่องราวที่รู้กัน

มาตั้งแต่ต้นแล้ว..." (ไทยรัฐ 15 กุมภาพันธ์ 2531) ต่อมาเมื่อวันที่ 4 มีนาคม 2531 หนังสือพิมพ์ ไทยรัฐ ก็ได้พาดหัวข่าวในเรื่องนี้อย่างน่าตื่นเต้นว่า "สามหมู่บ้านโผล่อีก ทั้งๆที่เป็นของไทย ทหารลาวทำก๊าขี้โกงซึ่งๆหน้า" จึงนับว่าเป็นวิธีการที่ถนัดของฝ่ายไทยเราที่ถือโอกาสด่าเขาไว้ก่อน ถือว่าเป็นความฉลาดและได้เปรียบกว่า แต่จะโดยมีการทักท้วงกันภายในอย่างไรไม่ทราบทำให้ทางรัฐบาลไทยต้องตรวจสอบเรื่องนี้อย่างจริงจัง ซึ่งผลก็ออกมาว่าเขตนั้นเป็นของลาว ซึ่ง ไทยรัฐ วันที่ 23 มีนาคม 2531 ก็ได้รายงานข่าวการให้สัมภาษณ์ของ รมต. ต่างประเทศของไทยว่า "พล.อ. สิทธิ กล่าวว่า ได้เดินทางไปดูเหตุการณ์แล้วเห็นว่าฝ่ายเราจำเป็นต้องรื้อรั้ว ที่ชาวบ้านทำขึ้นเพื่อเลี้ยงวัว และบริเวณดังกล่าว ล้ำเข้าไปในดินแดนของเขา เหตุที่เกิดขึ้นนี้เข้าใจว่าจังหวัดและฝ่ายทหารคงประสานงานกันรื้อรั้วดังกล่าวแล้ว..."

ดังได้กล่าวมาแล้วว่า บริเวณที่อาจมีปัญหาทำนองดังกล่าวยังมีอีกมากดังที่ พลโทศิริ ทิวพันธ์ แม่ทัพภาค 3 ก็ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า เฉพาะชายแดนที่ติดต่อกับแขวงไชยบุรีของลาวก็มีบริเวณที่อาจมีปัญหาดังกล่าวอยู่อีกถึง 24 จุด แต่ทางฝ่ายลาวจะรู้เรื่องนี้หรือไม่ เราไม่อาจทราบได้ แต่เราก็ได้แต่วิตกว่า เมื่อ

มีเรื่องกันเช่นนี้บ่อยเข้า ทางการลาวอาจหลีกเลี่ยงปัญหาโดยการไม่ผ่อนผันให้ราษฎรไทยเข้าไปทำกินในเขตของเขาอีกต่อไป และถ้าเป็นเช่นนั้น คงจะกระทบกระเทือนต่อชีวิตความเป็นอยู่ของราษฎรไทยที่ยากจนตามบริเวณชายแดนอีกไม่น้อย แต่เราก็หวังว่าผู้เป็นใหญ่ในบ้านเมืองท่านคงได้คิดช่วยเหลือไว้แล้ว

3. สาเหตุเกี่ยวแก่ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ที่แตกต่างกัน ทั้งนี้จะเห็นได้จากการที่ประเทศลาวภายใต้สถานการณ์ต่าง ๆ ที่ผ่านมา กล่าวคือการตกอยู่ภายใต้แอกเมืองขึ้นแบบเก่าของฝรั่งเศส และอิทธิพลเมืองขึ้นแบบใหม่ของอเมริการวมกันเป็นเวลายาวนาน ย่อมมีผลสำคัญต่อการพัฒนาในพฤติกรรมทาง การเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ของคนลาวแตกต่างออกไปจากวิถีแห่งการพัฒนาในเรื่องดังกล่าวของคนไทยอย่างแน่นอน โดยเฉพาะในด้านต่อสู้กับความยากลำบาก การกดขี่ขูดรีด และการปราบปรามอย่างบ่าเถื่อน ซึ่งยังผลให้ลาวได้รับบทเรียน และพัฒนาขบวนการต่อสู้ภายใต้ความยากลำบากได้เป็นอย่างดี เมื่อการต่อสู้ได้บรรลุถึงชัยชนะในที่สุดก็ย่อมทำให้คนลาวเห็นคุณค่าของความเป็นอิสระเสรี และความเป็นเอกราชได้เป็นอย่างดี ประกอบกับการหล่อหลอมท่ามกลาง

การต่อสู้ที่ยากลำบาก ยาวนาน ดังกล่าวแล้ว ภายใต้อุดมการณ์ของลัทธิมาร์กซ์–ลัทธิเลนิน หรือลัทธิสังคมนิยมวิทยาศาสตร์นั้น แล้ว มันย่อมช่วยหล่อหลอมให้นักปฏิวัติ กองทัพปฏิวัติ และประชาชนลาว กลายเป็นคนลาวใหม่ที่แตกต่างจากลาวที่ชนชั้นปกครองไทยเคยรู้จักและคิดว่าเขายังคงเป็นอยู่อย่างแต่ก่อนนั้นโดยสิ้นเชิง

นอกจากนั้นการที่ประชาชนลาว เวียดนาม และกัมพูชาเคยได้ร่วมทุกข์ร่วมสุขจากการต่อสู้กับศัตรูร่วมกันมายาวนาน ภายใต้อุดมการณ์ใหม่นั้น ย่อมทำให้มีความผูกพันทาง การเมือง เศรษฐกิจ และสังคมต่อกันแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น แม้จะมิใช่พี่น้องกันโดยสายเลือดก็ตาม แต่เนื่องจากประเทศทั้งสามในปัจจุบันได้มีคุณูปการอันสำคัญต่อกัน ภายใต้ความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นระหว่างพรรค ระหว่างรัฐ และระหว่างประชาชน ทำให้มีการแลกเปลี่ยนทางการเมือง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมอย่างใกล้ชิดยิ่งขึ้น ซึ่งแตกต่างจากกรณีความสัมพันธ์กับไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสัมพันธ์ระหว่างรัฐต่อรัฐ ที่เต็มไปด้วยการเหยียดหยามและเอาเปรียบ

อนึ่ง นับตั้งแต่การที่ลาวได้ก้าวเข้าสู่แนวทางการต่อสู้ปฏิวัติภายใต้อุดมการณ์ใหม่นี้เป็นต้นมา คนลาวทั้งรุ่นเก่าและใหม่ ได้รับการศึกษาทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม การทหาร และเทคนิควิทยาจากประเทศสังคมนิยมต่าง ๆ จนกระทั่งบัจจุบันนี้หลายหมื่นคน บุคคลเหล่านี้ได้กลายเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าอย่างยิ่งต่อการพัฒนาของลาวในบัจจุบัน ผู้ที่ได้ติดตามศึกษาความเป็นจริงในการเปลี่ยนแปลงอันเป็นผลที่แท้จริงของการปฏิวัติลาวแล้ว ก็จะพบว่าเวลานี้แม้ลาวจะยังยากจนในทางวัตถุ แต่ลาวก็มีศักยภาพในการพัฒนาที่สูงพอดู และที่สำคัญที่สุดก็คือคนลาวปฏิวัติยุคใหม่นี้ มีการรับรู้ มีความคิด ความเข้าใจ และการตัดสินใจสูงกว่าที่ทางการของไทยประเมินไว้มากมาย ดังนั้นการที่ใครจะยัดเยียดความคิดแบบข้าทาสให้แก่เขานั้น เห็นจะไม่มีทางอีกแล้ว ความไม่เข้าใจต่อบัญหาดังกล่าว ย่อมมีผลในทางปฏิบัติ ที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างไทย–ลาวได้อีกทางหนึ่ง

ข. สาเหตุบัจจุบัน นอกจากสาเหตุดั้งเดิมที่สลับซับซ้อน ซึ่งเป็นปมเงื่อนสำคัญต่อความสัมพันธ์ไทย–ลาวพี่น้องดังกล่าวมาแล้ว ก็มีสาเหตุบัจจุบันที่ทำให้เกิดความขัดแย้งเฉพาะกรณีระหว่างไทย–ลาว ซึ่งเมื่อบวกกับความขัดแย้งที่สะสมมานาน

อันมีอยู่ในสาเหตุดั้งเดิมที่กล่าวมาแล้วนั้น ย่อมทำให้ความขัดแย้งแม้เพียงเล็กน้อย ลุกลามใหญ่โตได้ ดังเช่นกรณีแม่น้ำเหืองที่เรากำลังติดตามศึกษาอยู่ในปัจจุบัน

สาเหตุปัจจุบันของกรณีแม่น้ำเหือง เท่าที่เราสามารถติดตามรวบรวมได้จากข้ออ้าง ข้อเถียงระหว่างทั้งสองฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ก็พอจะประมวลได้เป็นประเด็นสำคัญๆ คือ ปัญหาเรื่องบ้านร่มเกล้า และปัญหาเรื่องการตัดไม้ จากปัญหาทั้งสองนี้ ก็ได้ลุกลามเป็นปัญหาที่ต่างฝ่ายต่างก็แจ้งว่าอีกฝ่ายหนึ่งบุกรุกดินแดนของตน และกลายเป็นเรื่องโต้แย้งกันเรื่องการเป็นเจ้าของดินแดนที่เกิดเหตุนั้นต่อมา ดังนั้นเพื่อที่จะช่วยให้เราเข้าใจธาตุแท้ของสาเหตุดังกล่าวได้ใกล้ชิดยิ่งขึ้น จึงควรจะได้ศึกษาพิจารณาเรื่องนี้อีกด้วยเช่นเดียวกัน

1. สาเหตุเรื่องบ้านร่มเกล้า ประวัติความเป็นมา สภาพและฐานะ ของสิ่งที่เรียกว่า "บ้านร่มเกล้า" นั้นเป็นเรื่องที่ถกเถียงกันมาก และในวันที่ พลอากาศเอก สิทธิ เศวตศิลา นำคณะเจ้าหน้าที่กระทรวงการต่างประเทศเข้าชี้แจงผลของการแก้ปัญหาพิพาทไทย–ลาว ที่รัฐสภา เมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2531 ก็ปรากฏว่ามีสมาชิกสภาข้องใจปัญหาเรื่องบ้านร่มเกล้ากันมาก ที่น่าสังเกต

ที่สุดก็คือว่า รัฐบาลไทยพยายามชูคำว่า "บ้านร่มเกล้า" ขึ้นเป็นจุดเด่น เป็นสัญลักษณ์ของเหตุการณ์คราวนี้ จนทำให้คำว่า "ร่มเกล้า" ดังไปทั่วโลก

ถึงอย่างไรก็ตาม เรื่องของบ้านร่มเกล้าก็ยังเป็นเรื่องที่คนส่วนใหญ่ยังสงสัยอยู่นั่นเอง มันจึงเป็นเรื่องที่เราต้องศึกษาพิจารณาให้เห็นจริง ผู้ที่ได้ติดตามข่าวทาง ท.ว. ช่อง 7 ช่อง 9 ช่อง 4 และช่องอื่น ๆ ของไทย คงต้องเห็นภาพ พลเอกเปรม ฯ นายกรัฐมนตรี นำคณะเยี่ยมทหารที่บ้านร่มเกล้า เมื่อวันที่ 22 มกราคม 2531 นั้นแล้ว แต่ที่สำคัญที่สุด ก็คือภาพของนายเซียโล้ แซ่หลี "ผู้ใหญ่บ้าน" ที่ให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ว่าเขาเคยอยู่กับ พคท. เคยอยู่ในบริเวณชายแดนจีนตอนใต้ และเคยอยู่ในลาว... จากการได้ยินเรื่องนี้ก็ทำให้เราเกิดสงสัยในฐานะของความเป็นคนไทยของชาวบ้านร่มเกล้า ที่ทางการบอกว่า เป็นหมู่บ้าน "คนไทย" มาแต่ไหนแต่ไร นั้นยิ่งขึ้น

ข้อมูลต่าง ๆ เรื่องบ้านร่มเกล้ายังสับสน เพราะส่วนใหญ่จะเป็นคำบอกเล่าที่ไม่มีหลักฐานที่น่าเชื่อถือมากนัก ต่อมาเมื่อเกิดกรณีสู้รบขึ้น ผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ก็พยายามจะเข้าไปค้นหาความจริง แต่ก็ยังคงไม่ได้ข้อมูลละเอียดเท่าที่ควร ข่าว

จาก ไทยรัฐ 16 กุมภาพันธ์ 2531 พูดถึงหมู่บ้านนี้ว่า "ส่วนหมู่บ้านร่มเกล้า เป็นหมู่บ้านเล็กๆอยู่ในป่าดงดิบ ริมลำน้ำเหือง มีภูสอยดาวเป็นภูเขาสูงครอบคลุมพื้นที่ส่วนใหญ่ มีชาวม้งอาศัยอยู่ บี 2510 พทค. เข้าไปจัดตั้ง และซ่องสุมกำลังพล เพราะสามารถข้ามลำน้ำเหืองเข้าไปในลาวได้ง่าย ที่นี่เคยเป็นสมรภูมิเลือดมาแล้ว ระหว่าง พทค. กับทหาร เมื่อบี 2525 สถานการณ์ผันแปร ชาวม้งผละจาก พคท. วางอาวุธมาเป็นผู้พัฒนาชาติไทย กองทัพภาค 3 เข้าไปจัดตั้งเป็นหมู่บ้านเพื่อความมั่นคง มีราษฎร 680 ครอบครัว ห่างจากลำน้ำเหืองประมาณ 6 กม. ตรงข้ามบ้านบ่อแตน แขวงไชยบุรี...."

นอกจากนั้น ก็ได้มีผู้พูดถึงบ้านร่มเกล้า ด้วยความไม่แน่ใจอีกมาก เมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2531 พลเอก ชวลิตฯ ได้ชี้แจงเรื่องนี้แก่คณะกรรมาธิการการปกครองของรัฐสภา ซึ่งตามรายงานของ ไทยรัฐ 17 มีนาคม 2531 มีว่า "กองทัพบกได้จัดตั้งหมู่บ้านร่มเกล้าขึ้นมา เป็นหมู่บ้าน อพป. จากนั้นก็เอาชาวเขาเผ่าม้ง ซึ่งก่อนหน้านี้เป็นคนลาว เข้าไปอยู่ ทำให้ลาวไม่สบายใจ กลัวว่าจะเข้าไปต่อต้านรัฐบาลคอมมิวนิสต์ จึงมีการกระทบกระทั่งกันเรื่อยมา จนในที่สุดมีการเข้าไปทำไม้โดย

ออป. ได้ประมูลอย่างถูกต้อง แต่ลาวจับคนไทยไป 7 คน และปล่อยมา พร้อมกับบอกว่าเขตร่มเกล้าเป็นของลาว จากนั้นการสู้รบก็เกิดขึ้น โดยปฏิบัติการทางทหารจริง ๆ มีมาแต่ช่วงวันที่ 15 ธ.ค. 2530 ถึง ก.พ. 2531....."

สำหรับทางฝ่ายลาว ก็ได้นำเอาคำสัมภาษณ์ของนายดวงจิต เพ็ดรังสี ประธานปกครองเมืองบ่อแตน (นายอำเภอบ่อแตน) ซึ่งเป็นเจ้าของท้องที่ของลาว ออกอากาศทางวิทยุแห่งชาติหลายครั้ง ในระหว่างเดือนมกราคม–กุมภาพันธ์ 2531 น้ำว่า หมู่บ้านร่มเกล้าเป็นหมู่บ้านเลื่อนลอย ย้ายไปย้ายมา เป็นแหล่งซ่องสุมของพวกม้งอพยพ ที่มีแผนเข้าไปต่อต้านการปฏิวัติลาว ตาม "เอกสารพื้นฐานทางด้านกฎหมาย เกี่ยวกับเส้นชายแดนของตาแสงนาบ่อน้อย เมืองบ่อแตน แขวงไชยบุรี" ซึ่งโฆษกกระทรวงการต่างประเทศลาว พิมพ์เผยแพร่ทั่วไป เมื่อวันที่ 14 มกราคม 2531 นี้ ได้กล่าวถึงหมู่บ้านร่มเกล้านี้ว่า "บ้านร่มเกล้านี้เพิ่งตั้งขึ้นมาใหม่ ๆ ตามสัปดาห์สาร ข่าวพิเศษ วันที่ 26 ส.ค.– 1 ก.ย. 1987 ได้แจ้งว่า บ้านร่มเกล้าตั้งเมื่อปี 1984 โดยรวบรวมเอาชาวม้งจาก พคท. ที่ออกยอมจำนน มาตั้งเป็นหมู่บ้านนี้ขึ้น ฝ่ายไทยได้ฉวยโอกาสเอาบริเวณนี้ ที่หน่วย

ตรวจตราชายแดนของลาวมิได้มาเป็นประจำ เอาคนของเขามาตั้งหมู่บ้าน และลักตัดไม้ในลาว ซึ่งเป็นรูปการแย่งยึดดินแดนโดยวิธีส่งคนเข้ามาทำมาหากิน ถึงอย่างไรก็ตาม ฝ่ายไทยจะมาอ้างเอาหมู่บ้านหนึ่ง ซึ่งเพิ่งตั้งขึ้นมาใหม่ ๆ เป็นหลักฐานทางกฎหมาย เพื่อแสดงว่าตนเป็นผู้ครอบครองดินแดนนั้นมาตั้งแต่ภายหลังสนธิสัญญาฝรั่งเศส–สยาม ปี 1907 นั้นไม่ได้"

จากข้อมูลเท่าที่มีอยู่ ทำให้เราเข้าใจได้แต่เพียงว่าสิ่งที่เรียกว่า "หมู่บ้านร่มเกล้า" เป็น "หมู่บ้านเนรมิต" แห่งหนึ่ง เพื่อจุดประสงค์พิเศษบางประการของทางการไทย ที่ไม่อาจพูดกันตรง ๆ ได้ ความสงสัยในเรื่องบ้านร่มเกล้า จึงยังมีอยู่ต่อไป ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความถูกต้องตาม พรบ. ปกครองท้องที่ในการจัดตั้งหมู่บ้านนี้ หรือปัญหาเอาคนลาวมาแปลงเป็นคนไทยโดยไม่คำนึงถึงความถูกต้องตาม พรบ. สัญชาติ และหลักกฎหมายระหว่างประเทศ จะถือเป็นเรื่องถูกต้องหรือไม่เพราะคนม้งหรือแม้วที่เข้าร่วมกับ พคท. นั้นแรก ๆ จะมาจากจีนและลาว สำหรับม้งที่อยู่ในไทยนั้นจะมีหมู่บ้านของตนอยู่ต่างหากก่อนแล้ว ดังนั้นถ้าทางการจะให้คนต่างชาติ คนใด กลุ่มใด เป็นคนสัญชาติไทยตามอำเภอใจ ดังที่ให้คนจีนจากผืนแผ่นดินใหญ่ที่มาซ่องสุมอยู่

ตามชายแดนไทย–มาเลย์เซีย ได้กลายมาเป็นผู้ร่วมพัฒนาชาติไทยนั้นแล้ว ก็คงจะมีคนจีนจากแผ่นดินใหญ่ทยอยกันมาอาศัยอยู่ในบ่าบริเวณนั้น แล้วออกมามอบตัวเพื่อร่วมพัฒนาชาติไทยเป็นเจ้าของประเทศไทยมากขึ้นเรื่อย ๆ ในทำนองเดียวกัน ก็คงจะมี "ม้งอพยพ" จากจีนผ่านดินแดนลาว แล้วเข้ามอบตัวเป็นผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย แล้วทางการไทยก็คงจะต้องตั้งหมู่บ้าน "ร่มเกล้า 2, 3, 4" ฯลฯ ไปเรื่อย ๆ และถ้าคนลาว คนเขมร และคนเวียดนามอพยพ อีกประมาณ 5–6 แสนคนที่ตกค้างอยู่ในไทยเวลานี้ เกิดต้องการจะเป็นผู้ร่วมพัฒนาชาติไทยขึ้นมาทั้งหมด แล้วทางการไทยจะรับไหวหรือ ?

2. สาเหตุเรื่องการตัดไม้ ปัญหาเรื่องการลักลอบตัดไม้ในประเทศไทยนับว่าเป็นเรื่องใหญ่ และเรื้อรังมานาน โดยเฉพาะทางภาคเหนือและภาคอีสานของไทย จนในปัจจุบันป่าไม้ของเราโล่งเตียนไปหมด ดังที่ทางการกรมป่าไม้ของไทยก็ได้ประกาศไปแล้วหลายหนว่า ป่าไม้ในภาคอิสาณของไทยเวลานี้เหลือเพียง 14 เปอร์เซนต์เท่านั้น สำหรับประชาชนที่อยู่ตามชายแดน เขาจะสังเกตชายแดนไทยลาว โดยบอกว่า ในเขตไทยป่าจะโล่งเตียนเป็นภูเขาหัวโล้น แต่ในเขตลาว ป่ายังหนาทึบเขียวชอุ่มอย่างเห็นได้ชัด

นอกจากการลักลอบตัดไม้ในประเทศไทย จนหมดป่า และถูกชาวบ้านลุกขึ้นมาต่อต้านอย่างกว้างขวาง ดังที่เป็นข่าวอยู่ทางภาคเหนือและภาคอิสาณนั้น พวกเถ้าแก่โรงเลื่อย และอาเสี่ยเจ้าของบริษัททำไม้ทั้งหลาย ก็มักจะหาแหล่งทำไม้ของประเทศข้างเคียง โดยวิธีการต่าง ๆ นับตั้งแต่การ ร่วมมือกับฝ่ายเจ้าของประเทศนั้น จนถึงการลักลอบตัดเอาโดยพลการแล้วแต่กรณี และการกระทำดังกล่าว ก็มักจะได้รับการคุ้มครอง เพื่อผลประโยชน์ร่วมกันกับเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลไทยเองด้วย ดังเช่นกรณีการลักลอบตัดไม้จากพม่า และจากลาวซึ่งเคยมีข่าวมาแล้ว

จากการติดตามข่าวตลอดมา เป็นที่เชื่อได้แน่นอนว่าเรื่องไม้เป็นสาเหตุหนึ่งในกรณีแม่น้ำเหืองนี้ ดังเช่นข้อสังเกตที่ว่า “.....ดินแดนบางส่วนล้ำเข้ามาในเขตที่เป็นป่าเขา เช่นด้านจังหวัดน่าน อุตรดิตถ์ และพิษณุโลกที่เกิดกรณีพิพาท รวมทั้งด้านอุบลราชธานีบางท้องที่ด้วย ดินแดนส่วนนี้แต่เดิมมีผลประโยชน์ของนายทุนท้องถิ่นทั้งสองฝ่าย ที่ทำไม้และการค้าติดต่อกันมาโดยฉพาะอย่างยิ่งบ้านร่มเกล้า....” (ไทยรัฐ 28 กุมภาพันธ์ 2531)

สำหรับกรณีแม่น้ำเหืองนี้ บัญหาเรื่องการตัดไม้เป็นสาเหตุหนึ่งอย่างแน่นอน ดังที่พลเอกชวลิตฯ ได้ชี้แจงต่อกรรมาธิการรัฐสภาไปแล้วนั้น บริษัททำไม้ที่มีชื่อเข้าไปเกี่ยวข้องตามข่าวก็ได้แก่ บริษัทพิษณุโลกค้าไม้ และบริษัทรุ่งกระจ่างการชักลากไม้ส่วนหนึ่งผ่านออกทางจังหวัดเลย และทางหนึ่งผ่านออกทางพิษณุโลก จากการติดตามการสัมมนาอภิปรายและการเสนอข่าวทางสื่อสารมวลชน ประชาชนผู้สนใจทั้งหลายก็จะได้ยินเรื่องการที่พ่อค้าไม้ของไทยเข้าไปตัดไม้ในเขตลาว โดยตอนแรก ๆ พ่อค้าไม้จากไทยได้จ่ายเงินให้เจ้าหน้าที่ลาว ในเขตพื้นที่นั้น แต่ต่อมาก็ "เบี้ยว" ไม่จ่ายให้เขา แล้วก็เอาทหารพรานจากกองทัพภาค 3 เข้าไปคุ้มกัน จึงทำให้มีข่าวต่อมาว่ากิจการของพวกอาเสี่ย พ่อค้าไม้เหล่านี้ มี "สี" เข้าไปเกี่ยวข้องด้วย เรื่องนี้โด่งดังไปทั่วโลก แม้แต่หนังสือพิมพ์ในต่างประเทศ เช่น The Observers ของอังกฤษ ก็เอาไปลงเป็นข่าวใหญ่ ซึ่ง วิทยุ บีบีซี ของอังกฤษ ได้นำออกอากาศในหัวเรื่อง "แกงเขียวหวานระงับศึกบ่าไม้ไทย–ลาว" เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2531 และที่สำคัญที่สุดก็คือ ประชาชนที่อยู่ในบริเวณดังกล่าว ก็ได้ทราบเรื่องราวการตัดไม้นี้โดยตลอด จึงพูดถึงรถที่ขนไม้ผ่านไปมาว่า ไม่ต้อง

กลัวว่าไม้ของเราจะหมดป่า เพราะไม้เหล่านี้มิใช่ไม้ที่ตัดจากเขตของเรา ดังนี้เป็นต้น

สำหรับทางฝ่ายลาว จากการติดตามข่าวทางวิทยุเวียงจันทน์ ก็ปรากฏว่า ได้มีการออกข่าวเรื่องพ่อค้าไม้จากไทยส่งคนเข้าไปลักตัดไม้ ในบริเวณตาแสงนาบ่อน้อยตลอดมานับตั้งแต่ปลายเดือนพฤษภาคม 2530 จากเอกสารของทางการลาวเรื่อง "รวบรวมสภาพการณ์ของบัญหาลาว–ไทย ที่เกิดขึ้นที่บริเวณตาแสงนาบ่อน้อย เมืองบ่อแตน แขวงไชยบุรี" ซึ่งแจ้งแก่นักข่าวและนักการทูตต่างประเทศเมื่อต้นเดือนมกราคม 2531 ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า "วันที่ 31/05/87 ทหารท้องถิ่นของลาวได้ปะทะกับกำลังประกอบอาวุธของไทย ที่มาตั้งอยู่ในดินลาว จุดสูง 1273 บริเวณตาแสงนาบ่อน้อย เมืองบ่อแตน ทหารไทยดังกล่าวได้ให้การคุ้มกันพ่อค้าเอกชนไทยลักลอบเข้ามาตัดไม้อยู่ในดินลาว วันที่ 01/06/87 กองกำลังประกอบอาวุธท้องถิ่นของลาวได้ปะทะกำลังทหารท้องถิ่นของไทยที่จุดสูง 892 และจุดสูง 983 บริเวณตาแสงนาบ่อน้อย พวกเราจับพวกคนไทยที่ลักลอบเข้ามาตัดไม้ในดินลาว 7 คน (ยิงตาย 1 คนในเวลากำลัง

หลบหนี หลบหนีได้ 1 คน และ 5 คนถูกจับ) วันที่ 02–03–04–/05/06/87 ฝ่ายไทยได้ส่งกำลังทหารพรานเข้ามายึดจุดสูง 1273 ในระยะนี้พวกเขาได้ใช้เครื่องบินเข้ามาสอดแนม พร้อมกับทางภาคพื้นดินได้ยิงบีนใหญ่เข้าใส่จุดต่าง ๆ ของลาวไม่เว้นวัน....."

จากข้อมูลต่าง ๆ ดังกล่าวแสดงให้เห็นได้ว่า บัญหาเรื่องการตัดไม้ในเขตดังกล่าว เป็นสาเหตุบีจจุบันที่สำคัญสาเหตุหนึ่ง เพราะมันเป็นสาเหตุ "จุดชนวน" ในการสู้รบคราวนี้

3. นอกจากสาเหตุบีจจุบันที่สำคัญสองสาเหตุดังกล่าวแล้ว ยังมีสาเหตุที่มีการกล่าวถึงโดยทางการและสื่อมวลชนของไทยอีกเรื่องหนึ่งคือเรื่องที่ว่า "ลาวถูกบงการจากภายนอก" และการพิพาทครั้งนี้เป็นการวางแผน และการดำเนินงานของต่างประเทศ ดังนั้นในขณะที่เกิดการสู้รบอยู่นั้น เราจะพบว่าทางการไทยและสื่อมวลชนของไทยได้ ประโคมข่าวเรื่อง เวียดนาม โซเวียต คิวบา และลาวเขียวร่วมกับทหารลาวมารบกับทหารไทยตามแผนการรุกรานก่อความไม่สงบในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของฝ่ายนั้น การเสนอข่าวครึกโครมดังกล่าวก็นับว่าได้ผลในทางปลุกระดมทำให้คนจำนวนหนึ่งหลงเชื่ออยู่ไม่น้อย แต่ต่อมา

ในตอนหลัง ก็พอจะจับเค้าของการออกข่าวทำนองนั้นได้ว่า ทางการไทย ต้องการจะดึงความสนใจของประชาชนออกจากสาเหตุที่แท้จริงของความขัดแย้งดังกล่าว ดังเช่นรายงานข่าวหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ 23 กุมภาพันธ์ 2531 ที่ว่า "มีผู้ถามต่อว่า ที่ลาวเข้ามารุกล้ำไทย สาเหตุมาจากเราเข้าไปตัดไม้ในเขตเขาใช่หรือไม่ แม่ทัพ 3 ปฏิเสธทันทีว่าไม่ใช่ เรื่องไม้เป็นเรื่องเล็กน้อย แต่เกิดจากการสู้รบในกัมพูชา ที่ฝ่ายเวียดนามเพลี่ยงพล้ำ เขาต้องการเผด็จศึกในเวลาจำกัด แต่ทำไม่ได้ และความหวังในการตั้งสหพันธ์อินโดจีนของเขาเลือนลาง เขาจึงเห็นว่า ถ้าไม่มีสถานการณ์ก็ไม่สามารถรวมสหพันธ์อินโดจีนได้จึงจงใจเอาบ้านร่มเกล้าสร้างความขัดแย้งขึ้นระหว่างประเทศ ส่วนเรื่องไม้นั้น ไม่กี่สตางค์ ไม่ใช่เรื่องใหญ่....."

นอกจากนั้น จากการชี้แจงถึงปัญหาความขัดแย้งดังกล่าว พล.ท. สนั่น เศวตเศรณี ผู้ช่วยเสนาธิการทหารบกฝ่ายกำลังพล ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ในทำนองเดียวกันว่า "สถานการณ์อย่างนี้ได้สร้างขึ้นมา ถูาสร้างขึ้นมาด้วยหยิบยกเอาปัญหาชายแดน ดินแดน ปัญหาชายแดน ซึ่งมีปัญหาทุกประเทศ....เอาสถานการณ์ร่มเกล้า มาฆ่าสถานการณ์กัมพูชา เอาแผนยุทธศาสตร์งานการ

กลืนชาติมาทำลายความสัมพันธ์ไทย–ลาว...." (สยามรัฐ 7 มีนาคม 2531)

สาเหตุในลักษณะสมมุติฐานดังกล่าวนี้ ได้รับการขานรับและขยายความจากสถานีวิทยุบี๋กกิงภาคภาษาไทยอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในรายการวันที่ 20, 22, 27, 29 ธ.ค. 2530 วันที่ 10, 11, 14, 15, 20, 28, 30 ม.ค. 2531 และวันที่ 2, 4, 6, 15 ก.พ. 2531 และเพิ่งจะเปลี่ยนท่าทีเมื่อวันที่ 17 กุมภาพันธ์ ที่การเจรจาทางทหารไทย–ลาวกำลังจะได้ผลนั่นเอง

แต่อย่างไรก็ตาม ข้ออ้างในสาเหตุดังกล่าวกลายเป็นเรื่องเลื่อนลอยไร้น้ำหนักในระยะหลังๆ เพราะได้มีการออกข่ายปฏิเสธกันเองในบรรดาคนสำคัญของไทย และสื่อมวลชนของไทยเราเอง ดังเช่นการให้สัมภาษณ์ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ฯ ตามรายงาน ข่าว ไทยรัฐ 1 กุมภาพันธ์ 2531 ที่ว่า "ส่วนกรณีที่ว่าเวียดนามจะเป็นตัวต้นเหตุในเรื่องนี้หรือไม่นั้น ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ตอบว่า อย่าไปว่าเขาเลย มันอยู่ที่ไทยกับลาว เวียดนามไม่ได้มาทำอะไร อย่าไปหาความซัดคนนั้นซัดคนนี้ อยู่ที่ว่าเราจะว่ายังไงเมื่อมีคนเข้ามาอยู่ในบ้านของเรา ก็เป็นหน้าที่ของเราต้องไล่เขาออกไป เมื่อไม่ไล่แล้ว ไปซัดเวียดนาม ซัดเขมร จะได้ประโยชน์อะไร..."

นายนิรันดร์ ภาณุพงศ์ เอกอัครราชทูตไทยประจำลาว ได้บอกแก่นักข่าวไทยที่นครเวียงจันทน์ เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2531 ว่า "ในกรณีความขัดแย้งไทย–ลาว นี้ ทั้งสหรัฐอเมริกา สหภาพโซเวียต และเวียดนามถือว่าไทยลาวเป็นบ้านพี่เมืองน้อง ควรเจรจาตกลงกันให้ได้"

หนังสือพิมพ์ เดลินิวส์ 24 กุมภาพันธ์ 2531 ลงข่าวเกี่ยวแก่เรื่องนี้ว่า

"นักการทูตในกรุงเวียงจันทน์ชี้ศึกร่มเกล้า ทำให้ลาวสามารถเชิดหน้าขึ้นมาได้อย่างทรนง ในฐานะประเทศหนึ่งในอินโดจีนที่มีกำลังกล้าแข็ง เพียงพอที่จะยืนหยัดอยู่บนขาของตนเองได้"

สำนักข่าว เอ. เอฟ. พี. รายงานจากกรุงเวียงจันทน์ว่า "นักการทูตส่วนใหญ่ในกรุงเวียงจันทน์ต่างมีความเห็นว่า ความขัดแย้งระหว่างไทยกับลาว กรณีหมู่บ้านร่มเกล้านั้นเปิดโอกาสให้ลาวได้แสดงความสามารถให้เป็นที่ประจักษ์แก่สายตาชาวโลกว่าเป็นประเทศอินโดจีนประเทศหนึ่ง ที่มีขีดความสามารถทางทหารไม่ด้อยไปกว่าประเทศไทย โดยสามารถยืนหยัดต่อสู้กับทหารไทยได้อย่างเหนียวแน่น"

กลุ่มนักการทูตในเวียงจันทน์ให้ความเห็นว่าไม่มีพยานหลักฐานใดๆ ที่แสดงให้เห็นว่า การต่อสู้ของลาวในครั้งนี้ได้รับการสนับสนุนจากเวียดนามหรือประเทศอื่น นับตั้งแต่เริ่มรบกันเมื่อวันที่ 15 ธันวาคมปีที่แล้วเป็นต้นมา และรายงานที่ว่าเวียดนามอยู่เบื้องหลังการก่อศึกครั้งนี้ก็ไม่มีมูลความจริงใดๆ

สำหรับสาเหตุของความขัดแย้งระหว่างไทยกับลาวครั้งนี้นั้น กลุ่มนักการทูตในเวียงจันทน์ชี้ว่ามีสาเหตุมาจากความขัดแย้งกันในในเรื่องผลประโยชน์ เรื่องการค้าไม้บริเวณชายแดนระหว่างพ่อค้าไทยกับฝ่ายลาว ซึ่งเป็นเหตุให้ลาวเกิดความทรนงในความเป็นชาติอิสระของตน และลุกขึ้นใช้กำลังปกป้องผลประโยชน์ของตนในที่สุด

และเมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2531 เดลินิวส์ ก็ได้เสนอข่าวอีกชิ้นหนึ่งว่า

สำนักข่าว ยูพีไอ. อ้างแหล่งข่าวจากเจ้าหน้าที่ระดับสูงของลาวและนักการทูตตะวันตกในเวียงจันทน์ รายงานเมื่อวันพุธที่ผ่านมาว่า เวียดนามถอนกำลังทหารออกจากลาวไปแล้วกว่าครึ่ง

นายสอน คำวันวงษา เจ้าหน้าที่ระดับรัฐมนตรีคนหนึ่งของลาวเปิดเผยกับนักข่าวว่า กองกำลังเวียดนามที่เคยเข้าไป

ปฏิบัติการอยู่ในลาวตามข้อตกลงระดับทวิภาคีของทั้งสองประเทศ ได้ถอนออกไปแล้วเป็นบางส่วน และส่วนที่เหลือก็กำลังถอนออกไปเรื่อย ๆ เนื่องจากกองทัพลาวมีความเข้มแข็งพอที่จะพึ่งตนเองได้แล้ว พร้อมทั้งย้ำว่าในการรบกับไทยนั้นทหารเวียดนามไม่ได้ร่วมรบด้วยแต่อย่างใด

นักการทูตตะวันตกผู้หนึ่งกล่าวว่า ได้เห็นทหารเวียดนามเคลื่อนย้ายกำลังออกจากลาวด้วยตาตนเอง และได้พูดคุยกับทหารเหล่านั้นด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในจังหวัดเชียงของนั้นเกือบไม่มีทหารเวียดนามอยู่แล้ว

นักการทูตจากประเทศเสรีประชาธิปไตยผู้หนึ่งเปิดเผยว่า จำนวนทหารเวียดนามที่เคยประมาณกันว่ามีอยู่ในลาวราว 40,000 คนนั้น ขณะนี้ลดน้อยลงไปกว่าครึ่ง นอกจากนั้นแหล่งข่าวทางการทูตจากฮานอยก็ยืนยันด้วยว่า ได้มีการลดจำนวนกองกำลังเวียดนามในลาวลงไปจริง เนื่องจากลาวกำลังประสบภาวะยุ่งยากทางเศรษฐกิจอย่างหนักจนไม่สามารถรับรองทหารเวียดนามได้อีกต่อไป

ต่อมาเมื่อวันที่ 8 มีนาคม 2531 พลเอกชวลิต ฯ และพลโทศิริ ทิวพันธ์ ก็ได้ร่วมกันแถลงข่าวแก่สื่อมวลชน ซึ่งมี

ข้อความที่พาดพิงถึงปัญหานี้ ตามรายงานข่าวของหนังสือพิมพ์สยามรัฐ 8 มีนาคม 2531 มีใจความว่า

พล.อ. ชวลิต กล่าวด้วยว่า สำหรับทรรศนะของตนแล้วไม่เชื่อคำกล่าวขานที่ว่าลาวอยู่กับญวน เพราะจากการที่เดินทางไปลาวมาพบว่า คนบ่วยลาวอยากจะมารักษาตัวในเมืองไทย ดังนั้นวิถีดำเนินการของไทยจึงพยายามที่จะแสวงหาการอยู่ร่วมกันกับประเทศต่าง ๆ ไม่ว่าจะอุดมการณ์ใดก็ตามก็สามารถอยู่ร่วมกันได้ทั้งสิ้น "คำว่าสันติวิธีนั้นไม่ได้หมายความว่าเป็นการยอมจำนน เราไม่ยอมจำนนผู้ใด เรามีจิตใจและความปรารถนากว้างขวาง เพราะเราสามารถอยู่ร่วมกันด้วยความรักได้ ไม่ต้องทำสงครามกัน"

. . . . . .

ผู้สื่อข่าวถามถึงการเคลื่อนไหวของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยสายโซเวียตหรือที่เรียกกันว่า ดาวเขียว ว่ามีการปฏิบัติการในเขตเหล่านี้หรือไม่ แม่ทัพกองทัพภาคที่ 3 กล่าวว่าการเข้ามาเคลื่อนไหวในเขตไทยยังไม่มี หากเข้ามาจริงเราก็พร้อมจะบีดล้อมความเคลื่อนไหวดังกล่าว ขณะนี้คิดว่าพรรคดาวเขียวมีการเคลื่อนไหวเฉพาะนอกประเทศเท่านั้น

จากข้อมูลต่างๆที่ได้กล่าวมานี้ ก็พอจะช่วยให้เรามองเห็นสาเหตุของกรณีแม่น้ำเหืองได้เด่นชัดขึ้นอีกระดับหนึ่ง แม้ว่าจะยังไม่ถือว่าเป็นข้อสรุปที่ทุกฝ่ายยอมรับกันได้อย่างสนิทใจก็ตาม แต่เราเชื่อว่า ถ้าเราสามารถค้นหาสาเหตุที่แท้จริงได้มากเท่าไร และเราสามารถยอมรับมันตามความเป็นจริงได้เร็วเท่าไร ก็จะช่วยให้เราแก้ปัญหาได้ถูกต้องและเร็วขึ้นเท่านั้น เราไม่เชื่อว่าการแก้ปัญหาใดๆ จะสำเร็จลงได้ ถ้าเรามัวแต่อ้างเอาสาเหตุที่สมมุติขึ้นมาเป็นแนวในการแก้ปัญหา แทนสาเหตุที่แท้จริงของมัน

แต่อย่างไรก็ตาม เราก็พอจะมองเห็นความยุ่งยากของเรื่องนี้อยู่ไม่น้อย เพราะมันเป็นปัญหาเรื่อง "หน้าตา" เรื่อง "ศักดิ์ศรี" ของบุคคลที่เกี่ยวข้องในการรับผิดชอบในเรื่องนี้จำนวนหนึ่ง ซึ่งได้ถลำตำลึกเข้าไปมากแล้ว แต่ถ้าท่านเหล่านั้นจะทบทวนและกลับมายืนอยู่กับความจริง ก็จะยังมีทางออกที่ทุกฝ่ายไม่เสียหน้ารออยู่ มันไม่มีอะไรที่จะสายเกินไปสำหรับความถูกต้องและความจริงใจ.

๕

ข้อสังเกตกรณีแม่น้ำเหือง

กรณีแม่น้ำเหืองนับเป็นการแสดงออกของความขัดแย้งที่สะสมมานาน เนื่องจากความล้มเหลวของการแก้ปัญหาความขัดแย้งไทย–ลาวในครั้งก่อน ๆ ดังกล่าวมาแล้ว เราจึงไม่ควรถือว่าเป็นเรื่องปกติธรรมดา ซึ่งเกิดขึ้นและผ่านไป ดังกรณีอื่น ๆ

ข้อสังเกตสำคัญของกรณีแม่น้ำเหืองก็คือว่า 1) กรณีนี้เป็นสงครามที่ไม่ประกาศ ที่มีความรุนแรงรอบด้าน แม้จะดำเนินอยู่ในช่วระยะเวลาอันสั้นก็ตาม 2) กรณีนี้ก่อให้เกิดการโฆษณาปลุกระดม ต่อต้านซึ่งกันและกันในขอบเขตกว้างขวางและรุนแรงกว่าครั้งใด ๆ มีผลกระทบทางความคิดในหมู่มวลชนในบัญหาความสัมพันธ์ไทย–ลาวอย่างลึกซึ้งและกว้างขวาง ก่อให้เกิดการประจัญหน้ากันระหว่างประชาชนสองชาติเป็นครั้งแรก 3) ทำให้การแก้บัญหามีความสลับซับซ้อนยิ่งขึ้น และ 4) สะท้อนให้เราเห็นท่าทีและบทบาทของต่างประเทศที่มีต่อบัญหาความสัมพันธ์ไทย – ลาวอีกระดับหนึ่ง เราจึงควรนำบัญหาต่าง ๆ ดังกล่าวมาพิจารณาตามลำดับดังต่อไปนี้

1) กรณีที่เป็นสงครามที่ไม่ประกาศ เมื่อพูดถึงสงครามที่ไม่ประกาศบางทีอาจทำให้เราคิดว่า มันเป็นการสู้รบเล็ก ๆ น้อย ๆ อันเกิดจากความขัดแย้งที่เป็นเรื่องบังเอิญ ชั่วครั้งชั่วคราวเป็นส่วนใหญ่ แต่เมื่อเราพิจารณาจากกรณีแม่น้ำเหืองแล้วจะเห็นว่า มันเป็นสงครามที่มีความรุนแรง และก่อความเสียหายแก่คู่สงครามเป็นจำนวนไม่น้อย กับทั้งยังมีผลกระทบต่อความรู้สึกนึกคิดของประชาชนอย่างกว้างไกลอีกด้วย

ข้อที่น่าเป็นห่วงอย่างยิ่งก็คือ สงครามที่ไม่ประกาศเป็นสงครามที่ไม่มีกติกา ไม่อาจนำกฎหมายระหว่างประเทศที่ว่าด้วยการสงครามมาใช้โดยตรงได้ ถ้าการสู้รบยกระดับรุนแรงขึ้นถึงขีดหนึ่งมันอาจนำไปสู่การนำวิธีการบ่าเถื่อน เข้ามาใช้แก่คู่กรณีได้โดยง่าย นอกจากนั้นมันก็ยังก่อให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติเกี่ยวแก่คนที่ถูกจับในการรบซึ่งอาจไม่ถูกปฏิบัติอย่างเชลยดังในสงครามที่มีการประกาศก็ได้

กรณีแม่น้ำเหือง การสู้รบได้มีความรุนแรงระดับหนึ่ง ดังที่ พลโทศิริ ทิวพันธ์ แม่ทัพภาค 3 พูดถึงเรื่องการใช้อาวุธของฝ่ายไทยว่า “ส่วนของเราก็ใช้ทุกรูปแบบ บางทีก็จำเป็นต้องใช้เครื่องบินบ้าง แต่ก็ใช้เฉพาะในเขตของเรา” (บ้านเมือง

24 ธันวาคม 2530) แต่เราก็จะเห็นได้ในภายหลังว่าเครื่องบินของไทยได้เข้าไปทิ้งระเบิดและปฏิบัติการอื่น ๆ ในเขตลาว จนเครื่องบินถูกยิงตกไปจำนวนหนึ่งดังเป็นที่ยอมรับกันอยู่แล้ว โดยได้มีการโจมตีทั้งเป้าหมายทางทหาร และมิใช่เป้าหมายทางทหารดังที่เป็นข่าวอยู่แล้ว ทางภาคพื้นดินก็ได้มีการยิงปืนใหญ่และอาวุธหนักทุกชนิด ทั้งยังมีการกล่าวหาซึ่งกันและกันว่า มีการใช้ระเบิดและกระสุนปืนใหญ่ที่บรรจุสารเคมีที่เป็นพิษ ตลอดจนเรื่องการวางยาพิษตามแหล่งน้ำที่ประชาชนใช้อุปโภคบริโภคอีกด้วย กรณีต่าง ๆ ดังกล่าวนี้บางกรณีก็เป็นเรื่องจริง บางกรณีก็เป็นการกล่าวเลื่อนลอย แต่มันก็อาจทำให้อีกฝ่ายหนึ่งจะถือเป็นข้ออ้างในการปฏิบัติการแก้แค้นก็ได้ ดังเช่นกรณีที่มีการเสนอให้บุกเผาเวียงจันทน์ และการทำสงครามเบ็ดเสร็จกับลาว ซึ่งถ้าเป็นจังหวะที่ผู้เสนอนั้นเป็นนายก ฯ เรื่องอาจเป็นจริงขึ้นมาก็ได้

ความรุนแรงของกรณีแม่น้ำเหืองมีมากน้อยเพียงใดจะเห็นได้จากความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินของทั้งสองฝ่าย ซึ่งนับว่ามีจำนวนไม่น้อย ทั้งนี้ยังไม่นับความเสียหายทางด้านจิตใจ ชื่อเสียงและความรู้สึกในความสัมพันธ์ที่มีต่อกันนั้นอีกส่วนหนึ่ง

การพูดถึงเรื่องความเสียหายอาจเป็นเรื่องเจ็บปวด แต่บางคนก็มีความเห็นว่า การพูดถึงความเสียหายเป็นเรื่องจำเป็น เพราะอย่างน้อยจะช่วยให้เราเห็นคุณค่าของสันติภาพที่แท้จริงมากขึ้น เพราะคนที่ไม่เคยรู้รสของความเจ็บปวดอันแท้จริงของสงครามนั้น ย่อมมองไม่เห็นคุณค่าของสันติภาพ ดังความเห็นของ "สุชา จุลเพชร" ใน สยามรัฐ 26 กุมภาพันธ์ 2531 ที่ว่า "หากไม่พูดถึงความเจ็บปวดของสงคราม สันติภาพก็ไม่มีคุณค่า" และด้วยเหตุผลดังกล่าว เราจึงควรจะได้นำข้อมูลเกี่ยวแก่ความเสียหายเกี่ยวแก่ชีวิตและทรัพย์สินของทั้งสองฝ่ายเท่าที่จะหาได้มาเสนอไว้เพื่อพิจารณา

จากการติดตามข่าวที่ทางการไทยได้แถลงเกี่ยวแก่การสูญเสียของทั้งสองฝ่ายเป็นครั้งคราว นับตั้งแต่มีการสู้รบกันเป็นลำดับมานั้น ตัวเลขมักปรากฏว่า อัตราการสูญเสียของไทยและลาวจะเป็น 1 ต่อ 3 หรือ 4 เสมอ คล้าย ๆ กับอัตราความสูญเสียที่ทางการอเมริกันเคยประกาศในสมัยสงครามเวียดนามเมื่อก่อนนั้น และจากการแถลงถึงการเสียหายครั้งล่าสุดโดยพลเอกชวลิตฯ เมื่อวันที่ 9 มีนาคม 2531 ซึ่งตามข่าวจาก ไทยรัฐ 9 มีนาคม 2531 มีว่า "ในการรบที่ผ่านมากองทัพได้ทำดีอย่างที่สุดแล้ว การ

ต่อสู้แต่ละครั้งเช่น บ้านร่มเกล้า ถ้าดูตัวเลขเฉลี่ยในการรบมาอย่างที่ดำเนินอยู่นั้น ทางกองทัพจะต้องใช้เงิน 800–900 ล้านบาท ต่อเดือนในการรบ ทั้งนี้ยังไม่รวมถึงเงินที่ประชาชนให้ความช่วยเหลือแก่ทหารในแนวหน้า.... จากยุทธภูมิบ้านร่มเกล้าเราได้เสียไปแล้ว 2,000–3,000 ล้านบาท....” สำหรับทางด้านบุคคลนั้น พลเอกชวลิต ฯ กล่าวว่า “การรบครั้งนี้ถือได้ว่าเราสูญเสียมากทีเดียว คือ มีผู้เสียชีวิต 147 คน และบาดเจ็บ 166 คน โดยมีผู้ทุพพลภาพจำนวนหนึ่ง....” (สยามรัฐ 8 มีนาคม 2531) แต่ตัวเลขดังกล่าวจะถูกต้องใกล้เคียงเพียงใดนั้นยังมีคนสงสัยอยู่ ดังที่นายไกรศักดิ์ ชุณหวัน อาจารย์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กล่าวถึงเรื่องนี้ในเวลาต่อมาว่า “ตามที่พลเอกชวลิต ผู้บัญชาการทหารบกแถลงว่า ทหารไทยตายจำนวน 147 คนนั้น ตนเห็นว่าเป็นตัวเลขที่ยังไม่ถูกต้อง เพราะตามที่ประเมินกันนั้นน่าจะสูงถึง 400 คน และค่าเสียหายนั้นคงจะสูงกว่า 3,000 ล้านบาท....” (สยามรัฐ 11 มีนาคม 2531) นอกจากนี้ยังมีผู้พิมพ์ใบปลิวเถื่อนออกมาแจก ซึ่งกล่าวถึงความเสียหายของชีวิตทหารในสนามรบภาคพื้นดินที่ถูกระเบิดจากเครื่องบินของฝ่ายไทยเราเอง เพราะความผิดพลาดอีกเป็นจำนวนมาก ซึ่งทางการก็ไม่สามารถ

ให้ความกระจ่างในเรื่องนี้ได้มากนัก และปรากฏว่าภายหลังการรบคราวนี้ ได้มีการย้ายนายทหารอากาศระดับนายพลโทที่เกี่ยวข้องกับการรบถึง 3 นาย ซึ่งทำให้นายพลโทนายหนึ่งที่เป็นเจ้ากรมยุทธบริการลาออกด้วย และจากการปฏิบัติงานในสนามของคณะกรรมการร่วมไทย–ลาว หลังการหยุดยิง ก็ยังได้พบศพทหารทั้งสองฝ่ายเพิ่มเติมอีกเรื่อย ๆ จนกระทั่งในวันที่ 31 มีนาคม 2531 นี้ พันเอกทวีศักดิ์ เขตสาลี หัวหน้าคณะทหารฝ่ายไทยก็ได้ประกาศว่ายังมีศพทหารพรานของไทยตกค้างอยู่ที่จุด 1370 และจุด 905 อีกแห่งละ 1 ศพ

ความเสียหายในการรบซึ่งทำให้ทางการทหารของไทยถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างหนักอีกเรื่องหนึ่งก็คือ การที่เครื่องบินของไทยที่ใช้ในการรบได้รับการสูญเสียไปจำนวนหนึ่ง ดังเป็นที่สังเกตกันโดยทั่วไปมาแต่ต้นแล้วว่า ในการรบคราวนี้ทางการของไทยได้ประเมินขีดความสามารถของกองทัพลาวต่ำเกินไปอย่างไม่น่าเชื่อ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมัวแต่ยึดอยู่กับคำโฆษณาของฝ่ายตนที่ว่า ลาวไม่มีน้ำยาอะไรเลย รบก็ไม่เป็น ยิงปืนก็ไม่เป็น ทุกอย่างมีแต่ต่างชาติทำให้ทั้งนั้น การรบกับลาวจึงคงจะง่ายเหมือนปอกกล้วยเข้าปากสบาย ๆ เหมือนกับการรบในหนังที่พระเอกจะ

เลือกทำได้ตามใจชอบ โดยเฉพาะกำลังทางอากาศด้วยแล้วฝ่ายไทยยิ่งไม่เห็นลาวอยู่ในสายตาเอาเสียเลย ดังเช่นที่ พลเอกสุนทร คงสมพงษ์ เสนาธิการทหาร ได้กล่าวถึงความมั่นใจของฝ่ายไทยไว้ว่า " การสูญเสียของฝ่ายเขามากกว่าฝ่ายเรา การใช้กำลังทางอากาศก็ยังไม่มี นักบินของลาวจะมาทาบของเราไม่ได้ รวมทั้งสมรรถนะของเครื่องบิน มิกซ์ ที่ลาวมีอยู่ด้วยก็ทาบ เอฟ. 5 ของเราไม่ได้...." (ไทยรัฐ 6 กุมภาพันธ์ 2531)

ผลการปฏิบัติการทางอากาศของไทย ในระยะแรก ๆ ก็ดูเหมือนจะทำให้ฝ่ายไทยมั่นใจในกำลังของตนยิ่งขึ้น เพราะไม่มีเครื่องบินจากฝ่ายลาวมาตอบโต้ ฝ่ายไทยเราก็ได้ประกาศอย่างต่อเนื่องว่า ได้ทำลายเป้าหมายทางทหารของฝ่ายลาวไปเป็นจำนวนมาก สำหรับทางฝ่ายลาวก็ได้ออกข่าวทางโทรทัศน์และวิทยุเวียงจันทน์ รับฟังได้ในบางจังหวัดของไทยระหว่างวันที่ 13–15 กุมภาพันธ์ 2531 แจ้งถึงเรื่องเครื่องบินไทยทิ้งระเบิดและยิงทำลายบ้านเรือนประชาชน โรงเรียน และสถานที่ที่มิใช่เป้าหมายทางทหารตามชายแดน ที่บ้านนากอก บ้านต้นตาล และหมู่บ้านอื่น ๆ ห่างจากชายแดนประมาณ 30 กิโลเมตร ทำให้โรงเรียนถูกเผาทำลายไป 5 หลัง บ้านเรือนพังเสียหายหลายหลัง ครู นักเรียน ชาวบ้าน และสัตว์เลี้ยงตายไปจำนวนหนึ่ง

ในขณะที่มีการรบติดพันทางฝ่ายลาวก็ได้ประกาศข่าวการยิงเครื่องบินไทยตกเป็นครั้งคราว แต่ในตอนแรก ๆ ทางการไทยเราก็ได้ปฏิเสธข่าวเรื่อยมา จนกระทั่งเมื่อเครื่องบิน เอฟ.5 อี ลำหนึ่งถูกยิงตกเมื่อวันที่ 4 กุมภาพันธ์ ทำให้ไทยต้องยื่นประท้วงลาว และต่อมาเครื่องบิน โอ.วี. 10 ก็ถูกยิงตกในลาวเมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ แล้วหลังจากนั้นก็ได้มีการประกาศยอมรับเรื่องนี้มากขึ้น

จากการตรวจสอบตามข่าวที่ทางการไทยเราเปิดเผยออกมา และข่าวที่รับฟังได้จากทางฝ่ายลาวก็ปรากฏว่าในการรบคราวนี้ ที่แน่ ๆ เครื่องบินไทยเราถูกยิงตก 3 ลำ คือ เครื่องเอฟ. 5 อี หมายเลข 1 ขับขี่โดย น.ต. สุรศักดิ์ เปรมปรีดิ์ เครื่องบิน โอ.วี. 10 ขับขี่โดย น.ท. สมนึก เยี่ยมสถาน และ ร.อ. ไพโรจน์ เบ้าประยูร เครื่องบินสกาย อายส์ ที. 30 บินถ่ายรูป สอดแนม ไม่มีคนขับ 1 เครื่อง เครื่องบิน เอฟ. 5 อี อีก 2 ลำถูกยิงเสียหายมาก แต่นักบินสามารถประคองเครื่องบินมาลงในสนามบินอุดร ฯ ได้ 1 ลำ และที่อื่นอีก 1 ลำ เครื่องบินดังกล่าวนั้น เครื่องหนึ่งขับขี่โดย น.ท. นริศ สุดใจธรรม และอีกลำหนึ่งขับขี่โดย

น.ต. ธีรพงษ์ วรรณสำเริง นักบินทั้ง 5 นายได้รับการยกย่องว่าเป็นวีรบุรุษในการรบและได้รับเหรียญกล้าหาญจากทางการไปแล้ว

เมื่อพิจารณาถึงความเสียหายโดยตรงของฝ่ายไทยเราในการสู้รบคราวนี้ก็จะเท่ากัน หรือมากกว่าการบของไทยเราในมหาสงครามเอเชียบูรพา ระหว่าง พ.ศ. 2481–84 นั้นด้วยซ้ำไป เพราะในการรบคราวนั้นทหารไทยตายประมาณ 160 คน และบาดเจ็บจำนวนหนึ่งเท่านั้น

นอกจากความเสียหายโดยตรงดังกล่าวมาแล้ว ยังมีความเสียหายทางอ้อม เกี่ยวแก่เศรษฐกิจ สังคม การเมือง ทางด้านความรู้สึกนึกคิด ความสัมพันธ์ระหว่งประเทศและชื่อเสียงของประเทศไทยในทางสากลอีกมากโดยประมาณค่ามิได้

จากการสูญเสียค่อนข้างมากในระยะเวลาการรบเพียงสั้นๆ นี้ ทำให้กองทัพไทยถูกวิพากษ์วิจารณ์อยู่ไม่น้อย ดังเช่นข้อเขียนเรื่อง “สองฝั่งโขง” ของ “ไตรรัตน์ สุนทรประภัสสร” ใน เดลินิวส์ 12 มีนาคม 2531 ที่ว่า

“ศึกครั้งนี้รบกะลาว ถ้าเอาชนะลาวไม่ได้ก็ควรจะยุบเลิกกองทัพ ใช้กองทัพรับจ้างพวกกูรข่ายังจะดีกว่า !

กองทัพลาวนั้น ไม่เคยมีชื่อในการสู้รบ ไม่ว่าครั้งไหน ๆ ในประวัติศาสตร์ มีแต่การฉกฉวยโอกาสในยามเผลอบุกเข้ามาตอดเข้ามาตี แต่การศึกครั้งนี้กองทัพลาวลือกระฉ่อนว่าองอาจกล้าหาญ ทาบรัศมีกองทัพมหาอำนาจแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คือ กองทัพไทยได้ตั้ง 2–3 เดือน โดยไทยทุ่มเงินทองในการสู้รบหลายพันล้านบาท ทว่าลาวขนเงินกีบราว 2 ไหมาสู้รบด้วยเพราะเขารบแบบยาจก รบแบบกองโจร มีข้าวหลามข้าวตาก เป็นอาหารหลัก แมลง ผักบุ้ง แย้ งู และสัตว์ในป่าทุกชนิดเป็นอาหาร

กองทัพไทยเรา ไม่รู้จะพัฒนาไปทางไหน เห็นประกาศแต่จะใช้ไฮเท็ค การรบสมัยใหม่ ซึ่งต้องใช้เงินทุนมหาศาลและหวังผลในสงครามกองโจรแทบไม่ได้ เหมือนอย่างที่สหรัฐเคยทุ่มรบในเวียดนามมาแล้ว ไทยเราเห็นช้างขี้ก็จะขี้ตามช้าง ระวังทวารหนักเอาไว้บ้าง โรคเอดส์มันจะพรั่งพรูเข้าไป

ศึกที่รบชายแดนอีสาน แต่ระดมพลกันจากหลายภาค ค่าใช้จ่ายมันก็บานทะโร่ คนภาคอีสานมีมากกว่าคนลาวตั้งหลายเท่า และขี่ลาวอยู่แล้ว ถ้าสู้รบตบมือกับลาวไม่ได้ยกอีสานให้ลาวดีกว่ามั้ง ?! สงครามแถบบ้านเราไง ๆ มันก็สู้สงครามกองโจร

ไม่ได้ และที่เราทำให้ลาวต้องวิ่งห้อมาเจรจาก็เพราะใช้สงคราม กองโจรเข้าถล่มมิใช่หรือ ?!

ก็อย่างที่พูด ๆ กัน เราควรทบทวนจุดอ่อนจุดแข็งในสงครามประสาทครั้งนี้ ซึ่งก็มีส่วนดีอยู่มากในการปลุกเร้าเลือดรักชาติของคนไทย"

2. ความรุนแรงในการโฆษณา ปลุกระดม และการเคลื่อนไหวมวลชน เป็นที่น่าสังเกตว่า กรณีแม่น้ำเหืองนี้ นอกจากจะมีความรุนแรงทางด้านการรบแล้ว ยังมีความรุนแรงทางด้านการโฆษณาปลุกระดม มุ่งก่อให้เกิดการประจัญหน้าระหว่างประชาชน โดยเฉพาะชาวภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กับประชาชนลาวอย่างเอาเป็นเอาตายเป็นครั้งแรกในช่วงเวลาปัจจุบัน

การโฆษณาในประเทศไทยมีเนื้อหาสำคัญคือ การชักชวนให้ประชาชนเห็นว่าดินแดนที่พิพาทเป็นของไทย ซึ่งถูกฝ่ายลาว โดยการบงการของต่างประเทศ ตามแผนของการรุกรานและยึดครองประเทศไทยของฝ่ายนั้น กับทั้งการโฆษณาปลุกระดมเลือดรักชาติให้ร่วมกันต่อสู้ เพื่อขับไล่ผู้รุกรานให้ออกไปจากผืนแผ่นดินไทย นอกจากนั้นก็มีการโฆษณาถึงความเก่งกาจ

สามารถของกองทัพไทย และความอ่อนแอของทางฝ่ายลาวอย่างเทียบกันไม่ได้ การโฆษณาดังกล่าวได้กระทำกันอย่างกว้างขวางโดยผ่านทางสถานีโทรทัศน์ทุกช่อง และสถานีวิทยุของรัฐบาลกว่า 260 สถานี รวมทั้งหนังสือพิมพ์รายวัน และรายคาบต่าง ๆ

แต่อย่างไรก็ตาม แม้ว่าเราจะอ้างตนเองว่าเป็นประเทศเสรีประชาธิปไตย และว่าการเสนอข่าวเป็นไปอย่างเสรีก็ตาม แต่ตามความเป็นจริง ข่าวต่าง ๆ ที่ออกมากลับปรากฏว่าเป็นข่าวที่ถูกกำหนดโดยทางการเป็นส่วนใหญ่ และเนื้อข่าวก็มักถูกบิดเบือนและขัดกันในตัวเอง จนต้องมีการแก้ข่าวกันในภายหลังอยู่บ่อย ๆ และการกระทำดังกล่าวแม้จะได้ผลในการสร้างความเกรี้ยวกราดชิงชังของประชาชนบางส่วนต่อฝ่ายลาวในระยะแรก ๆ แต่มันก็ได้สร้างความสับสนในหมู่ประชาชน ทำให้ขาดความเชื่อถือจากประชาชนต่อทางการของไทยอยู่ไม่น้อยในภายหลัง ดังที่ได้มีผู้สะท้อนความรู้สึกในเรื่องนี้ไว้ว่า

“ตลอดระยะเวลาที่สงครามเกิดขึ้น จากการติดตามข่าวทางหน้าหนังสือพิมพ์ไทย ชนิดที่ต้องอ่านอย่างเพ่งพิจารณ์แยกแยะการโหมประโคมข่าวกับข่าวที่แท้จริงคืออะไร โดยต้องสงบใจนั่งเทียนฝันหาภาพการรบที่เนินต่าง ๆ อันเป็นศูนย์กลาง

สนามรบ มิหนำซ้ำยังต้องแยกแยะแหล่งข่าวต่าง ๆ ตามประสาคนเคยผ่านชีวิตการหาข่าวมาแล้ว จนร้อเวที

อ่านหนังสือพิมพ์แต่ละวันแล้ว สิ่งที่มักเกิดขึ้นบ่อย ๆ ได้แก่ ความรู้สึกเห็นใจนักข่าว ซึ่งถูกจำกัดการตรวจสอบและการเจาะแสวงหาข่าวสารต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการเข้าสู่สนามรบหรือการหาข่าวในลักษณะรอบด้าน ภาวะสงครามยากจะเอื้ออำนวยให้กระทำได้เช่นนั้น

การรายงานข่าวหนังสือพิมพ์ในช่วงสงครามย่อยจำกัดขอบเขตไทย–ลาวจึงกล่าวได้ว่า ไม่มีการตรวจสอบข่าวสารที่ดีเพียงพอ ขอเพียงให้มีผู้พูดพอเป็นหลักฐานได้ หนังสือพิมพ์ก็เอามาลง เอามาพาดหัวกันสนั่นไปทั่วทั้งประเทศ

บางทีอ่านไปต้องกลั้นหัวเราะไปด้วย อย่างเช่นกรณีทหารลาวลูกล่ามโซ่ติดกับบีนใหญ่ ถูกบีบบังคับให้รบกับไทย วันแล้ววันเล่า

เรื่องนี้ต้องทำใจเชื่อ มองว่าเขาคงใช้โซ่ยาว ๆ หลายเมตร ทหารลาวหลายคน ไม่ว่าจะเป็นคนทำหน้าที่ยิงบีนใหญ่ คนขนกระสุน คนใส่กระสุน ล้วนถูกพันธนาการติดกับบีนใหญ่ ถ้าประเมินความยาวของโซ่ อย่างน้อยที่สุดต้องยาวเพียงพอให้

ทหารลาวล้มตัวลงหมอบหลบลูกบึนลูกระเบิดจากทหารไทย หรือมิฉะนั้นคงยาวพอกระโดดเข้าบังเกอร์หรือหลุมหลบภัยได้

พอเสียง เอฟ. ๕ อี ของไทยโฉบหัวลงทิ้งระเบิดขนาดหนัก ทหารลาวต่างหลบกันชุลมุน แต่พอจะโผล่หัวขึ้นมายิงบึนใหญ่ต่อ ทหารลาวไม่สามารถขึ้นมาปฏิบัติการได้ เสียงร้องถาม....

"โซ่ข้อยพันกับไผ เว้ย–เว้ย ซอยกันแก้โซ่แน่"

เพียงแค่นึกภาพทหารลาวต่างคนต่างช่วยกันแก้ไขโซ่ล่ามขาที่พันกันยุ่ง มันช่างสนุกสนาน อมยิ้มไปตามข่าวได้เลยทีเดียว

ดังนั้น จึงไม่เป็นห่วงว่าลาวจะสู้ไทยได้ เพียงแค่ยุทธการบนหน้าหนังสือพิมพ์เท่านั้น ลาวก็ตกเป็นฝ่ายถูกกระทำอย่างเสียเปรียบ" (จาก "บทเรียนสอนสงครามลาว" โดย "พิทยา ว่องกุล" ใน สยามรัฐ 22 กุมภาพันธ์ 2531)

และจากข้อเขียนที่สะท้อนความรู้สึกอีกกรณีหนึ่งที่ว่า :–

ขณะนี้ข่าวลือเรื่องบ้านร่มเกล้า กำลังเต็มบ้านเต็มเมือง การโฆษณาประชาสัมพันธ์แบบต้น ๆ โดยหวังจะสร้าง "ฮีโร่" จากการแสดงความรักใคร่ปรองดองกับฝ่ายลาวนั้น กลับมีผลทำให้ข่าวลือยิ่งอกงามยิ่งขึ้น....

ในกรณีบ้านร่มเกล้านั้นมีอะไรแปลกๆ และประหลาดๆ ที่ประชาชนไม่เข้าใจมากมาย ยกตัวอย่าง เช่นวันนี้ยังเห็นภาพรบกันตูม ๆ อีกวันหนึ่งไปกอดรัดหอมแก้มกันทั้งซ้ายทั้งขวา ภาพอย่างนี้จะให้ประชาชนมีความเข้าใจอย่างไร ?

วันก่อนเมื่อไม่นานมานี้เห็นประกาศก้องบ้านก้องเมืองว่าจะยึดเนินโน้นเนินนี้ได้ในวันในพรุ่ง มาถึงวันนี้กลับเห็นภาพเดินตามกันขึ้นเครื่องบินไปเจรจากับเขาเสียแล้ว อย่างนี้จะไม่ให้ชาวบ้านที่นั่งดูนอนดูโทรทัศน์เขาคิดไปต่าง ๆ นานาได้อย่างไร !

มีข่าวลือเต็มบ้านเต็มเมือง ขณะนี้ว่าเหตุการณ์รบพุ่งที่บ้านร่มเกล้านั้น มีมูลเหตุมาจากการค้าไม้เถื่อนที่บริเวณชายแดนตรงที่เกิดเหตุ รายละเอียดของข่าวลือก็วิจิตรพิศดารไปตามเรื่อง แต่เสียงที่ลือกันนั้นตรงกันว่าต้นเหตุที่เกิดขึ้นนั้นมาจากการค้าไม้เถื่อน

รัฐบาลและทางราชการ จะปล่อยให้ข่าวลืออย่างนี้แพร่สะพัดไปไม่รู้จบอย่างนั้นหรือ ? ทำไมไม่ทำอะไรให้กระจ่างว่าจริงหรือไม่จริง ?

ทุกวันนี้ชาวบ้านคนไทยทุกคนต่างรู้กันดีว่า ตามบริเวณชายแดนของเรานั้นมีการค้าผิดกฎหมายอุดมสมบูรณ์เกือบ

จะทุกด้าน ไม่ค้าไม้เถื่อน ก็ค้าอาวุธเถื่อน หรืออาจเป็นผงขาวก็ได้ นอกจากนี้ก็ยังมีสินค้าเถื่อนทุกชนิด การค้าผิดกฎหมายตามบริเวณชายแดนนั้นต้องมีผู้มีอิทธิพลหนุนหลังอยู่ทั้งนั้น

ฉะนั้นเมื่อเกิดข่าวลือว่ากรณีรบพุ่งที่บ้านร่มเกล้าเกิดขึ้นจากการค้าไม้เถื่อน ชาวบ้านจึงต้องเชื่อข่าวลือเช่นนี้ ทำให้คิดต่อไปได้ว่าต้องมีการรบพุ่งจนมีการสูญเสียชีวิต และทรัพย์สินกันมากมาย เพราะการแสวงหาผลประโยชน์ในทางที่ผิดกฎหมายข่าวลืออย่างนี้เป็นสิริมงคลแก่รัฐบาลและทางราชการอยู่หรือ ?

เมื่อเป็นอย่างนี้ทางรัฐบาล และทางราชการจะนั่งอยู่เฉยๆไม่ได้ ต้องให้มีการสอบสวนว่าเรื่องนี้เป็นความจริงหรือเปล่า ถ้าเป็นจริงต้องหาตัวผู้กระทำผิดค้าไม้รายนี้มาลงโทษให้สาสมกับที่เป็นต้นเหตุให้เกิดการรบพุ่งคราวนี้ให้ได้

(จาก "เบื้องหลังความสำเร็จเจรจาปัญหาไทย–ลาว" โดย "เหลี่ยมเมืองขวาง" ใน สยามรัฐ 26 กุมภาพันธ์ 2531)

สำหรับกรณีต่อไปนี้ เป็นการสะท้อนภาพความหลอกลวงของฝ่ายใดไม่ทราบขอเชิญท่านผู้อ่านวินิจฉัยเอาเองดังนี้

นิทาน 2 เรื่อง โดย ปีกขวา ม้าศึก สวนควันปืน

"ผมชอบอ่านนิทานทั้งไทย จีน ฝรั่ง เมื่อวันนักข่าวที่ผ่านมา ผมก็นอนอ่านนิทานเล่นอยู่ที่บ้าน 2 เรื่อง....

เรื่องแรกเป็นนิทานเก่า รู้จักกันดีมาตั้งแต่เป็นเด็กนักเรียนชั้นประถม ของ "อีสป" นักเล่านิทานผู้ยิ่งใหญ่ เขาเอาไว้สอนเด็กๆ

ครับ เรื่อง "เด็กเลี้ยงแกะ"

คือเด็กผู้ชายคนหนึ่ง ผู้มีหน้าที่เลี้ยงดูฝูงแกะ และต้อนออกไปชายทุ่ง เมื่อนึกสนุกขึ้นมาก็ชอบแหกตาหลอกชาวบ้านว่ามีศัตรู เอ๊ย! ฝูงหมาป่าแห่กันมากินแกะ

วิ่งร้องมาโวยวายบอกชาวบ้านทั้งหลาย ชาวบ้านก็ช่วยกันถือมีดบ้างพร้าบ้าง ออกไปช่วยป้องกันฝูงแกะต่อสู้กับหมาป่า

แต่ก็เหลวทั้งเพ ไม่มีอะไรเกิดขึ้น ถูกเด็กเลี้ยงแกะหลอกเล่น

เด็กเลี้ยงแกะคนนี้ก็หัวเราะชอบใจ คงร้องรำทำเพลงเห็นเป็นเรื่องสนุกอย่างนั้น

และแล้ววันหนึ่งก็ไม่มีใครเชื่อถือ เมื่อฝูงหมาป่ามาจริงๆ แกะทั้งฝูงก็ไม่มีเหลือ

เด็กเลี้ยงแกะคนนี้ก็ได้แต่ร้องไห้ร้องห่ม กว่าจะสำนึกได้ก็สายแล้ว

นิทานเรื่องนี้เขาเอาไว้สอนเด็ก ๆ แต่ผมอยากจะให้ผู้ใหญ่ในแผ่นดินของเราฟังโดยเฉพาะ

มาถึงเรื่องที่ 2 เป็นนิทานจีนครับ ชื่อว่า "ปัญญาของลา"....

นิทานเรื่องนี้ผมอ่านจากหนังสือชื่อ "คมวาทะในพงศาวดารจีน" เรียบเรียงและแปลโดย คุณศุภนิมิต ตีพิมพ์ออกมานานแล้ว

ลาและชาวบ้านชาวเมืองตลอดจนสัตว์ของเมืองนี้ก็ไม่เคยได้เห็นลามาก่อน

เมื่อมีคนนำลาเข้ามายังเมืองนี้ ชาวบ้านก็ตื่นตา พวกสัตว์ป่าอื่น ๆ ก็ตื่นกลัว

แม้แต่เสือก็กลัวลา เห็นเข้าก็ชะงัก ไม่เคยเห็นมาก่อนสัตว์อะไรรูปร่างน่ากลัวอยู่ไม่น้อย

เขาผูกลาไว้ใกล้เชิงเขาแห่งหนึ่ง เสือผ่านไปมาได้แต่ยืนดูอยู่ห่าง ๆ

แค่ลาส่งเสียงร้อง เสือก็เผ่นไปเสียแล้ว

และแล้ววันหนึ่ง เสือก็เริ่มคุ้นเคยกับท่าทีแหย ๆ และเฉยเมยของลา

เสือค่อย ๆ ลองเดินเข้าไปใกล้ลาและลองแหย่ลาเล่น

ลาก็แค่ยกขาขึ้นเตะเสือเบา ๆ และทำได้เพียงแค่นี้

ที่สุดเสือก็รู้ว่าลาไม่มีอะไรดี แหย ๆ ไม่น่ากลัวก็เลยกระโจนเข้าใส่ จับลากินไปเรียบร้อย

นิทานเรื่องนี้เขาเอาไว้สอนคนจีนว่า การแสดงออกหลาย ๆ อย่างนั้นเป็นเครื่องชี้ถึงระดับสติปัญญาโดยแท้

อย่างเช่นสติปัญญาของลา

แต่ผมก็อยากจะเห็นผู้ใหญ่ในแผ่นดินไทยของผมสนใจและอ่านนิทานจีนเรื่องนี้บ้าง!" (จาก สยามรัฐ 8 มีนาคม 2531)

ทางด้านการเคลื่อนไหวปลุกระดม และดึงประชาชนออกมาเดินขบวนต่อต้าน และประณามฝ่ายลาวนั้นได้มีการเน้นหนักในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในการดำเนินงานดังกล่าวก็มีหน่วย ลสชบ. ทสปช. กนช. และองค์การจัดตั้งมวลชนที่ทางการชี้นำอื่นเป็นแกนนำ ซึ่งปรากฏว่าสามารถระดมคนออกมา

เคลื่อนไหวได้อย่างกว้างขวางไม่น้อย สำหรับในกรุงเทพมหานคร ก็มีการเคลื่อนไหว ของกลุ่มพลังที่เกี่ยวข้องกับ กอ.รมน. และอดีตกลุ่มกระทิงแดงจำนวนหนึ่ง ทำการประท้วงและขว้างปาที่หน้าสถานทูตลาวสองสามครั้ง ผลการดำเนินงานดังกล่าวสามารถทำให้เกิดการประจัญหน้าระหว่างประชาชนทั้งสองประเทศได้ระดับหนึ่งซึ่งไม่เคยมีมาก่อน ทั้งนี้ย่อมถือเป็นความสามารถเป็นพิเศษของหน่วยงานที่อยู่ใต้การชี้นำของ คุณประสงค์ สุ่นศิริ และคุณพิศาล มูลศาสตร์สาทร นั้นด้วย

สำหรับในประเทศลาว ก็ได้ปรากฏข่าวการเดินขบวนต่อต้าน "การรุกราน เบียดยึดดินแดน ของพวกขวาจัดไทย" และ "ยกย่องชมเชยชัยชนะของทหารเมืองบ่อแตน ในการปกป้องเขตน้ำแดนดินอย่างพีระอาจหาญ" ซึ่งดำเนินการโดยองค์กรจัดตั้งมหาชนและประชาชนลาวตามตัวเมืองใหญ่น้อยทั่วประเทศ รวมทั้งในนครเวียงจันทน์ แต่ไม่มีข่าวว่ามีการประท้วงที่หน้าสถานทูตไทยในนครเวียงจันทน์

ในช่วงที่การสู้รบกำลังรุนแรงระหว่างกลางเดือนธันวาคม 2530 ถึงกลางเดือนกุมภาพันธ์ 2531 นั้นการปลุกระดมและการเคลื่อนไหวมวลชนของทั้งสองฝ่ายก็ได้ขึ้นสู่กระแสสูงอย่าง

ไม่เคยมีมาก่อน เป็นที่น่าวิตกว่ามันอาจเป็นทางนำไปสู่การสู้รบที่รุนแรงยิ่งขึ้นเป็นอันมาก

แต่อย่างไรก็ตาม ด้วยแรงผลักดันของพลังที่รักสันติภาพและความเป็นธรรม ทั้งภายในและภายนอกประเทศ ทำให้ทั้งสองฝ่ายสามารบรรลุถึงข้อตกลงหยุดยิงในขั้นต้น จากการพบปะหารือของผู้นำทางทหารของทั้งสองฝ่าย ที่กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ 16–17 กุมภาพันธ์ และที่เวียงจันทน์เมื่อวันที่ 23–24 กุมภาพันธ์ 2531 ดังเป็นที่ทราบอยู่แล้วนั้น ผลของการตกลงดังกล่าว ได้มีการตั้งคณะกรรมการร่วมทางทหารสองฝ่าย เพื่อแยกกำลังในแนวรบออกจากกันและตรวจตราพื้นที่ เก็บศพ กู้ระเบิด และรักษาความสงบในพื้นที่นั้นอย่างได้ผล จึงนับว่าการเคลื่อนไหวของทั้งสองฝ่ายในเรื่องนี้เป็นการสร้างคุณูปการอย่างสำคัญ ต่อความสงบสุขและการปูทางไปสู่การแก้ปัญหาความขัดแย้งด้วยสันติวิธี เพื่อฟื้นฟูความสัมพันธ์อันดีต่อกันสืบไป

แต่อย่างไรก็ตาม สำหรับภายในประเทศไทยเรานั้น การตกลงหยุดยิงดังกล่าว แม้จะได้สร้างความพอใจแก่ประชาชนส่วนใหญ่ ที่ยังต้องการความสัมพันธ์อันดีแบบบ้านพี่เมืองน้องระหว่างไทย-ลาวนั้นก็ตาม แต่มันก็ได้สร้างความไม่พอใจแก่บุคคล

จำนวนหนึ่งที่ยึดถือแนวความคิด "ไทยมหาอำนาจ" อย่างเข้ากระดูกดำนั้นเป็นอย่างยิ่ง จึงจำให้มีการเคลื่อนไหวต่อต้านการหยุดยิง โดยอ้างว่า การตกลงดังกล่าวเป็นการทำให้ "ไทยเป็นฝ่ายเสียเปรียบ" และ "เป็นการพ่ายแพ้" ซึ่งจะยอมไม่ได้ ดังนั้น แม้จะมีการหยุดยิงกันแล้ว แต่การดำเนินสงครามปากก็ยังดำเนินอยู่ต่อมา

จากการติดตามข่าว การแสดงความคิดเห็นต่อปัญหาดังกล่าวของฝ่ายต่าง ๆ ในประเทศไทยเราพอจะแยกความคิดเห็นของคนไทยออกเป็น 3 ประเภท คือ ประเภทที่เห็นด้วยกับการตกลง หยุดยิง และแก้ปัญหาโดยสันติวิธี ซึ่งถือเป็นคนส่วนใหญ่ที่รักสันติภาพ และความเป็นธรรมประเภทที่สับสนไม่แน่ใจ เพราะปรับตัวตามสถานการณ์ไม่ทัน และประเภทที่ยึดถือแนวความคิด "ไทยใหญ่" หรือ "ไทยมหาอำนาจ" ที่ถือว่า ยอมใครยอมได้ แต่ยอมลาวยอมไม่ได้ จึงไม่เห็นด้วยกับการตกลงหยุดยิง แต่ควรทำสงครามเบ็ดเสร็จ บุกเผาเวียงจันทน์ และสั่งสอนลาวให้เข็ดหลาบ

สำหรับบุคคลประเภทแรกที่รักสันติภาพ และความเป็นบ้านพี่เมืองน้อง โดยเสมอภาคและเป็นธรรมนั้น นับว่าเป็นเรื่องที่เห็นได้ชัดอยู่แล้ว จึงขอผ่านไป

บุคคลประเภทที่สอง คือประเภทที่สับสน ไม่แน่ใจ เพราะเคยได้รับฟังข่าวการปลุกระดมของทางการ และเชื่อข่าวนั้นอย่างเต็มที่ในช่วงแรกๆ จึงเห็นไปว่า ลาวคือศัตรูตัวร้ายกาจ เป็นเครื่องมือของชาติอื่นๆ ที่มุ่งรุกรานประเทศไทย ด้วยความรักชาติจึงทำให้เขาคิดว่าจะต้องต่อสู้อย่างถึงที่สุด แต่เมื่อมีการเปลี่ยน-แปลงอย่างฉับพลันในตอนหลัง ประกอบกับมีข่าวต่างๆ ออกมาอย่างขัดกันเองมากขึ้น ทำให้เขาปรับตัวไม่ทัน จึงเกิดความสับสนและผิดหวัง ความรู้สึกเช่นว่านี้ ได้มีอยู่ทั่วไปทั้งในหมู่นักวิชาการ สื่อสารมวลชน ข้าราชการและประชาชน ดังจะเห็นได้จากการแสดงออกโดยทางจดหมาย บทความ คำอภิปราย ใบปลิว ข่าวลือและวงการสนทนาทั่วไปในปัจจุบัน ซึ่งเราไม่อาจกล่าวถึง ณ ที่นี้ได้ทั้งหมด แต่จะขอนำมาเสนอพอเป็นตัวอย่างเพียงบางกรณี เช่น จาก ข้อเขียนใน สยามรัฐ 22 กุมภาพันธ์ 2531 ซึ่งมีว่า :-

สงคราม "เป็นงง"

ขณะที่สงครามไทย–ลาวสงบลงไปแล้วนั้น หลายสิ่งหลายอย่างอันเกี่ยวกับเรื่องนี้ ก็ยังเป็นควันหลงอยู่

เช่นว่า–คอนเสิร์ตร่มเกล้าของเบิร์ดกับแจ้.....

เมื่อภาพผู้นำไทย–ลาว คล้องแขนจับมือ และเกือบจะจูบกอดกันออก ทีวี. ไปก่อนหน้านี้แล้ว ภาพคอนเสิร์ตร่มเกล้าเมื่อวนอาทิตย์ที่ผ่านมา

ก็เลยกลายเป็น "ควันหลง" เชยๆ ดูไม่จืด ยังไงไม่รู้สำหรับในความรู้สึกผม

กล่าวถึงเรื่องสงครามแล้วไม่ว่าจะเกิดขึ้นในมุมไหนของโลก ก็เป็นเรื่องไม่ควรไม่น่ากระทำกันทั้งสิ้น ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นสงครามไทย–ลาว หรือ อิรัก–อิหร่าน สงครามในอเมริกาใต้ หรือว่าสงครามเวียดนามที่ผ่านและจบไปแล้วก็ตาม

พูดถึงสงครามเวียดนาม ทำให้นึกถึงอเมริกา รัฐบาลและประชาชนของเขา....

ผมจำได้ว่าเมื่อแรกสงครามเกิดขึ้นนั้น ทั้งทหารอเมริกันและพลเมืองอเมริกนต่างก็เห็นด้วยกับรัฐบาลของเขา ในความจำเป็นที่จะต้องทำสงครามไกลบ้านเพื่อต่อต้านคอมมิวนิสต์

ทหารอเมริกันและเด็กหนุ่มอเมริกันต่างก็สมัครใจมารบในภูมิภาคแถบนี้ เพื่อคำขวัญอันสวยหรูคือ อิสรภาพ เสรีภาพ และเพื่อปกป้องรัฐบาลเสรีประชาธิปไตยทุกรัฐบาลในโลก

แต่เมื่อสงครามเกิดนานเข้า คนอเมริกันก็เริ่มจะคิดใหม่....

สงครามยืดนานวันก็เห็นแต่ภาพของความโหดร้ายสูญเสีย เด็กหนุ่มๆ จากบ้าน พ่อแม่และครอบครัว หายไปในป่าร้อนชื้นอีกมุมหนึ่งของโลกมากขึ้นทุกวัน

จำนวนทหารอเมริกัน ตาย บาดเจ็บ และพิการ กลับมาบ้านเพิ่มทวีมากขึ้น พร้อมกับความงุนงงสงสัย....

ว่าเรื่องอะไรที่ชาวอเมริกันจะปล่อยให้ลูกหลานของตนเองไปตายไกลบ้านอย่างนั้น และตายไปเพื่อใคร ?

ทีวี. อเมริกันออกข่าวอยู่ทุกวันถึงภาพของสงครามที่ไกลตัวโหดเหี้ยม ไร้สาระและสูญเปล่าสำหรับชีวิตทหารอเมริกัน และที่สุดของอเมริกันก็เกิดประชามติ

เรียกร้องรัฐบาลให้ยุติสงคราม พูดถึงคำว่าสันติภาพ และให้นำลูกหลานผู้ชายของตนกลับอเมริกาโดยเร็วไว

สงครามเวียดนามก็ยุติ เพราะคนอเมริกันไม่เห็นด้วย และรัฐบาลต้องทำตามคำเรียกร้องของประชาชน คือจำต้องยกทัพกลับไปอเมริกา....

สรุป คนอเมริกันเป็นผู้สร้าง และเลิกสงคราม !

ผมย้อนเล่ามานี้ ก็เพื่ออยากจะถามว่า เราพลเมืองไทยทั้งหลายนั้นรู้บ้างหรือเปล่า....

ว่าสงครามไทย–ลาวรบกันเพราะอะไร ?

และเมื่อจะเลิกรบกันนั้น เลิกไปเพราะอะไรอีก ?

ใครที่อยู่ใกล้รัฐสภาช่วยถาม ส.ส. (ตัวแทนราษฎร) ของผมด้วยเถิดครับ

ผมเป็นงง ? (ม้าศึก สวนควันปืน)

จากข้อเขียนใน สยามรัฐ 26 กุมภาพันธ์ 2531 ซึ่งมีว่า :–

คำถาม.... ถึง "ร่มเกล้า"

ผมได้รับจดหมายจากผู้อ่าน "สยามรัฐ" หลายท่านถามถึงการรบบ้านร่มเกล้า ที่จบสิ้นลงไปแล้ว และผมหมดปัญญาตอบ

รายหนึ่ง บอกว่ามีอายุมากกว่า 62 ปีแล้ว ไม่เคยคิดท้อแท้ในความเป็นคนไทยเท่ากับในครั้งนี้

เขาถามผมว่า บอกหน่อยได้ไหมว่า การเจรจาไทย–ลาวนั้น ใครได้เปรียบเสียเปรียบ และเราชนะหรือแพ้หลังการรบจบสิ้น

แต่ถ้าบอกว่าต่างฝ่ายต่างเสมอกัน เขาอยากจะทราบว่าเกียรติภูมิและศักดิ์ศรีของไทยจะเสียไปหรือไม่?

มาถึงอีกรายหนึ่ง ถามว่าคุณครับ ช่องบกก็ดี ร่มเกล้าก็ดี เป็นหน้าที่ของใคร และใครพึงรับผิดชอบ?

"ผมได้รับคำบอกมาแต่เล็กแต่น้อยว่า ทหารคือรั้วบ้านหรือว่าเป็นยามของแผ่นดิน เมื่อมีข้าศึกศัตรูบีนบ่ายรั้วข้ามเข้ามาเหยียบแผ่นดินของเรา ยามของเรานอนหลับหรือว่ารั้วของเราผุ?

ผู้อ่านรายนี้ถามว่า ในฐานะที่เป็นคนไทยเจ้าของแผ่นดินคนหนึ่ง เขามีสิทธิ์บ้างไหม เพื่อความไม่ประมาท ที่จะตั้งคำถามอย่างที่ยกมานั้น

สำหรับผู้อ่านรายนี้บอกว่า เขียนไป แล้วก็ร้องไห้ไปด้วย....

เขาเริ่มต้นบอกว่า ผมเป็นพลเรือนคนหนึ่ง ซึ่งใช้ชีวิตสงบอยู่ดี ๆ เลี้ยงลูกกับเมียมีความสุขตามอัตภาพ

แต่จู่ ๆ วันหนึ่ง ผมก็ได้รับคำบอกทั้งทางหน้าหนังสือพิมพ์ วิทยุ และทีวี. ว่ามีชาติอื่นล่วงล้ำเข้ามาในแผ่นดินไทย ต้องทำสงครามขับไล่

มีคนมาปลุกระดม ชวนผมไปเดินขบวนบริจาคสิ่งของและเงินทอง ให้กองทัพ ผมกระทำทุกอย่างด้วยความยินดี เต็มใจ

แล้วจู่ ๆ วันหนึ่ง ก็ทำเหมือนว่าไม่มีอะไรเกิดขึ้น

ผมกลับถูกคนประณามอย่างมักง่าย น่าเสียใจว่าเป็นพวกคลั่งชาติ!

ผู้อ่านรายนี้ถามตบท้ายว่า ผมอยากจะรู้ว่าการเกิดมาเป็นพลเรือนของประเทศนี้ เป็นบาปกรรมนักหรือ?

ผมก็ไม่มีปัญญาตอบครับ ได้แต่นั่งซึมกระทือ

และอีกรายถามเจ็บปวด

"ช่วยถามให้ผมหน่อย ว่า ประเทศชาติมีสงคราม เลิกสงคราม แต่ทำไมพวก ส.ส. รัฐสภา หายหน้ากันไปหมด ทำเหมือนไม่เกี่ยวข้องด้วย เราจะมีพวกนี้ไว้ทำพระแสงอันใด?

ผมยังมีคำถามอีกมาก จะค่อย ๆ ทยอยนำลง....

เช่นถามว่า ประเทศเราพร้อมที่จะทำสงครามได้หรือไม่?

ผมก็ตอบไม่ได้อีก เพียงแต่คิดเล่น ๆ ว่า ถ้าผมเป็นญวนผมก็คงหัวเราะดัง

เพราะอย่างน้อย "ไอ้น้องลาว" ก็ให้คำตอบผมแล้วครับ! (ม้าศึก สวนควันบึ้น)

จากข้อเขียนใน สยามรัฐ กุมภาพันธ์ 2531 ซึ่งมีว่า :–

คำถาม.... ถึง "ร่มเกล้า"

ก่อนอื่นขอทำการวิเคราะห์ท่อนหนึ่ง ของข่าวจากต่างประเทศถึงกรณีศึก ไทย–ลาว มาลงไว้เตือนสติทุกฝ่ายกันก่อนว่าดังนี้ :–

การเจรจาสันติภาพ ไทย–ลาว นั้น พอจะเชื่อกันได้ว่าสันติภาพจะเกิดขึ้นระหว่างประเทศทั้งสอง

ยกเว้นสันติภาพในประเทศไทยเอง ?

ความจริงมีอยู่ว่าสำหรับประเทศเราในตอนนี้ ถ้าใครไม่อดหและบีดตาตนเองแล้ว ก็มักจะแว่วเสียงวิพากษ์วิจารณ์ถึงศึกร่มเกล้าอยู่เสมอ นอกเหนือไปจากใบปลิวที่ทิ้งกันไปให้คนอ่านตามสถานที่ต่าง ๆ

โดยเฉพาะใบปลิวอ่านแล้วไม่อยากเชื่อ แต่ก็อายลาวจนหน้าชา....

ตอนนี้เรากำลังสาวไส้ให้ลาวรู้อยู่หรือเปล่าก็ไม่ทราบ?

ผู้อ่านท่านหนึ่ง โทรศัพท์เข้า "สยามรัฐ" ถามว่าตอนนี้เราต้องถอยออกจากจุดปะทะที่เราเคยยืนยันอย่างหนักแน่นตลอดมาว่าเป็นของเรานั้น แล้วตอนนี้เป็นยังไง ไม่เห็นมีใครเอ่ยถึง

แล้วถ้าลาวไม่ยอมเราจะทำอย่างไรอีก ?

ผู้อ่านท่านนี้เตือนว่า การเป็นวีรบุรุษนั้น ขออย่าให้เป็นอยู่บนเอกราชของประเทศที่เสื่อมไปก็แล้วกัน

ผมรับโทรศัพท์แล้วก็ได้แต่หน่าย....

แล้วเมื่อมานั่งนึกไปถึงความสูญเสียที่เกิดขึ้น เช่นค่าใช้จ่ายในการรบ อาวุธยุทธภัณฑ์ และชีวิตทหารในศึกสงครามครั้งที่แล้วก็ยิ่งเศร้าใจ

และมีข้อน่าสังเกตที่นายกรัฐมนตรีผู้เป็นหัวหน้ารัฐบาลท่านแทบจะไม่เปิดปากในเรื่องนี้เลยก็ได้

นางมาร์กาเร็ต แธตเชอร์ นั้น ท่านเป็นผู้หญิงแท้ ๆ เมื่อเกิด "ศึกฟอล์คแลนด์" ขึ้นก็เหมือนว่าท่านเป็นผู้นำทัพด้วยตนเองเลยทีเดียว

นี่ก็อาย (แทน) อีกแหละครับ....

ผู้อ่านอีกท่านหนึ่งบอกว่า – ผมไม่ปรารถนาสงคราม และต้องการสันติภาพ ผมไม่ใช่ทหาร ไม่ใช่นักรบ

ผมต้องการยุติสงคราม ยิ่งโดยเฉพาะแผ่นดินระหว่างพี่น้องไทย–ลาว ผมต้องการเห็นความสงบ

แต่ว่าความสงบสุขนั้น นักรบและทหารของผมจะต้องทำให้ผมสามารถที่จะไปเดินในเวียงจันทน์ได้ โดยไม่ต้องถือปืนไปด้วย!

ส่วนอีกรายบอกว่า–ผมรักทหาร ผมเห็นใจทหารไทย และผมเป็นคนชอบเชลียร์ทหารเสียด้วยซ้ำ

แต่เขาบอกว่าถึงคราวแล้ว ที่เราจะต้องพูดกับทหารของเราอย่างตรงไปตรงมา เพื่อความมั่นคงปลอดภัยของแผ่นดินไทยเรา

ผมบอกต่อถึง ส.ส. ฝ่ายทหารไว้ด้วยครับ

จากข้อเขียนใน สยามรัฐ 28 กุมภาพันธ์ 2531 :–

นิรนาม สยามรัฐ

เห็นทีจะพูดถึงการหยุดยิงระหว่างลาว – ไทย อีกนาน เพราะนับวันคนไทยก็สงสัยว่า เราแพ้หรือชนะสงครามกันแน่

ชาวบ้านเขาไม่เข้าใจว่า “การแยกทหาร” นั้น หมายความว่าอะไร

เขารู้แต่ว่า ถ้าจะชนะต้องยึดเนิน 1428 ให้ได้ เมื่อยึดไม่ได้ แล้วมาบอกว่าได้เกิดสันติภาพแล้วจึงไม่มีใครเชื่อ

นั่นก็เรื่องหนึ่ง

แต่อีกเรื่องหนึ่งก็คือ ตอนนี้ได้ยินข่าวว่ากระทรวงการต่างประเทศรับเละ คือเละทั้งเจ้ากระทรวง คือ "ป๋าสิทธิ" และกรมสารนิเทศ ขนาดที่ว่ามีคนเสนอให้มีการตั้งคณะกรรมการแถลงข่าวแทนกรมสารนิเทศทีเดียว

ถ้าข่าวนี้เป็นข่าวลือก็ให้ปฏิเสธมา (ปฏิเสธแหง ๆ)

น่าเห็นใจท่านสาโรจน์ ชวนะวิรัช ที่สู้อุตส่าห์ทำงานอย่างดีที่สุด แล้วก็ยังถูกใครต่อใครตำหนิ

ที่นี่เอาใจช่วยเต็มที่ เห็นใจครับ

เพราะเรามารู้ว่า ความจริงเรื่องนี้ มันมีเกมซ้อนเกมชนิดที่ทำให้กระทรวงการต่างประเทศพลิกตัวไม่ทัน

คนที่กำหนดเกมเป็นใครนั้น ถ้าบอกว่าเป็นใครตรงๆ ก็คงไม่สนุก

อย่างไรก็ดี แผนโดดเดี่ยว "ขงเบ้ง" ก็ถูกตีโต้ในลักษณะ "พลิกความพ่ายแพ้ให้เป็นชัยชนะ"

คือพ่ายแพ้จริง ๆ ภายใน แต่กลับชนะอย่างใหญ่หลวงในทางสากล

เลยเล่นเอาทั้งรัฐบาล และกระทรวงการต่างประเทศเซ่อไปเลย

และก็ด้วยเหตุนี้เอง ที่ทำให้ ส.ส. หน้ามน สุรินทร์ พิศสุวรรณ เป็นห่วงเป็นใยนัก ว่าลาวจะใช้ "ขงเบ้ง" เป็นเครื่องมือในอนาคต

ใครอ่านเรื่องนี้ ไม่รู้เรื่องก็ไม่เป็นไร คนเขียนอ่านรู้เรื่องคนเดียว มันคนเดียว ก็ใช้ได้แล้ว

หรือใครมีข้อมูลที่วิเคราะห์ชัดกว่า ก็ส่งมาร่วมสนุกกันได้

และจากข้อเขียนใน ไทยรัฐ 2 มีนาคม 2531 ซึ่งมีว่า

"ข่าวโทรทัศน์ที่ออกเกี่ยวกับการไปเก็บศพที่จุด 1370 บอกว่า ศพทหารไทยนั้นตายเกลื่อนกลาดถึง 21 ศพ แต่ศพลาวที่คั่นอยู่มีเพียง 4 ศพเท่านั้น

ไม่รู้จริง ๆ ว่า ระหว่างตัวเลขคนตาย 21 ศพ กับคนตาย 4 ศพเราควรจะพูดว่าฝ่ายไหนชนะ ?

หรือเราควรจะพูดว่า ฝ่ายไหนเสียหายน้อยกว่ากัน ? ?

คนไทยไม่มีใครรู้เลยว่า ผลการรบที่พี่น้องทหารหาญของเขาออกไปแนวหน้านั้น ไปรบแพ้หรือรบชนะ

หรือชนะเพียงแค่สงครามจิตวิทยา คือ สาดโคลนใส่ไคล้ไว้ก่อน" มังกร ห้าเล็บ"

ประเภทที่สามได้แก่บุคคล ที่ไม่เห็นด้วยกับการตกลงหยุดยิงและการเจรจาที่ดำเนินมา โดยอ้างว่าไทยเสียเปรียบและพ่ายแพ้ บุคคลประเภทนี้เห็นว่า ควรจะรบกับลาวให้แตกหัก ควรปราบลาวให้ยอมแพ้ราบคาบก่อนแล้ว จึงบังคับให้ลาวเจรจาโดยยอมรับตามที่ไทยต้องการโดยไม่มีข้อแม้ บุคคลที่โดดเด่นที่สุดในประเภทนี้คือ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช นักการเมืองชั้นนำฝ่ายขวาของไทย ผู้สืบทอดแนวความคิดของนักล่าอาณานิคมรุ่นเก่าผู้กดขี่ แห่งลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาอย่างแท้จริง

ในฐานะที่เขาเป็นผู้มีอิทธิพลทางด้านความคิดต่อพวกนิยมระบอบกดขี่ในประเทศไทยอยู่ไม่น้อย ความคิดของเขา จึงมีผู้ขานรับและเดินตามอยู่จำนวนหนึ่ง มันจึงเป็นเรื่องที่น่าคิดต่อไปว่า ถ้าเวลาใดที่เขามีอำนาจเป็นรัฐบาลขึ้นมา และเกิดกรณีเช่นเรื่องแม่น้ำเหืองนี้ขึ้น การสู้รบคงจะรุนแรงกว่านี้หลายเท่า

การตกลงหยุดยิงและการเจรจาที่ผ่านมา ดูเหมือนจะเป็นที่ขัดเคืองต่อเขามิใช่น้อย ดังจะเห็นได้จากการที่เขาเสนอให้

ทำการรบกับลาวขั้นแตกหัก และบุกเผาเวียงจันทน์เสียก่อน แล้วจึงเจรจา ตามข่าวของ สยามรัฐ วันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2531 ดังที่เราได้เสนอไปแล้วในบทก่อน

ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ได้แสดงทัศนะต่อการตกลงทางทหารและการเจรจาทางการเมืองระหว่างไทย-ลาว ที่ผ่านมาไว้ดังนี้

".....สัญญาอะไรก็ตาม ถ้าหากมี ก็คงจะเป็นเรื่องระหว่างพลเอกชวลิต และพลเอกสีสะหวาด

และสัญญารักระหว่างคนสองคนนี้ จะผูกพันถึงบ้านเมืองและรัฐบาลของแต่ละฝ่ายได้หรือไม่ ผมก็ยังมองไม่เห็น

ถ้าพลเอกสีสะหวาด ถูกญวนไล่ออกภายในสองสามวันนี้ สัญญาผูกมิตรจะคงอยู่ต่อไปหรือไม่ ?

และเมื่อถึงคราวที่คุณชวลิตท่าน จะเกษียณอายุก่อนกำหนดแล้ว ลาวจะมารบไทยได้หรือไม่ ?

ผมเองคิดว่าน่าจะได้ เพราะสัญญามิตรภาพที่มั่นคงเหมือนเนื้อร้องในเพลง "Till" นี้ยังไม่เห็นมีเอกสารใดๆ รับรองยืนยันเลย แม้แต่คำแถลงการณ์ร่วมกันก็ไม่เห็นมี

เท่าที่เห็น ก็มีแต่การกอดจูบกันซ้ำสอง แล้วก็มีการกินเลี้ยง มีการดื่มสุราน้ำองุ่น ที่ฝรั่งเศสเรียกว่า Vin และลาวเรียกว่า แว็ง การกอดจูบลูบคลำก็มีอยู่เรื่อย ๆ

คราวนี้ พลเอกชวลิต รำสาละวันเตี้ยลง ซึ่งดูเหมือนจะเป็นยอดแห่งการประทับตราในการผูกมิตรกับลาว

มีการคืนตัวนายทหารอากาศสองท่าน ที่ถูกจับไปได้ คืนแล้วต้องไปรับบัตรประจำตัวนายทหารไทยคืนจาก พลเอกสีสะหวาด ต้องไปยกมือไหว้รับบัตรคืน นายทหารทั้งสองคนทำหน้าวังเวงใจ ผมก็วังเวงอย่างนั้น

การประกาศไมตรีก็เพียงแต่พูดด้วยปาก เป็นคำแถลงของพลเอก ชวลิต และ พลเอก สีสะหวาด ต่อสื่อมวลชน ไม่มีเอกสารใด ๆ รับรองทั้งสิ้น

ผมว่าไม่ยืดดอกครับ

อีกไม่นานก็จะรบกันอีก เพราะคราวนี้ลาวสิ้นกลัวสิ้นเกรงไทยไปมากแล้ว

เห็นข้อเห็นลำของตัวเองขึ้นมา

การหัวร่อ และการปฏิบัติตนของพลเอกสีสะหวาดนั้นไม่ใช่การปฏิบัติตนของผู้แพ้ หรือผู้ที่ใฝ่สันติ หรือผู้เสียเปรียบในการรบ

แต่เป็นการแสดงออกของผู้ที่มั่นใจว่า จะทำอะไรอีกเมื่อไรก็ได้

ครับ ไทยกับลาวเป็นบ้านพี่เมืองน้อง

แต่คราวนี้ ลาวแสดงตัวเหมือนกับว่าเป็นพี่ แฮะ (จาก สยามรัฐ 26 กุมภาพันธ์ 2531) และอีกครั้งหนึ่ง ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ กล่าวว่า

ได้ข่าวมาว่า ทางฝ่ายรัฐบาลไทย ขอให้มีการประชุมที่กรุงเทพฯ ในวันจันทร์ที่ 29 เดือนนี้ แต่เมื่อทางลาวได้รับแจ้งแล้วก็บอกว่า ทางลาวคงยังจะไม่พร้อม อาจต้องขอเลื่อนเวลาไป 2–3 วัน

ยังไม่ทันไรก็เริ่มจะเกี่ยงงอนบ่ายเบี่ยงกันแล้ว ต่อไปจะเป็นอย่างไรก็ไม่ทราบ การประชุมระหว่างคุณชวลิตผู้บัญชาการทัพบกไทยกับนายพลสีสะหวาดของลาวนั้นเรียกได้ว่าเป็นการเจรจากันในกรอบเล็ก คือเรื่องหยุดรบอย่างเดียว

ส่วนการเจรจาระหว่างรัฐบาล หรือกระทรวงการต่างประเทศทั้งสองฝ่ายนั้น เป็นการเจรจาตกลงกันในกรอบใหญ่ คือในเรื่องเขตแดน จะต้องตกลงกันให้แน่นอน นอกจากนั้น ก็ยังจะมีเรื่องอื่น ๆ เช่น ในทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรม ซึ่งดูเหมือนทางฝ่ายลาวจะต้องการอยู่

ในเรื่องเขตแดนนั้นผมเห็นว่า การเจรจาในกรอบใหญ่จะยาก เพราะลาวจะไม่ยอมรับอะไรที่ฝ่ายไทยเสนอ จะยืนยันว่า

บ้านร่มเกล้า และที่อื่น ๆ อีกมากเป็นของลาว ไม่ยอมถอย ไม่ยอมปล่อยอะไรทั้งนั้น

เพราะอะไรหรือ ?

เพราะการเจรจาในกรอบเล็กของทหารนั้นไปตกลงกันเสียแล้วว่า จะไม่รบกัน จะรักใคร่กอดจูบกันไปจนตาย ฝ่ายพลเรือนไทยที่จะต้องไปเจรจาในกรอบใหญ่ ก็จะต้องไปมือเปล่า พูดอะไรก็คงไม่สำเร็จ

แต่ถ้าการรบไม่เลิกลงเสียง่าย ๆ และถ้าทหารไทยรบได้เปรียบจริงอย่างที่พูดกัน ฝ่ายพลเรือนที่จะไปเจรจาก็จะมีอะไรอยู่ในมือ จะพูดจาว่ากล่าวอย่างไร ลาวก็คงจะฟัง เพราะทหารไทยกำลังเป็นต่ออยู่ในการศึก

การเจรจาระหว่างประเทศนั้น ฝ่ายที่จะเป็นต่อก็คือฝ่ายที่มีกำลังทหารเหนือกว่า

เพราะฉะนั้น การเจรจาที่จะมีขึ้นนี้ก็จะเซ็งจนบอกไม่ถูก มองไปจะเห็นแต่ลาวหัวเราะเยาะไทย อย่างที่เคยเห็นกันมาแล้ว และจะไม่เกิดผลสำเร็จอะไรสักอย่าง

ไม่เชื่อก็คอยดูกันไป (จาก สยามรัฐ 27 กุมภาพันธ์ 2531)

ข้อเสนอที่ให้บุกเผาเวียงจันทน์ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ อาจเป็นที่พอใจของพวกคลั่งชาติจำนวนหนึ่ง แต่ขณะเดียวกันก็ถูกต่อต้านจากบุคคลในวงการต่าง ๆ เป็นอย่างมาก ได้มีผู้วิจารณ์ข้อเสนอดังกล่าวไว้ด้วยว่า เป็นความคิดลัทธิฉวยโอกาส ดังจะเห็นได้จากข้อความต่อไปนี้

ลัทธิฉวยโอกาส ไม่เฉพาะในทางการเมืองอย่างเดียว แม้ในทางทหารก็ถือว่า ใครได้เปรียบในเชิงยุทธศาสตร์ย่อมได้เปรียบในเชิงรบ ทำนองเดียวกันลัทธิฉวยโอกาสกลายมาเป็นสนามโฆษณาขึ้นในกรณีพิพาทไทย-ลาวครั้งนี้

อดีตนายกรัฐมนตรีผู้หนึ่งถึงกับฉวยโอกาส ในขณะที่การเจรจาทางทหารและการเมือง เพิ่งจะเริ่มขึ้นโหมกระหน่ำซ้ำเติม ถึงกับยุให้บุกเวียงจันทน์เพื่อเผาเมืองการฉกฉวยโอกาสเช่นนี้ ถ้าหากไม่ถือว่าเป็นการประชดประชันแล้ว ก็นับว่าเป็นกลวิธีกวนน้ำให้ขุ่น เพื่อจะได้ชิมลางดูว่า ทุกฝ่ายสนใจมากหรือน้อยเพียงใด แม้ว่าอิทธิพลของการหยั่งเชิงดูจะมีน้ำหนักน้อยมาก หากยึดถือว่าการพูดเป็นการระบายออกทางหนึ่งของปุถุชน

แต่ลัทธิฉวยโอกาสทางการเมืองนั้น บางครั้งก็เกิดผลเสีย เมื่อไปกระทบต่อความรู้สึกของมติมหาชนเข้า ซึ่งเรื่องพิพาทระหว่างไทย–ลาวนั้น กำลังยุติด้วยเหตุผลด้วยดีทุกฝ่ายอยู่แล้ว ถ้าหากจะมีขันติธรรมพอและมีความสุขุมรอบคอบ การเจรจาซึ่งเบิดขึ้นเมื่อวันที่ 23 นี้ จนถึงวันนี้เหตุการณ์ก็ผ่านพ้นไปด้วยดี มีแต่การเจรจาต่อเนื่อง ซึ่งจะต้องกระทำให้เสร็จสิ้นก่อนที่จะกลายเป็นสนามโฆษณาชวนเชื่อต่อไปอีก (จาก ไทยรัฐ 25 กุมภาพันธ์ 2531)

สำหรับผู้ที่มีความเห็นสอดคล้อง ในแนวทางของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ นั้นก็ได้มีอยู่ประปราย ดังจะเห็นได้จากกรณีต่อไปนี้

"สาโรช รัตนากร" ใน สยามรัฐ 16 กุมภาพันธ์ 2531 เสนอว่า

เราไม่ต้องพูดถึงลาว ซึ่งมีพลเมืองเพียง 2 ล้านครึ่ง และมีทหารชั้น 2 เพียงหยิบมือเดียวก็ได้ เพราะมันจิ๊บจ้อยเหลือเกิน แต่บางคนอาจจะเกรงประเทศที่ควบคุมลาว

แต่ข้อเท็จจริงก็มีอยู่ว่า ประเทศนั้นหาได้เก่งกาจแต่อย่างใดไม่ เพราะปราบกัมพูชามา 9 ปีแล้ว ยังไม่สำเร็จ

จังหวัดลานช้างนั้นเป็นของไทย

ไทยเรายอมรับว่าดินแดนสิบสองจุไท ซึ่งเผ่าไทยเผ่าหนึ่งอาศัยอยู่นั้นเป็นของญวน ก็เช่นเดียวกันดินแดนฝั่งตะวันตกของแม่น้ำโขงเพียงหยิบมือเดียวนี้ต้องอยู่ในเขตอิทธิพลของไทย

จังหวัดลานช้างต้องเป็นของไทย

กองพันพยัคฆ์น้อยเคยไปสร้างเกียรติประวัติให้ปรากฏแก่ชาวโลกมาแล้วในสมรภูมิเกาหลี กองพลเสือดำและจงอางศึกก็เคยบุกตะลุยเวียดนามมาแล้ว

ดินแดนลานช้างนี้เรืองขฝง

ถ้ายึดจังหวัดลานช้างได้ เนิน 1428 ก็จะตายไปเอง

และอีกข้อหนึ่งคือ เรื่องบีนใหญ่ข้าศึกยิงบ้านเรือนราษฎรของเรานั้นว่าอย่างไร ?

เพื่อศักดิ์ศรีและความปลอดภัยแห่งราชอาณาจักรต้องเอาลานข้างมาให้ได้

และภายในไม่กี่เดือนข้างหน้านี้ อย่าให้ผู้รุกรานเหลืออยู่ทางแม่น้ำโขงฝั่งนี้แม้แต่คนเดียว

"มังกร ห้าเล็บ" ใน ไทยรัฐ 18 กุมภาพันธ์ 2531 กล่าวว่า

"เรารบได้เปรียบ เรามีกำลังทั้งกำลังทางการรบ และกำลังสนับสนุนจากพี่น้องไทยเหลือหลาย แต่ทำไมเราจะต้องมาแพ้สงครามจิตวิทยาลาวมันด้วย

ทำสงครามจิตวิทยาสู้เขาไม่ได้ ก็ต้องใช้วีธีเผด็จศึกที่ร่มเกล้าเสียในวัน 2 วันนี้ ไม่ใช่เอออออห่อหมก อยู่ ๆ ก็จะเลิกรบหยุดยิงกันง่าย ๆ

นายพลสีสะหวาด แก้วบุนพัน แกอยากจะทำท่าหัวร่อ งอหาย ก็ให้หัวร่อเจื่อนไปเอง

สงครามกับคอมมิวนิสต์ไม่ใช้ "สงครามเบ็ดเสร็จ" ละก็เสร็จมันทุกที"

ไตรรัตน์ สุนทรประภัสสร์ ใน เดลินิวส์ 19 กุมภาพันธ์ 2531 กล่าวว่า:-

"ปัญหาชายแดนลาวนั้น พอพูดจากันได้ เพราะใคร ๆ ก็รู้ว่ายุนฝรั่งเศสมายึดครองลาวนั้น ได้มาผนวกดินแดนล้ำเขตไทยตั้งเท่าไหร่ ก็เหมือนจีนมีปัญหากับอินเดียญวนและโซเวียตนั่นเอง

ไทยเราต้องใจเย็น พัฒนาบ้านเมืองให้รุ่งเรืองซะก่อน แล้วค่อยคิดบัญชีก็ได้ ไม่ใช่มาทำศึกยืดเยื้อจนต้องชะงักการพัฒนา จะทำให้ถอยหลังเข้าคลองไปด้วย

แล้วก็ไม่ต้องไปหลงดีใจ กับถ้อยแถลงของสหรัฐฯ ที่จะช่วย เพราะดูแล้วอาจยิ่งทำให้เหตุการณ์เลวร้ายยิ่งขึ้นอีก ในเมื่ออภิมหาอำนาจเข้ามาก้าวก่ายทั้ง 2 ด้าน แต่ถ้าจีนประกาศให้ชัด ๆ ล่ะก็ดีไม่หยอก เพราะ 3 ชาติอินโดจีนนั้นไม่กลัวใครเท่าจีน

เราควรมีลูกเล่นที่ดี ในการจัดการกับบักห่านน้อยลาว เหมือนในประวัติศาสตร์ครั้งแล้วครั้งเล่า

ลาววันนี้ คงขี่เล่นไม่ได้ง่าย ๆ อีกแล้ว

เพราะลาวมีหลายลูกพี่

แต่ถ้าขี่ได้ เอาให้เข็ด !!!!"

กำแหง ภริตานนท์ ในเดลินิวส์ 25 มีนาคม 2531 กล่าวว่า:-

ด้านหนึ่งของลาวนั้น แสดงให้ชาวโลกเห็นว่าต้องการสันติภาพ และถูกไทยรังแก แต่อีกด้านหนึ่งลาวแสดงความโอหังเข้าใส่ไทย ทั้งพูดจาแสดงให้เห็นว่าตัวเองมีสมรรถนะในการรบเหนือไทย

ดูไปแล้วลาวก็คือผู้กระหายสงครามดี ๆ นี่เอง

ในการกล่าวปราศรัยต่อหน้าทหารที่ทำศึกบ้านร่มเกล้า ผู้นำลาวได้ประกาศชัยชนะที่มีต่อนักรบไทย แถมประกาศขอบคุณมิตรประเทศ เช่น เขมร เวียดนาม และรัสเซีย ที่มีส่วนทำให้ลาวได้ชัยชนะ

นี่เป็นการดึงเอาประเทศอื่นเข้ามาร่วม อย่างน่าละอาย และถือเป็นการข่มขู่ประเทศไทยด้วย

เอาเลย ถ้าลาวกระหายสงคราม อยากจะรบไทย ก็ให้บุกเข้ามาที่บ้านร่มเกล้านั่นแหละ แล้วลาวจะรู้ว่า นักรบไทยนั้นถ้าถึงคราวพูดกันไม่รู้เรื่องแล้วจะสู้แบบสุดใจขาดดิ้น

ยิ่งเป็นการรบเพื่อป้องกันอธิปไตยของชาติ นักรบไทยไม่เคยถอย

อย่าเข้าใจว่า พอ "บิ๊กจิ๋ว" ไปนับญาติกับลาวแล้ว จะต้องหงอลาวตลอดไป คนเรามีความอดทนมีขีดจำกัด และกองทัพไทยไม่ใช่มีแต่ "บิ๊วจิ๋ว" คนเดียว

ไม่มีใครงอมืองอตีนให้ "สีสะหวาด" พูดข่มขู่อยู่ได้ทุกวันหรอก

ไม่เชื่อกลับไปลาวคราวนี้ลองดูอีกทีก็ได้"

บุคคลที่มีแนวคิดในการแก้ปัญหา โดยวิธีการใช้กำลังเพื่อบีบบังคับให้ลาวยอมตกลงตามที่ไทยต้องการ โดยไม่มีข้อแม้นั้น ส่วนหนึ่งก็มีอยู่ในกองทัพ ในหมู่ข้าราชการชั้นสูงและในรัฐบาล ซึ่งแม้จะไม่แสดงออกมาโดยชัดแจ้ง แต่ก็พอจะสังเกตเห็นได้ไม่ยากนัก ดังเช่นท่าทีของ พลเอกพิจิตร กุลวะณิชย์ ผู้ช่วย ผบ. ทบ. ซึ่งตามข่าว ไทยรัฐ 7 กุมภาพันธ์ 2513 ที่ว่า

"พลเอก พิจิตร กุลละวณิชย์ ผู้ช่วย ผบ. ทบ. ให้สัมภาษณ์ผู้สื่อข่าวค่ำวันเดียวกันว่า ขณะนี้ทหารไทยยังคงใช้ความพยายามผลักดันลาวออกไปจากแดนไทย อาจจะต้องเป็นอย่างที่พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ ผบ. ทบ. ได้พูดว่า ถ้าลาวไม่ยอมออกไป ก็ต้องหามาตรการอื่น และย้ำว่าไทยก็มีขีดจำกัดเรื่องความอดทน และไม่กลัวที่จะต้องรบยืดเยื้อ พลเอกวิจิตรกล่าวด้วยว่า การที่ประชาชนเอาใจช่วยทหารแนวหน้าเป็นสิ่งดี เพราะทหารต้องการกำลังใจ ต้องการแสดงพลังออกมาให้เห็นว่าชัยบุรีเป็นของไทยมาแต่ก่อน ดินแดนล้านช้าง เคยถูกฝรั่งเศสแย่งไป เพราะฉะนั้นดินแดนของไทยคงจะไม่ให้ใครอีกแล้ว "เราไม่กลัวการรบ เหมือนที่ท่านนายกรัฐมนตรีพูดว่าดินแดนของเราใครมาล่วงล้ำไม่ได้ การรบอาจจะยืดเยื้อ หรือรุนแรงก็ขึ้น

อยู่กับลาวว่าจะยอมเคารพเอกภาพในดินแดนของไทยหรือไม่ ถ้าไม่ก็ต้องรบกัน และอาจจะรบกันหนักกว่านี้" พลเอกพิจิตรกล่าว

นอกจากนี้ถ้าเราติดตามท่าทีของบุคคลบางคนที่เกี่ยวข้องกับรัฐบาล เช่น น.ต. ประสงค์ สุ่นศิริ เลขาธิการนายกรัฐมนตรี นายสุวิทย์ สุทธานุกูล เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ และคนอื่น ๆ บางคนก็จะสามารถเข้าใจเรื่องนี้ได้ไม่ยากเช่นเดียวกัน

สำหรับบุคคลในวงการสื่อสารมวลชน ผู้ที่สนับสนุนแนวความคิดดังกล่าว ก็จะเห็นได้ในกลุ่มที่สังกัดชมรมวิทยุเสรี ซึ่งอยู่ในสาย กอ. รมน. สำหรับนักเขียน นักหนังสือพิมพ์นั้น สังเกตจากข้อเขียนต่าง ๆ ก็จะเห็นได้ว่ามีกลุ่มสานุศิษย์ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ และกลุ่มที่มีความเกี่ยวข้องกับสาย "แผ่นดินใหญ่" ในหนังสือพิมพ์ต่าง ๆ หลายฉบับ ซึ่งคงจะเป็นที่สังเกตเห็นกันอยู่แล้วโดยทั่วไป

3. ความสลับซับซ้อนในการแก้ปัญหา ข้อสังเกตในเรื่องนี้มีอยู่ว่า เนื่องจากความขัดแย้งไทย–ลาวมีการสะสมมานานแก้ไม่ตก จึงทำให้มีปมปัญหาต่าง ๆ มากมาย เมื่อมาถึงกรณีแม่น้ำเหืองจะพบว่าปมปัญหาต่าง ๆ มีความสลับซับซ้อนยิ่งขึ้น กล่าวคือ 1) ความสับสนเกิดจากการแก้แผนที่ของไทยที่ทำกัน

หลายครั้งจนไม่อาจตกลงได้ว่าฉบับใดถูกต้อง ดังเช่นฝ่ายไทยเราเองปฏิเสธแผนที่ทางทหารที่เราสำรวจและพิมพ์เองเมื่อ พ.ศ. 2510 แต่รับรองเอาฉบับพิมพ์ พ.ศ. 2512 ซึ่งคัดลอกจากฉบับ พ.ศ. 2510 แต่มีการแก้ไขเส้นเขตแดนบางตอนในแผนที่นั้นว่าเป็นฉบับที่ถูกต้อง และบอกว่าฉบับปี 2510 เป็นฉบับที่ไม่ใช้แล้ว (ดูแผนที่หมายเลข 3 และ 4 ประกอบ) 2) ความสับสนเรื่องสาเหตุของความขัดแย้งที่ทางการไม่กล้ายอมรับความจริงกลับอ้างสาเหตุที่สมมุติเอาเอง เพื่อปลุกระดมมวลชนให้เห็นด้วยกับทางการ ซึ่งแม้จะได้ผลในระยะแรก แต่เกิดผลเสียในภายหลัง 3) นโยบายในการแก้ปัญหาของทางรัฐบาลไม่แจ่มชัดมาแต่ต้น 4) ท่าทีบทบาทของกระทรวงการต่างประเทศสับสน และ 5) ท่าทีและบทบาทของผู้นำทางทหารเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลันประชาชนตามไม่ทัน

สำหรับปัญหา ข้อ 1) และ 2) นั้นได้อภิปรายมาแล้วในตอนก่อน จึงขอผ่านไป ในตอนนี้จะกล่าวถึงเฉพาะปัญหาข้อ 3) 4) และ 5) เป็นสำคัญตามลำดับไป คือ

ปัญหานโยบายของรัฐบาล เป็นที่เห็นได้ชัดว่านโยบายของรัฐบาล ในการแก้ปัญหากรณีความขัดแย้งเรื่องแม่น้ำ

เหืองนี้ไม่แจ่มชัดมาแต่ต้น ที่ว่าไม่แจ่มชัดเราหมายถึง รัฐบาลไม่อาจทำให้ประชาชนเข้าใจนโยบายในการแก้ปัญหานี้ ได้ถูกต้องตามที่รัฐบาลตั้งใจจะทำ นั่นคือการเลือกแนรทางในการแก้ปัญหาระหว่างการรบกับการเจรจาระงับข้อพิพาทโดยสันติวิธี ตามแนวทางขององค์การสหประชาชาติซึ่งทุกฝ่ายยอมรับ

แนวทางระงับข้อพิพาทโดยสันติวิธีของสหประชาชาติมีอยู่ว่า (1) หลีกเลี่ยงการใช้กำลังและหาทางเจรจาตกลงกันโดยสันติ (2) ให้มีการประนีประนอมข้อพิพาทระหว่างกัน และ (3) ถ้าวิธีการดังกล่าวไม่บรรลุผล ก็ให้มีการตัดสินข้อพิพาทโดยองค์การยุติธรรมสากลหรือศาลโลก

แต่เท่าที่ผ่านมาทางรัฐบาลไทย ภายใต้การนำของพลเอกเปรมฯ กลับทำให้ประชาชนสับสน นั่นคือ ขณะที่ประกาศว่าต้องการให้มีการตกลงโดยสันติวิธี แต่ในทางปฏิบัติก็สร้างบรรยากาศเพื่อทำให้เกิดการรบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อผ่านเหตุการณ์ต่างๆ มาจนถึงปัจจุบัน เราสามารถมองเห็นได้ชัดเจนว่ารัฐบาลเปรมได้เลือกแนวทาง “รบก่อนแล้วจึงเจรจา” ทั้งนี้เพราะคิดว่า ไทยเรามีกำลังเหนือกว่าต้องปราบลาวให้ยอมตามให้ได้ เพราะถ้าเจรจาก่อน ไทยมักเสียเปรียบลาวเสมอมาเพราะ

"หลักฐานอ่อน" แต่รัฐบาลพยายามปกปิดนโยบายนี้ตลอดมา จึงทำให้ประชาชนสับสน จึงมองไปที่กระทรวงการต่างประเทศแต่ฝ่ายเดียวว่าไม่มีความสามารถในการเจรจา ซึ่งก็นับว่ามีส่วนถูกอยู่บ้าง

ความจริงแล้ว พลเอกเปรมฯ เป็นบุคคลที่ชี้เป็นชี้ตายในปัญหานี้ ดังนั้นนโยบายลับของรัฐบาลไทยดังกล่าวแล้วย่อมถูกวางอย่างเป็นขั้นตอนร่วมกันระหว่าง พลเอกเปรมฯ พลอากาศเอกสิทธิ์ฯ ผู้นำฝ่ายทหาร สภาความมั่นคงแห่งชาติ สำนักงานข่าวกรองแห่งชาติ และนาวาตรี ประสงค์ สุ่นศิริ เลขาธิการนายกรัฐมนตรี หรือ "นายกฯ น้อย"

จากนั้นก็ได้มอบแผนเตะถ่วงการเจรจาให้กระทรวงการต่างประเทศไปดำเนินการ แผนดำเนินการสงครามสั่งสอนลาวให้ฝ่ายทหารดำเนินการและแผนการทำสงครามจิตจิทยาให้"นายกฯ น้อย" และ กอ.รมน. ไปดำเนินการ

การที่พลเอกเปรมฯ นายกรัฐมนตรี พร้อมด้วยพลเอกประจวบฯ รัฐมนตรีมหาดไทย พลเอกพะเนียงฯ รัฐมนตรีกลาโหม พลเอกวันชัยฯ รอง ผบ.ทบ. และพลเอกพิจิตรฯ ผู้ช่วย ผบ.ทบ. ไปเยี่ยมแนวรบและประกาศยืนยันอย่างแข็งกร้าวว่าดินแดนส่วนนั้น

เป็นของไทยเมื่อวันที่ 22 มกราคม 2531 ในขณะที่การรบอยู่ในขั้นรุนแรงนั้น เป็นสัญญาณให้เห็นนโยบายแก้ปัญหาด้วยสงครามของรัฐบาลไทยอย่างเห็นได้ชัด

แต่แล้วนโยบายดังกล่าวไม่บรรลุผล เพราะอย่างน้อยการรบไม่ได้ง่ายอย่างที่คาดคิด และความสูญเสียก็สูงเกินกว่าที่ประเมินไว้.บ้นอย่างมาก นอกจากนั้นสหรัฐ ฯ และกลุ่มอาเซียนซึ่งรัฐบาลไทยหวังอย่างยิ่งว่าจะให้การสนับสนุนไทยในการรบครั้งนี้ กลับมีท่าทีเฉยเมยอย่างผิดคาด คงมีแต่จีน "มหามิตรใหม่" เท่านั้นที่เอาการเอางานกว่าเพื่อน และที่สำคัญที่สุดก็คือประชาชนเกิดความไม่พอใจต่อผลการรบมากขึ้นทุกวัน ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ผู้นำฝ่ายทหารต้องเปลี่ยนท่าทีหันมากดดันรัฐบาลให้ใช้การเจรจาเข้าแก้ไขสถานการณ์ โดยที่ผู้นำทางทหารก็ต้องออกโรงเองในการพบปะทางทหาร เพื่อยุติการรบไว้ก่อน เพื่อโยน "ลูกร้อน" ออกจากมือพวกตนก่อนที่พวกตนจะพังทลายและทุกอย่างจะสายเกินไป

การแก้เกมส์ดังกล่าว ทำให้สถานการณ์พลิกผันอย่างหน้ามือเป็นหลังมือ และด้วยความไม่เข้าใจต่อนโยบายและท่าทีของรัฐบาลมาแต่ต้น ทำให้ทั้งกองทัพและกระทรวงการต่างประเทศ

ถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างหนัก กองทัพถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าหย่อนความสามารถในการรบ ขาดการประสานงาน ไม่มีความพร้อมรบ และบางคนก็ถึงกับว่ากองทัพไทยรบสู้ลาวไม่ได้ ซึ่งทำให้ "เสียหน้า" ของประเทศไทยมหาอำนาจ และยังวิจารณ์ว่ากองทัพทำการล้ำหน้ากระทรวงการต่างประเทศที่ไปตกลงเลิกรบ ทำให้การดำเนินการเจรจาทางการเมือง โดยกระทรวงการต่างประเทศประสบความยากลำบากยิ่งขึ้น

สำหรับกระทรวงการต่างประเทศนั้น ก็ถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างหนักในข้อที่ว่า ไม่มีฝีมือในการเจรจา ปล่อยให้เกิดสงครามทำให้เกิดความเสียหายแก่ชีวิตทรัพย์สินและชื่อเสียงของประเทศเป็นอย่างมาก

สำหรับผู้ที่รอดตัวก็คือ พลเอกเปรม ฯ นายกรัฐมนตรี ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบสูงสุด และ "นายก ฯ น้อย" ผู้อยู่เบื้องหลังแผนการนั้นทั้งหมด เพราะฉลาดรู้จักเอาตัวรอด ปล่อยให้กองทัพและกระทรวงการต่างประเทศเล่นลูก "โยนกลอง" กันไปมาท่ามกลางความผิดหวังและไม่พอใจของประชาชน

แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อเสียงวิพากษ์วิจารณ์รุนแรงขึ้น เกิดข่าวลือและใบปลิวแพร่ระบาดเต็มบ้านเต็มเมือง ว่ามีการ

"ดัดหลัง" กันเองในบรรดาผู้นำของไทยในกรณีบ้านร่มเกล้า และรัฐมนตรีต่างประเทศก็ถูกวิจารณ์หนักขึ้น เป็นที่เห็นได้ชัดว่า เสถียรภาพของรัฐบาลเปรม ฯ 5 ถูกสั่นคลอน ดังนั้นการ "นิ่งเงียบ" ของพลเอกเปรมฯ ซึ่งเคยได้ผลมาก่อนจึงไร้ผลในคราวนี้ ทำให้พลเอกเปรมฯ ต้องออกมาปกป้องรับรองพลอากาศเอก สิทธิ เศวตศิลา รัฐมนตรีต่างประเทศ ดังรายงานข่าวที่ว่า

นายกรัฐมนตรีชี้แจงว่า กระทรวงการต่างประเทศได้ทำหน้าที่อย่างดียิ่งนับตั้งแต่แรกเริ่ม เช่น ทำหนังสือประท้วงประเทศลาว ส่งเรื่องไปยังคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ และร่วมให้ความคิดเห็นแก่ฝ่ายทหารโดยตลอด การดำเนินการที่ผ่านมา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศได้ร่วมปรึกษาหารืออย่างใกล้ชิดกับตน และผู้บัญชาการทหารบกตลอดเวลา แม้การเจรจาที่ท่าอากาศยานทหาร กองบัญชาการทหารอากาศ เจ้าหน้าที่ของกระทรวงการต่างประเทศ ได้มีส่วนช่วยเหลือสนับสนุน และให้ความคิดเห็นแก่ฝ่ายทหาร ซึ่งเป็นผู้เจรจาโดยตลอด

นายกรัฐมนตรีกล่าวย้ำว่า การเจรจาที่จะมีขึ้นในวันที่ 3 มี.ค. นี้ จะเห็นบทบาทของกระทรวงการต่างประเทศได้เด่นชัดยิ่งขึ้น

นายกรัฐมนตรีกล่าวถึง พล.อ.อ. สิทธิ ว่า เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถและเชี่ยวชาญในการต่างประเทศมาก และเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศมาเป็นเวลาถึง 8 ปีแล้ว เป็นบุคคลที่ควรแก่การยกย่อง เพราะทำให้มีการแก้ปัญหาพรมแดนไทย–ลาว โดยสันติวิธี และพร้อม ๆ กันนั้นทางกองทัพโดยพลเอกสุนทร คงสมพงษ์ เสนาธิการทหารก็ได้ออกมาชี้แจงบทบาทของฝ่ายทหารดังรายงานข่าวอีกตอนหนึ่งที่ว่า

"ความจริงมีการทำงานร่วมกันระหว่างกองทัพและกระทรวงการต่างประเทศในทุกขั้นตอน แล้วแต่ว่าขั้นตอนไหนจะให้ใครออกมาทำเท่านั้น นโยบายทกอย่างออกมาจากนายกรัฐมนตรี ผ่านทางกระทรวงการต่างประเทศ และมาถึงรักษาการผู้บัญชาการทหารสูงสุด เพราะฉะนั้นในบางตอนที่ยังไม่ถึงหน้าที่ของใคร ก็ไม่จำเป็นต้องเปิดเผยตัวออกมา"

พล.อ. สุนทร กล่าวว่า อย่างเช่นการที่ลาวส่งทหารเข้ามาพุดคุยกันก่อนหน้านั้น ก็เป็นไปตามข้อตกลงของรัฐบาลซึ่งได้ตกลงว่าขั้นตอนไหนใครจะทำหน้าที่อะไร จากนั้นจึงได้ตกลงกันในระหว่างประเทศ และการเชิญลาวมาเจรจานั้นกองทัพไม่ได้เป็นผู้เชิญ แต่เชิญมาในนามของรัฐบาล ทางลาว

จึงเดินทางมาโดยส่งเจ้าหน้าที่มาในระดับหนึ่ง และในตอนนี้ก็มีการส่งเจ้าหน้าที่มาเจรจาในอีกระดับหนึ่ง (สยามรัฐ 2 มีนาคม 2531)

จากการชี้แจงดังกล่าว เป็นที่เห็นได้ชัดว่าเหตุการณ์ที่ดำเนินมาทั้งหมดตั้งแต่ต้นนั้นเป็นแผนของรัฐบาลพลเอกเปรม ฯ โดยตรง ซึ่งดำเนินไปตามนโยบายที่ไม่ประกาศแจ้งชัดต่อประชาชน แต่เมื่อแผนการณ์นั้นล้มเหลวจึงก่อความสับสนและผิดหวังในหมู่ประชาชนอย่างกว้างขวาง และส่งผลต่อความเชื่อถือที่มีต่อรัฐบาล และกลไกของรัฐบาลมากขึ้นอีกวาระหนึ่ง

บัญหาเกี่ยวแก่บทบาทของกระทรวงการต่างประเทศ

จากการติดตามบทบาทของกระทรวงการต่างประเทศภายใต้การนำของพลอากาศเอก สิทธิ เศวตศิลา ตลอดมาก็จะพบว่า กระทรวงการต่างประเทศของไทย ยึดถือแนวทางการแก้บัญหาความขัดแย้งกับลาว โดยพยายามทำตนเป็นเบี้ยบน ด้วยการวาง "ฟอร์ม" ใหญ่เพื่อข่มเขาไว้ก่อน ซึ่งคิดว่าจะทำให้ลาวกลัวเกรงและจะยอมตามได้ง่าย พฤติกรรมของกระทรวงการต่างประเทศในระยะแรกๆ เมื่อเกิดบัญหานี้ก็คือ การ "บริภาษ" นายคำพัน สิมมาลาวง เอกอัครรัฐทูตลาวประจำไทยอย่างรุนแรงว่า "ทูตลาวคนนี้ไม่ค่อย

ได้ความ ทำผิดขั้นตอน มีเรื่องอะไรก็ควรไปพูดจากันที่กระทรวงการต่างประเทศ ซึ่งมีหน่วยงานรับผิดชอบเฉพาะอยู่แล้ว การกระทำของทูตลาวคนนี้ ผมชักรำคาญเต็มที...." (สถานีโทรทัศน์ช่อง 7 สี 24 ธันวาคม 2531)

สาเหตุที่ทำให้พลอากาศเอก สิทธิ "รำคาญ" นี้ ก็คือว่า นายคำพัน ฯ ได้ไปพบปะพูดจาปัญหาบางอย่างกับพลเอกชวลิต ฯ ในงานศพแห่งหนึ่ง และเรื่องนี้ก็ได้มีการเขียนชี้แจงและวิพากษ์ท่าทีของพลอากาศเอกสิทธิ ฯ ไว้หลายราย และในจำนวนนี้ก็มีข้อเขียนของ "ยอดธง ทับทิวไม้" ซึ่งมีรายละเอียดที่น่าสนใจดังต่อไปนี้

ซึ่งการพูดทำนองนี้ ในวงการทูตของประเทศที่เจริญแล้ว เขาจะไม่ยอมกระทำกัน หรือจะไม่ยอม "พล่อย" ออกมาง่าย ๆ เพราะทูตของประเทศหนึ่ง ๆ ก็คือตัวแทนของประชาชนทั้งประเทศของประเทศนั้น การกล่าววาจาหรือการแสดงท่าทีใด ๆ อันมีลักษณะเป็นศัตรูและเป็นการท้าทาย อันแสดงว่าตนคือพระผู้เป็นเจ้าทำนองนั้น เท่ากับเป็นการเหยียบย่ำทำลายน้ำใจและความรู้สึกอันดีของประชาชนในประเทศแต่ละประเทศ

ไม่ใช่เฉพาะตัวทูต หรือใครคนหนึ่งคนใดในประเทศที่ตนไม่พิศมัยเท่านั้น

ในการพบปะกับพลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ ในวันนั้น สิ่งที่ทูตลาวได้พูดคุยกัน เป็นเรื่องการพูดคุยกันในฐานะส่วนตัว เนื่องมาจากความรู้จักมักคุ้นกันและมีกิจกรรมร่วมกัน คือไปแสดงความเคารพต่อผู้ตาย บัญหาที่พูดกันนั้นไม่ใช่เรื่องที่จะนำความฉิบหายใด ๆ มาสู่ประเทศชาติประชาชนทั้งสองฝ่าย แต่เป็นเรื่องสร้างสรรค์ทั้ง 2 เรื่องที่นำมาพูดคือ

(1) บัญหาการกระทบกระทั่งที่ชายแดนไทยระหว่างลาวกับไทยนั้น ควรจะได้มีการเจรจากัน และ (2) ในวาระครบรอบ 60 พรรษา ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของไทยนี้ ท่านภูมี วงศ์วิจิตร ซึ่งรักษาการในตำแหน่งประธานาธิบดีของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จะขอถือโอกาสเข้ามาถวายพระพร ในฐานะผู้นำของบ้านพี่เมืองน้องของไทย

การพูดคุยกับพลเอกชวลิต ด้วยการนำเรื่องทั้งสองเรื่องนี้มากล่าวกันต่อกันนั้น ล้วนเป็นเรื่องดีที่จะมาสู่ประเทศชาติไม่ว่าในปัจจุบันหรือในอนาคตทั้งสิ้น

ในการสนทนากับ พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ ในวันนั้น เอกอัคราชทูตลาวที่ "น่ารำคาญ" นี้ก็ได้บอกกล่าวแก่ พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ ไปแล้วว่าได้เสนอบัญหานี้ต่อกระทรวงการต่างประเทศไปแล้ว เป็นทางการและตามขั้นตอนทุกประการ

ก็ไม่รู้ว่าการเสนอ "ตามขั้นตอน" ของเอกอัคราชทูตลาว ที่กระทรวงการต่างประเทศดังกล่าวนี้ แม้แต่เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบของกระทรวงการต่างประเทศ ไปอยู่ที่ไหนกันหมด ถึงไม่รู้ว่าได้มีการเจรจาและการติดต่อกับกระทรวงการต่างประเทศเรียบร้อยไปแล้ว!

ในการพบปะกันระหว่างคนที่รู้จักคุ้นเคยกันนั้น ตามปกติก็จะพูดคุยซักถามทุกข์สุขกันไปตามประเพณี แต่พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ เป็นบุคคลสำคัญของประเทศ และเอกอัคราชทูตลาว ก็เป็นตัวแทนของประเทศที่มีปัญหาขัดแย้งกันอยู่ การพูดคุยมันก็จำเป็นอยู่เอง ที่จะต้องเลยไปถึงปัญหาที่จะต้องหาทาง "ทำความเข้าใจกัน" อย่างน้อยก็สองประเด็นนั้น

ถ้าหากกระทรวงการต่างประเทศ หรือ พล.อ.อ. สิทธิ เศวตศิลา จะมองเอาแต่เพียงว่าเอกอัคราชทูตลาวทำผิดขั้นตอน ไม่ไปพูดที่กระทรวงการต่างประเทศ แต่มาพูดกับ พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ ก็จะต้องประนาม พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ ด้วย ที่ไปแทรกแซงกิจกรรมของกระทรวงการต่างประเทศ ไปแย่งงานของกระทรวงการต่างประเทศ หรือไปแตะต้อง "ของสูง" ในกระทรวงการต่างประเทศเข้า

มันคงจะมากไปสักหน่อย!

ความจริงบัญหาระหว่างลาวกับไทยไม่น่าจะมีอยู่ เพราะเป็นเวลานานเกือบสิบปีมาแล้ว ที่ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับลาวขาดสะบั้นลงไป เพราะลาวได้เปลี่ยนการปกครองจากระบบเก่ามาเป็นระบบใหม่ แต่ในขณะที่ความสัมพันธ์ที่ขาดสะบั้นลงไปนั้นก็ไม่ได้ขาดไปจริงๆ จังๆ

แต่มันก็เป็นภาพสะท้อนว่า บัญหาความขัดแย้งระหว่างไทยลาว หรือบัญหาขัดแย้งระหว่างประเทศเพื่อนบ้าน ที่รัฐบาลและกระทรวงการต่างประเทศของไทยนั้น ดูเหมือนจะไม่มีสติบัญญาเอาเลยในการหาทางแก้ไขให้มันเสร็จสิ้นลง แม้จะใช้เวลาเกือบสิบปีที่ผ่านมา บัญหาก็ยังคงเกิดขึ้นอยู่ เป็นเพราะอะไร

นั่นคือคำถามที่จะต้องหาคำตอบให้ได้

เป็นเพราะว่ารัฐบาลและกระทรวงการต่างประเทศของไทยไม่มีสติบัญญาใดๆ ที่จะแก้มันได้ หรือเพราะไม่มีความจริงใจที่จะแก้

หรือเป็นเพราะว่า มีอะไรผูกมัดอยู่กระนั้นหรือ?

คนเรานั้น ถ้าใช้เวลาเป็นสิบปี ด้วยความไม่สามารถที่จะแก้บัญหาใดๆ ได้นั้น มันยืนยันชัดแจ้งว่าไร้ประสิทธิภาพ

(จาก สยามรัฐ 14 มกราคม 2531)

ต่อมาในวันที่ 29 ธันวาคม 2530 พล.อ.อ. สิทธิ ก็ได้กล่าวถึงทูตลาวอีกว่า "มีการกระทำที่ไม่เป็นไปตามกฎระเบียบ คือมีที่ให้ติดต่อก็ไม่ติดต่อ ทำให้เกิดความบึ่นบ่วนในประเทศไทย เพราะการกระทำที่ไม่ถูกต้อง..." (สยามรัฐ 30 ธันวาคม 2531) และต่อมาเมื่อวันที่ 30 ธ.ค. 30 นายสาโรจน์ ชวนะวิรัช อธิบดีกรมสารนิเทศกระทรวงการต่างประเทศก็ได้เบิดแถลงข่าววิพากษ์วิจารณ์ทูตลาวอีก ซึ่งตามข่าวโดยสรุปใน สยามรัฐ 31 ธันวาคม 2530 มีว่า "กระทรวงการต่างประเทศเบิดรายการยำทูตลาวต่อสวดอยู่มานานจนแสดงเจตนาชัดแจ้งว่า ต้องการสร้างความแตกแยกระหว่างผู้นำสาขาต่าง ๆ ของไทยแบบไร้มารยาททางการทูต หาขบวนการอินโดจีนเหลี่ยมจัด ตั้งแง่ในวงการเจรจาระดับชาติตลอด...."

บัญหา ที่ว่าเพราะเหตุใดกระทรวงการต่างประเทศไทยจึงได้แสดงท่าทีดังกล่าวออกมาในช่วงนี้ นับเป็นเรื่องที่มีการวิพากษ์วิจารณ์กันอยู่ไม่น้อย แต่จากการติดตามสถานการณ์นี้มาตลอด ก็พอจะทำให้เราเข้าใจสาเหตุของท่าทีดังกล่าวนี้ได้ว่าสาเหตุประการแรกมาจากนโยบายการแก้บัญหาของรัฐบาลในกรณีแม่น้ำเหืองที่ต้องการสร้างเงื่อนไข หลีกเลี่ยงการเจรจาเพื่อจะรบ

เอาชนะลาวไว้ก่อน และประการที่สองต้องการกดดันให้ฝ่ายลาวย้ายนายคำพัน ฯ ออกจากประเทศไทย เพราะฝ่ายไทยไม่ต้องการให้นายคำพันฯ ซึ่งเป็นทูตอาวุโสที่สุดในบรรดาทูตประเทศต่าง ๆ ในไทยเวลานั้น ได้เลื่อนขึ้นเป็น "คณบดีคณะทูต" ต่างประเทศในไทยแทนทูตสิงคโปร์ ซึ่งเป็นคณบดี ฯ อยู่ก่อน และกำลังจะพ้นจากตำแหน่ง ประกอบกับเหตุผลประการแรกดังกล่าวแล้วจึงทำให้กระทรวงต่างประเทศต้องการทำการเคลื่อนไหวอย่างหนักในช่วงนี้ ดังข้อสังเกตของ "กำแหง ภริตานนท์" ใน เดลินิวส์ 12 มกราคม 2531 ที่ว่า

มีกรณีที่เป็นปัญหาระหว่างไทยกับลาวเกิดแทรกขึ้นมาอีกเรื่อง ก็คือกรณีที่เอกอัครราชทูตสิงคโปร์พ้นจากตำแหน่ง ซึ่งพลอยให้ตำแหน่ง "คณบดีทูต" ว่างลง ตามหลักเกณฑ์และวิธีปฏิบัติที่เคยทำกันมาทูตต่างประเทศที่มีอาวุโสสูงสุด จะได้รับตำแหน่งนี้ไป

แต่มีข่าวแพร่สะพัดออกมาว่า กระทรวงการต่างประเทศของเรา ไม่เต็มใจที่จะให้เอกอัครราชทูตลาว ซึ่งเป็นผู้อาวุโสได้รับตำแหน่งคณบดีทูต

เหตุผลเพียงแค่ว่า ผู้ที่เป็นคณบดีทูตจะต้องทำงานเข้ากันได้กับประเทศเจ้าภาพ

พร้อมกับมีข่าวดักหน้าว่า เนื่องจากประเทศลาวเป็นรัฐสังคมนิยม ทูตประเทศอื่นที่มีจำนวนมากกว่าซึ่งไม่ได้เป็นสังคมนิยมอาจไม่ยินยอม

ครับ นี่เป็นตัวอย่างที่เห็นได้ชัดว่าเราไม่ยอมใช้การเมืองนำการทูต

เพียงแค่มีข่าวออกไปเช่นนี้ ดูเหมือนจะยิ่งทำให้เกิดความอึมครึมหนักยิ่งขึ้น พอ ๆ กับที่ทูตลาวเคยถูกผู้รับผิดชอบของเราตำหนิว่าไม่มีมารยาทนั่นแหละ

น่าจะถึงเวลาทบทวนยกเครื่องใหม่กันเสียที

การเล่น "บทผีด" ของกระทรวงการต่างประเทศ เพื่อถ่วงการเจรจารอให้ฝ่ายทหารสั่งสอนลาวตามแผนของรัฐบาลนั้น จะเห็นได้จากกรณีอื่น ๆ อีกเช่น การยื่นหนังสือตอบข้อเสนอของฝ่ายลาวที่ต้องการให้มีการเจรจาแก้ปัญหาชายแดนกรณีแม่น้ำเหือง โดยต่อเนื่องกับกรณีสามหมู่บ้านที่ยังค้างอยู่นั้น ฝ่ายไทยได้เสนอเงื่อนไขว่า 1) ไทยขอไม่ให้ฝ่ายลาวตั้งนายสุบัน สะลิดทิราด มาเป็นหัวหน้าคณะของลาวในการเจรจาคราวนี้ และการเจรจา

คราวนี้ไม่ถือว่าเป็นการเจรจาครั้งที่ 3 ต่อจากการเจรจา 2 ครั้ง เรื่องสามหมู่บ้านเมื่อก่อนนั้น 2) ไม่ให้มีการออกข่าวที่มีลักษณะโฆษณา 3) ควรจัดระเบียบวาระการประชุมล่วงหน้าให้เป็นที่แน่นอน 4) ควรมีการกำหนดหน้าที่ของคณะผู้แทนและองค์ประกอบของคณะผู้แทนไว้ล่วงหน้า และ 5) การพบปะครั้งนี้จะต้องทำในประเทศที่ 3 เพื่อป้องกันการโฆษณาทับถมซึ่งกันและกัน

จากข้อเสนอดังกล่าว ฝ่ายลาวเห็นว่าเป็นการกำหนดเงื่อนไข ที่จำกัดสิทธิของเขาโดยเฉพาะการไปกำหนดว่าให้เอาใครหรือไม่เอาใครเป็นหัวหน้าคณะนั้น ถือว่าเป็นสิทธิของเขา ในฐานะประเทศเอกราชจะเอาใครก็ได้ ไทยไม่มีสิทธิไปกำหนด และข้อที่ว่าให้มีการพบปะในประเทศที่ 3 นั้น ลาวก็ไม่อาจรับได้ เพราะไทยและลาวก็มีประเทศของตนเองอยู่แล้ว การแก้ไขปัญหาระหว่างไทย–ลาวควรใช้สถานที่ในประเทศไทยหรือลาวจะต้องถูกต้องกว่า ด้วยเหตุนี้การเจรจาในรอบนั้น จึงไม่มีขึ้น และการรบก็ยังคงดำเนินต่อมารุนแรงยิ่งขึ้น

เมื่อวันที่ 4 มกราคม 2531 ฝ่ายไทยได้ยื่นข้อเสนอต่อฝ่ายลาว โดย 1) ให้ฝ่ายลาวทบทวนข้อเสนอของไทยอีกครั้งหนึ่ง

2) ให้ยุติการสู้รบโดยให้ลาวถอนทหารออกจากดินแดนของไทย และคณะเจรจาจะเป็นระดับรัฐมนตรี (Full Minister) เพื่อเจรจากันในเรื่องนโยบายและระดับเจ้าหน้าที่ทางเทคนิคก็ได้

การเจรจาขอให้เป็นการเจรจาอย่างแท้จริง ไม่ควรเป็นการกล่าวโจมตีซึ่งกันและกัน

การให้สัมภาษณ์ไม่ให้มีการใส่ร้ายกัน

การประชุมให้ใช้ที่เวียงจันทน์ 2 วัน และที่อุดรธานี 2 วัน

ฝ่ายลาวได้ตอบว่า 1) ดินแดนดังกล่าวเป็นของลาว 2) การที่ไทยให้ลาวถอนทหารออก และเสนอเงื่อนไขล่วงหน้าอื่น ๆ เป็นการสร้างอุปสรรคในการเจรจา 3) ในการปรึกษาหารือที่ผ่านมาฝ่ายลาวไม่ได้กล่าวโจมตีฝ่ายไทยตามที่กล่าวหา จึงไม่ควรวางเป็นเงื่อนไขล่วงหน้า 4) ในการประชุมควรพูดปัญหาที่ยังค้างอยู่คือปัญหาสามหมู่บ้าน และปัญหาเขตตาแสงนาบ่อน้อยที่กำลังรุนแรงอยู่ 5) เกี่ยวแก่สถานที่พบปะเจรจานั้นลาวเห็นว่าควรเป็นเวียงจันทน์และกรุงเทพฯ ไม่ควรเป็นอุดรธานี และ 6) ลาวเห็นว่าบริเวณตาแสงนาบ่อน้อยที่กั้นด้วยแม่น้ำเหืองที่เป็นเขตสู้รบขณะนี้เป็นดินแดนของลาว

ข้อเสนอของแต่ละฝ่ายยังไม่เป็นที่ยอมรับกันได้ การเจรจาเลื่อนเวลาออกไป การสู้รบ การโฆษณาปลุกระดมและการเคลื่อนไหวมวลชนของทั้งสองฝ่ายประจัญหน้ากันมากขึ้น

เป็นอันว่าบทบาทของกระทรวงการต่างประเทศผู้มีหน้าที่หาทางตกลงโดยสันติในรอบแรกนั้น เป็นเรื่องไร้ความสามารถและก่อผลเสียหายในสายตาของประชาชน แต่เป็นเรื่องถูกต้อง และได้ผลในสายตาของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรี

บัญหาเกี่ยวแก่บทบาทของผู้นำฝ่ายทหาร ในเหตุกรณีแม่น้ำเหืองนี้ ฝ่ายทหารของคนไทยต้องรับบทบาทที่ขัดแย้งกันในตัวเองคือ ทำสงครามเองและเจรจายุติสงครามเอง ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงที่หักมุม ที่ประชาชนไม่อาจเข้าใจได้ จึงทำให้มีการมองภาพของผู้นำทางทหารโดยเฉพาะ พลเอกชวลิตฯ ในฐานะผู้บัญชาการทหารบก และรักษาการผู้บัญชาการทหารสูงสุดไปในทางที่สับสน กล่าวคือเมื่อ พลเอกชวลิตฯ เดินทางไปเยือนจีนก็มีการตกลงซื้ออาวุธสงครามจากจีนเป็นมูลค่าประมาณ 1,060 ล้านบาท เป็นที่เห็นได้ชัดว่าอาวุธเหล่านั้นมุ่งที่จะเอามาใช้ในแนวรบทางด้านอินโดจีน

ต่อมา พลเอกชวลิตฯ ก็ได้เดินทางไปเยือนสหภาพโซเวียต และหลังจากที่กลับมาถึงเมืองไทย ก็แสดงท่าทีที่สนับสนุนให้มีสันติภาพในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น การสั่งถอนทหารจากชายแดนกัมพูชาและการพูดถึงความเป็นเพื่อนบ้านพี่น้องระหว่างไทย–ลาว แต่แล้วเหตุการณ์สู้รบกรณีแม่น้ำเหืองก็ปะทุแรงขึ้น ซึ่งคนบางฝ่ายก็มองว่าเป็นแผนของพลเอกชวลิตฯ บางฝ่ายก็มองว่า พลเอกชวลิตฯ ถูกใช้เป็นหนังหน้าไฟ ต้องตกที่นั่งลำบากต้องเข้ามารับบัญหาที่คนอื่นก่อไว้ บางฝ่ายก็ว่ากรณีนี้เป็นการสะกัดกั้นบทบาทของพลเอกชวลิตฯ ที่มีความโน้มเอียงไปญาติดีกับประเทศสังคมนิยมมากเกินไป เช่นเดียวกับพลเอกเกรียงศักดิ์ฯ เคยทำมา ทำให้เป็นที่หวาดระแวงของกลุ่มอิทธิพลที่มีอำนาจอย่างแท้จริงอยู่ในประเทศไทยในปัจจุบัน ทั้งเป็นแผนที่จะสะกัดกั้นมิให้พลเอกชวลิตฯ ก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งนายกฯ คนต่อไปตามข่าวลือนั้นอีกด้วย ดังนั้นจึงมีข่าวเล็ดลอดออกมาจากภายในว่าพลเอกชวลิตฯ “ถูกบีบและอัดจากทั้งเบื้องบนและเบื้องล่าง”

ประชาชนทั้งหลายที่ติดตามบทบาทของพลเอกชวลิตฯ ในช่วงระยะระหว่างเดือนธันวาคม 2530 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2531

ก็จะเห็นภาพที่ขัดกันในตัวเองของพลเอกชวลิต ฯ กล่าวคือภาพหนึ่งเป็นภาพของผู้นำกองทัพไทยที่เข้มแข็ง และเกรี้ยวกราดประกาศจะพิชิตศึกลาวอย่างเฉียบขาด แต่อีกภาพหนึ่งเป็นภาพของนักสันติภาพผู้ผลักดันให้มีการหยุดรบอย่างฉับพลันและสถาปนาความเป็นพี่น้องไทย–ลาวให้คืนคงดังเนรมิต

เป็นอันว่าจะโดยความสมัครใจหรือไม่ก็ตาม พลเอกชวลิต ฯ ถูกผลักออกมาเต้นเองทุกบท ดังที่มีผู้เขียนแบบ "ยอวาที" ไว้ว่า

"ความจริงแล้ว เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นระหว่างประเทศไทยกับลาวนั้น เมื่อเกิดเหตุการณ์ขึ้นแล้ว และได้มีการปฏิบัติการหลายสิ่งหลายอย่าง จนกระทั่งเหตุการณ์ที่นองเลือดได้เรียบร้อยลงไปนี้ น่าจะเป็นเรื่องของทางรัฐบาล เฉพาะอย่างยิ่งเป็นเรื่องของท่านนายกรัฐมนตรี พลเอกเปรม ติณสูลานนท์

เพราะท่านเป็นหัวหน้ารัฐบาล และถูกยกย่องให้เป็นหัวหน้าคนไทยทั้งประเทศ

ซึ่งท่านนายกรัฐมนตรีเองควรจะออกมาแสดงบทบาทอย่างเต็มที่

แต่เปล่า ท่านนายกรัฐมนตรีกลับไม่ได้มีบทบาทอะไรเลย

พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ รับเอาบทบาทในการแสดงออก นับตั้งแต่การโต้ตอบลาวที่รุกรานเข้ามาในประเทศไทย เป็นการละเมิดอธิปไตยของไทย ลบหลู่ดูหมิ่นความเป็นเอกราชของไทย และศักดิ์ศรีของคนไทยและทหารไทย

และจนกระทั่งการเจรจาเพื่อยุติการรบอย่างนองเลือดก็เป็นบทบาทของพลเอกชวลิตเกือบทั้งหมด

เรียกว่าในกรณีที่เกิดขึ้นนี้ ถ้าเป็นละครเรื่องหนึ่ง พลเอกชวลิตก็เป็นพระเอก (ซึ่งไม่มีนางเอก) แสดงทุก ๆ ฉาก

และแสดงได้ดีสมบทบาทอย่างชนิดที่เรียกว่า ตีบทแตกเสียด้วย

จะไม่ให้พลเอกชวลิตตีบทแตกได้อย่างไร เพราะละครเรื่องนี้ท่านเป็นผู้แสดงเอง กำกับการแสดงเองตลอดทั้งเรื่อง

ฉะนั้นท่านก็จะต้องกำกับการแสดงโดยตัวท่านเองให้ประชาชนได้ดูชมกันอย่างดีที่สุด สมบทสมบาทที่สุด

ส่วนท่านนายกรัฐมนตรีนั้น ท่านก็เป็นแต่เพียงคนดู ท่านคอยเอาใจช่วย และคอยตบมือแสดงความยินดีต่อผลงานของพลเอกชวลิต พลเอกเปรมได้ทราบทุก ๆ ระยะ ในฐานะที่

ท่านเป็นนายกรัฐมนตรี ซึ่งจะเรียกว่าเป็นผู้นำของคนไทยในปัจจุบันนี้ รวมทั้งเป็นผู้บังคับบัญชาของพลเอกชวลิตอีกด้วย (สยามรัฐ 26 ก.พ. 2531)

แต่แล้วในที่สุด พลเอกชวลิต ฯ ก็เหมือนคนทำคุณบูชาโทษ เพราะกลับถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างหนักทั้งขึ้นทั้งล่อง กล่าวคือ ทางด้านการรบก็ถูกมองว่าพ่ายแพ้แก่ฝ่ายลาว แสดงว่ากองทัพไทยไม่มีสมรรถภาพ ทางด้านการเจรจาก็ถูกหาว่าอ่อนข้อและตกเป็นฝ่ายเสียเปรียบแก่ลาวทุกอย่าง จนทำให้ทางกองทัพต้องเดือดร้อนออกมาชี้แจงข้อข้องใจทำนองนี้หลายครั้งหลายหน ตัวอย่างของการวิพากษ์วิจารณ์ดังกล่าวจะเห็นได้จากข้อเขียนเรื่อง "ผู้อัจฉริยะแห่งกองทัพ" ของ "เปลว สีเงิน" ใน ไทยรัฐ 23 กุมภาพันธ์ 2531 ที่ว่า

"ผมก็เป็นประชาชนคนหนึ่ง ใจร้อนมาก รอแบบฟอร์มไม่ไหว ขอแสดงความคิดเห็นตรงนี้เลยว่า "ผลงานของพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ ไม่เป็นที่ประทับใจเท่าที่ควร" และจากผลงานชั้นนี้พอชี้อนาคตพลเอกชวลิตบนเวทีการเมืองข้างหน้า (ถ้าต้องการเล่น) ได้ว่า....

แค่บทบาทก็ตกเป็นรองพลเอกสีสะหวาด แก้วบุนพัน แห่งกองทัพประชาชนลาว ฉะนั้น....ยากที่จะทาบรัศมีพลเอก เปรม ติณสูลานนท์

ในคำมั่นสัญญาของผู้นำกองทัพในครั้งแรก ๆ สร้างความหวังที่สูงให้เกิดกับประชาชนว่าเรา "เหนือกว่าลาว" ทุกกระบวนการ แต่ผลที่ปรากฏ ถึงแม้ว่าจะดีงาม แต่ไม่งามพร้อม....

แทนที่ฝ่ายไทยจะเป็นผู้ยื่นข้อเสนอที่ลาวปฏิเสธไม่ได้เป็นหัวข้อในการพบปะหารือ แต่การณ์กลับเป็นว่า ไทยเราต้องเป็นผู้รับการเจรจาด้วยข้อเสนอของลาว

และแทนที่ลาวจะทนความบีบคั้นในทุกด้าน และในทุกรูปแบบจากฝ่ายไทยไม่ได้จำต้องมาขอเจรจา นี่ปรากฏว่า"ฝ่ายเราเอง" ต้องส่งทูตลับ ๆ คือ พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ไปเจรจาถึงเวียงจันทน์ คล้ายกับว่าเราเป็นฝ่ายวิงเต้นขอสงบศึก

พลเอกชวลิตเปิดเผยความในใจไว้ตอนหนึ่งว่า "ลาวไม่ได้สู้รบด้วยตัวเอง แต่รบด้วยกำลังของอินโดจีนทั้งชาติ บางทีเราจะมองว่าลาวแค่นี้เราทำอะไรไม่ได้สักที อยากจะเรียนว่ามีเหตุผลสองประการคือ เราไม่ได้รบกับประเทศลาว แต่เรารบกับอินโดจีนทั้งชาติ และการรบที่ผ่านมา เรารบเราต่อสู้มาเป็น

เวลาเกือบ 30–40 วัน ซึ่งในการรบที่หนักหน่วงนั้น อยากจะเรียนด้วยใจจริงว่า เรารบด้วยทุกสิ่งทุกอย่างที่มีอยู่ด้วยความขาดแคลน และเป็นตัวของตัวเองทุกอย่าง....”

การพูดอย่างเปิดอกของพลเอกชวลิตครั้งนี้ สร้างความไม่สบายใจ และความไม่มั่นใจเท่าที่ควรให้กับแนวหลัง “ลาว” ที่เราประมาทในผีมือมาตลอด กลายเป็นคู่ต่อสู้ที่เราเคี้ยวไม่ลงเสียแล้วหรือ

และประโยคที่ว่า “เรารบด้วยทุกสิ่งทุกอย่างที่มีอยู่ด้วยความขาดแคลน” ก็ยิ่งสร้างความไม่เข้าใจมากขึ้นว่า “เราขาดแคลนอะไร” งบประมาณทางทหารก็มากที่สุด จะซื้อรถถัง จะซื้ออาวุธ จะซื้อเครื่องบิน จะซื้อเรือรบ รัฐบาลก็ยอมให้ทุกอย่างตามที่ต้องการ

แล้วยังขาดแคลนอะไร....

ทหารก็พร้อม ขวัญ กำลังใจก็พร้อม แถม“แนวหลัง” ผนึกเป็นกำแพงแน่นหนุนเนื่องพี่น้องทหารชนิด “ก้าวเดียวไม่ถอย” ต้องการอะไร ขออย่างเดียว “ให้ออกปากบอก” เป็นประเคนให้..... ก็เลยทำให้ไม่เข้าใจคำว่า “เรารบด้วยความขาดแคลน”

ด้วยการเปลี่ยนแปลงบทบาทของทางกองทัพอย่างฉับพลัน เพื่อแก้เกมส์ที่ผิดพลาดที่รัฐบาลพลเอกเปรม ฯ วางไว้ดังกล่าวนี้ ทำให้ประชาชนทั่วไปไม่สามารถตามทัน จึงเกิดความสับสนอย่างหนัก ประกอบกับการพยายามที่จะกีดกันและทำลายพลเอกชวลิตฯ ในกองทัพและในทางการเมืองด้วยแล้ว ทำให้การวิพากษ์วิจารณ์ขยายตัวอย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น แม้แต่ตัวคุณหญิงพันธุ์เครือ ยงใจยุทธ ผู้เป็นภรรยา ก็ถูกโจมตีอย่างหนัก หลังจากที่กลับจากการเยือนลาวเมื่อปลายเดือนมีนาคม 2531 จึงนับว่าเหตุการณ์แม่น้ำเหือง ได้กลายเป็นเครื่องมือในการล้มล้างและทำลายกันเองในวงการเมือง การทหารของไทย และความแตกแยกทางความคิดในหมู่คนไทยไปแล้วในที่สุด

4) **ท่าทีของต่างประเทศต่อกรณีแม่น้ำเหือง** เป็นที่เห็นได้ชัดว่า การเปิดสงครามแม่น้ำเหืองนี้ ทางการไทยมีความคาดหวังว่าจะได้รับการสนับสนุนอย่างหนาแน่นจากพันธมิตรของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง จีน สหรัฐ ฯ และประเทศกลุ่มอาเซียน แต่เมื่อเหตุการณ์ดำเนินจริง ๆ ปรากฏว่ามีแต่จีนเท่านั้นที่ค่อนข้างเอาการเอางานในการสนับสนุนไทย บทบาทสำคัญของปักกิ่งในเรื่องนี้จะเห็นได้สองทางคือ การออกข่าวทางสถานีวิทยุปักกิ่ง

ภาคภาษาไทย และการเคลื่อนไหวมวลชน โดยผ่านตัวแทนในประเทศไทย

ผู้ที่ได้ติดตามข่าวสถานีวิทยุกระจายเสียงบีกกิ้งภาคภาษาไทย ระหว่างกลางเดือนธันวาคม 2530 ถึงกลางเดือนกุมภาพันธ์ 2531 จะเห็นได้ชัดว่า สถานีวิทยุดังกล่าวได้ออกข่าวสนับสนุนคำแถลงของกระทรวงการต่างประเทศ และทางทหารของไทยอย่างต่อเนื่อง ดังที่ได้กล่าวถึงมาแล้วในตอนก่อน

สำหรับการเคลื่อนไหวมวลชนนั้น ก็จะปรากฏว่ามีบรรดาข้อเขียนของสายบีกกิ้งในไทยทำการยั่วยุ ปลุกเร้าให้การสู้รบในกรณีแม่น้ำเหืองรุนแรงยิ่งขึ้น และแสดงความไม่พอใจออกมาอย่างเห็นได้ชัดต่อกรณีที่มีการหยุดยิง นอกจากนั้นตัวแทนของผืนแผ่นดินใหญ่ ก็ได้มีบทบาทสำคัญในการผสมโรงกับทางการในการปลุกเร้ามวลชนให้โกรธแค้น และประจัญหน้ากับฝ่ายลาวอย่างรุนแรงซึ่งไม่เคยมีมาก่อน ที่เด่นที่สุดก็คือการ "ลงขัน" และ "จัดงานร่วมใจสู่แนวหน้า" ซึ่งตัวแทนบีกกิ้งมีบทบาทสูง หาเงินได้มากกว่าฝ่ายอื่น ๆ แม้แต่คนไทยแท้ ๆ ก็ยังถูกมองว่ารักชาติน้อยกว่าพวกนี้เสียอีก

ความจริง "สาย" ของแผ่นดินใหญ่มีความสัมพันธ์ลึกซึ้งกับกลไกอำนาจรัฐระดับต่าง ๆ ทั้งใน คณะรัฐบาล กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงมหาดไทย แม้กระทั่ง "นายก ฯ น้อย" ผู้ควบคุมงานทั้งหมดของนายกรัฐมนตรีไทย กับทั้งควบคุมสื่อสารมวลชนสาขาต่าง ๆ ไม่ว่า วิทยุ โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ยักษ์ใหญ่หลายฉบับที่เจ้าของหนังสือพิมพ์ดังกล่าว มีฐานะเทียบเท่า "รัฐมนตรีโพ้นทะเลของแผ่นดินใหญ่" นั้นด้วย จึงไม่น่าประหลาดใจเลยที่บุคคลประเภทนี้จะแสดงความรัก "ประเทศไทย" ยิ่งกว่า "ชาติไทย" อย่างเห็นได้ชัด แต่ก็มักเป็นเรื่องที่คนไทยมองข้ามไปเสมอ ๆ

แม้กระนั้นก็ตามก็ยังมีเสียงเรียกร้องด้วยว่า จีนน่าจะได้เปิดสงครามสั่งสอนเวียดนามเสียด้วย เพื่อดึงกำลังรบออกจากลาว ซึ่งเขาคงจะลืมไปแล้วว่าจีนได้พยายามในเรื่องนี้อยู่เหมือนกัน ดังเช่นมีข่าวการปะทะเป็นครั้งคราวตามชายแดนจีน–เวียดนามในช่วงระยะเวลาการรบกรณีแม่น้ำเหืองกำลังรุนแรง และในช่วงสุดท้ายก็มีการเปิดยุทธการหมู่เกาะสแปรตลี่ขึ้น ดังที่ทราบกันอยู่แล้ว

สำหรับสหรัฐฯ นั้น เป็นที่เห็นได้ชัดว่ามีท่าทีระมัดระวังอย่างยิ่งต่อกรณีแม่น้ำเหือง จึงทำให้ฝ่ายไทยค่อนข้างจะผิดหวังอยู่ไม่น้อย เรื่องดังกล่าวแม้ทางการไทยจะไม่แสดงความเห็นอะไรมากนัก แต่มันก็ได้แสดงออกมาว่า ไทยรบด้วยความขาดแคลน ไม่ได้รับการช่วยเหลือจากพันธมิตรเท่าที่ควร ดังปรากฏเป็นข่าวอยู่แล้ว ความผิดหวังดังกล่าวได้สะท้อนออกมาทางสื่อสารมวลชนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งทางฝ่ายสหรัฐฯ ก็คงมีแต่การปลอบใจโดยออกแถลงการณ์ ดังเช่นแถลงการณ์ของกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐฯ เมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2531 ที่ว่า

"สหรัฐฯ และประเทศไทย เป็นภาคีสนธิสัญญาด้วยความมั่นคงร่วมกัน เป็นประเทศคู่ค้าที่สำคัญ และสหรัฐฯ และประเทศไทย ต่างร่วมมือกันแสวงหาสันติภาพและความมั่นคงในภูมิภาคนี้ ด้วยเหตุนี้ และด้วยเหตุที่สหรัฐฯ และประเทศไทยเป็นมิตรกันมาเป็นเวลายาวนาน สหรัฐฯ จึงมีความเสียใจอย่างลึกซึ้งต่อทหารและพลเรือนไทยที่เสียชีวิต และได้รับบาดเจ็บจากการสู้รบเพื่อประเทศชาติที่บริเวณชายแดนไทย–ลาว สหรัฐฯ เข้าใจดีถึงความต้องการของประชาชนชาวไทย ที่จะปกป้องและรักษาแผ่นดินของตน สหรัฐฯ ยังคงเชื่อว่า สถานการณ์ขัดแย้ง

เช่นนี้ควรจะตกลงกันได้โดยสันติวิธี สหรัฐฯ จึงยินดีที่ทั้งประเทศไทยและลาวได้แถลงว่า พร้อมที่จะทำการเจรจาเพื่อตกลงกันโดยสันติวิธี สหรัฐฯ ยังคงมีความเป็นห่วงกังวลอย่างไม่เปลี่ยนแปลงต่อการคุกคามความมั่นคงต่อประเทศไทย และได้ดำเนินการหารือกับรัฐบาลไทยอยู่ ถึงวิถีทางที่สหรัฐ ฯ จะให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศไทยได้"

ด้วยความผิดหวังในบทบาทของสหรัฐ ฯ ดังกล่าว จึงได้มีการตัดพ้อต่อว่ากันอย่างชมชื่นทางสื่อมวลชนของไทย ดังเช่นข้อเขียนของ "ม้าศึก สวนควันบึน" ใน สยามรัฐ 1 มีนาคม 2531 ที่ว่า

"สหรัฐอเมริกาก็เช่นกัน พูดอะไรอ้อมแอ้มเหมือนเสียไม่ได้ ทั้งที่รู้อยู่แก่ใจว่า สหพันธ์อินโดจีนนั้นมีพี่ใหญ่โซเวียตคอยกำกับอยู่เสมอ

สหรัฐ ฯ เสียงไม่แข็งเท่ากับเรื่องเขมร 3 ฝ่าย ทั้งที่รู้ว่าไทยรับภาระอยู่ฝ่ายเดียว และเป็นชนวนให้เผชิญหน้าอยู่กับสหพันธ์อินโดจีน"

และข้อเขียน "มังกร ห้าเล็บ" ใน ไทยรัฐ 2 มีนาคม 2531 ที่ว่า

มีคนพูดกันหนาหูว่า ประเทศไทยเราพึ่งพาสหรัฐ-อเมริกา นอนอ้าปากรอรับความช่วยเหลือจากอเมริกา ถ้ามีศึกเสือเหนือใต้ คุณพี่อเมริกันของผมก็พร้อมที่จะทำตัวเป็นตำรวจโลกออกมาป้องกันให้....

เมื่อเรามีสงครามกับลาวที่ยุทธภูมิร่มเกล้า เราก็นอนรอความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกา ตามประสาเด็กน้อยที่คอยชำเลืองดูลูกพี่

จนกระทั่งเราเลิกรบ ก็ไม่มีข่าวอันใดจากอเมริกา....

หรือมันเป็นโรคเอดส์ตายไปแล้วทั้งประเทศก็ไม่ทราบ

ลูกพี่กับลูกน้องนั้น จะเห็นใจกันก็อีตอนทุกข์....ยาก หรือยามมีศึกสงครามนี่แหละ เลิกคิดว่ามันเป็นลูกพี่ได้แล้ว"

สำหรับเหตุผลในเรื่องนี้ ผู้ที่ได้ติดตามเหตุการณ์ในเรื่องนี้ตลอดมา ก็จะเข้าใจได้ว่าท่าทีของสหรัฐฯ ต่อปัญหาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้นเริ่มเปลี่ยนไป เพราะสหรัฐฯ เห็นว่าจีนได้แผ่อิทธิพลครอบงำบริเวณนี้ได้มากกว่า ที่สหรัฐฯ คาดคิดมาก่อน และรู้ว่าจีนต้องการให้เกิดการสู้รบรุนแรงในบริเวณนี้เพื่อที่ตนจะได้หาประโยชน์ได้มากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการขายอาวุธหรือการใช้ตัวแทนเข้าแทรกแซงภายในได้สะดวก ดังนั้นถ้าความ

ขัดแย้งในภูมิภาคนี้รุนแรงขึ้น ผู้ที่จะได้รับประโยชน์สูงสุดก็คือจีน ฝ่ายสหรัฐฯ จึงพยายามหลีกเลี่ยงความขัดแย้งดังกล่าว หากต้องการเพียงแต่ตรึงกำลังไว้เพื่อต่อรองเท่านั้น

แต่อย่างไรก็ตาม สหรัฐฯ ก็ไม่คิดที่จะถอนตัวจากประเทศไทยเสียทีเดียว เพราะสหรัฐฯ มีผลประโยชน์อยู่ในภูมิภาคนี้มากมาย และกำลังมีปัญหาเรื่องการต่ออายุเช่าฐานทัพในฟิลิปปินส์อยู่ในขณะนี้ด้วย สหรัฐฯ คงจะรู้สึกว่าความเฉยเมยของตนในกรณีแม่น้ำเหือง อาจทำให้ผู้นำไทยเข้าใจผิดอยู่ไม่น้อย ดังนั้นเขาจึงพยายามแก้ไขท่าทีบางประการ เพื่อสร้างความมั่นใจแก่ฝ่ายไทยอีกระดับหนึ่ง การเคลื่อนไหวที่น่าสนใจของสหรัฐฯ หลังกรณีสงครามแม่น้ำเหืองก็คือ (1) การลงนามร่วมไทย–สหรัฐฯ ครั้งสุดท้ายเกี่ยวแก่ข้อตกลงเรื่อง "คลังสำรองอาวุธสงคราม" ที่กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ 1 เมษายน 2531 ซึ่งเป็นขั้นสุดท้าย ต่อจากนี้อาวุธสงครามตามข้อตกลงจากสหรัฐฯ จะถูกส่งเข้ามาประจำอยู่ในไทย และไทยสามารถนำออกใช้ได้เต็มที่ในเวลาที่ต้องการ และ (2) ที่ปรึกษาพิเศษฝ่ายความมั่นคงของประธานาธิบดีเรแกนได้เข้าพบพลเอกชวลิตฯ เพื่อยืนยันว่าสหรัฐฯ ยังคงรักษาพันธกรณีทุกอย่างร่วมกันที่เคยมีอยู่กับประเทศไทย

เมื่อวันที่ 4 เมษายน 2531 การเคลื่อนไหวของสหรัฐฯดังกล่าว ก็คงพอที่จะสร้างความอบอุ่นให้แก่ฝ่ายไทยได้มากขึ้นกว่าแต่ก่อน

ท่าทีของประเทศกลุ่มอาเซียน ประเทศกลุ่มอาเซียนนับว่าเป็นพันธมิตรที่ใกล้ชิดที่สุดของไทยในภูมิภาคนี้ แม้ว่าสมาคมาอาเซียนจะเป็นสมาคมที่แจ้งว่า "เพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจ สังคม" ก็ตาม แต่บรรดาสมาชิกสมาคมอาเซียน ก็มีความสัมพันธ์ในปัญหาความมั่นคงร่วมกัน และทั้งยังมีความสัมพันธ์ทางทหารแบบทวิภาคีต่อกันอยู่ด้วย

แต่ฝ่ายไทยต้องผิดหวังอย่างยิ่งเมื่อเกิดกรณีแม่น้ำเหือง ซึ่งคาดว่าจะได้รับการสนับสนุนอย่างอบอุ่นจากประเทศกลุ่มอาเซียน ทั้ง ๆ ที่รัฐมนตรีต่างประเทศของไทยก็ได้เคลื่อนไหวเรื่องนี้อย่างหนักมาแล้ว แต่พันธมิตรแห่งภูมิภาคดังกล่าวกลับมีท่าทีเฉยเมยอย่างเห็นได้ชัด ความผิดหวังเรื่องบทบาทของกลุ่มอาเซียน ก็ได้มีการแสดงออกทางสื่อสารมวลชนด้วยเช่นเดียวกัน ดังเช่นข้อเขียนใน ไทยรัฐ 15 กุมภาพันธ์ 2531 ในหัวข้อ "ไทย" ฤาจะแล้งเพื่อน มีข้อความว่า

....นั้นก็ต้องหันไปดูอีกหลายๆ ด้าน สหรัฐอเมริกาที่เรายึดถือเป็นมหามิตรเป็นประเทศแรก จะเห็นชัดว่าในเรื่องนี้ไม่มีปฏิกิริยาใดๆ ทั้งสิ้น แทนที่จะพูดอย่างที่เคยพูด กลับหันเหไปพูดเรื่องญวณอพยพและมนุษยธรรม ในเชิงบีบคั้นให้ไทยต้องเอ้ออาทร

ครับ....ถึงจะไม่เข้าข้างญวน แต่อเมริกันก็แสดงท่าทีว่า.... ไม่ได้อยู่ข้างไทยอย่างแต่ก่อน

"จีน" ซึ่งปกติจะเปิดสงครามสั่งสอนญวนทางชายแดนทุกครั้งที่เมืองบริวารของญวน ไม่ว่าเขมร หรือลาวก่อศึกกับไทย แต่ในครั้งนี้ปฏิบัติการดึงหางญวนยังไม่ปรากฏขึ้นจากจีน

"ญี่ปุ่น" ซึ่งเคยมีบทบาทเคียงบ่าเคียงไหล่กับกลุ่มประเทศอาเซียนในปัญหากัมพูชา ญวน และลาว มาโดยตลอด นับตั้งแต่ญี่ปุ่นสยายปีกบีศาจเศรษฐกิจเข้าครอบคลุมเวียดนามอย่างเงียบเชียบในระยะเวลา 4–5 ปีที่ผ่านมา ก็ดูจะลดความแข็งกร้าว และพยายามเอาหูไปนาเอาตาไปไร่มากขึ้นในทุกเรื่องที่ญวนเข้าไปเกี่ยวพัน

กลุ่มประเทศอาเซียน มาเลย์ ฟิลิปปินส์ บรูไน สิงคโปร์ และอินโดนีเซีย เห็นชัดว่าเปลี่ยนไปมาก ประหยัดทั้งท่าที

ประหยัดทั้งปาก ไม่ยอมทำไม่ยอมพูดอะไรทั้งสิ้น ปล่อยให้ไทยผจญบัญหากัมพูชาอย่างโดดเดี่ยว

และก็บังเอิญที่ "เจ้าสีหนุ" ทำตัวเป็นเสี้ยนสังคมการเมือง ถอนตัวเองจากการเป็นผู้นำเขมร 3 ฝ่าย พอดีกับการประชุมในสหประชาชาติจะเริ่มขึ้นในระยะเวลาอีกไม่ไกล แล้ว "ใคร" และ "ฝ่ายไหน" จะได้เป็นเจ้าของที่นั่งในสหประชาชาติในฐานะตัวแทนประเทศกัมพูชา

อเมริกันก็มีนโยบายจะถอนตัวจากเอเชีย และต้องการคืนดีกับญวนเพื่อค้นหาทหารอเมริกันที่ตกค้าง จีนก็กำลังเข้าไคลอยู่กับการคืนดีกับสหภาพโซเวียต "ลูกพี่" ของญวน ญี่ปุ่นก็มุ่งแต่ครองความเป็นเจ้าเศรษฐกิจในญวนและอาเซียน ก็เริ่มเบื่อหน่ายและทอดธุระ....

ก็เหลือแต่ไทยเราเท่านั้น ซึ่งมีดินแดนเกี่ยวพันกับ "ตัวอันตราย" ทั้งหลาย จึงดูเป็นภาระที่หนักหน้าและน่าหนักใจในการดำเนินนโยบายแต่ละย่างก้าว เพราะมันเกี่ยวพันกับความอย่รอดของชาติทุกกระเบียดนิ้ว

เฮ้อ.... โลกนี้ "มิตรแท้และศัตรูถาวร" ไม่มีเอาจริงๆ หรือ?

เปลว สีเงิน

และข้อเขียนใน สยามรัฐ 1 มีนาคม 2531 ที่ว่า

ประการแรก ประเทศกลุ่มอาเซียน.... พันธมิตรของเรา ไฉนจึงเงียบผิดสังเกต ไม่ยอมแอะในเรื่องนี้

สงครามไทย–ลาวนั้น ถ้าอาเซียนคิดว่าไทยคือฝ่ายเป็นธรรม ก็น่าที่จะเคลื่อนไหวออกโรงช่วยกันบ้าง เหมือนที่ช่วยพวกเขมรแดง

อาเซียนจะคิดว่านี่เป็นเรื่องส่วนตัวระหว่างไทย – ลาว ก็ไม่ถูก เพราะถ้ามองลาวแล้วก็จะต้องมองเลยไปถึงสหพันธ์-อินโดจีนที่มีญวน เขมร เป็นพันธมิตรของลาวอยู่

หรืออาเซียนจะคิดว่า ยังไม่รู้ว่าไทย–ลาวนั้นคือฝ่ายเป็นธรรม ?

หรือว่าอาเซียนบางประเทศกลัวจะกระเทือนถึงการค้าที่มีอยู่อย่างลับ ๆ ระหว่างลาวและญวน ?

มีข้อน่าสังเกตว่า เราเมื่อเอาจริงเข้าแล้วจะโดดเดี่ยวอ้างว้าง พึ่งพิงเพื่อนไม่ได้ ?....

ไทยจึงน่าจะตรวจสอบเรื่องกลุ่มประเทศอาเซียน และโดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องเขมร 3 ฝ่าย ที่ไทยได้กลายเป็นแนวหน้าในการเผชิญกับเพื่อนบ้านที่ใกล้ชิดที่สุดอย่าง ลาว เขมร และญวน

เพราะถ้าหากเพื่อนบ้าน 3 ประเทศดังกล่าวนี้ได้กลายเป็นศัตรูของไทยอย่างจริงจัง และไทยต้องตกต่ำอยู่ในสถานการณ์ที่โดดเดี่ยวอ้างว้างเช่นนี้แล้ว ไม่เพียงแต่จะต้องถอยออกมาจากเนินที่ร่มเกล้าเท่านั้น....

อาจจะต้องถอยเรื่อย ๆ มาจนถึงกรุงเทพฯ ก็เป็นได้ ?

ทั้งนี้เพราะความจริงของประเทศไทยมีอยู่ว่า เรากำลังตกอยู่ในสภาพการณ์ทางยุทธศาสตร์ที่ล่อแหลมที่สุด และกำลังรับภาระหนักอึ้งที่สุดของประวัติศาสตร์แห่งภูมิภาคนี้ เช่น บัญหาผู้อพยพ โดยไม่ได้เป็นผู้ก่อ

เรากำลังถือเวทีสงครามใหญ่ในอนาคต ระหว่างมหาอำนาจโซเวียต จีน และสหรัฐ ในขณะที่ปัจจุบันเราแทบไม่ได้อะไรเลย นอกจากหอกข้างแคร่ที่มีอยู่หลายเล่ม....

คือไม่รู้ว่าเวียดนาม กัมพูชา และลาว จะเป็นศัตรูขึ้นมาเมื่อไหร่

และก็ไม่รู้เหมือนกันว่า เมื่อเผชิญหน้าต่อศัตรูอย่างจริงจังขึ้นมาแล้ว สหรัฐฯ จีน และกลุ่มอาเซียนจะคิดช่วยเราหรือไม่ และจะช่วยได้แค่ไหน ?

น่าจะทบทวนนโยบายต่างประเทศของเราใหม่ได้แล้ว ครับว่า เราเป็นม้าอารีหรือว่าลาโง่กันแน่ ?

"ม้าศึก สวนควันปืน"

ท่าทีของสหรัฐฯ และของกลุ่มอาเซียนดังกล่าวนั้น นอกจากจะมาจากสาเหตุ เรื่องการรักษาผลประโยชน์ของตนในภูมิภาคนี้แล้ว ก็ยังมีสาเหตุมาจากเรื่องความไม่แน่ใจที่ว่า ในกรณีแม่น้ำเหืองนี้ฝ่ายไทยจะเป็นฝ่ายถูกจริงหรือไม่ เพราะปัญหาเรื่องนี้ ได้มีการหาข่าวกันอย่างกว้างขวางในบรรดาทูตต่างประเทศในภูมิภาคนี้ ดังนั้นการที่กระทรวงการต่างประเทศของไทยนำคณะทูตประเทศต่าง ๆ ไปดู "บ้านร่มเกล้า" ก็ดี และจัดประชุมแถลงข่าวแก่นักการทูตต่างประเทศในกรุงเทพฯ ก็ดี จะทำให้บรรดาทูตเหล่านั้นประจักษ์ความจริงโดยถ้วนหน้าว่าเขตพิพาทนี้เป็นของไทยและลาวเป็นฝ่ายรุกรานไทย ตามที่กระทรวงการต่างประเทศของเราแถลงนั้น จะเชื่อถือได้เพียงใดหรือไม่ ?

การเจรจาทางการเมืองหลังการสู้รบ จากความสลับซับซ้อนในปัญหากรณีแม่น้ำเหือง ที่ดำเนินมาโดยผ่านขั้นตอนต่าง ๆ ดังกล่าวมาแล้วทำให้การเจรจาทางการเมืองในรอบหลัง ๆ

ของกระทรวงการต่างประเทศเกิดปัญหายุ่งยากซับซ้อนยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพราะ "เกมส์" นี้มันผิดพลาดมาแต่ต้น การแก้ "เกมส์" นี้จึงยุ่งยากและสับสนยิ่งขึ้น ทำให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบขาดความมั่นใจ และเสียขวัญหนักขึ้น ทำให้บรรยากาศในการเจรจาเต็มไปด้วยการเสแสร้งด้วยความผืนใจ สลับกับการโต้เถียงแบบก่อกวนชวนทะเลาะอย่างคนอารมณ์เสียมากยิ่งขึ้น ทำให้ความคาดหวังที่พลเอกเปรมฯ เคยกล่าวไว้เมื่อวันที่ 2 มีนาคมนั้นว่า "การเจรจาที่จะมีขึ้นในวันที่ 3 มี.ค. นี้ จะเห็นบทบาทของกระทรวงการต่างประเทศได้เด่นชัดยิ่งขึ้น" นั้นดูเหมือนจะกลับเป็นเรื่องตรงกันข้ามเอาเลยทีเดียว

บัญหาการเจรจาทางการเมืองภายหลังการหยุดยิง ย่อมแตกต่างจากการเจรจาหยุดยิงทางทหารหลายประการคือ 1) การเจรจาทางทหารเกิดจากความเรียกร้องต้องการทั้งสองฝ่าย คือ ต้องการยุติการเสียเลือดเนื้อ และทรัพย์สินของทางการและประชาชนทั้งสองฝ่าย ซึ่งเป็นความต้องการที่ตรงกัน 2) การตกลงทางทหารเป็นการแยกกำลัง โดยอาศัยแนวรบเป็นเส้นแบ่งซึ่งเห็นได้ชัด โดยไม่ต้องมาเสียเวลาพิจารณาโต้เถียงกันว่าเส้นเขตแดนอยู่ที่ใด 3) คณะกรรมการทั้งสองฝ่ายที่ร่วมเจรจา

สามารถมองเห็นความ "จริงใจ" ของแต่ละฝ่ายได้ชัดเจนระดับหนึ่ง จึงสามารถทำความเข้าใจกันได้ง่ายกว่ากรณีของกระทรวงการต่างประเทศซึ่งมี "ท่าที" ที่ผิดเคืองต่อกันในการเจรจามาแล้วหลายครั้ง

จึงเป็นที่เห็นได้ชัดว่าจากบทเรียนสงครามแม่น้ำเหืองคราวนี้ทหารได้พัฒนาบทบาทของตนจากคติเดิมที่ว่า "Your duty is to go and die. It is not to question why." หรือ "หน้าที่เจ้าไปต่อตีพลีชีวิต ใช่มาตั้งแง่คิดถามเหตุผล" มาเป็นคติที่ว่า "My duty is not only to go and die. But it is also to question why." หรือ "ข้าไม่เพียงต้องต่อตีพลีชีวิต แต่สมองยังต้องคิดหาเหตุผล" นั้นเสียแล้ว

ในการเจรจาทางการเมืองซึ่งเป็นหน้าที่ของกระทรวงการต่างประเทศ เรื่องมันกลับไม่ง่ายดังที่คิด ถึงแม้ปัญหาทางด้านนโยบายจะแจ่มชัดขึ้นกว่าเดิมก็ตาม ปมเงื่อนที่ผูกไว้เดิมก็ยังแก้ไม่ตก คณะเจรจาซึ่งอยู่ภายใต้การชี้นำและรับผิดชอบของกระทรวงการต่างประเทศ ถึงแม้จะวาง "ฟอร์มใหญ่" ก็ตาม แต่การเตรียมการก็ไม่พร้อมเท่าที่ควร การเจรจาไม่ว่าที่กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ 3-4 มีนาคม และที่เวียงจันทน์ เมื่อวันที่ 17-18 มีนาคม

ส่วนใหญ่ก็เป็นการพูดกันตามข้อมูลจากหลักฐานเดิมที่ทั้งสองฝ่ายมีอยู่ บัญหาส่วนใหญ่จึงเป็นเรื่องการตีความในสนธิสัญญาและอนุสัญญา สยาม–ฝรั่งเศส เมื่อปี 2450 (1907)

เพื่อที่จะช่วยให้เราเข้าใจเนื้อหา ของบัญหาได้ใกล้ชิดเข้าไปอีกระดับหนึ่ง เราจึงควรนำเนื้อหาของสัญญาและอนุสัญญาดังกล่าว และความเห็นที่แตกต่างกันของทั้งสองฝ่ายต่อบัญหาต่าง ๆ มาพิจารณาดังต่อไปนี้

สนธิสัญญาและอนุสัญญา สยาม–ฝรั่งเศส ฉบับ 23 มีนาคม รศ. 125 (1907)

สนธิสัญญาฉบับ รศ. 125 หรือ พ.ศ.2450 นี้กระทำกันที่กรุงเทพฯ โดยฝ่ายไทยมีพระเจ้าน้องยาเธอ กรมหลวง-เทววงศ์วโรปการเสนาบดีกระทรวงการต่างประเทศสยาม และนายวิคเตอร์ โกแลง (เคอ ปลังชี) อัครรัฐทูตฝรั่งเศสประจำสยาม เป็นผู้ลงนาม สนธิสัญญาฉบับนี้ได้ทำขึ้นเพื่อแก้ไขบัญหาบางประการอันเกิดจากสัญญาสยาม–ฝรั่งเศส ฉบับวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2447 (1904) โดยมีสาระสำคัญโดยย่อ คือ มาตรา 1 ไทยยกพระตะบอง เสียมราฐและศรีโสภณให้แก่ฝรั่งเศส มาตรา 2 ฝรั่งเศสยกดินแดนเมืองด่านซ้าย และจังหวัดตราดรวมทั้งดินแดน

ทั้งหมดตอนใต้อำเภอแหลมสิงห์จนถึงเกาะกูด ให้แก่สยาม มาตรา 3 การมอบดินแดนดังกล่าวจะกระทำภายใน 20 วัน หลังการให้สัตยาบันสนธิสัญญา มาตรา 4 พูดถึงการตั้งคณะกรรมาธิการผสมเพื่อปักปันเขตแดน มาตรา 5 และ มาตรา 6 พูดถึงสิทธิของชาวเอเชียที่อยู่ในบังคับฝรั่งเศสในประเทศสยามและอำนาจศาลของสยามต่อบุคคลดังกล่าว มาตรา 7 พูดถึงข้อกำหนดในสนธิสัญญาฉบับก่อน ๆ ที่ไม่ถูกแก้ไขโดยสนธิสัญญาฉบับนี้ก็ให้มีผลบังคับต่อไป มาตรา 8 ในกรณีที่มีข้อขัดแย้งในเรื่องการตีความในสัญญา ให้ถือว่าข้อความที่เป็นภาษาฝรั่งเศสเท่านั้นมีผลบังคับชี้ขาด มาตรา 9 สนธิสัญญานี้ จะต้องมีการให้สัตยาบันภายในเวลา 4 เดือน

อนุสัญญาแนบท้ายสนธิสัญญาสยาม–ฝรั่งเศส ฉบับ 23 มีนาคม รศ. 125 (พ.ศ. 2450)

ในสนธิสัญญาฉบับดังกล่าว ได้มีอนุสัญญาแนบท้าย 2 ฉบับ คือ อนุสัญญาว่าด้วยการกำหนดเส้นเขตแดน และอนุสัญญาว่าด้วยอำนาจศาลของสยามต่อคนเอเชีย ที่ถือสัญชาติฝรั่งเศส

ก) อนุสัญญาว่าด้วยการกำหนดเส้นเขตแดน ซึ่งได้แก่อนุสัญญาที่ถือเป็นหลัก ในการพิจารณาปัญหาเขตแดนที่พิพาทในกรณีแม่น้ำเหืองในปัจจุบัน อนุสัญญานี้มีสาระสำคัญคือ มาตรา 1 กล่าวถึงเส้นเขตแดนระหว่างสยามกับอินโดจีนฝรั่งเศส โดยเริ่มจากฝั่งทะเล ณ จุดตรงกันข้ามกับยอดเขาสูงของเกาะกูด ขึ้นไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ผ่านพนมกะวาน พนมทม เขาแดง อรัญประเทศ ช่องตะโก เลี้ยวไปตามสันปันน้ำระหว่างแม่น้ำมูลกับทะเลสาบ ไปจนถึงแม่น้ำโขง ณ จุดใต้ปากแม่น้ำมูล

มาตรา 2 (ข้อความต้นฉบับภาษาไทย) ระบุว่า

เขตแดนเมืองหลวงพระบางนั้น ตั้งแต่ข้างทิศใต้ในแม่น้ำโขงที่ปากน้ำเหืองแล้ว ต่อไปตามกลางลำน้ำเหืองนี้ จนถึงที่แรกเกิดน้ำนี้ที่เรียกชื่อว่าภูเขาเมี่ยง ต่อนี้เขตแดนไปตามเขาบันน้ำตกแม่น้ำโขงฝ่ายหนึ่งกับตกแม่น้ำเจ้าพระยาอีกฝ่ายหนึ่ง จนถึงที่ในลำแม่น้ำโขงที่เรียกว่าแก่งผาได ตามเส้นพรมแดนที่กรรมการบีกบันแดนได้ตกลงกันไว้แต่ ณ วันที่ 16 มกราคม รัตนโกสินทร์ศก 124 คฤสตศักราช 1906

มาตรา 3 ห้ามมิให้ฝรั่งเศสทำการแก้เส้นเขตแดนโดยเอาแนวเขตธรรมชาติมาแทนแนวเขตตามข้อตกลง ไม่ว่ากรณีใด ๆ ที่จะเป็นผลเสียหายแก่รัฐบาลสยาม

ข) อนุสัญญาว่าด้วยอำนาจศาลของราชอาณาจักรสยามต่อคนเอเชียที่อยู่ในบังคับของฝรั่งเศส อนุสัญญานี้มี 7 มาตรา เป็นเรื่องอำนาจศาลสยามในการพิจารณาคดีที่เกี่ยวแก่คนเอเชียในบังคับของฝรั่งเศสที่อาศัยอยู่ในสยาม อนุสัญญานี้ไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องเขตแดน จึงไม่ขอกล่าวถึงในรายละเอียด

ทั้งหมดนี้ คือสาระสำคัญของสนธิสัญญาสยามฝรั่งเศส รศ. 125 หรือ พ.ศ. 2450 (ค.ศ. 1907) ที่ไทย–ลาวถือเป็นหลักในการเจรจาแก้ไขปัญหากรณีแม่น้ำเหืองในปัจจุบัน แต่ในการเจรจาครั้งสุดท้ายที่นครเวียงจันทน์ ระหว่างวันที่ 17–18 มีนาคม 2531 ได้มีความขัดแย้งกันขึ้น โดยทางฝ่ายไทยแจ้งว่าฝ่ายไทยต้องการให้นำสนธิสัญญาทุกมาตรา มาพิจารณา แต่ฝ่ายลาวเสนอให้นำเฉพาะ มาตรา 2 ของอนุสัญญาว่า ด้วยการกำหนดเส้นเขตแดนหลวงพระบางมาพิจารณา ดังนั้นทางฝ่ายไทยจึงถือว่าลาวตัดตอนสนธิสัญญา โดยปฏิเสธสนธิสัญญาส่วนอื่นซึ่งเป็นการไม่ถูกต้อง แต่ฝ่ายลาวก็ได้แจ้งว่าลาวไม่ได้ปฏิเสธสนธิสัญญาส่วนอื่นซึ่งเป็นการไม่ถูกต้อง แต่ฝ่ายลาวก็ได้แจ้งว่าลาวไม่ได้ปฏิเสธสนธิสัญญาดังกล่าว หากแต่เห็นว่า ในกรณีพิพาทปัจจุบันนี้มันเกี่ยวข้องเฉพาะมาตรา 2 ของอนุสัญญาว่าด้วยการ

กำหนดเส้นเขตแดนหลวงพระบางเท่านั้น สำหรับมาตราอื่น ๆ นั้นไม่เกี่ยวข้องกับประเด็นนี้ จึงไม่มีปัญหาที่จะต้องพิจารณาโดยเฉพาะอย่างยิ่งมาตรา 1 ของอนุสัญญานี้ก็พูดถึงเขตแดนไทยกับกัมพูชาเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งฝ่ายลาวไม่มีอำนาจจะพิจารณาแก้ไขอะไรได้ เรื่องไม่เป็นที่ตกลงกัน และกรมสารนิเทศกระทรวงการต่างประเทศของไทยก็ได้ประกาศอยู่ต่อมาว่า ลาวปฏิเสธสัญญาและตัดตอนเอาเฉพาะที่เป็นประโยชน์แก่ฝ่ายตน ซึ่งเรื่องนี้เราฟังแล้วก็ไม่เข้าใจความหมาย ของทางกระทรวงการต่างประเทศเท่าใดนัก เพราะเราเข้าใจว่าสนธิสัญญาก็คือกฎหมายระหว่างประเทศที่ใช้บังคับแก่คู่กรณี และใช้ยันกับบุคคลที่ 3 ได้ด้วย แต่ในกฎหมายฉบับหนึ่งก็มีหลายหมวดหลายมาตรา ซึ่งใช้บังคับแก่กรณีต่าง ๆ เป็นเรื่อง ๆ ไป เมื่อมีกรณีโต้แย้งในเรื่องหนึ่งเรื่องใดเกิดขึ้น เราก็นำเฉพาะบทมาตราที่เกี่ยวข้องมาพิจารณาปรับใช้แก่กรณีนั้น ไม่จำเป็นจะต้องนำบทบัญญัติของกฎหมายฉบับนั้นส่วนที่ไม่ได้เกี่ยวข้องทั้งหมดมาพิจารณาแต่อย่างใด ถ้าถือตามหลักเกณฑ์ที่กระทรวงการต่างประเทศกล่าวอ้างแล้ว การพิจารณาคดีใด ๆ ของศาลที่นำเอาเฉพาะบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

มาปรับใช้กับคดีแล้ว จะถือเป็นการตัดทอนเอาเฉพาะที่เป็นประโยชน์ และปฏิเสธกฎหมายส่วนอื่น ๆ กระนั้นหรือ ?

บัญหาการตีความในอนุสัญญา บัญหาการตีความในมาตรา 2 ของอนุสัญญาที่กล่าวถึงนั้น เท่าที่เป็นประเด็นสำคัญในการเจรจาไทย-ลาว ในกรณีแม่น้ำเหืองทุกครั้งที่ผ่านมาก็ได้แก่ บัญหาเกี่ยวแก่คำว่า แม่น้ำเหือง และคำว่า ภูเขาเมี่ยง ซึ่งมีรายละเอียดในข้อโต้แย้งที่ควรนำมาพิจารณาก็คือ

ก) บัญหาการตีความเกี่ยวแก่คำว่า "แม่น้ำเหือง" ทางฝ่ายไทยยืนยันว่า คำว่า แม่น้ำเหือง นั้น หมายถึง แม่น้ำเหืองงา (เหืองน้อย) ซึ่งฝ่ายไทยถือว่าเกิดจากภูเขาเมี่ยง แต่ทางฝ่ายลาวก็ยืนยันว่า หมายถึง แม่น้ำเหือง (เหืองใหญ่) เพราะแม่น้ำเหืองงาเป็นเพียงสาขาหนึ่งของแม่น้ำเหือง ถ้าสนธิสัญญาต้องการให้สาขาของแม่น้ำเหืองเป็นเส้นเขตแดนก็จะต้องมีการระบุไว้ให้ชัดแจ้ง และด้วยความเห็นที่แตกต่างกันนี้ทั้งสองฝ่ายก็มีข้ออ้างข้อเถียงกันอย่างยืดยาวยังไม่อาจตกลงกันได้

ต่อบัญหาดังกล่าว ก็ได้มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์บางประการที่เราควรนำมาพิจารณาประกอบดังเช่นบทค้นคว้าของ ม.ล. มานิจ ชุมสาย ราชบัณฑิต กรรมการจัดพิมพ์เอกสาร

ประวัติศาสตร์สำนักนายกรัฐมนตรีเกี่ยวแก่เรื่องนี้ที่ว่า ตามเอกสารของข้าหลวงใหญ่แห่งอินโดจีนถึงรัฐมนตรีอาณานิคมแห่งฝรั่งศส เรื่องเส้นเขตแดนระหว่างสยามกับหลวงพระบาง กล่าวว่า

"ต่อมารัฐมนตรีแห่งฝรั่งเศสประจำกรุงเทพฯ ได้ส่งโทรเลขหมายเลข 42 ลงวันที่ 5 กรกฎาคม 1907 มาให้ข้าหลวงใหญ่ เนื้อความในโทรเลขระบุว่า แผนที่มาตราส่วน 200,000 : 1 ซม. ลงนามโดยเมอร์ซิเออร์ เบอร์นาร์ต ระบุว่าให้น้ำเหืองใหญ่เป็นเส้นเขตแดน (ลงนามรับรองโดยหัวหน้าปักปันเขตแดนฝ่ายฝรั่งเศสและฝ่ายไทย คือพันตรี กีซาร์ มองเกอร์ กับพระองค์เจ้าบวรเดช) ในเงื่อนไขนี้ หมู่บ้านทุกหมู่บ้านที่ตั้งอยู่บนฝั่งขวาของแม่น้ำนี้เป็นของสยาม และหมู่บ้านที่ตั้งอยู่บนฝั่งซ้ายเป็นของหลวงพระบาง เส้นเขตแดนที่ระบุไว้ดังกล่าวนี้เป็นสิ่งที่เกิดประโยชน์สูงสุดแก่เรา (ฝรั่งเศส)"

สำหรับทางฝ่ายลาวก็ได้อ้างอิงถึงเอกสารของกระทรวงการต่างประเทศของฝรั่งเศส เลขที่ 17/7/1908 เลขที่ 19/7/1908 และเลขที่ 4/9/1908 ซึ่งมีเนื้อหาสอดคล้องกับเอกสารทางประวัติศาสตร์ของไทยดังกล่าวมาแล้ว มายืนยันประกอบการตีความของฝ่ายตน สำหรับคณะเจรจาของไทยเราจะมีเอกสาร

ประกอบอย่างใดอีกหรือไม่ ยังไม่เห็นมีการเบิดเผย จึงต้องรอดูกันต่อไป

ข) ปัญหาของคำว่า "ภูเขาเมี่ยง" คำว่าภูเมี่ยงหรือภูเขาเมี่ยงที่ปรากฏในสัญญา ก็ได้มีการโต้แย้งกันในการเจรจาว่าหมายถึงภูเขาลูกใด ซึ่งทางฝ่ายไทยตีความว่าภูเขาเมี่ยงหมายเฉพาะภูเขาที่อยู่ต้นน้ำเหืองงา แต่ทางฝ่ายลาวแย้งว่าภูเขาเมี่ยงนั้นเป็นกลุ่มภูเขา หรือตามภาษาไทยก็หมายความว่า เทือกเขาในบริเวณนั้นทั้งหมด ซึ่งตามภาษาฝรั่งเศสว่า Massif du Phou Khao Mieng และตามภาษาลาวว่า "ซุมภูเขาเมี่ยง" ทั้งน้ำเหืองใหญ่และน้ำเหืองงา ก็มีบ่อเกิดจากภูเขาเมี่ยงด้วยกัน ซึ่งตามบันทึกของนาย แอมเม่ กรังด์ ข้าหลวงตรวจการใหญ่ของรัฐบาลฝรั่งเศส เขียนที่เมืองปากลาย (19 กรกฎาคม 1907) ถึงข้าหลวงใหญ่ที่เวียงจันทน์ มีความว่า

"Il y a lieu de remarquer à ce sujet que pour les indigènes le Nam-Heuong est formé de deux rivières prenant également leur source dans le massif du Phou-Khao Mieng, et respectivement appelées Heuong-Gnai et Heuong-Noi"

ซึ่งแปลได้ว่า "มีข้อสังเกตอยู่ว่าในเรื่องนี้ ชาวบ้านในท้องถิ่นเขาถือว่าแม่น้ำเหืองเกิดจากแม่น้ำสองสายที่เรียกว่า เหืองใหญ่ และเหืองน้อยตามลำดับ ซึ่งต่างก็มีบ่อเกิดของมันจากเทือกภูเขาเมี่ยงด้วยกันทั้งคู่" ในการเจรจาระหว่างไทย–ลาวในปัจจุบัน เรื่องนี้ยังไม่อาจตกลงกันได้

เพื่อให้เข้าใจแจ่มชัดในเรื่องนี้ขึ้นอีก ขอให้เรามาพิจารณาจากแผนที่ของทางการทหารไทยทั้งฉบับ ระวาง L 708 พิมพ์บี 2510 และระวาง L 7017 พิมพ์บี 2512 ซึ่งจะเห็นได้ว่าคำว่า ภูเขาเมี่ยงนี้มีความหมาย 2 นัยคือ เป็นชื่อภูเขาบางลูกและชื่อเทือกเขาทั้งเทือก เช่น ภูเมี่ยง จุด 900 พิกัด 07–08/85–56 ในเขตไทย ภูเมี่ยง ณ จุดพิกัด 12–13/58–59 บนเส้นเขตแดน และภูเขาเมี่ยง ณ จุดพิกัด 95–96/53–54 ในเขตไทย (โปรดดูแผนที่หมายเลข 7 ประกอบ) นอกจากนั้นยังมีภูเขาลูกต่าง ๆ บนเทือกเขานี้ที่เรียกชื่อเป็นอย่างอื่นเช่น ภูสอยดาว ซึ่งมีอยู่หลายลูกเช่นเดียวกัน (แผนที่หมายเลข 8) และภูสอยดาวบางลูกก็มีชื่อซ้ำกับภูเมี่ยงด้วย ดังเช่นหลักฐานที่เสนอโดยฝ่ายลาวที่อ้างตามเอกสาร "Official Standard Names Gazetteer" ที่พิมพ์ในสหรัฐอเมริกา เมื่อปี ค.ศ. 1973 เกี่ยวแก่พิกัดที่ตั้งของภูสอยดาวและภูเขาเมี่ยงตามระยะเส้นรุ้งเส้นแวง ไว้ว่า

ภูเขาเมี่ยง MTN 17.44N–101–01E–46.700

ภูสอยดาว MTN 17.44N–101–01E–46.700

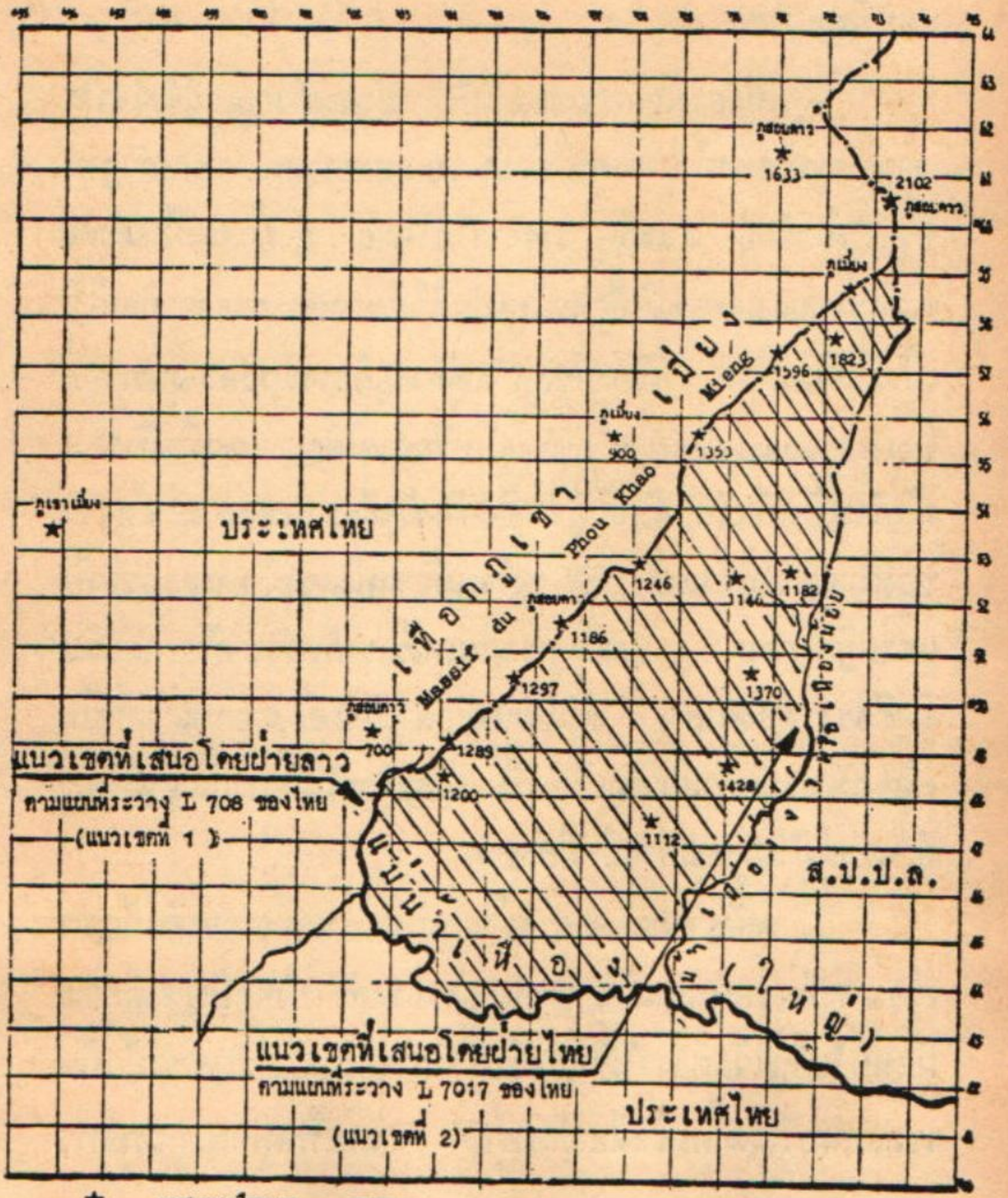
และภูเขาลูกดังกล่าว ถ้าดูจากแผนที่ของทางการทหารไทยก็คือ ภูสอยดาว จุดสูง 700 ซึ่งเป็นบ่อเกิดของแม่น้ำเหืองใหญ่ (ดูแผนที่หมายเลข 7)

ถ้าเราพิจารณารายละเอียดตามแผนที่ ระวาง L 708 และระวาง L 7017 ของทางการทหารไทยดังกล่าวมาแล้ว ก็จะเห็นว่า ส่วนที่เป็นแกนของเทือกเขาเทือกนี้ มีสันสูงอยู่ตามแนวเขตแดน แนวที่ 1 คือ จากจุดสูง 700,1200,1289,1297,1186. 1246.1353,1596,1823,2102 (ภูสอยดาว) และ 1633 (ภูสอยดาว) ซึ่งถือเป็นสันปันน้ำของเทือกภูเขาเมี่ยง และน้ำฝนที่ตกลงในด้านตะวันออกของสันดังกล่าวจะไหลลงแม่น้ำโขงทั้งหมด และน้ำฝนที่ตกลงด้านตะวันตก จะไหลลงแม่น้ำน่านอันเป็นสาขาของแม่น้ำเจ้าพระยาทั้งหมดเช่นเดียวกัน สำหรับแนวเขตที่ 2 ตามลำน้ำเหืองง่าจนไปถึงยอดของมัน จะไม่ปรากฏว่ามีสันสูงที่ต่อถึงจุดสูง 2102 ที่พอจะน้ำลงไปแม่น้ำเจ้าพยะยาได้ น้ำฝนที่ตกลงมาทั้งหมดในเขตนี้จึงต้องไหลลงแม่น้ำโขงทั้งหมด จึงเห็นได้ว่ายอดน้ำเหืองง่าเกิดจากภูเขาเมี่ยงบางลูกในเทือกเขาภูเมี่ยงจริง แต่

แผนที่จำลองแนวเขตพิพาท

แผนที่หมายเลข 7

จำลองเปรียบเทียบจากแผนที่ ระวาง L 708 และ ระวาง L 7017 ของทางการทหารไทย

ไม่มีสันบันน้ำทิดต่อไปถึงแก่งผาใดตามข้อความในอนุสัญญา (ดูแผนที่หมายเลข 7)

แต่อย่างไรก็ตามขณะนี้ปัญหายังคงค้างอยู่บนโต๊ะเจรจา เราเชื่อว่าทั้งสองฝ่ายก็ยังคงมีข้ออ้างข้อเถียงของตน ตามหลักฐานซึ่งต่างฝ่ายมีอยู่ และถ้าการเจรจาไม่ได้ผล ถ้าทั้งสองฝ่ายยังคงดำเนินตามแนวทางแก้ปัญหาโดยสันติวิธีของสหประชาชาติแล้วก็เป็นที่เชื่อแน่ว่า เรื่องก็คงจะไปสู่ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ (International Court of Justice) หรือศาลโลก และเมื่อถึงตอนนั้นก็จะเป็นที่แจ่มแจ้งเสียทีว่า ข้ออ้างข้อเถียง และพยานหลักฐานของฝ่ายใดจะมีน้ำหนักกว่า ซึ่งเราเชื่อว่าทั้งสองฝ่ายจะยอมรับฟังและปฏิบัติตาม และในกรณีเช่นนั้นเราก็หวังว่าด้วยคำตัดสินที่ยุติธรรมของศาล ดินแดนดังกล่าวก็จะต้องอยู่กับฝ่ายที่เป็นเจ้าของของมันตามความเป็นจริง และก็จะไม่มีการเสียหน้าใดๆ สำหรับผู้ที่ไปสู่ศาลด้วยมือที่สะอาด

หลังจากการเจรจาครั้งสุดท้าย นอกจากจะติดปัญหาเรื่องการตีความในสนธิสัญญาดังกล่าวมาแล้ว ยังติดปัญหาที่คณะผู้แทนไปยื่นไว้แก่ลาวให้ตอบเรื่อง การตั้งคณะกรรมการบักบันเขตแดนบริเวณแม่น้ำเหืองที่พิพาท และฟื้นฟูคณะกรรมการ

ขายแดนร่วมไทย–ลาว ซึ่งเคยมีอยู่แล้ว ซึ่งเรื่องนี้ได้มีการถกเถียงกันก่อนบีดประชุม โดยฝ่ายไทยเสนอว่าหน้าที่ของคณะผู้แทนรัฐบาลซึ่งนำโดย ม.ร.ว.เกษมสโมสร เกษมศรี ชุดนี้ได้หมดภาระหน้าที่ลงแล้ว จึงขอเสนอกรรมการบีกบันเขตแดนชุดใหม่ ซึ่งมี พลเอก สุนทร คงสมพงษ์ เข้ามารับหน้าที่บีกบันเขตแดนที่พิพาทต่อไป ซึ่งทางฝ่ายลาวแย้งว่า คณะผู้แทนรัฐบาลของเขายังไม่หมดหน้าที่ เพราะบัญหาความขัดแย้งยังไม่สามารถแก้ไขได้จะต้องเจรจาต่อไป การตั้งคณะกรรมการบีกบันเขตแดนเป็นขั้นตอนต่อไป จะมีได้ก็ต่อเมื่อทั้งสองฝ่ายได้ตกลงแนวเขตแดนกันเป็นที่เรียบร้อยก่อนว่าจะเป็นแนวใด แล้วจึงจะตั้งคณะกรรมการไปบีกหลักเขตที่แน่นอน ตามแนวที่คณะผู้แทนรัฐบาลชุดนี้ตกลงไว้แล้ว ถ้าตั้งในขณะนี้ คณะกรรมการบีกบันเขตแดนย่อมไม่สามารถปฏิบัติงานได้ เพราะฝ่ายไทยก็จะบีกไปตามน้ำเหืองง่า แต่ฝ่ายลาวก็จะบีกไปตามน้ำเหืองใหญ่เป็นคนละแนว แต่ฝ่ายไทยคงยืนยันความเห็นของตนตามเดิม และได้ยื่นบันทึกข้อเสนอดังกล่าวให้ฝ่ายลาวตอบ แล้วออกเดินทางกลับ

หลังจากนั้น ทั้งสองฝ่ายก็ได้มีการออกข่าวอธิบายเหตุผลตามข้อเสนอของฝ่ายตนทางวิทยุ โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์

อย่างต่อเนื่อง ซึ่งประชาชนทั่วไปติดตามข่าวย่อมได้รับทราบกันอยู่โดยทั่วไปแล้ว

สำหรับด้านของไทยเรา เนื้อหาส่วนใหญ่ในการออกข่าวมีทั้งการอธิบายจุดยืนของตนตามที่เคยแถลงมาก่อนแล้ว กับทั้งมีการโยนความไม่สำเร็จในการเจรจาคราวนี้ไปให้แก่ฝ่ายลาวเป็นส่วนใหญ่ในทำนองที่ว่า "ลาวเบี้ยว" "ลาวบิดเบือน" "ลาวเล่นเล่ห์เพทุพาย" ฯลฯ อะไรทำนองนี้ แต่เราอยากขอจะฝากข้อคิดไว้อ้วยว่า ในการเจรจาปัญหาผลประโยชน์ของประเทศชาตินั้น ต่างฝ่ายก็ต้องมีหลักและวิธีการดำเนินงานตามเหตุผลข้อมูล เพื่อผลประโยชน์ของตน ต่างฝ่ายจึงมีแผนและยุทธวิธีที่จะไปบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตนเห็นว่าถูกต้องและเป็นธรรมในที่สุด และเชื่อว่าฝ่ายไทยเราก็มีและใช้ยุทธวิธี และลูกไม้ต่างๆ ของ "ศรีธนญชัย" มาใช้ในการเจรจาจนหมดภูมิแล้วก็รู้ ๆ กันอยู่ แต่การที่เราไม่สามารถโน้มน้าวหรือกะเกณฑ์ให้ฝ่ายอื่นเห็นด้วยกับเรา แล้วจะไปโทษเขาฝ่ายเดียวนั้นย่อมไม่ถูก เรามีความเห็นในเรื่องนี้ว่าการที่ลาวจะดำเนินกลยุทธในการเจรจาอย่างไร และเราจะดำเนินอย่างใดนั้นย่อมไม่ว่ากัน ดังนั้นลาวจะเบี้ยวหรือไม่ ไม่สำคัญเท่ากับคนไทยเบี้ยวกันเอง ทั้งนี้ย่อมเป็นที่เห็นได้ชัดอยู่แล้วว่า

การที่บ้านเมืองของเรายุ่งเหยิงอยู่ในเวลานี้ ก็เพราะปัญหา "ไทยเบี้ยวไทย" กันเองนี่แหละ กระทรวงการต่างประเทศเองก็เคยสอดไส้เอาเอกสารฉบับหนึ่งเข้าไปแทนฉบับตัวจริง เกี่ยวแก่ข้อตกลงระหว่างไทย–สหรัฐฯ โดยหวังว่าจะให้ผ่านการพิจารณาของกรรมาธิการรัฐสภาโดยง่ายมาแล้วมิใช่หรือ? คนไทยต่อคนไทยโต้แย้งกันในปัญหาเขื่อนน้ำโจน จนหาข้อยุติที่แน่นอนไม่ได้อยู่ทุกวันนี้ก็เพราะไทยเบี้ยวไทยกันเองมิใช่หรือ ถ้าพูดถึงเรื่อง "เบี้ยว" กันแล้ว จะมีที่ไหนในโลกจะเก่งเท่ากับไทยเรา และนับตั้งแต่เกิดกรณีแม่น้ำเหืองขึ้นมา ก็มีการโยนกลองกันไปมาจนทำให้ประชาชนสับสนงุนงงแตกแยกความคิดเห็นกันอยู่นี้ก็เพราะการ "อมพะนำ" และการ "เบี้ยวดัดหลังกันเอง" ในบรรดาผู้มีอำนาจในบ้านเมืองนี้มิใช่หรือ? การที่เราจะ "โยนกลองข้ามโขง" ไปให้ลาวรับผิดว่า ลาวเป็นผู้ "ยุแยก" ให้ผู้มีอำนาจทั้งหลายในเมืองไทยแตกสามัคคีกันก็ดี ลาวโฆษณาชักจูงให้ประชาชนไทยสับสนหลงเชื่อฝ่านตน จึงไม่เชื่อถือทางการไทยก็ดี มันเป็นการน่าละอายพอๆ กับการแสดงความไม่รับผิดชอบของทางการไทย เพราะทางการไทยก็ได้ประกาศอยู่เสมอว่า "ลาวจิ๊บจ้อย" "ลาวไม่มีน้ำยา" อยู่แล้ว จึงไม่น่าที่จะมาทำอะไรให้ทางการไทย

ต้องปวดหัวถึงเพียงนี้ได้ เหตุการณ์ที่ผ่านมามันแสดงให้เห็นว่า ผู้รับผิดชอบในบ้านเมืองของเรา “เก่งในการสร้างปัญหา แต่อ่อนในการแก้ปัญหา” และทำตัวเป็นคนประเภท “หน้าใหญ่แต่ใจน้อย” ขาดความอดทนและความรับผิดชอบ ใช้อารมณ์มากกว่าเหตุผล มักอ้างเหตุภายนอกมากลบเกลื่อนเหตุภายในเสียเป็นส่วนใหญ่

24/VII
ข้ามจำหน่าย

๖

ปัญหาคงค้างทางด้านความเข้าใจ ระหว่างไทย-ลาว

จากความเป็นมาอันสลับซับซ้อนยาวนาน และขมขื่นดังกล่าวมาแล้ว ทำให้เกิดปมปัญหาต่างๆ ในความสัมพันธ์ระหว่างพี่น้องร่วมสายเลือดมากมาย โดยไม่ได้รับการแก้ไขปรับปรุงอย่างจริงจัง ปมปัญหาสำคัญ ๆ ที่ยังดำรงอยู่ก็คือ

ปัญหาลัทธิไทยใหญ่ (Thai Hegemonism): จากประสบการณ์ในความสัมพันธ์ จากการกดขี่อย่างเจ็บปวดและยาวนานทำให้ชนชาติลาวมีความเห็นต่อชนชั้นปกครองไทย นับตั้งแต่ยุคศักดินาปกครองมาจนถึงปัจจุบันนั้นว่าเป็นพวกยึดถือลัทธิแผ่อิทธิพล ขยายอำนาจแย่งยึดดินแดนและที่หนักที่สุดก็คือ การกระทำที่ถูกเหยียดหยามทางวัฒนธรรมและเชื้อชาติ ข่มขู่คุกคามต่อประชาชนในประเทศใกล้เคียงที่อยู่โดยรอบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อลาวและกัมพูชา ดังที่ทราบอยู่แล้วทุกยุคทุกสมัย ยกเว้นสมัยที่คณะของท่านปรีดี พนมยงค์ มีอำนาจปกครองบ้านเมืองเท่านั้น ที่มีการต่อต้านความคิดลัทธิไทยใหญ่อย่างจริงจังภายในประเทศไทยพร้อม ๆ กับมีความเห็นใจ และช่วยเหลือประชาชน

พี่น้องและเพื่อนบ้านในการกอบกู้เอกราช ขับไล่พวกนักล่าเมืองขึ้นทั้งเก่าและใหม่อย่างจริงใจ แต่ท่านปรีดี ฯ และคณะก็มีอำนาจปกครองอยู่ในระยะสั้น เพราะท่านถูกพวกนิยมลัทธิไทยใหญ่และพวกจักรวรรดินิยมนักล่าเมืองขึ้นตะวันตกเกลียดชังอย่างเข้ากระดูกดำ จึงสมคบกันโค่นล้มและลำลายลง และหลังจากนั้นสืบต่อมากลุ่มปกครองที่ขึ้นสู่อำนาจในประเทศไทย ส่วนใหญ่ก็ล้วนแต่เป็นพวกนิยมลัทธิกดขี่ทั้งภายในและภายนอกด้วยกันทั้งสิ้น และการที่ทางฝ่ายลาว ซึ่งได้รับความขมขื่นจากพฤติกรรมของบุคคลกลุ่มดังกล่าวอยู่ตลอดเวลา ได้กล่าวถึงภัยอันตรายของพวกนิยมลัทธิไทยใหญ่นี้ จึงเป็นเรื่องมีเหตุผล แต่ทั้งนี้ต้องเข้าใจด้วยว่า เขามิได้หมายถึงคนไทยทุกหมู่เหล่าหรือคนไทยทั้งชาติแต่อย่างใด เรื่องนี้ผิดถูกอย่างไรเราคนไทยผู้รักความเป็นธรรมจะต้องทบทวนดู

บัญหาความปวดร้าวในอดีตจากการกระทำของพี่น้อง : กล่าวโดยรูปธรรมแล้วพฤติกรรม ของพวกนิยมลัทธิไทยใหญ่ในประเทศไทยได้แสดงออกต่อประชาชาติลาวด้วยประการต่างๆ คือ

– การดูถูกเหยียดหยามทางเชื้อชาติ และวัฒนธรรม มองเห็นความเป็นลาวเป็นเรื่องน่าเหยียดหยามและดูถูก และจะข่มขู่เหยียบย่ำอย่างใดก็ได้ตามใจชอบ

– การคุกคามรุกราน เผาผลาญบ้านเมือง แย่งยึดเอาดินแดนหลายครั้งอย่างต่อเนื่อง ซึ่งในปัจจุบันดินแดนอันเป็นของอาณาจักรลาวแต่เก่าก่อนคือ หัวเมืองลาวพุงดำ (มณฑลพายัพ) หัวเมืองลาวพวน (มณฑลอุดร) หัวเมืองลาวกาว (มณฑลอีสาน หรืออุบลฯ) และหัวเมืองลาวกลาง (มณฑลนครราชสีมา) พร้อมด้วยพลเมืองเชื้อชาติลาวจำนวนหลายล้านได้ตกเป็นส่วนหนึ่งของราชอาณาจักรไทย

– ทุกครั้งที่มีการรุกรานลาว กองทัพของเจ้าศักดินาไทยก็ได้ทำการกวาดต้อนพลเมืองลาวคราวละหลายแสนคน ลงมาไว้ในกรุงเทพฯ ตลอดจนหัวเมืองภาคกลางและภาคใต้ของไทยหลายแห่ง ทำให้เขาต้องพลัดพรากจากบ้านเกิดเมืองนอน และตกมาเป็นเชลยและข้าทาสอยู่ในเมืองไทยโดยถูกกดขี่ เหยียดหยามและดูถูกมาชั่วลูกชั่วหลาน

– นอกจากการแย่งยึดดินแดนและกวาดต้อนประชาชนของเขาแล้วยังมีการทำลายศิลปะวัฒนธรรม โดยการเผาผลาญบ้านเมืองและแย่งยึดเอาทรัพย์สินอันมีค่าและปูชนียวัตถุที่สำคัญๆ โดยเฉพาะพระพุทธรูปสำคัญมาเป็นจำนวนมาก เฉพาะพระพุทธรูปองค์สำคัญ ๆ เท่าที่ทราบกันอยู่แล้วได้แก่

พระแก้วมรกต ซึ่งมีประวัติโดยย่อว่า พระพุทธรูปองค์นี้หล่อขึ้นด้วยแก้วมรกตในประเทศอินเดีย แล้วได้มีผู้นำมาไว้ในอาณาจักรลาวล้านนา โดยอยู่ที่ลำปาง 32 ปี อยู่ที่เชียงใหม่ 84 ปี ต่อมาพระเจ้าไชยเชฏฐาซึ่งเคยมาครองนครเชียงใหม่ เมื่อกลับไปครองหลวงพระบาง ก็ได้นำไปไว้หลวงพระบางประมาณ 7 ปี และเมื่อไปตั้งนครเวียงจันทน์เป็นเมืองใหม่ก็ได้นำพระแก้วมรกตไปไว้ที่เวียงจันทน์เป็นเวลา 214 ปี จนถึงวาระที่กองทัพไทยไปตีเวียงจันทน์แตก และนำเอาพระแก้วมรกตและพระบางมาไว้ที่กรุงธนบุรี เมื่อปี พ.ศ. 2321 (ค.ศ. 1778) และเมื่อมีการสร้างกรุงเทพฯ เป็นเมืองหลวง ก็ได้มีการย้ายพระแก้วมรกตมาไว้ที่กรุงเทพฯ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2327) (ค.ศ. 1784) จนถึงปัจจุบัน

พระบาง ตามตำนานกล่าวว่าหล่อขึ้นในอินเดียแล้วมีผู้นำมาไว้ในกรุงกัมพูชา และกษัตริย์กรุงกัมพูชาได้ประทานให้แก่พระเจ้าฟ้างุ่นมหาราชซึ่งครองนครหลวงพระบางระหว่างกลางพุทธศตวรรตที่ 19 (คริสต์ศตวรรษที่ 14 จนถึงปี พ.ศ. 2531 ได้ถูกกองทัพไทยยึดมาไว้ในเมืองไทย พร้อมกับพระแก้วมรกต แต่แล้วเจ้าศักดินาไทยก็ให้ส่งคืนแก่ลาวเมื่อปี พ.ศ.2325 (ค.ศ. 1782)

ที่สุดต่อมากองทัพไทยที่ไปตีเมืองลาวก็ได้ยึดพระบางกลับมาอีกเมื่อ บี พ.ศ. 2369 (ค.ศ. 1826) แต่แล้วก็ให้ส่งกลับคืนแก่ลาวอีกเมื่อ บี พ.ศ. 2409 (ค.ศ. 1866)

นอกจากพุทธรูปสำคัญยิ่งสององค์นั้น ยังมีพุทธรูปอื่น ๆ คือ

พระใส บีจจุบันอยู่ที่วัดโพธิชัย อำเภอเมืองหนองคาย

พระเสริม บีจจุบันประดิษฐานเบ็นพระปฏิมาประธานในพระวิหาร วัดปทุมวนาราม กรุงเทพมหานคร

พระปฏิมาประธานที่วัดพระพุทธบาทสระบุรี (ไม่ทราบนาม)

พระอรุณ บีจจุบันอยู่ในวิหาร วัดอรุณราชวราราม ธนบุรี

พระอินทร์แปลง (อินแปง) เดิมเอามาไว้เบ็นพระปฏิมาประธานในอุโบสถวัดมหาพฤฒาราม หรือวัดตะเคียนในกรุงเทพฯ แล้วให้นำไปไว้ที่วิหารวัดเสนาสนาราม จังหวัด-พระนครศรีอยุธยา

พระแสน (เมืองมหาชัย) บีจจุบันอยู่ในอุโบสถวัดปทุมวนาราม กรุงเทพฯ

พระแสน (เมืองเชียงแตง) บัจจุบันอยู่ในอุโบสถวัดหงส์รัตนาราม ธนบุรี

พระประธานในอุโบสถวัดเขมาภิรตาราม (ไม่ทราบนาม) กรุงเทพฯ

พระแซกคำ บัจจุบันเป็นพระปฏิมาประธานในอุโบสถวัดคฤหบดี

พระฉันสมอ บัจจุบันอยู่ที่มณฑปวัดอัปสรสรรค์ ธนบุรี

พระวิมลนาคโฉมเฉลา กรมหลวงประจักษ์ศิลปาคมทรงนำมาถวายสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ แต่บัจจุบันไม่ทราบที่อยู่ฯลฯ

บรรดาความสูญเสียและความเจ็บปวด ในอดีตเหล่านี้ แม้ทางฝ่ายลาวไม่เคยทวงถามเอาคืน และพยายามจะลืมอดีตอันขมขื่นนั้นเสมอมา แต่ทุกครั้งที่ทางฝ่ายลาวถูกคุกคาม และกระทบกระทั่งจากฝ่ายไทยครั้งหลัง ๆ ต่อมา ความเจ็บปวดขมขื่นมันก็เกิดขึ้นอีกเสมอมา เสมือนแผลเก่าที่ถูกกระทบกระแทกฉีกขาดอีกครั้งแล้วครั้งเล่าจนเป็นแผลเรื้อรัง เรื่องนี้คนไทยผู้ที่คิดว่าตนเป็นพี่น้องกับลาว จะเข้าใจในเรื่องนี้อย่างไรก็ไม่ทราบได้

ปัญหาความเข้าใจเรื่องดินแดนเก่า: จากความเป็นจริงทางประวัติศาสตร์จะเห็นได้ว่า มีดินแดนของอาณาจักรของลาวในเมื่อก่อนได้ถูกเจ้าศักดินาสยามแย่งยึดเอามาเป็น พื้นที่กว้างใหญ่และประชากรมากมาย หัวเมืองลาวดังกล่าวในระยะแรกก็เรียกว่า หัวเมืองขึ้น หรือ ลาวขึ้นข้า แต่ต่อมาก็ได้เปลี่ยนเป็นหัวเมืองมณฑลชั้นนอก และเป็นจังหวัดต่าง ๆ ในเวลาต่อมา ซึ่งข้อเท็จจริงดังกล่าว บรรดาผู้ที่ศึกษาอุดมการณ์ลัทธิศักดินาไทยใหญ่ในประเทศไทยย่อมรู้ดีกว่าผู้อื่น ดังจะเห็นได้จากคำกล่าวของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ผู้ที่เสนอให้บุกเผาเวียงจันทน์อีกวาระหนึ่งที่ว่า

ในสมัยอยุธยานั้น ผมเข้าใจว่า แม่น้ำโขงจะไม่ได้อยู่ในเมืองไทยเอาเลย แต่อยู่ในราชอาณาจักรศรีสัตนาคนหุต ซึ่งมีราชธานีอยู่ที่เวียงจันทน์ อาณาจักรนี้มีดินแดนข้ามแม่น้ำโขงมาทางฝั่งไทย อีสานทั้งภาคเคยขึ้นกับเวียงจันทน์ แล้วเวียงจันทน์ส่งต้นไม้เงินทองต่อกรุงเทพฯ ในฐานเป็นประเทศราช

ไทยก็ดูเหมือนจะพอใจเช่นนั้นเรื่อยมา

พอถึงรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ เจ้าอนุเวียงจันทน์เป็นกบฏ ยกทัพเข้ามาจนตีเมืองโคราชได้ แต่ใน

ไทยก็ปราบปรามอนุได้ และลาวก็อยู่ใต้อำนาจไทยต่อมาจนถึงรัชกาลที่ 5

แต่พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าฯนั้น ทรงพระปรีชาญาณกว้างไกล ตั้งแต่เหตุการณ์อนุเป็นกบฏแล้วก็มิได้ทรงไว้วางพระราชหฤทัยลาวอีกเลย ทรงจัดระบบการปกครองขึ้นใหม่ เอาแม่น้ำโขงเป็นเส้นเขตแดนไทย ตั้งเมืองต่าง ๆ ในภาคอีสานเป็นหัวเมืองโท ขึ้นตรงต่อกรุงเทพฯ มิให้ขึ้นต่อเวียงจันทน์อีกต่อไป คงเหลือแต่ฝั่งเวียงจันทน์ไว้ให้ลาวปกครองต่อมา ในฐานประเทศราชของไทยเท่านั้น

เมื่อฝรั่งเศสมาแย่งลาวไปจากไทยนั้น ถ้าหากพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าฯ มิได้ทรงกำหนดเอาไว้แน่นอน ว่าตรงไหนเป็นลาวตรงไหนเป็นไทยโดยมีแม่น้ำโขงกั้นแล้ว ฝรั่งเศสอาจชุบเอาภาคอีสานทั้งหมดโดยอ้างว่าเป็นของลาวก็ได้ เพราะเวียงจันทน์ยังปกครองอยู่

ประเทศไทยก็คงจะไปหมดสิ้นลงแค่เมืองโคราช

จาก คอลัมน์ "ซอยสวนพลู" ใน "สยามรัฐ" 3 มีนาคม 2551)

ตลอดเวลาที่ผ่านมาพวกเจ้าศักดินา และพวกนิยมลัทธิกดขี่หรือ "ลัทธิไทยใหญ่" นั้นก็ได้ปฏิบัติต่อประชาชนในหัวเมืองลาว

เหล่านั้นซึ่งไม่ว่าในภาคเหนือ หรือภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อย่างต่ำทราม ด้วยการเหยียดหยามทางภาษา ขนบธรรมเนียม และวิถีชีวิตว่าเป็นแบบ "ขี้ข้า" ทั้งสิ้น การร้องรำทำเพลง หรือดนตรีพื้นเมือง ก็เคยถูกห้ามว่าเป็นของพวกขี้ข้าบ่าเถื่อน อาหารการกินเช่นข้าวเหนียว ปลาแดก ก็ถูกเหยียดหยามว่าเป็นของต่ำทราม แม้แต่คำเรียกเพื่อใกล้ชิดที่ตายแทนกันได้ คือคำว่า "เสี่ยว" ก็กลายเป็นคำด่าคำสบประมาทและดูถูกเหยียดหยาม เฉพาะคนภาคอีสานอย่างขมขื่น คำว่า "หนาน" ซึ่งเป็นคำภาษาเหนือเรียกพระที่สึกแล้ว ก็กลายเป็นคำดูถูกเหยียดหยามที่พวกชนชั้นปกครองไทยและสมุนบริวารใช้กับคนภาคเหนือ เช่น คำว่า "บักหนาน" หรือ "ไอ้หนาน" คู่กับ "บักเสี่ยว" หรือ "ไอ้เสี่ยว" นอกจากนั้นคนทั้งสองภาคนี้ยังถูกกีดกันในทางด้านการงานอาชีพ และโอกาสในการศึกษาเล่าเรียนอย่างหนักหน่วง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคสมัยของพวกศักดินา และพวกนิยมลัทธิไทยใหญ่ที่คลั่งชาติครองเมือง

จากการกดขี่ดังกล่าวทำให้บรรดาผู้รักความเป็นธรรมทั้งหลายในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคเหนือของไทยได้ทำการต่อสู้คัดค้านการกดขี่ต่าง ๆ เหล่านั้นอย่างต่อเนื่อง เพื่อ

กอบกู้ฐานะความเป็นคนของประชาชนในทั้งสองภาคดังกล่าว ให้ลืมตาอ้าปากได้ เคียงบ่าเคียงไหล่กับพี่น้องประชาชนในภาคอื่นๆ ของไทย แต่การต่อสู้เพื่อความเป็นธรรมดังกล่าวก็ถูกบิดเบือนไปว่าเป็นแผนการแบ่งแยกดินแดนของฝ่ายลาวที่จะแย่งยึดดินแดนเก่าคืน และด้วยข้ออ้างดังกล่าว กลุ่มปกครองที่นิยมลัทธิคลั่งชาติไทยใหญ่ก็ได้ถือเป็นสาเหตุเข่นฆ่าปราบปรามบรรดานักต่อสู้ผู้รักความเป็นธรรมเหล่านั้นตลอดมาดังเป็นที่ทราบอยู่แล้ว

แต่อย่างไรก็ตามผลของการต่อสู้อย่างเด็ดเดี่ยวและต่อเนื่องของนักต่อสู้ชาวเหนือ และอีสานหลายยุคหลายสมัย ได้ทำให้ชนชั้นปกครองไทยจำต้องยอมรับความเป็นจริง และเริ่มผ่อนคลายการกดขี่ดูถูกคนภาคเหนือและภาคอีสานลงไปมาก และทำให้ชาวเหนือและชาวอีสาน พอจะลืมตาอ้าปากได้มากขึ้นในปัจจุบัน

การที่ชนชั้นปกครองไทยที่นิยมลัทธิขยายอำนาจเกิดความระแวงในกรรมเก่าของตนว่าลาวจะเรียกร้องเอาดินแดนกลับคืนทำให้พวกเขาต้องหาทางกล่าวหาฝ่ายลาวอย่างซ้ำๆ ซากๆ ว่ามีแผนแบ่งแยก และยึดเอาดินแดนภาคอีสานกลับไปรวมกับลาว ซึ่งในที่สุดก็ไม่สามารถหาหลักฐานที่พอเชื่อถือได้มายืนยันในเรื่อง

นี้ได้แต่อย่างใด นอกจากการโฆษณาลม ๆ แล้ง ๆ เพื่อเอาเป็นข้ออ้างที่จะปราบปรามผู้รักความเป็นธรรมในไทย และหาโอกาส "สั่งสอน" ลาว ตามที่พวกผู้นำจีนเคยทำกับเวียดนามเพื่อนบ้านเท่านั้น พฤติกรรมดังกล่าวมันจึงเป็นการแสดงออกของความคิดลัทธิแผ่อำนาจชาติใหญ่ที่ครอบงำอยู่ในประเทศไทยและจีนนั่นเอง

ต่อปัญหานี้สำหรับผู้ที่ได้ติดตามแนวทาง และนโยบายต่อปัญหาเชื้อชาติและดินแดนของรัฐบาลลาวในปัจจุบันโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่เคยเยี่ยมเยือนและแลกเปลี่ยนปัญหานี้กับผู้นำของรัฐบาลลาว ก็จะทราบและเข้าใจทรรศนะของฝ่ายลาวต่อปัญหานี้ได้ดี กล่าวคือ พวกผู้นำลาวมักกล่าวเสมอว่า ปัญหาเชื้อชาติกับปัญหาประชาชาตินั้นย่อมแตกต่างกัน คนเชื้อชาติหนึ่งๆ อาจมีอยู่ในหลายๆ ประเทศ และย่อมเป็นพี่น้องกัน แต่พวกเขาก็เป็นคนละประชาชาติเช่นประชาชาติลาวและประชาชาติไทย ซึ่งต่างก็มีสิทธิและหน้าที่ต่อประเทศของตนตามฐานะทางประชาชาติ ต่อปัญหาดินแดนก็เช่นเดียวกัน ลาวเคยมีดินแดนกว้างใหญ่ไพศาล และมีพลเมืองมากแต่เมื่อมันได้เสียไปแล้วด้วยเหตุผลทางประวัติศาสตร์ ลาวก็ไม่ติดใจจะเรียกร้องคืน เพราะถ้าทำเช่นนั้นก็จะเกิดกรณีพิพาทกันไม่รู้จักจบสิ้น ดังนั้นจึงต้องหาข้อยุติโดยถือเอา

ช่วงประวัติศาสตร์ช่วงใดช่วงหนึ่งเป็นสิ่งกำหนด เพื่อยุติปัญหาเช่นปัญหาเรื่องชายแดนกับประเทศไทย ฝ่ายลาวก็ถือเอาตั้งแต่ช่วงการทำสัญญาระหว่างไทยและฝรั่งเศสเมื่อปี พ.ศ. 2450 (ค.ศ. 1907) เป็นจุดชี้ขาด และดินแดนที่มีอยู่และสูญเสียไปก่อน เวลานั้นจะไม่มีการเรียกร้องเอาคืนอย่างแน่นอน แม้จะมีการกล่าวถึงบ้างก็เป็นการกล่าวถึงในแง่ประวัติศาสตร์เพื่อเป็นอุทธาหรณ์เท่านั้น

ต่อปัญหาเรื่องนี้ พลเอกสีสะหวาด แก้วบุนพัน หัวหน้าคณะผู้แทนทางทหารของลาวก็ได้กล่าวไว้หลังการพบปะหารือกับคณะผู้แทนทางทหารของไทย ซึ่งนำโดยพลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ เมื่อวันที่ 17 กุมภาพันธ์ ศกนี้ว่า "ลาวนั้นมีพลเมืองน้อยแต่แผ่นดินยังกว้างขวาง (เมื่อเทียบกับจำนวนประชากรที่มีอยู่ในปัจจุบันประมาณ 3.7 ล้านคน) ดังนั้นลาวจึงไม่ต้องการจะแย่งยึดเอาดินแดนของใคร หากแต่ต้องการปกปักรักษาผืนแผ่นดินที่มีอยู่และสร้างสาพัฒนาบ้านเมืองของตนต่อไปเท่านั้น"

สำหรับผู้ที่ได้ติดตามความเป็นมาของประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ไทย–ลาวอย่างจริงจัง และต่อเนื่องด้วยจิตใจที่รักความจริง และความเป็นธรรมแล้ว ย่อมจะสามารถเข้าใจในท่าที

ของฝ่ายลาวซึ่งแสดงออกโดยสอดคล้องต้องกันตลอดมาได้ไม่ยากนัก ทั้งนี้ก็คือว่า ท่าทีดังกล่าวนั้นก็คือท่าทีของคนลาวจำนวนสามกว่าล้านคน ที่พยายามจะรักษาความเป็นลาวอย่างสมบูรณ์ของเขา คือเป็นคนลาวที่มีทั้งชาติและแผ่นดินหรือประเทศของตนเอง หลังจากที่พี่น้องร่วมเผ่าพันธุ์ของเขาจำนวนหลายล้าน ต้องกลายเป็นคนลาวที่ไม่มีประเทศและกำลังจะถูกกลืน ถูกแยกสลายให้สิ้นชาติสูญพันธุ์ไปในปัจจุบัน

ปัญหาทางออกสู่ทะเล ตามสนธิสัญญากรุงเจนีวา บี พ.ศ. 2501 (ค.ศ. 1958) มาตรา 3 และกฎหมายทะเลฉบับอื่นๆ ที่ทั้งไทยและลาวเคยให้สัตยาบันไว้ได้กำหนดว่า ประเทศที่ไม่มีทางออกทะเล หรือ landlocked country มีสิทธิ์ใช้ทางเข้าออกสู่ทะเลผ่านประเทศที่อยู่โดยรอบ เพื่อวัตถุประสงค์ทางการค้าด้วยการตกลงกับประเทศที่เกี่ยวข้องนั้นๆ สำหรับกรณีของประเทศลาวได้มีข้อตกลงกับประเทศไทยมาเป็นเวลานาน ตั้งแต่รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามเป็นต้นมา ไทยให้ลาวขนสินค้าผ่านแดนเข้าออกสู่ทะเลได้โดยไม่เก็บค่าผ่านแดน ซึ่งฝ่ายลาวก็สำนึกในบุญคุณต่อไทย และไทยก็มักอ้างบุญคุณในเรื่องนี้อยู่เสมอๆ

แต่ภายใต้ข้อตกลงดังกล่าว ไทยก็ได้ประโยชน์จากค่าเช่าโกดังเก็บสินค้า และค่ารับจ้างขนส่งสินค้าจากฝ่ายลาวอย่างเป็นล่ำเป็นสัน

ถึงอย่างไรก็ตามทางฝ่ายลาวก็ได้โอดครวญเสมอมาในทุกสมัยตั้งแต่ระบอบเก่ามาว่า การขนสินค้าผ่านแดนถูกเจ้าหน้าที่ไทยกลั่นแกล้งตุกติก กักกันด้วยประการต่าง ๆ ทำให้การขนส่งล่าช้า สินค้าแตกเสียหาย และเสื่อมคุณภาพเพราะถูกกักไว้นาน ซึ่งทางฝ่ายลาวก็กล้ำกลืนเรื่อยมา แบบน้ำท่วมปากพูดไม่ออก ยิ่งต่อมาเมื่อรัฐบาลในปัจจุบันขึ้นสู่อำนาจ ซึ่งทางฝ่ายไทยก็ได้ให้การรับรองและความสัมพันธ์ทางการทูตของไทย–ลาว ก็ไม่เคยถูกตัดขาด ฝ่ายลาวก็ยังคงอาศัยดินแดนไทยเป็นทางผ่านสายสำคัญออกสู่ทะเล โดยอาศัยสิทธิตามกฎหมายและข้อตกลงระหว่างประเทศดังกล่าวมาแล้ว ผลก็ปรากฏว่า เนื่องจากทางฝ่ายไทยได้ดำเนินยุทธศาสตร์ต่อต้านประเทศสังคมนิยมอินโดจีนตามการกำหนดของสหรัฐอเมริกา โดยการบีดล้อมทางเศรษฐกิจเพื่อต่อต้านระบอบใหม่ของลาว จึงทำให้ไทยหาเหตุกลั่นแกล้ง กักกัน ตรวจค้น และทำให้สินค้าของลาวที่สั่งซื้อ หรือได้รับการช่วยเหลือจากต่างประเทศ ชำรุดเสียหายตกหล่นและการขนส่งล่าช้ามากขึ้น ไทยได้กำหนดเอาตามชอบใจว่าสินค้าต่างๆ เช่น อาหาร ยารักษาโรค

นมผง และวัสดุก่อสร้าง ว่าเป็นสินค้ายุทธปัจจัย และกักไว้ที่ท่าเรือคลองเตย ทั้งๆ ที่สินค้าเหล่านั้นไม่ใช่สินค้าของประเทศไทยที่ห้ามขายให้ลาวตามประกาศของรัฐบาลไทยแต่อย่างใด นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2518 (ค.ศ. 1975) เป็นต้นมาทางฝ่ายไทยได้ถือโอกาสปิดพรมแดน ปิดด่าน กักสินค้าโดยพลการแต่ฝ่ายเดียวหลายครั้ง ทั้งยังอ้างบุญคุณเรื่องการผ่านแดน และใช้เรื่องนี้เพื่อข่มขู่บีบคั้นลาวอยู่เสมอๆ

เมื่อเผชิญปัญหาดังกล่าว ทำให้ทางฝ่ายลาวต้องดิ้นรนหาทางออกทะเลทางอื่นต่อไป ซึ่งในปัจจุบันทางฝ่ายลาวก็ได้รับการร่วมมือช่วยเหลือจากประเทศเวียดนาม กัมพูชา และประเทศสังคมนิยมอื่นๆ บุกเบิกเส้นทางออกสู่ทะเลทางผั่งเวียดนาม และกัมพูชา ซึ่งโครงการดังกล่าวได้เสร็จแล้วเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นการที่ฝ่ายปกครองไทยคิดจะเอาเรื่องการผ่านออกสู่ทะเลเป็นเรื่องข่มขู่และลำเลิกบุญคุณต่อลาวดังแต่ก่อนนั้นคงจะไร้ผลเสียแล้วและนอกจากนั้นค่าเช่าท่า ค่าเช่าโกดัง และค่าขนส่งที่เคยได้เป็นกอบเป็นกำก็อาจลดน้อยลงหรือหมดไปในที่สุด ก็จงคิดดูเถิดว่าฝ่ายใดจะได้หรือเสียประโยชน์มากกว่ากันในที่สุด

ปัญหาเกี่ยวแก่การค้า ปัญหาเกี่ยวแก่การค้านับเป็นปัญหาคงค้างทางด้านความรู้สึกที่มีต่อกันระหว่างไทย-ลาวมาโดยตลอดนับตั้งแต่ลาวได้เข้าสู่ระบอบใหม่ ภายหลังการปลดปล่อยเป็นต้นมา ทั้งนี้เพราะนโยบายการค้าของไทยต่อลาวขึ้นอยู่กับนโยบายบีดล้อมทางเศรษฐกิจ และการโฆษณาทางการเมืองเพื่อต่อต้านระบอบใหม่ของลาวตลอดมา ภายใต้นโยบายดังกล่าว การค้าระหว่างไทย-ลาวก็ลุ่มๆ ดอนๆ ขึ้นอยู่กับนโยบายบีดๆ เบี่ดๆ ของทางการไทย ดังที่ทราบกันอยู่แล้ว ในช่วงระยะเวลาเกือบสิบปีที่ผ่านมา การซื้อขายสินค้าระหว่างไทย-ลาว อาจแยกออกได้เป็น 2 ประเภทคือ การซื้อขายสินค้าทั่วไปและการซื้อขายกระแสไฟฟ้า ซึ่งมีตัวเลขเท่าที่รวบรวมได้จากกรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ และการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ดังต่อไปนี้

ก. ปริมาณการซื้อขายสินค้าทั่วไป

ปี พ.ศ.	ปริมาณการค้าคิดเป็นบาท		ดุลการค้า	
2521	337	ล้านบาท	ไทยได้ดุลฯ	56 ล้านบาท
2522	53	ล้านบาท	ไทยได้ดุลฯ	2 ล้านบาท
2523	850	ล้านบาท	ไทยได้ดุลฯ	37 ล้านบาท

ปี พ.ศ.	ปริมาณการค้าคิดเป็นบาท	ดุลการค้า
2524	337 ล้านบาท	ไทยได้ดุลฯ 9 ล้านบาท
2525	(ข้อมูลหาไม่ได้)	
2526	753 ล้านบาท	ไทยได้ดุลฯ 699.2 ล้านบาท
2527	432 ล้านบาท	ไทยได้ดุลฯ 384.8 ล้านบาท
2528	564.9 ล้านบาท	ไทยได้ดุลฯ 503.5 ล้านบาท
2529	448 ล้านบาท	ไทยได้ดุลฯ 409.4 ล้านบาท

(ระยะ 8 เดือนแรก)

ข. ปริมาณการซื้อขายกระแสไฟฟ้า

(ก่อนปี 2526 หาข้อมูลไม่ได้)

ปี 2526	ไทยซื้อจากลาว	584.5 ล้านบาท
	ไทยขายให้ลาว	15.1 ล้านบาท
	ไทยเสียดุล	569.4 ล้านบาท
ปี 2527	ไทยซื้อจากลาว	806.9 ล้านบาท
	ไทยขายให้ลาว	21.5 ล้านบาท
	ไทยเสียดุลฯ	785.4 ล้านบาท

ปี 2528	ไทยซื้อจากลาว	722.5	ล้านบาท
	ไทยขายให้ลาว	20.4	ล้านบาท
	ไทยเสียดุลฯ	702.1	ล้านบาท
ปี 2529	ไทยซื้อจากลาว	823.8	ล้านบาท
	ไทยขายให้ลาว	22.1	ล้านบาท
	ไทยเสียดุลฯ	801.7	ล้านบาท

ความจริงลู่ทางการค้าไทย – ลาวยังมีทางขยับขยายได้อีกมาก โดยเฉพาะสินค้าอุปโภค บริโภค แต่เนื่องจากการที่ทางการไทยมุ่งใช้นโยบายการค้าเป็นเครื่องมือทางการเมือง เพื่อจะบีบล้อมลาวให้ยอมสยบแก่ไทยมากเกินไป ทำให้การค้าขายระหว่างกันมีอุปสรรคตลอดมา ซึ่งฝ่ายไทยคิดว่าจะทำให้ลาวเดือดร้อน แต่ความจริงฝ่ายไทยเองก็เดือดร้อนด้วยเช่นเดียวกัน และเนื่องจากการกดดันของฝ่ายไทย ทำให้ลาวต้องดิ้นรนหาทางออกของตนเองโดยการหาแหล่งสินค้าที่ตนต้องการจากแหล่งอื่นเช่น จากประเทศสังคมนิยม ประเทศกลุ่มอาเซียนบางประเทศ รวมทั้งจากญี่ปุ่นด้วย ความจริงสินค้าบางส่วนจากไทยไปสู่ลาวก็มีสินค้าที่

ผลิตจากต่างประเทศโดยเฉพาะอย่ายิ่งญี่ปุ่น และในปัจจุบันญี่ปุ่นก็มีการเคลื่อนไหวติดต่อลงทุนในลาวและเปิดการค้าขายกับลาวมากขึ้น เมื่อเป็นเช่นนี้ ความคิดของไทยที่จะบีบล้อมให้ลาวอดตาย เพื่อให้มาสยบต่อไทยอย่างราบคาบนั้น จะประสบผลเพียงใดหรือไม่ ก็เป็นเรื่องที่เราจะต้องดูกันต่อไป.

บทส่งท้าย

จากการศึกษาเรื่องนี้มาโดยตลอดจะพบว่าปัญหาความสัมพันธ์พี่น้องไทย–ลาวที่ผ่านมาตลอดเวลาอันยาวนานนั้น แท้ที่จริงเป็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้กดขี่และผู้ถูกกดขี่ แต่ด้วยความเปลี่ยนแปลงแห่งสถานการณ์โลกตามพัฒนาการแห่งยุคสมัย ความสัมพันธ์ดังกล่าวได้มาถึงทางตัน ในเมื่อผู้กดขี่ยังคิดที่จะกดขี่ต่อไป ขณะที่ผู้ที่เคยถูกกดขี่ไม่ยอมให้อีกฝ่ายหนึ่งกดขี่ต่อไปอีกแล้ว ฝ่ายผู้กดขี่ก็เกิดความผิดหวังและโกรธแค้นยิ่งขึ้น ซ้ำยังส่งผลให้เกิดความสับสนต่อคนในสังคมอย่างกว้างขวางอีกด้วย ดังจะเห็นได้จากภาพสะท้อนจากข้อเขียนของ “ซูม” ในเรื่อง “สำรวจตัวเอง” จาก ไทยรัฐ 28 มีนาคม 2531 ที่ว่า

ขนาดนี้ก็ไม่ค่อยจะเป็นชิ้นดีอยู่แล้ว ถ้าเมืองไทยเป็นหน้านักมวยก็คงเหมือน นายพริตตี้ ลูกัส ซึ่งแตกเปรอะ จนต้องเย็บถึง 5 เข็ม

ผมเห็นว่าเราแตกกันถึงขนาดนั้นจริง ๆ

และถ้านับย้อนหลังกลับไปอีกถึงสงครามร่มเกล้า ก็จะพบว่า เราอาจจะแตกมากกว่า 5 เข็ม ก็เป็นได้

ที่ผมบอกว่าแตกเปรอะแทบเย็บไม่ติดนี้ เป็นการสรุปเอาจากฝ่ายประชาชนหรือตามโต๊ะกาแฟทั่ว ๆ ไปน่ะครับ

นั่งลงโต๊ะไหนก็มักจะได้ยินเสียงวิเคราะห์ที่ไปคนละทิศคนละทางไม่ตรงกันซักโต๊ะ

บ้างเกลียดลาว บ้างเห็นใจลาว บ้างเชียร์บิ๊กจิ๋ว เชียร์ทหารว่าถูกแล้ว บ้างส่ายหน้าท้อแท้บอกว่ารอ่อนเหมือนขนมเบียกปูน อย่างนี้เราจะไปฝากความหวังอะไรไว้ได้

บ้างเชียร์กระทรวงการต่างประเทศ บ้างตำหนิกระทรวงการต่างประเทศ บ้างด่าคุณสิทธิ ลมเย็น บ้างปรบมือให้กำลังใจสิทธิ ลมเย็น

ล่าสุด บ้างสวดบิ๊กหลุยส์ บ้างเห็นใจบิ๊กหลุยส์ บ้างบอกน้ำตาไม่สามารถแก้ปัญหาหัวใจ แต่บ้างก็ว่า โถ! น่าสงสารลูกผู้หญิงนัยน์ตาแดง ๆ ช้ำ ๆ บวม ๆ

ที่แล้วมาถือเป็นฝันร้าย และบัดนี้เรื่องร้าย ๆ ก็ผ่านไปแล้ว อย่างน้อยการยุติการรบลงได้ก็ถือว่าเป็นเรื่องดี

ส่วนจะเจรจาชี้ขาดว่า พื้นที่เจ้าปัญหาจะเป็นของไทย 100 เปอร์เซ็นต์เมื่อไร ผมว่าเรื่องนี้เรารอกันได้ เพราะไง ๆ มันก็ของเราอยู่แล้ว

สำนักหอสมุดกรมวิทยาศาสตร์

อย่าเพิ่งไปเร่งกระทรวงการต่างเทศเขามากนัก เพราะคนเราเวลาโดนเร่งมาก ๆ มักจะเต้น เดี๋ยวจะไปทำอะไรเข้าทางบีนผ่ายเขาเสียเปล่า ๆ

ในระหว่างที่หยุดตั้งสติกันอยู่นี้ ถ้าเบ็นไปได้ก็ขอให้ทุกฝ่ายใช้เวลาสำรวจตัวเองว่าได้ทำอะไรไปบ้าง? ทำถูกหรือทำผิด?

ที่สำคัญผมอยากให้สำรวจด้วยว่า มันเกิดอะไรขึ้นกับประเทศไทยในขณะนี้หนอผู้คนถึงได้แปรเปลี่ยนกันไปหมด

คนที่ควรอ่อนดันแข็ง คนที่ควรแข็งกลับอ่อนน้อมสุภาพจนตามไม่ทัน

กระทรวงการต่างประเทศที่ควรจะอ่อนตามวิสัยนักการทูต ดูจะแข็ง ๆ กันไปทั้งวังสราญรมย์ ถูกยั่วนิดยั่วหน่อยก็อารมณ์พลุ่งพล่าน

ทหารแทนที่จะว้ากเพ้ยพูดจาตึงตังตามวิสัยทหาร ก็กลับพูดจาอ่อนหวาน ดอกไม้ขึ้นตามไรฟันกันไปหมด

นี่ก็น่าสำรวจเหมือนกันนะครับว่าเบ็นเพราะอะไร

ปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้ นับเบ็นวิธีการของผู้รับผิดชอบในบ้านเมือง ที่ต้องการสร้างความโกรธแค้นผิดหวังในหมู่

ประชาชน เพื่อกลบเกลื่อนความผิดพลาดของพวกตนหลังจากที่ไม่สามารถไปหาทางชดเชยเอาจากฝ่ายลาวได้ตามที่คิด สาเหตุที่สำคัญในเรื่องนี้ก็เนื่องมาจากการที่ผู้กดขี่ไม่ยอมรับรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงในความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน ที่พัฒนาไปตามยุคสมัยตลอดเวลาแล้วนั่นเอง

ผ่านเหตุการณ์ในคราวนี้ทำให้เราเห็นพลังที่เป็นธรรมปรากฏอยู่ในหมู่นักการเมือง นักวิชาการ สื่อสารมวลชน และประชาชนไทยอยู่ไม่น้อยที่เห็นว่า ชนชั้นปกครองไทยน่าจะได้มีการทบทวนบทบาท และปรับปรุงท่าทีของตนต่อปัญหาความสัมพันธ์ไทย–ลาวนี้เสียใหม่ โดยเลิกเกาะติดกับอุดมการณ์กดขี่สืบทอดมาจากระบอบเก่าที่ล้าสมัยนั้นเสีย การแก้ปัญหาการขัดแย้งไทย–ลาวจะสำเร็จลงได้ ก็แต่โดยการเปลี่ยนแปลงแนวความคิดพื้นฐานจากความสัมพันธ์แบบ เบี้ยบน–เบี้ยล่าง ซึ่งอัปลักษณ์นั้นเสียแล้วสร้างความสัมพันธ์ที่เสมอภาคและเป็นธรรมระหว่างคนกับคนอย่างแท้จริงขึ้นเท่านั้น

เรื่องความสัมพันธ์ไทย–ลาวยังมีเรื่องที่จะต้องพิจารณากันอีกมาก แต่เหตุการณ์จะดำเนินต่อไปอย่างไรนั้น กาลเวลาจะเป็นผู้บอกเราเอง.

ถึงเป็นชาติเป็นเชื้อ ถ้าไม่มีความเอื้อเฟื้อ ก็เหมือนเสืออยู่ในป่า แม้
ไม่ใช่ชาติไม่ใช่เชื้อ ถ้ามีความเอื้อเฟื้อก็เหมือนเนื้ออาดมา

